

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ «ЛЬВІВСЬКА ПОЛІТЕХНІКА»

Кваліфікаційна наукова праця
на правах рукопису

КОРЧАГІНА ЛЮБОВ ФЕДОРІВНА

УДК 658.114 : 001.818 : 330.342.3(477)(043.5)

ДИСЕРТАЦІЯ
РОЗВИТОК ІНСТРУМЕНТІВ УПРАВЛІННЯ ESG-АКТИВНІСТЮ
ПІДПРИЄМСТВ НА ЗАСАДАХ ДОСЯГНЕННЯ ЦІЛЕЙ СТАЛОГО
РОЗВИТКУ

Спеціальність 073 – Менеджмент

Галузь знань: 07 – Управління та адміністрування

Подається на здобуття наукового ступеня доктора філософії

Дисертація містить результати власних досліджень. Використання ідей, результатів і текстів інших авторів мають посилання на відповідне джерело _____ Л. Ф. Корчагіна

Наукові керівники:

Ільчук Павло Григорович
доктор економічних наук, професор

Болгар Тетяна Миколаївна,
доктор економічних наук, професор

Львів – 2025

АНОТАЦІЯ

Корчагіна Л. Ф. Розвиток інструментів управління ESG-активністю підприємств на засадах досягнення цілей сталого розвитку. – Кваліфікаційна наукова праця на правах рукопису.

Дисертація на здобуття наукового ступеня доктора філософії з галузі знань 07 «Управління та адміністрування», за спеціальністю 073 «Менеджмент». – Національний університет «Львівська політехніка», Львів, 2025.

У дисертації вирішено важливе наукове завдання з розвитку науково-методичних засад і розробки практичних рекомендацій щодо управління ESG-активністю підприємств.

На підставі проведеного дослідження визначено основні виклики на шляху досягнення цілей сталого розвитку (ЦСР), а також акцентовано увагу на нових проблемах через вплив пандемії та війни в Україні. Поглиблено обґрунтування ролі підприємств у досягненні сталого розвитку загалом та окремих ЦСР зокрема. Дістало подальшого розвитку тлумачення поняття «ESG-активність підприємств», під якою слід розуміти всі види діяльності, що спрямовані на досягнення цілей сталого розвитку шляхом відповідних управлінських рішень, що включають у себе заходи з покращення екологічного стану, соціальних відносин та корпоративної відповідальності. Удосконалено класифікацію мотивів ESG-активності, яку за об'єктами управління можна розділити на такі категорії як взаємовідносини зі стейкхолдерами, ризики, репутацію, видатки, конкуренцію, інвестиції, інновації, персонал, комплаєнс, результати діяльності та корупцію, а за векторами спрямування зусиль – на права людини, працю, навколишнє середовище і боротьбу з корупцією.

Запропоновано послідовність організування управління ESG-активністю на підприємствах розділити на п'ять кроків: розуміння ЦСР; визначення пріоритетів; постановку цілей; інтеграцію ESG-активності в систему управління підприємством; звітність та комунікації. Визначено механізм інтеграції ESG-

активності в систему управління підприємствами, що полягає у розробці системи ESG-блоків, яка включає в себе ESG-стратегію, ESG-політику, ESG-цілі, пріоритети та принципи, систему ESG-індикаторів та види ESG-активності у поєднанні з ESG-звітністю і ESG-комунікацією і схеми їх інкорпорації у систему управління підприємствами. Основні підходи до формування системи ESG-індикаторів підприємств наступні: орієнтований на ефективність, фрагментарний, збалансований, комплексний та інтегральний. Вибір ESG-індикаторів є процесом індивідуальним, що базується не лише на наборі наявних метрик, але і на тих цілях, задачах та принципах ESG-діяльності, що характерні для того чи іншого підприємства. Типовий набір принципів, включає у себе такі: екологічна відповідальність, соціальна відповідальність, забезпечення прав людини, нульова толерантність до корупції та транспарентність.

Обґрунтовано важливість ESG-інформування, що допомагає оцінити стан та прогрес у досягненні сталого розвитку, проводити компаративне аналізування підприємств, вивчати ESG-активність підприємств, визначати ефективність ESG-заходів та досліджувати кращі ESG-практики, і все це є додатковим елементом комунікації зі стейкхолдерами. Система ESG-інформування на підприємствах включає у себе ESG-звітність, корпоративний сайт, участь у ESG-рейтингах, лістинг у ESG-індексах, участь у спеціалізованих об'єднаннях, публікації в ЗМІ, маркетинг, ESG-заходи, активність у соціальних мережах, що дозволяє підприємствам вибирати найбільш прийнятні засоби комунікації зі стейкхолдерами щодо власної ESG-активності.

Доведено, що ESG-звітність є важливим елементом як всієї системи управління ESG-активністю підприємств так і ключовим аспектом ESG-інформування. Визначено, що ESG-звітність – це кількісна та якісна інформація про екологічні, соціальні та управлінські зусилля і результати підприємств. Запропоновано ключові етапи процесу створення ESG-звітності: розробка корпоративної ESG-стратегії (цілі та задачі ESG-активності, перелік ЦСР, процедури, відповідальні тощо) та ESG-політик (екологічна, антикорупційна,

ділова етика, управління персоналом тощо), визначення принципів ESG-звітності (транспарентність, релевантність, достовірність, повнота, перспективність, суттєвість, періодичність та співставність), вибір стандартів ESG-звітності (GRI, ESRS, SASB, ISO), збір та обробку даних (індикатори від DVFA, GRI, ООН), підготовку ESG-звіту (екологічна, соціальна та управлінська складові) та його публікацію (сайт, соціальні мережі, електронна розсилка, участь у профільних заходах).

Дістало подальшого розвитку дослідження ролі інформаційної асиметрії в системі управління ESG-активністю на підприємстві. Інформаційна асиметрія в ESG-активності – ситуація, коли інформація про екологічні, соціальні та управлінські дії підприємств розподілена нерівномірно. Продемонстровано, що використання не добросовісних практик щодо інформування стейкхолдерів про ESG-активність підприємств значно спотворює реальність у контексті ESG-дій підприємств. Для термінологічного узагальнення цього феномену в роботі запропоновано спеціальний термін «ESG-мімікрія», що представляє собою свідомі дії з боку підприємств, спрямовані на створення хибних інформаційних сигналів щодо екологічної та соціальної активності підприємств, а також їхньої корпоративної відповідальності. Запропоновані в роботі науково-методичні засади по боротьбі з ESG-мімікрією полягають у визначенні форм та методів ESG-мімікрії, основних негативних наслідків від її використання для підприємств та рекомендації щодо недопущення ESG-мімікрії, і включають у себе забезпечення інформаційної транспарентності (ESG-звітність, інформаційні ін'єкції через медіа, сайт, соціальні мережі тощо), комунікації зі стейкхолдерами (ESG-бенчмарки, реклама, чорні списки, ESG-індекси) та контроль за цими комунікаціями з обов'язковою інкорпорацією цього комплексу дій в ESG-стратегію підприємств.

Комплексно проаналізовано існуючі методи по зниженню інформаційної асиметрії в ESG-сегменті та виявлено, що ефективним методом із забезпечення транспарентності ESG-активності підприємств та комунікації зі стейкхолдерами

є ESG-рейтинги. ESG-рейтинги – це специфічні інформаційні продукти, що створюються спеціалізованими провайдерами на основі обробки ESG-даних, які представляються у вигляді ранжованої оцінки рівня ESG-зусиль підприємств. Доведена необхідність розробки уніфікованої методології створення ESG-рейтингів, що включає у себе наступні фази: скринінг підприємств (позитивний чи негативний на базі таких ознак як галузева/регіональна приналежність, величина підприємств, позиції в інших рейтингах); збір ESG-даних (звітність підприємств, корпоративний сайт, публікації у пресі чи медіа, дані державних установ, неурядових організацій, а також інших рейтингових агенцій, анкетування стейкхолдерів), аналізування даних (бінарні чи небінарні оцінки в розрізі трьох груп індикаторів: екологічні, соціальні, корпоративного управління або на основі таргетів 17 ЦСР) та розрахунок рейтингу (підсумовування та нормалізація набраних балів з подальшим рейтингуванням підприємств за їхньою кількістю і можливим розподілом на квартилі чи групи).

З метою формалізації рекомендацій та підтвердження необхідності застосування ESG-активностей в діяльності підприємств для досягнення цілей сталого розвитку розроблено метод оцінювання впливу рівня ESG-активності підприємства на його фінансову результативність, результати використання якого будуть вагомим аргументом для окремих груп стейкхолдерів щодо імплементації ESG-активностей в діяльність підприємств, що розвиваються на засадах сталого розвитку.

З метою доведення уніфікованої схеми процесу ESG-рейтингування до практичної реалізації, у роботі запропоновано науково-методичний підхід до побудови ESG-рейтингу, що на відміну від існуючих поєднує в собі елементи позитивного і негативного скринінгу, та містить більше 40 різноманітних критеріїв, використання яких дозволяє комплексно оцінити рівень та якість ESG-активності підприємств. Зокрема розроблені анкети оцінки відповідності базовим ESG-критеріям (попередній скринінг), анкети на базі критеріїв позитивного скринінгу (за 4 групами критеріїв – загальні, екологічні, соціальні

та управлінські), анкета оцінювання відповідності ESG-критеріям у рамках негативного скринінгу. Запропоновано формулу розрахунку підсумкової кількості балів та їх нормування з метою подальшого ранжування та розподілу результатів за уніфікованою рейтинговою шкалою.

Ключові слова: сталий розвиток, цілі сталого розвитку, циркулярна економіка, корпоративна соціальна відповідальність, ESG, ESG-активність, ESG-звітність, ESG-показники, ESG-фактори, ESG-мімікрія, ESG-рейтинги, критерії ESG, ESG-стандарти, інформаційна асиметрія.

ABSTRACT

Korchahina L. F. Advancement of Management Tools for Enterprises' ESG Activities based on Achieving Sustainable Development Goals. – Qualified research as the manuscript copyright.

Qualification and scientific thesis for the degree of Doctor of Philosophy in the field of knowledge 07 «Management and administration», specialty 073 «Management». – Lviv Polytechnic National University, Lviv, 2025.

The thesis highlights important scientific objectives regarding the deepening the theoretical and methodological foundations, improving methodological approaches and developing practical recommendations for enterprise ESG activity management.

Based on the conducted research, the primary challenges in achieving Sustainable Development Goals (SDGs) are identified, including newly emerging issues due to the influence of the pandemic and the war in Ukraine. The role of enterprises in overall sustainable development and specific SDGs achievement is justified. By enterprise ESG activity in the thesis are defined all forms of endeavors aimed at achieving sustainable development goals through corresponding managerial decisions that involve measures to enhance environmental conditions, social relations, and corporate responsibility. The classification of ESG activity motives is enhanced and categorized by management objects, such as stakeholder relations, risks, reputation, expenditures, competition, investments, innovation, personnel, compliance, financial results, and corruption, as well as by vectors of efforts: towards human rights, labor, the environment, and anti-corruption initiatives.

A five-step framework for organizing enterprise ESG activity management is proposed. It includes understanding SDGs, prioritization, goal-setting, integrating ESG activity into enterprise management systems, reporting, and communications. The mechanism of integrating ESG activity into enterprise management involves incorporation of a number of ESG-blocks: ESG strategy, ESG policy, ESG goals, ESG priorities, ESG principles, ESG indicators, types of ESG activity, ESG reporting, and

ESG communication. Principal approaches for forming a company's ESG indicator system are outlined: efficiency-oriented, fragmented, balanced, comprehensive, and integrate. The selection of ESG indicators is an individualized process, relying not only on a set of existing metrics but also on the objectives, tasks, and principles of the company's ESG initiatives.

The significance of ESG disclosure is justified. ESG disclosure helps facilitating assessment of progress and status towards sustainable development, provides comparative analysis of companies, allows to explore ESG activity and effectiveness of ESG measures, investigates the best ESG practices. Also it functions as an additional element of communication with stakeholders. The enterprise ESG communication system comprises ESG reporting, corporate websites, participation in ESG ratings, ESG index listings, involvement in specialized associations, media publications, marketing, ESG events, and social media activity.

The importance of ESG reporting within the framework of enterprise ESG activity management and its pivotal role in ESG information dissemination is substantiated. ESG reporting is identified as a comprehensive aggregation of both quantitative and qualitative data, encapsulating a company's initiatives, endeavors, and outcomes related to environmental, social, and corporate governance domains. The key stages encompassing the development of ESG reporting are delineated: the formulation of a corporate ESG strategy (including objectives and tasks of ESG activity, corporate social responsibility, procedures and responsible persons) and ESG policies (environmental, anti-corruption, business ethics, personnel management, etc.); the determination of ESG reporting principles (transparency, relevance, reliability, completeness, perspective, materiality, periodicity, and comparability); the selection of appropriate ESG reporting standards (GRI, ESRS, SASB, and ISO); the collection and processing of data from various sources (including indicators from DVFA, GRI, and UN); the preparation of an ESG report (environmental, social, and managerial components); culminating in its dissemination via diverse channels such as company websites, social networks, email communications, and participation in pertinent events.

Furthermore, the role of information asymmetry within the framework of ESG activity management at the enterprise is explored. Information asymmetry is defined as a situation when information related to environmental, social, and managerial actions of the company is unevenly distributed. It is demonstrated that the deployment of deceptive practices to communicate a company's ESG activities to stakeholders significantly distorts the reality surrounding the enterprise ESG actions. In order to encapsulate this phenomenon, the term "ESG-mimicry" is introduced. ESG-mimicry is a specific practice by companies to propagate misleading signals concerning their environmental and social endeavors, alongside their corporate responsibility. The scientific and methodological principles outlined for countering ESG-mimicry encompass the identification of various forms and methods of ESG-mimicry, an assessment of the adverse implications of such practices for the enterprise, and recommendations for mitigating ESG-mimicry. The proposed strategies include ensuring information transparency (through ESG reporting and strategic communication via media, websites, and social networks), communications with stakeholders (through ESG benchmarks, advertising, blacklisting, and ESG indices) and a robust control mechanism of these communications integrated within the company's ESG strategy.

A comprehensive analysis of existing methodologies aimed at mitigating information asymmetry within the ESG sector, revealed that ESG ratings is effective tool to enhance ESG transparency and fostering effective communication with stakeholders. ESG ratings are specific information services provided by specialized intermediaries through the processing of ESG data, subsequently manifesting as ranked evaluations, offering an assessment of a company's ESG endeavors.

The imperative to establish a cohesive methodology for the generation of ESG ratings encompassing several delineated phases is substantiated. These phases include the initial screening of companies (positive or/and negative based upon attributes like industrial/regional affiliations, corporate dimensions, and placements within other existing ratings); data accumulation from multiple sources (corporate reports,

corporate websites, media publications, governmental authorities, non-governmental organizations, as well as additional rating agencies, alongside the integration of stakeholder surveys); data analysis (binary or non-binary assessments grounded in three distinct clusters of indicators: environmental, social, and corporate governance, or alternatively predicated upon the objectives of the 17 SDGs); and the final stage involves the precise calculation of ratings (the summation and normalization of garnered scores, with further hierarchical arrangement of companies by numerical assignment, and their subsequent allocation into quartiles or cohorts).

In order to formalise the recommendations and confirm the need to apply ESG activities in the activities of enterprises to achieve the goals of sustainable development, a method for assessing the impact of the level of ESG activity of an enterprise on its financial performance has been developed, the results of which will be a strong argument for certain groups of stakeholders to implement ESG activities in the activities of enterprises developing on the basis of sustainable development.

With the aim of unification of the ESG rating process, new approach to ESG rating methodology is proposed. This distinctive approach differentiates itself from prevailing methodologies by amalgamating attributes of both positive and negative screening, thus engendering a comprehensive evaluation incorporating over 40 different criteria. The integration of this extensive array of criteria facilitates a comprehensive assessment of a company's ESG activity and efficacy. Notably, the approach encompasses the design of distinct questionnaires tailored for the evaluation of conformity with fundamental ESG criteria during the preliminary screening phase. Moreover, supplementary questionnaires aligned with positive screening criteria, categorized into four distinct groups encompassing general, environmental, social, and corporate governance dimensions are devised. Additionally, questionnaires targeting the assessment of ESG criterion compliance based on negative screening procedures are developed. To facilitate an orderly and systematic assessment process, a comprehensive formula delineating the computation of final scores, coupled with a subsequent normalization procedure, is proposed. The results of computation underpin

the subsequent hierarchical ranking and dissemination of outcomes, aligning with a standardized rating scale.

Key words: sustainable development, sustainable development goals, circular economy, corporate social responsibility, ESG, ESG activity, ESG reporting, ESG indicators, ESG factors, ESG mimicry, ESG ratings, ESG criteria, ESG standards, information asymmetry.

СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ НАУКОВИХ ПРАЦЬ ЗА ТЕМОЮ
ДИСЕРТАЦІЇ

Статті у наукових виданнях:

1. Корчагіна Л. Ф., Ільчук П. Г. Управління ESG-активністю підприємств на основі фінансових результатів їхньої діяльності. Наукові записки Національного університету «Острозька академія». Серія «Економіка», 2024, № 34(62), с. 48-55. doi: 10.25264/2311-5149-2024-34(62)-48-55 (0,36 д. а.).

Особистий внесок: досліджено базові причини забезпечення ESG-активності підприємств з позиції їхньої фінансової результативності, доведено, що мотивацією для підприємства, його керівництва та власників є наявність зв'язку між рівнем ESG-активності та фінансовою результативністю підприємств, а також те, що додаткові витрати на ESG-активність у певному обсязі призведуть до покращення фінансових результатів підприємств, а наявність кількісних оцінок таких зв'язків дає можливість об'єктивно оцінювати ефекти від понесених ESG-витрат.

2. Корчагіна Л. Ф., Болгар Т. М. Розвиток науково-методичних підходів до організації ESG-активності підприємств. Академічний огляд, 2024, № 1, С.7-19 (0,95 д. а.) (**Web of Science**).

Особистий внесок: досліджено нові моделі організування економіки, що отримала назву циркулярної економіки, систематизовано види ESG-активності підприємств за певними критеріями з подальшою їх класифікацією та визначенням базових об'єктів, на які спрямована ESG-активність підприємства, запропоновано власне бачення терміну ESG-активність.

3. Корчагіна Л. Ф., Болгар Т. М. Сучасні тенденції сталого розвитку в розробці політик та стратегій у бізнес-середовищі. International Science Journal of Management, Economics & Finance, 2023, Vol. 2, No. 3, pp. 21-34. doi: 10.46299/j.isjmef.20230203.03. (0,93 д. а.).

Особистий внесок: розглянуто фактори, що характеризують ESG поняття – екологічні, соціальні, управлінські; індикатори, що займають важливе місце у багатьох ініціативах сталого розвитку, систематизовано відмінності між рівнем прогресу за країнами та узагальнено найбільш проблемні таргети для країн з високим та низьким рівнем доходів станом на 2022 рік, проаналізовано та структуровано стан досягнення цілей сталого розвитку в Україні і визначено проблеми у їх досягненні.

4. Корчагіна Л. Ф. Науково-методичні засади побудови механізму управління ESG-активністю на підприємстві. Економіка та суспільство, 2023, № 52, URL: <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/2588> DOI: 10.32782/2524-0072/2023-52-71 (0,94 д. а.).

5. Корчагіна Л. Ф., Болгар Т. М. Розробка науково-методичних засад недопущення ESG-мімікрії суб'єктами господарювання. European Vector of Economic Development, 2023. № 2 (35), с. 6-18 (0,83 д. а.).

Особистий внесок: досліджені питання деструктивних явищ у суспільстві, створення інформаційної асиметрії та викривлення фактично існуючого стану справ. Надано визначення поняттю ESG-мімікрії з точки зору дії підприємств, спрямованих на створення хибної, неправдивої інформації щодо її корпоративної відповідальності, екологічної та соціальної активності.

6. Корчагіна Л. Ф. Розвиток теоретико-методичних підходів до організації процесу створення ESG-звітності на підприємствах. Вісник Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна серія «Економічна», 2023, №105, с. 57-66. <https://doi.org/10.26565/2311-2379-2023-105-06> (0,95 д. а.).

Публікації апробаційного характеру:

7. Корчагіна Л. Ф. Шляхи становлення та необхідність розвитку ощадливого виробництва. Матеріали VIII Міжнародної науково-практичної конференції

«Сучасний менеджмент: тенденції, проблеми та перспективи розвитку», (м. Дніпро, 03 грудня 2021 р.). С.55-57 (0,13 д. а.).

8. Корчагіна Л. Ф. Управління продуктивністю на основі аналізу «великих даних». The 12th International scientific and practical conference «Current challenges, trends and transformations» (December 13 - 16, 2022) Boston, USA. International Science Group. P 290-292. DOI – 10.46299/ISG.2022.2.12 (0,14 д. а.).

9. Корчагіна Л. Ф. Сучасні підходи до ефективного управління витратами підприємства. Матеріали ІХ Міжнародної науково-практичної конференції «Сучасний менеджмент: тенденції, проблеми та перспективи розвитку», (Дніпро, 15 грудня 2022 р.). С.158-161 (0,16 д. а.).

10. Корчагіна Л. Ф. Обґрунтування доцільності впровадження управління ESG-активністю на підприємстві. The XII International Scientific and Practical Conference «Goal and the role of world science in life», (March 27 – 29, 2023) Stockholm, Sweden. European conference. P 125-127 URL: <https://eu-conf.com/events/goal-and-the-role-of-world-science-in-life/> (0,15 д. а.).

11. Корчагіна Л. Ф. Стан досягнення Україною цілей сталого розвитку. Матеріали Х Міжнародної науково-практичної конференції «Сучасний менеджмент: тенденції, проблеми та перспективи розвитку», (Дніпро, 12 квітня 2023 р.) С. 23-25 (0,15 д. а.).

12. Корчагіна Л. Ф. Особливості, переваги та недоліки складання ESG-звітності підприємствами. Матеріали V Міжнародної наукової конференції «Традиційні та інноваційні підходи до наукових досліджень», (м. Тернопіль, 07 липня, 2023 р.) / Міжнародний центр наукових досліджень. – Вінниця: Європейська наукова платформа, 2023. – 246 с. С 56-57 DOI 10.36074/mcnd-07.07.2023 (0,14 д. а.).

13. Корчагіна Л. Ф. Вплив інформаційної асиметрії на ESG-активність підприємства. Матеріали VI Міжнародної науково-практичної конференції «Актуальні проблеми менеджменту: теоретичні і практичні аспекти», (Одеса, 28 вересня 2023 р.) С. 252-252 (0,1 д. а.).

14. Корчагіна Л. Ф. Проблеми та особливості науково-методичних засад ESG-звітності вітчизняних підприємств. Матеріали XI Міжнародної науково-практичної конференції «Сучасний менеджмент: тенденції, проблеми та перспективи розвитку», (Дніпро, 07 грудня 2023 р.) С. 23-25 (0,16 д. а.).

15. Корчагіна Л. Ф., Болгар Т. М. Методичні підходи визначення ефективності ESG-активності на основі кількісних показників фінансових результатів діяльності підприємства. Collection of Scientific Papers with the Proceedings of the 1st International Scientific and Practical Conference «Scientific Exploration: Bridging Theory and Practice» (October 14-16, 2024. Berlin, Germany). European Open Science Space, 2024. 161 p. С. 85-88 (0,22 д. а.).

ЗМІСТ

ПЕРЕЛІК УМОВНИХ СКОРОЧЕНЬ.....	18
ВСТУП.....	20
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИКО-МЕТОДИЧНІ ЗАСАДИ, СУТНІСТЬ І ВИДИ ESG-АКТИВНОСТІ ПІДПРИЄМСТВ.....	29
1.1 Сталий розвиток як стратегічний напрям розвитку світової економіки.....	29
1.2 Мета-аналізування дослідження проблематики сталого розвитку та використання ESG-інструментів в академічному середовищі.....	43
1.3 Теоретичні основи формування ESG-активності підприємств.....	57
Висновки до розділу 1.....	71
РОЗДІЛ 2. ОЦІНЮВАННЯ, АНАЛІЗУВАННЯ І МЕТОДИЧНІ ПІДХОДИ ДО ОРГАНІЗУВАННЯ ESG-АКТИВНОСТІ ПІДПРИЄМСТВ.....	74
2.1 Основні світові тенденції та провідний досвід організування ESG-активності підприємств.....	74
2.2 Аналізування сучасного стану ESG-активності на підприємствах України.....	88
2.3 ESG-мімікрія та методи її нівелювання.....	103
Висновки до розділу 2.....	117
РОЗДІЛ 3. НАПРЯМИ УДОСКОНАЛЕННЯ ІНСТРУМЕНТІВ УПРАВЛІННЯ ESG-АКТИВНІСТЮ ПІДПРИЄМСТВ НА ЗАСАДАХ ДОСЯГНЕННЯ ЦІЛЕЙ СТАЛОГО РОЗВИТКУ.....	120
3.1 ESG-рейтингування як ефективний інструмент зниження рівня інформаційної асиметрії і підвищення прозорості підприємств....	120
3.2 Науково-методичні засади розробки рейтингу підприємств за рівнем прозорості ESG-активності.....	135

3.3 Науково-методичні засади обґрунтування доцільності ESG-активності підприємств з позиції їхньої фінансової результативності	156
Висновки до розділу 3	176
ВИСНОВКИ.....	178
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	181
ДОДАТКИ.....	205

ПЕРЕЛІК УМОВНИХ СКОРОЧЕНЬ

CSR – corporate social responsibility – корпоративна соціальна відповідальність

CSRD – Corporate Sustainability Reporting Directive – Європейська Директива щодо корпоративної звітності зі сталого розвитку

DVFA – Deutsche Vereinigung für Finanzanalyse und Asset Management – Товариство інвестиційних професіоналів Німеччини

EFFAS – European Federation of Financial Analysts Societies – Європейська федерація товариств фінансових аналітиків

ESG – Environmental, Social, Governance – Екологічне, соціальне та корпоративне управління

ESRS – European Sustainability Reporting Standards – Європейські стандарти звітності про сталий розвиток

ETF – exchange-traded fund – Біржовий інвестиційний фонд

FWCI – Field-Weighted Citation Impact – індикатор, що фіксує продуктивність результату порівняно з аналогами в науковій літературі

GRI – Global Reporting Initiative – глобальна ініціатива зі звітності

IIRC – International Integrated Reporting Council – рамковий підхід до інтегрованої звітності

ISO – International Organization for Standardization – Міжнародна організація зі стандартизації

ISSB – International Sustainability Standards Board – Рада з міжнародних стандартів звітності сталого розвитку

OECD – Organisation for Economic Cooperation and Development – Організація економічного співробітництва та розвитку

ROA – return on assets – рентабельність активів

ROCE – return on capital employed – рентабельність використаного капіталу

SASB – Sustainability Accounting Standards Board – Рада зі стандартів бухгалтерського обліку сталого розвитку

SDG – Sustainable Development Goals – Цілі сталого розвитку

TCFD – Task Force on Climate-related Financial Disclosures – цільова група з розкриття фінансової інформації, пов'язаної з кліматом

WBCSD – World Business Council for Sustainable Development – Всесвітня ділова рада зі сталого розвитку

WoS – Web of Science

БД – база даних

ВВП – Валовий внутрішній продукт

ЄК – Європейська комісія

ЄС – Європейський Союз

ЗМІ – засоби масової інформації

ЛГБТ – лесбійки, геї, бісексуали і трансгендери

МВФ – Міжнародний валютний фонд

МОЗ – Міністерство охорони здоров'я

ООН – Організація об'єднаних націй

ЦСР – Цілі сталого розвитку

ВСТУП

Актуальність теми дослідження. Сталий розвиток є стратегічним напрямом розвитку людства в цілому та світової економіки зокрема. Для забезпечення його реалізації ООН були визначені 17 цілей сталого розвитку (ЦСР) і 169 завдань. Аналізування останніх трендів та існуючих викликів, засвідчив на їх значну кількість, починаючи від COVID-19, а також економічних проблем, викликаних пандемією, закінчуючи війною в Україні та кліматичними змінами, негативний вплив яких на прогрес у досягненні ЦСР підсилюється нестачею фінансування та нерівномірністю прогресу як за різними цілями, так і за регіонами.

Досягнення ЦСР є результатом колективних зусиль наднаціональних, національних та локальних учасників. Провідну роль при цьому відіграють підприємства. Це, у свою чергу, генерує принципово нові виклики для підприємств. Сучасні підприємства мають провадити ESG-активність, тобто корегувати свої дії, виходячи з необхідності забезпечення прогресу в досягненні ЦСР.

Проблематикою сталого розвитку та ESG-активності підприємств займалися такі вітчизняні і зарубіжні дослідники, як: С. Адельман (S. Adelman), К. Аллен (C. Allen), Н. Вайтс (N. Weitz), Д. Гріггз (D. Griggs), В. Діаз (V. Díaz), С. Мейр (S. Mair), Дж. Сакс (J. Sachs), В. Стеффен (W. Steffen), В. Іванчук, К. Кроль (C. Kroll), Г. Лучко, І. Макаренко, О. Маслак, М. Нільсон (M. Nilsson), О. Новікова, Н. Орлова, Н. Павліха, О. Пластун, І. Сисоєва, Н. Станасюк, Дж. Спенсер (J. Spencer), М. Фінгер (M. Finger).

Питання управління ESG-активністю розглядали у своїх працях О. Берданова, Д. Берон (D. Baron), Т. Болгар, Л. Бондаренко, М. Волошко, В. Гура, Л. Зайцева, П. Ільчук, А. Касіч, К. Мін-Джун (Kim Min-Jung), Р. Траан (R. Trahan), М. Фрідман (M. Friedman), Я. Яковенко.

Незважаючи на наявні напрацювання, проблематика організування ефективного управління ESG-активністю на підприємстві вивчена недостатньо, починаючи від системи організування ESG-активності загалом та її інкорпорації в класичний механізм управління закінчуючи окремими аспектами, такими як ESG-мімікрія, інформаційна асиметрія в ESG- сфері та методи її зниження.

Відтак важливість проблеми і одночасний недостатній її розвиток як на академічному, так і практичному рівнях обумовлюють актуальність даного дослідження, визначають його мету і завдання, а також логіку викладення матеріалу дисертації.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Дисертація виконана в рамках наукових досліджень Університету імені Альфреда Нобеля, зокрема, науково-дослідних тем: «Менеджмент та управління в умовах глобальних та соціально-економічних викликів» (державний реєстраційний номер 0118U000840); «Теоретико-методологічні засади модернізації і сучасні тенденції розвитку міжнародних фінансово-економічних відносин: проблеми, перспективи, можливості» (державний реєстраційний номер 0119U10090), де дисертантом досліджено фактори, що характеризують ESG поняття: екологічні, соціальні, управлінські; індикатори, які займають важливе місце у багатьох ініціативах сталого розвитку, розглянуто нові моделі організування економіки, що отримала назву циркулярної економіки, систематизовано види ESG-активності підприємств за певними критеріями з подальшою їх класифікацією та визначенням базових об'єктів на які спрямована ESG-активність підприємства. Дисертація виконана також в рамках наукових досліджень Національного університету «Львівська політехніка», зокрема, науково-дослідних тем: «Управління розвитком туристичної галузі України: соціально-економічний аспект» (державний реєстраційний номер 0120U101506); «Діджиталізація бізнес-процесів суб'єктів туристичної індустрії» (державний реєстраційний номер 0123U102387), де дисертантом запропоновано науково-методичні засади інтеграції ESG-активності в систему управління туристичними підприємствами

та науково-методичний підхід до оцінювання впливу рівня ESG-активності підприємств на їхню фінансову результативність.

Мета та завдання дослідження. Метою дисертації є розвиток науково-методичних засад і розробка практичних рекомендацій з управління ESG-активністю підприємств.

У дисертації поставлені і вирішені такі завдання:

- уточнити сутність економічних категорій у сфері управління ESG-активністю підприємств;
- дослідити основні елементи ESG-активності підприємств та розробити науково-методичні засади інтеграції ESG-активності в системи управління підприємствами;
- визначити науково-методичні засади організування ESG-активності підприємств, зокрема ідентифікувати мотиви ESG-активності підприємств;
- розробити метод оцінювання впливу рівня ESG-активності підприємств на їхню фінансову результативність;
- уточнити засади організування ESG-звітності підприємствами, виокремити особливості такого організування;
- уточнити принципи організування ESG-звітності на підприємствах;
- визначити форми та методи ESG-мімікрії, а також заходів по боротьбі з ESG-мімікрією з боку підприємств;
- проаналізувати науково-методичні засади побудови ESG-рейтингів та удосконалити підхід до проведення ESG-рейтингування.

Об'єктом дослідження є інструменти управління ESG-активністю підприємств.

Предметом дослідження є теоретико-методичні засади, методичні підходи та практика застосування інструментів управління ESG-активністю підприємств на засадах досягнення цілей сталого розвитку.

Теоретико-методологічною основою дослідження є концепція сталого розвитку, теорія менеджменту, фундаментальні положення світової економічної

думки та наукові публікації зарубіжних і вітчизняних учених із проблем управління ESG-активністю підприємств.

Методи дослідження. Для уточнення теоретичних основ ESG-активності, її місця і ролі у досягненні ЦСР та системі управління підприємством застосовані такі загальнонаукові методи пізнання, як аналіз, порівняння, синтез, систематизація, класифікація, аналогія, а також специфічні методи бібліометричного мета-аналізу, зокрема SciVal для бази даних Scopus та VOSviewer для Web of Science. Методи кореляційного аналізу для співставлення результатів різних ESG-рейтингів. Методи анкетування, нормування та ранжування для розробки ESG-рейтингів. Методи експертних оцінок для апробації методології побудови ESG-рейтингів. Методи негативного та позитивного скринінгу для відбору підприємств-об'єктів рейтингування. Методи групування, історичного, графічного, структурного аналізу, метод аналогій для дослідження науково-методичних засад управління ESG-активністю підприємства та виявлення проблем і недоліків у цій сфері.

Інформаційною базою дослідження є чинна нормативно-правова база з регламентації сталого розвитку в Україні, офіційні матеріали Національного банку України, Кабінету Міністрів України, дані Державної служби статистики України, Міністерства економічного розвитку і торгівлі України, матеріали міжнародних організацій, зокрема ООН, OECD, WBCSD, GRI, ILO, ISO тощо, звітні дані українських та закордонних підприємств, в тому числі їхню ESG-звітність, ESG-рейтинги від Morningstar, Bloomberg, MSCI, Sustainalytics та інших, аналітичні дослідження KPMG, PWC та інших установ, напрацювання вітчизняних і зарубіжних вчених з проблематики управління ESG-активністю підприємств загалом та окремих її складових, ресурси Інтернет, розрахунки дисертанта.

Наукова новизна одержаних результатів полягає в такому:***уперше:***

розроблено метод оцінювання впливу рівня ESG-активності підприємств на їхню фінансову результативність, що включає в себе формування бази даних для аналізу на основі їхньої попередньої фільтрації, використання параметричних (АНОВА аналіз) та непараметричних (тести Манна-Вітні) тестів з метою визначення наявності статистично значущих різниць в показниках, проведення кореляційного аналізу та тестів Гренджера для виявлення набору змінних для побудови моделей, а також характеру зв'язку між ними з подальшою квантифікацією параметрів моделі на основі регресійного аналізування;

удосконалено:

науково-методичні засади інтеграції ESG-активності в системи управління підприємствами, що на відміну від існуючих, полягають в розробці системи ESG-блоків, які включають у себе ESG-стратегію, ESG-політику, ESG-цілі, пріоритети та принципи, систему ESG-індикаторів та видів ESG-активності у поєднанні з ESG-звітністю і ESG-комунікацією та схеми їхньої інкорпорації в систему управління підприємствами. Використання запропонованого підходу дозволяє максимально спростити і прискорити процес впровадження ESG-активності в діяльність підприємств;

методи організування ESG-звітності на підприємствах у формі побудови принципової схеми процесу створення і організування ESG-звітності на підприємствах на основі сучасних міжнародних стандартів (GRI, ISO, SASB, ESRS тощо) і з урахуванням досвіду українських підприємств, що на відміну від існуючих містять конкретні кроки і пропозиції з імплементації ESG-звітності на підприємстві, і дозволяють полегшити процес організування ESG-звітності, а також підвищити його ефективність;

підходи по боротьбі з ESG-мімікрією, що, на відміну від існуючих, включатимуть в себе визначення форм та методів ESG-мімікрії, основних негативних наслідків від її використання для підприємства та рекомендації щодо

недопущення ESG-мімікрії, комплекс заходів по боротьбі з ESG-мімікрією з боку підприємств;

методи побудови ESG-рейтингів, зокрема виявлено і систематизовано недоліки існуючих підходів, у тому числі невідповідність результатів різних рейтингів, та запропонована уніфікована схема процесу ESG-рейтингування, що включає в себе наступні фази: позитивний і негативний скринінг підприємств; збір ESG-даних (використання більше 40 різноманітних ESG-критеріїв), аналізування даних та розрахунок рейтингу, що дозволяє кількісно оцінити рівень та якість ESG-активності підприємств;

дістало подальшого розвитку:

уточнено категорійний апарат щодо управління ESG-активністю підприємств, зокрема дослідження теоретичних основ ESG-активності підприємств на підставі чого було запропоноване авторське трактування терміну «ESG- активність», під яким слід розуміти всі види діяльності підприємств, що спрямовані на досягнення цілей сталого розвитку шляхом відповідних управлінських рішень, що включають у себе заходи з покращення екологічного стану, соціальних відносин та корпоративної відповідальності, а також запропоновано новий економічний термін «ESG-мімікрія», під якою слід розуміти свідомі дії з боку підприємств, спрямовані на створення хибних інформаційних сигналів щодо його екологічної та соціальної активності, а також корпоративної відповідальності;

науково-методичні засади організування ESG-активності підприємств, зокрема запропонована авторська класифікація мотивів ESG-активності за об'єктами управління (взаємовідносини зі стейкхолдерами, ризики, репутацію, видатки, конкуренцію, інвестиції, інновації, персонал, комплаєнс, результати діяльності та корупцію), векторами спрямування зусиль (права людини, праця, навколишнє середовище і боротьба з корупцією), що дозволило систематизувати наявні значення мотивів та напрямів ESG-активності підприємств;

принципи організування ESG-звітності на підприємствах результатом чого став перелік базових принципів складання ESG-звітності підприємств, який на відміну від існуючих містить наступні: прозорість, релевантність, достовірність, повнота, перспективність, суттєвість, періодичність та співставність, що дозволить не допустити фактичну реалізацію недоліків ESG-звітності підприємств.

Практичне значення одержаних результатів полягає у можливості використання представлених у дисертації напрацювань, рекомендацій і пропозицій у практичній діяльності підприємств, а також регуляторів, провайдерів ESG-інформації, інвесторів як вітчизняних, та і закордонних. Зокрема, пропозиції з доцільності зниження рівня інформаційної асиметрії в ESG-сегменті, а також методів боротьби з ESG-мімікрією використано Департаментом економічного розвитку і торгівлі Тернопільської обласної державної адміністрації для подальшого розвитку та удосконалення нормативного регулювання підприємницької діяльності в Україні, зокрема у вигляді рекомендацій та нормативних вимог, включаючи відповідальність за їх порушення щодо організування ESG-звітності підприємств (як обов'язкової, так і добровільної), ESG-аудиту, механізмів державного моніторингу декларованої ESG-активності її фактичній відповідності, проведення державної еко-сертифікації та ESG-маркування (довідка від 04.12.2023 № 06-17/1537). Пропозиції та конкретні рекомендації по впровадженню нових моделей організування економіки, систематизації видів ESG-активності підприємств за певними категоріями та розробленою класифікацією з визначенням базових об'єктів, на які спрямована ESG-активність підприємств, а також ESG-звітність рекомендовано підприємствам – членам Федерації організацій роботодавців Дніпропетровщини для оптимізації їх ESG-активності та покращення комунікації зі стейкхолдерами в питаннях досягнення Цілей сталого розвитку (довідка від 18.01.2024 р. № 770).

Сформовані у дисертації концептуальні і методико-прикладні засади управління ESG-активністю підприємств використано у практичній діяльності таких підприємств: ТЗОВ «ПІДПРИЄМСТВО «ФЕРОЗИТ» (довідка від 16.07.2024 р. № 155), ПП «Львівтехнопарк» (довідка від 02.09.2024 р. № 01/24), ТЗОВ «Підприємство «ФАВОРБУД» (довідка від 23.07.2024 р. № 87).

Основні теоретичні та методичні результати дисертаційної роботи використано у навчальному процесі Національного університету «Львівська політехніка» під час підготовки фахівців освітньо-кваліфікаційного рівня «бакалавр» спеціальності 124 «Системний аналіз» (довідка № 67-01-1772 від 24.10.2024 р.).

Особистий внесок здобувача. Дисертація є одноосібно виконаною науковою роботою. Теоретичні узагальнення, висновки й пропозиції, винесені на захист, отримані автором самостійно. Внесок автора в колективні публікації конкретизовано у списку публікацій.

Апробація результатів дослідження. Основні положення дисертації оприлюднені на 9 міжнародних науково-практичних конференціях: VIII-IX-X-XI Міжнародних науково-практичних конференціях «Сучасний менеджмент: тенденції, проблеми та перспективи розвитку», (м. Дніпро, 2021, 2022, 2023 рр.); The 12th International scientific and practical conference «Current challenges, trends and transformations» (Boston, 2022); The XII International Scientific and Practical Conference «Goal and the role of world science in life», (Stockholm, 2023); V Міжнародній науковій конференції «Традиційні та інноваційні підходи до наукових досліджень», (м. Тернопіль, 2023 р.); VI Міжнародній науково-практичній конференції «Актуальні проблеми менеджменту: теоретичні і практичні аспекти», (Одеса, 28 вересня 2023 р.); Collection of Scientific Papers with the Proceedings of the 1st International Scientific and Practical Conference «Scientific Exploration: Bridging Theory and Practice» (October 14-16, 2024. Berlin, Germany).

Публікації. За результатами дослідження опубліковано 15 наукових праць загальним обсягом 6,15 д.а., у т.ч. 6 наукових статей, з них: 5 статей – у наукових фахових виданнях України; 1 – у виданні, що індексується у Web of Science; 1 стаття – у зарубіжному науковому виданні та 9 праць апробаційного характеру у збірках міжнародних науково-практичних конференцій (3 з них у зарубіжних виданнях).

Структура та обсяг дисертації. Дисертація складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел і додатків. Загальний обсяг дисертації складає 230 сторінок, у т.ч. основного тексту 160 сторінок, 55 таблиць, 17 рисунків, 5 додатків (на 26 сторінках) і списку використаних джерел з 222 джерел (на 23 сторінках).

РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИКО-МЕТОДИЧНІ ЗАСАДИ, СУТНІСТЬ І ВИДИ ESG-АКТИВНОСТІ ПІДПРИЄМСТВ

1.1 Сталий розвиток як стратегічний напрям розвитку світової економіки

У ХХІ столітті досить радикально змінився підхід до організування економічної діяльності підприємств. Мається на увазі усвідомлення людством того факту, що окрім прикладних економічних аспектів, що характерні для вирішення короткострокових операційних питань господарської діяльності (управління доходами, оптимізація витрат, забезпечення прибутковості діяльності тощо), є ще стратегічні моменти, пов'язані з перспективами існування людства у цілому: кліматичні зміни, виснаження природних ресурсів, забруднення навколишнього середовища, тощо.

Початком можна вважати прийняття ООН так званої «Декларації тисячоліття» у 2000 році, яка запровадила Цілі Розвитку тисячоліття (8 цілей, в рамках яких передбачалась реалізація 21 задачі). Це був перший крок з формування нових підходів до розвитку людства на основі певного набору базових цінностей: боротьба з бідністю, екологічна стійкість, зусилля у сфері охорони здоров'я, а також формування глобального партнерства з метою розвитку [221].

Робота над Цілями Розвитку тисячоліття закінчилась у 2015 році і на зміну їм прийшов новий проект ООН.

Поштовхом до зміни парадигми стала публікація дослідження Steffen et al. (2015), яка показала, що за період з 1750 до 2010 року відбулись радикальні зміни у рівні споживання природних ресурсів та забруднення навколишнього середовища, що в тому числі призвело до трансформації цілого ряду параметрів системи Земля, як такої. Головний висновок – людство використовує ресурси Землі швидше, ніж планета встигає їх відновити. З урахуванням поточних на той момент трендів, що були характерні для розвитку людства (збільшення популяції

людства, зростання економіки та попиту на електроенергію, урбанізація населення тощо), було зроблено висновок, що ситуація має всі підстави погіршуватись і надалі [111].

З метою недопущення погіршення ситуації та намагаючись змінити стан справ, ООН у 2015 році прийняла резолюцію «Перетворення нашого світу: Порядок денний сталого розвитку до 2030 року» (Transforming our world: the 2030 Agenda for Sustainable Development) [138].

Відповідно до цієї Резолюції було визначено 17 цілей сталого розвитку (ЦСР) і 169 завдань, вирішення яких сприятиме їх досягненню (див. Додаток А, табл. А.1). Для оцінювання прогресу у досягненні ЦСР ООН використовує 242 індикатори [58].

Індикатори займають важливе місце у багатьох ініціативах сталого розвитку, оскільки вони здатні представляти складні, комплексні і, часом, абстрактні задачі (наприклад, подолати бідність) на більш зрозумілі фрагменти інформації (частка населення за межею бідності, частка населення з доступом до основних послуг, тощо), які можна виміряти, проаналізувати, оцінити динаміку і т.д. Втім, як зауважують Mair et al. (2017), використання індикаторів загрожує надмірним спрощенням, особливо у дуже складних і спірних контекстах [88]. Крім того деякі індикатори напряму протирічать досягненню інших. Наприклад, зростання ВВП як правило супроводжується негативним впливом на екологію. Тому питання адекватної та об'єктивного оцінювання ефективності заходів з досягнення ЦСР та сталого розвитку в цілому досі залишається відкритим.

За даними ООН станом на початок 2023 року в рамках досягнення ЦСР було реалізовано 3586 заходів та зроблено 6942 конкретних кроків [139].

Крім того в рамках ініціативи ООН Sustainable Development Solutions Network розраховується рейтинг країн за рівнем досягнення ЦСР. Перша десятка рейтингу складається з європейських країн і тут є лідерами скандинавські країни. Це підкреслює той факт, що на сьогоднішній день кращими практиками зі сталого розвитку володіють країни Європи [125].

З метою постійного моніторингу прогресу в досягненні ЦСР, ООН складає щорічні звіти, а раз на 4 роки готується так званий Глобальний звіт про сталий розвиток. В останньому звіті за 2022 рік зокрема відзначається, що ЦСР знаходяться під серйозною загрозою через цілий каскад криз: COVID-19, а також економічні проблеми, викликані пандемією, війна в Україні та кліматичні зміни – все це у сукупності шкодить всій системі сталого розвитку людства, починаючи від охорони здоров'я та освіти, закінчуючи економікою, навколишнім середовищем і безпекою в світі [102].

До основних викликів у досягненні ЦСР станом на початок 2023 року можна віднести наступні:

– пандемія, що не лише відкинула на роки прогрес у сфері охорони здоров'я, але і нанесла значної шкоди освітнім процесам, спровокувала зростання бідності в світі, викликала суттєві економічні проблеми;

– війна в Україні, що поставила під питання досягнення ЦСР 16 «Мир, справедливість та сильні інститути», спровокувала найбільшу кризу біженців, енергетичну кризу, різко підвищила ймовірність глобальної продовольчої кризи та голоду в найбідніших країнах;

– кліматична катастрофа. Зима 2022-2023 років була найтеплішою в Європі за весь час спостереження, але кліматичні зміни були не локальним, а глобальним явищем, що супроводжувалось спекою, посухами, лісовими пожежами, повеннями тощо, негативно впливаючи як на глобальну екосистему, так і на сільське господарство та економічну активність у цілому [102].

Що стосується базових проблем на шляху досягнення ЦСР, то, мабуть, ключовою є нестача фінансування. За даними ООН для успішної реалізації резолюції «Перетворення нашого світу: Порядок денний сталого розвитку до 2030 року» не вистачає від \$3.5 до \$4.5 трлн на рік [135]. При чому ситуація не лише не покращується із року в рік, а навпаки погіршується. За оцінками ОЕСД у 2020 році обсяг дефіциту фінансових ресурсів для реалізації ЦСР збільшився на 70 % або \$1,7 трлн [93]. Це пов'язано з одного боку з появою нових викликів,

про які вже згадувалось вище (пандемія, війна, кліматичні зміни), що потребують додаткового фінансування, а з іншого боку економічна ситуація в світі значно погіршилась останнім часом (в 2021 глобальний ВВП зменшився на 3.1 %).

Важливою проблемою є нерівномірність прогресу, як за різними цілями, так і за регіонами. Візуалізацію цього можна побачити на рис. 1.1.

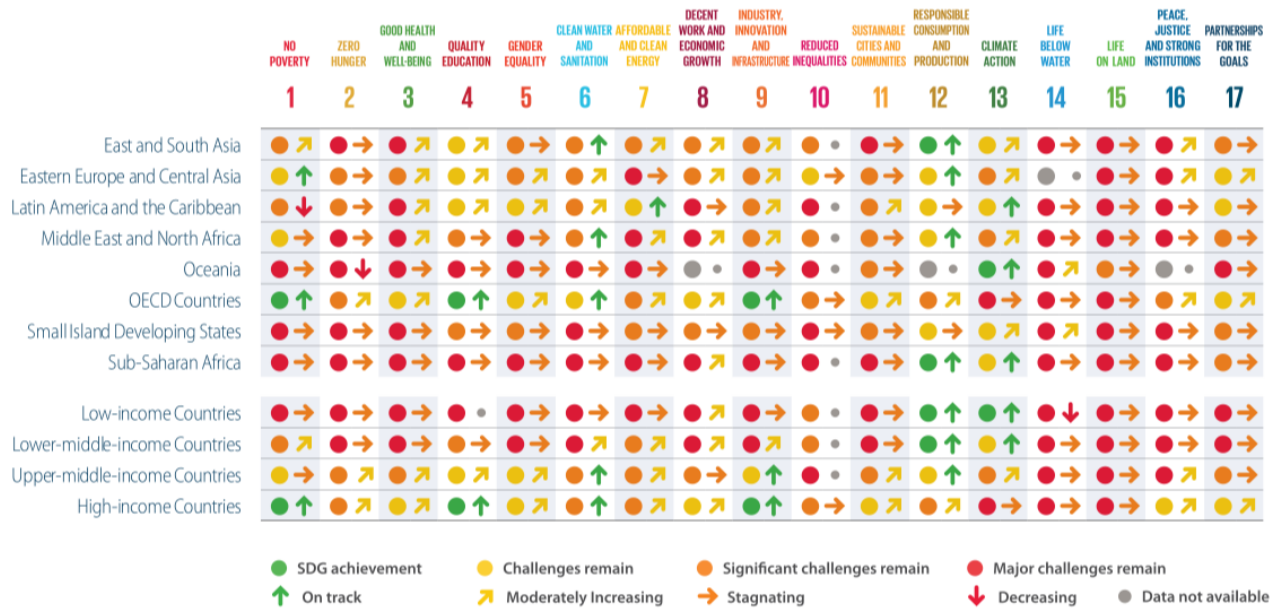

Рис. 1.1. Моніторинг прогресу в досягненні ЦСР у 2022 році в розрізі регіонів та груп доходів. Джерело: [122]

Наведені дані свідчать, що країни з високим рівнем доходу значно ближчі до досягнення ЦСР. Особливо очевидною є їх перевага в цілях, що відносяться до соціально-економічної сфери, а також доступу до базових послуг та інфраструктури (ЦСР 1, ЦСР 4, ЦСР 9). Втім, як відмічалось вище, є цілком очевидною є плата за цей прогрес. Мається на увазі той факт, що дані цілі за своєю сутністю є цілями-регресорами. Як результат, найменший рівень прогресу в країнах з високим доходом спостерігається в досягненні ЦСР 13-15. Це пов'язано зі значним обсягом викидів в атмосферу та кліматичними змінами, що їх провокують ці країни.

Країни з низьким рівнем доходу, натомість, сильно відстають за базовими «економічними» ЦСР 1-9. У першу чергу це пов'язано з низьким рівнем розвитку

фізичної інфраструктури, а також низьким рівнем освіти, що негативно впливає на формування людського потенціалу та специфіку його використання. Негативний вплив на прогрес в цих країнах здійснюють існуючі конфлікти, до значного погіршення ситуації також призвела пандемія і війна в Україні (переважно мова йдеться про загрозу голоду і високі ціни на енергоносії). Втім, логічним наслідком економічних проблем є відсутність значного негативного впливу з боку економіки на екологію та клімат, що в свою чергу стимулює прогрес за цими цілями у даному типі країн.

Систематизуючи відмінності між рівнем прогресу за країнами, нами було узагальнено найбільш проблемні таргети для країн з високим та низьким рівнем доходів станом на 2022 рік (табл. 1.1).

Таблиця 1.1

Топ 5 найбільш проблемних таргетів у досягненні ЦСР для країн із високим рівнем доходу та з низьким рівнем доходу

Тип країн	Таргет	% країн з незадовільним рівнем досягнення
Країни з високим рівнем доходу	17.2 Розвинені країни мають повністю реалізувати свої зобов'язання щодо допомоги	66
	13.2.2 Загальні викиди парникових газів за рік	58
	14.5 До 2020 року зберегти принаймні 10 відсотків прибережних і морських територій	57
	12.5 До 2030 року суттєво зменшити утворення відходів шляхом запобігання, скорочення, переробки та повторного використання	56
	15.1 До 2020 року забезпечити збереження, відновлення та стале використання екосистеми	44
Країни з низьким рівнем доходу	1.2 До 2030 року зменшити принаймні вдвічі частку чоловіків, жінок і дітей – людей різного віку, які живуть у бідності	100
	16.2 Припинення жорстокого поводження, експлуатації, торгівлі та всіх форм насильства і катування дітей	100
Країни з низьким рівнем доходу	6.2 До 2030 року забезпечити доступ до адекватних і справедливих санітарних умов гігієни для всіх і закінчити відкриту дефекацію, приділяючи особливу увагу потребам жінок і дівчат, а також тих, хто перебуває в уразливих ситуаціях	96
	6.3 До 2030 року покращити якість води шляхом зменшення забруднення, усунення скидання та мінімізації викидів небезпечних хімічних речовин і матеріалів, скорочення вдвічі	96

Тип країн	Таргет	% країн з незадовільним рівнем досягнення
	частки неочищених стічних вод і суттєве збільшення переробки та безпечно повторне використання в усьому світі	
	3.1 До 2030 року знизити глобальний коефіцієнт материнської смертності до рівня менш ніж 70 на 100 000 новонароджених	94

Джерело: складено автором на основі [108]

Дані табл. 1.1 дають додаткові свідчення на користь наявності принципових різниць як за рівнем проблем, так і за їх складом між країнами з високими та низькими доходами.

При цьому можна відзначити, що деякі ЦСР реалізовані однаково погано за всіма групами країн. У першу чергу мова йде про ЦСР 13 «Пом'якшення наслідків зміни клімату», ЦСР 14 «Збереження морських ресурсів» та ЦСР 15. «Захист та відновлення екосистем суші». По суті це глобальні проблеми людства.

Нерівномірність прогресу можна побачити і в територіальному розрізі. Явними аутсайдерами є регіони «Африка на південь від Сахари», «Малі островні держави, що розвиваються» та «Океанія». Проаналізуємо регіональні різниці детальніше на прикладі ЦСР 1 «Подолання бідності» (рис 1.2).

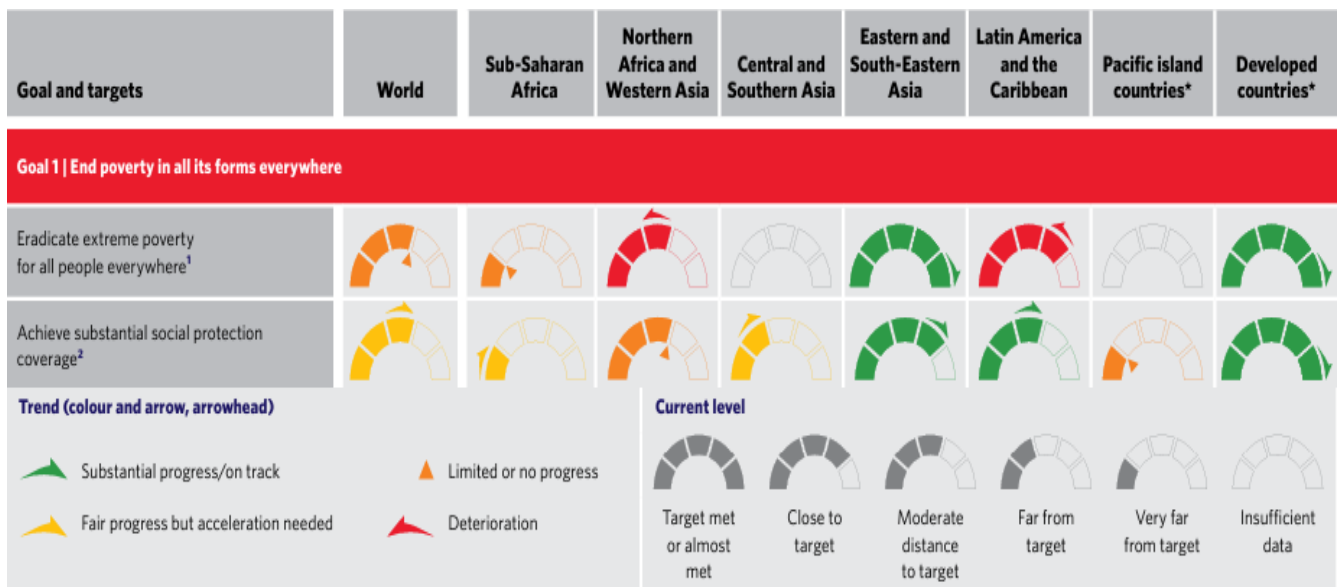

Рис. 1.2. Моніторинг прогресу за ЦСР 1 «Подолання бідності» в розрізі регіонів

Джерело: [112]

За таргетом «Покласти край екстремальної бідності у всіх її формах і вимірах» у розвинених країнах спостерігається значний прогрес і в цілому його можна вважати досягнутим, натомість у країнах північної Африки та Західної Азії спостерігається регрес, а за країнами Центральної та Південної Азії дані взагалі відсутні.

Очевидно, що у таких умовах розробляти певну глобальну універсальну політику неможливо і доцільною є окрема робота з урахуванням як географічної специфіки, так і рівня доходів країни.

Виходячи з наявності значних різниць у прогресі в розрізі окремих ЦСР, з метою оцінювання загального рівня прогресу в досягненні ЦСР Schmidt-Traub et al. (2017) було розроблено SDG індекс. Його основна задача – систематизувати та узагальнити дані на рівні країн та світу в цілому, які мають оцінити розмір розриву в досягненні ЦСР. Його використання дозволяє оцінити поточний прогрес та визначити напрями, які вимагають додаткових зусиль [105].

Динаміка SDG індексу за період 2010-2021 рр., розрахованого для світу в середньому, представлена на рис. 1.3.

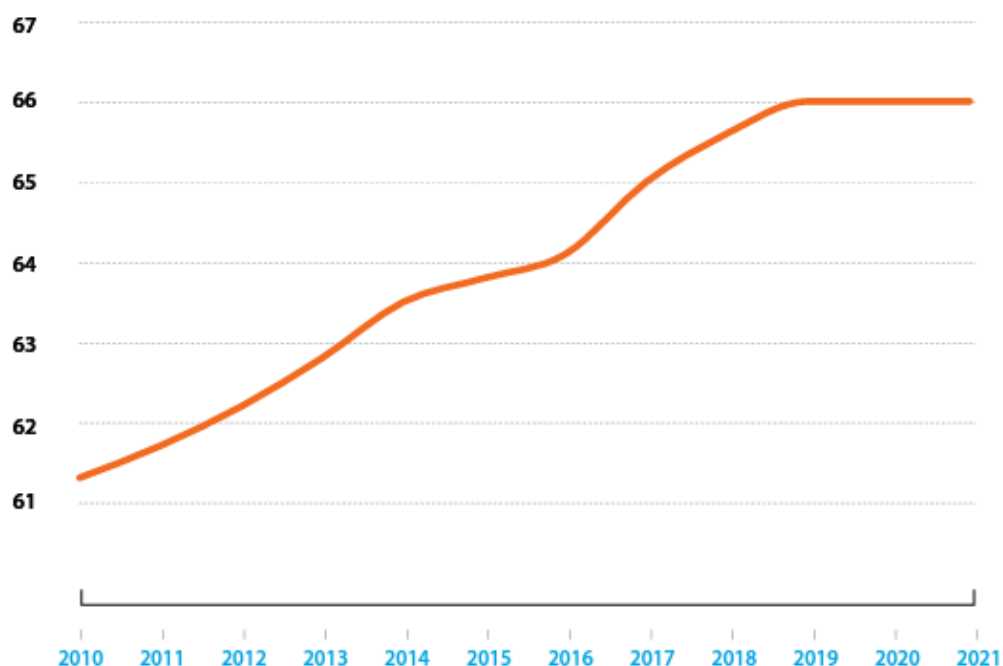

Рис. 1.3. Динаміка SDG Index за період 2010-2021, середній світовий показник

Джерело: [108]

Як бачимо, SDG Index (глобальний індикатор прогресу в досягненні ЦСР) після початку пандемії припинив зростати, а в 2021 році навіть знизився.

За оцінками Sachs et al. (2022) темпи зростання, що спостерігались протягом 2015-2019 були недостатніми для досягнення ЦСР до 2030 року. Відповідно стагнація і навіть регрес, що спостерігаються останні роки – це вкрай негативний сигнал, який вимагає негайних дій у відновленні прогресу в досягненні ЦСР [102].

Оскільки з наведених даних очевидно, що прогрес у досягненні ЦСР останнім часом відчутно загальмував, що спочатку було викликано пандемією, а потім війною в Україні, постала необхідність у пошуку шляхів акселерації виконання таргетів.

Наслідком цього стала поява концепцій ЦСР-трансформаторів (Sachs et al., 2019) – пріоритетних напрямів спрямування зусиль, що мають забезпечити синергетичний ефект і сприятимуть прогресу в усіх 17 ЦСР. Виділяють 6 ЦСР-трансформаторів: (1) освіта, стать і нерівність; (2) здоров'я, добробут і демографія; (3) декарбонізація енергетики та стала промисловість; (4) стале харчування, земля, вода та океани; (5) сталі міста та громади; (6) цифрова революція для сталого розвитку [101].

Відповідно зусилля, а також фінансово-інвестиційні потоки урядів, міжнародних організацій, підприємств, необхідно в першу чергу зосередити на забезпеченні реалізації ЦСР-трансформаторів [96].

Україна, як країна-член ООН, в 2015 році також приєдналась до процесів забезпечення сталого розвитку. В глобальному рейтингу SDG Index Україна посідає 37 місце із 163. На початку 2022 року лише 3 з 17 ЦСР мали шанси бути досягнутими Україною до 2030 року, в той час як у переважній більшості решти ЦСР існують серйозні виклики (рис 1.4).

Прогрес станом на початок 2022 року можна охарактеризувати як достатній лише за ЦСР 5 «Гендерна рівність», ЦСР 11 «Сталий розвиток міст і громад» та ЦСР 16 «Мир, справедливість та сильні інститути». Очевидно, що ЦСР 11 та ЦСР

16 продемонструють надзвичайно сильний регрес за підсумками 2022 року через війну, тож навіть стосовно «успішних» цілей прогрес під великим питанням. Що стосується решти, то три ЦСР після 2015 року не лише не наблизились до цільового значення 2030 року, а навіть, продемонстрували регрес.

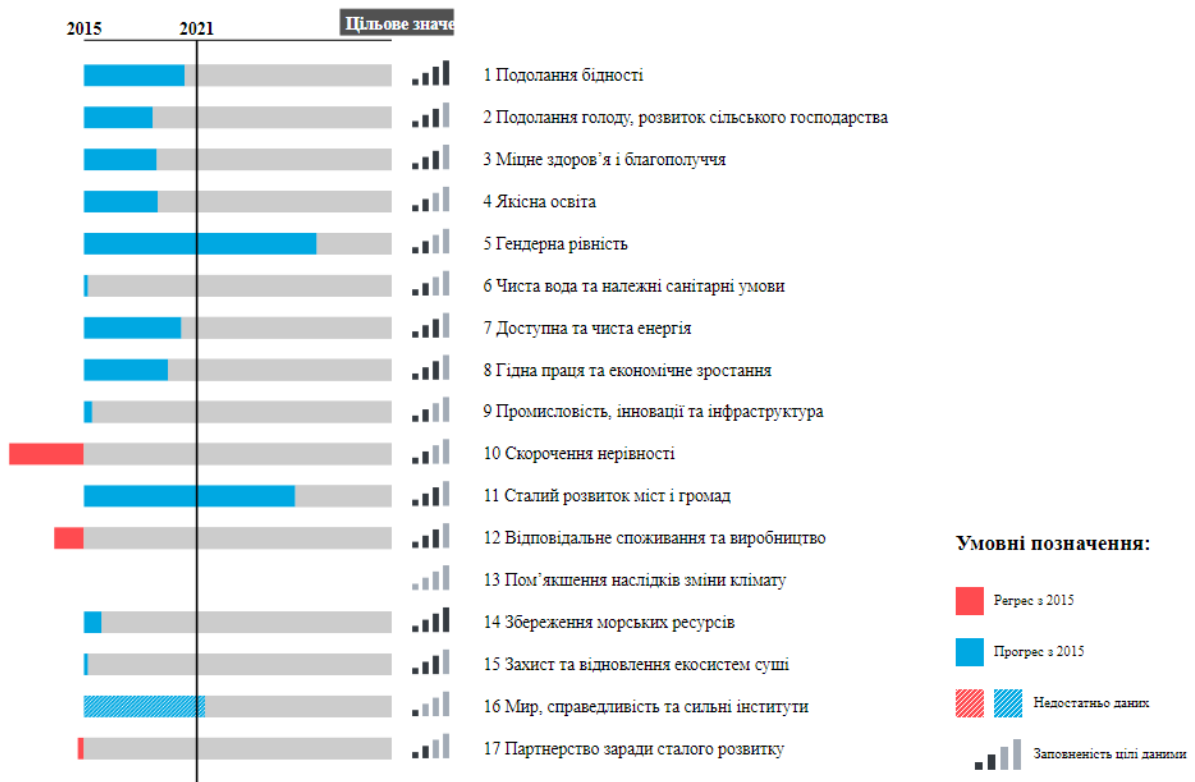

Рис. 1.4. Поточний прогрес у розрізі цілей та індикаторів ЦСР в Україні станом на кінець 2021 року

Джерело: [167]

Мова йде про ЦСР 10 «Скорочення нерівності», ЦСР 12 «Відповідальне споживання та виробництво», а також ЦСР 17 «Партнерство заради сталого розвитку». Тобто у цілому в контексті 17 ЦСР ситуація в Україні виглядає незадовільно. Для деталізації та конкретизації проблем, проведемо аналізування у розрізі таргетів.

Якщо аналізувати ситуацію в розрізі таргетів, то 28 % станом на початок 2022 року мали достатній прогрес для виконання завдань, при цьому 50 % в

кращому випадку потребували прискорення для виконання завдань, а в гіршому – спостерігався зворотній тренд у виконанні завдання (рис. 1.5).

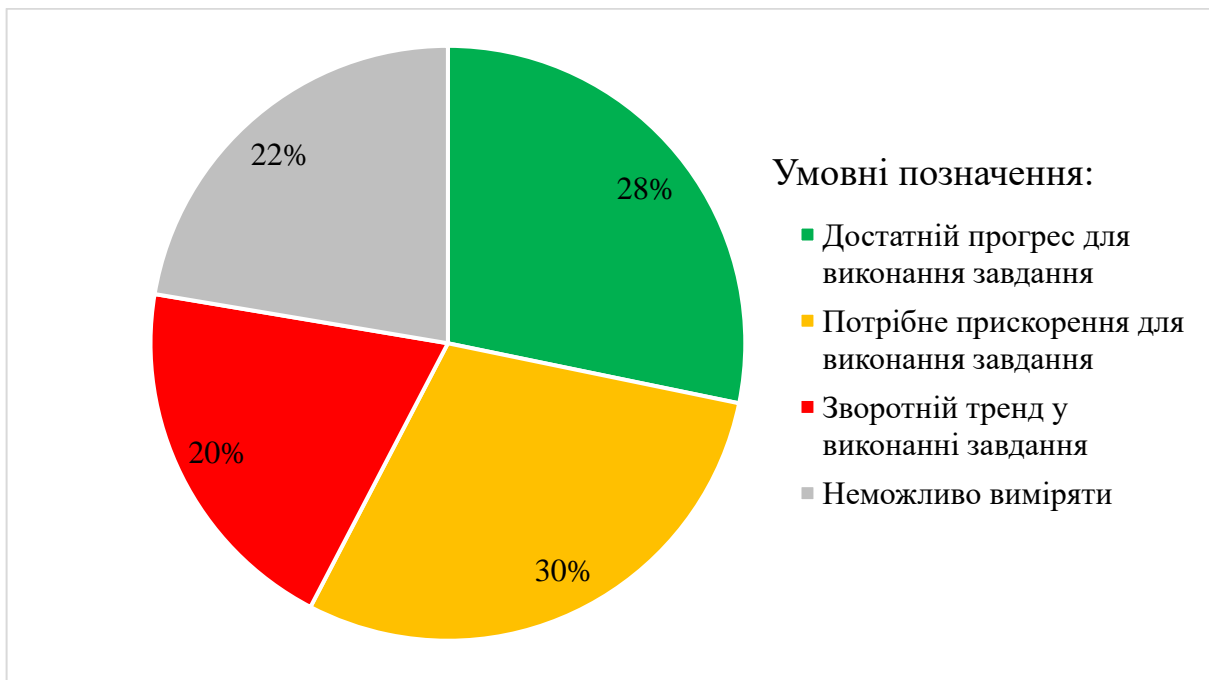

Рис. 1.5. Структура стану досягнення ЦСР в Україні станом на початок 2022 р.

Джерело: авторські розрахунки на підставі [2]

За даними Державної служби статистики України станом на 2021 рік було 37 національних таргетів ЦСР, за якими очікується відставання (не досягнення цільових значень до 2030 року). Зважаючи на загальну кількість 183, маємо долю проблемних таргетів, що перевищує 20 %. Їх перелік та масштаб відставання у вигляді гістограми наведено на рис 1.6.

Якщо виділити на базі цього переліку найбільш проблематичні аспекти в досягненні ЦСР Україною, то отримаємо наступні:

- обсяги видобування водних біоресурсів;
- обсяг утворених відходів;
- значний рівень нерівності за доходами;
- високий ступінь зносу основних засобів;
- значна кількість нещасних випадків на виробництві;
- кількість перевезених пасажирів;

– обсяг виробленої електроенергії.

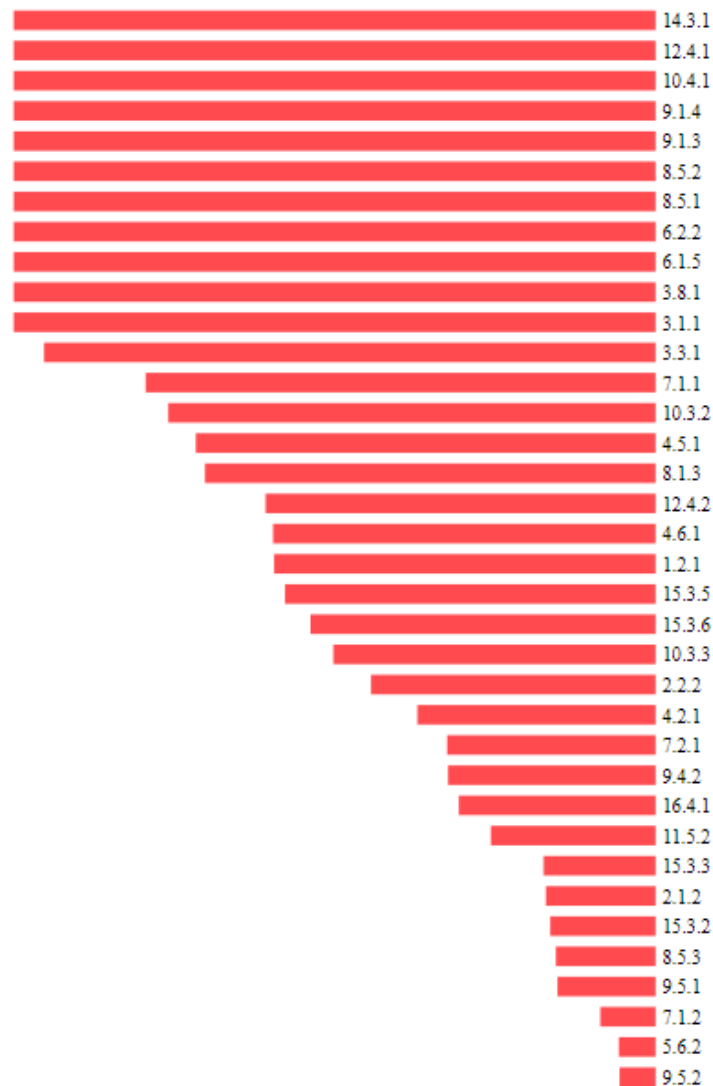

Рис. 1.6. Національні таргети ЦСР, за якими очікується відставання станом на 2021 рік

Джерело: [218]

Відзначимо, що хоча ЦСР однакові для всіх країн, таргети можуть відрізнятись залежно від країни. Для України, наприклад, було розроблено національні таргети індикаторів досягнення ЦСР в країні, а також визначено цільові орієнтири за ними до 2023 року. На нормативному рівні це було затверджено розпорядженням Кабінету Міністрів України від 21.08.2019 № 686-р «Питання збору даних для моніторингу реалізації цілей сталого розвитку»

[201]. На сьогоднішній день звітність ведеться за 183 показниками ЦСР відповідно до 86 завдань.

Збором, аналітичною обробкою та узагальненням прогресу в досягненні ЦСР в Україні займається Державна служба статистики України, на підставі чого формується Національна доповідь «Цілі сталого розвитку: Україна» [194].

Проблемою оцінювання прогресу в досягненні ЦСР Україною є те, що за цілим рядом показників (68 із 183 станом на 2021 рік) відсутні таргети, у результаті чого важко визначити прогрес та його рівень. Крім того за деякими з визначених показників дані поки що не збираються, як наслідок, їх у принципі неможливо оцінити. На думку Іванчук В. та Мошняга Н. (2020), використання набору національних індикаторів хоч і дає можливість пристосувати методологію оцінювання до реалій конкретної країни, все рівно це є неоптимальним, оскільки у рамках регіонів України існують значні відмінності в економічному потенціалі, стані екології, видах економічної діяльності тощо [176]. Тобто доречно за деякими з показників використовувати регіональні таргети. Взагалі система показників має бути гнучкою не лише за формою, але і за суттю. Світ знаходиться у постійному русі, в результаті деякі показники можуть втрачати актуальність, а інші, навпаки, її набувати.

Підсумовуючи викладене вище, зазначимо, що до початку повномасштабного вторгнення через вплив пандемії, Україна відчувала серйозні проблеми в досягненні переважної більшості ЦСР. Нами було проведено їх узагальнення за трьома сферами: економічній, соціальній та екологічній (табл. 1.2) із вказанням найбільш «постраждалих» ЦСР від цього.

Таблиця 1.2

Базові проблеми в досягненні ЦСР в Україні

Сфера	Проблема:	Недосягнуті ЦСР
Економічна	<ul style="list-style-type: none"> – бідність та недостатній рівень підтримки з боку держави незабезпеченого населення; – недостатній розвиток сільського господарства та екстенсивне використання сільськогосподарських угідь; – недостатній рівень зайнятості жінок з маленькими дітьми; – значна залежність від імпорту первинних енергоресурсів; – недостатнє виробництво електроенергії та високі технологічні витрати електроенергії в розподільчих мережах; – незначний відсоток експорту високотехнологічних товарів та виробництва інноваційних товарів; – значна кількість нещасних випадків на виробництві; – низький рівень віддачі основних фондів; – високий рівень економічної нерівності; – слабе транспортне сполучення сільської місцевості; – значний рівень відходів усіх видів економічної діяльності; – незначні обсяги добування водних біоресурсів; – високі ризики корупції; – недостатній рівень іноземних інвестицій. 	ЦСР 1, ЦСР 2, ЦСР 8, ЦСР 5, ЦСР 9, ЦСР 10, ЦСР 12, ЦСР 14
Соціальна	<ul style="list-style-type: none"> – високий рівень смертності, зокрема материнської; – куріння; – ВІЛ; – слабе охоплення дітей закладами дошкільної освіти; – недостатній рівень участі населення в освіті; – недостатній доступ населення до водопостачання та водовідведення; – незадовільний рівень доступу до медичних послуг сільських домогосподарств; – недостатнє фінансування та розвиток науки. 	ЦСР 1, ЦСР 3, ЦСР 4, ЦСР 6, ЦСР 10
Екологічна	<ul style="list-style-type: none"> – перевищення концентрації основних забруднюючих речовин в атмосферному повітрі; – низький рівень переробки відходів; – незначна частка площі територій національної екологічної мережі у загальній території країни. 	ЦСР 6, ЦСР 7, ЦСР 11, ЦСР 12, ЦСР 13, ЦСР 14, ЦСР 15

Джерело: складено автором на основі [219]

Поділ на 3 сфери обумовлений існуючим наразі в світі консенсусним підходом до забезпечення практичної реалізації сталого розвитку, він отримав

назву ESG-діяльність або ESG-активність. Детальніше її сутність, складові та мотивація будуть розглянуті в роботі далі. Основою для формування даного переліку став аналізування найбільш проблемних таргетів за всіма 17 ЦСР в Україні за останні роки.

Враховуючи поточні реалії війни, які радикально погіршили прогрес у досягненні ЦСР, в роботі було визначено та систематизовано основні проблеми перед сталим розвитком України, що викликані війною (табл. 1.3).

Таблиця 1.3

Основні проблеми в досягненні ЦСР в Україні, викликані війною

Сфера	Проблема	Недосягнуті ЦСР
Економічна	<ul style="list-style-type: none"> – різке падіння ВВП (на 30 % + в 2022 році) та промислового виробництва (за деякими видами діяльності склало від 60 % до 90 %); – значне зростання інфляції (зростання за рік склало маже 27 %); – зменшення площини сільськогосподарських угідь (втрати доступних посівних площ – понад 25 %, зрошуваних земель – понад 70 %); – радикальне погіршення ситуації з генерацією та розподіленням електроенергії; – повна або часткова втрата підприємствами майна, клієнтів, працівників, ринків збуту, скорочення обсягів випуску та реалізації продукції, розрив логістичних ланцюгів 	ЦСР 2, ЦСР 8, ЦСР 9, ЦСР 12
Соціальна	<ul style="list-style-type: none"> – масова міграція населення; – зростання смертності населення; – різке зростання кількості зброї; – обмеження доступу до освітніх послуг та різке погіршення якості освіти; – погіршення доступу до послуг з охорони здоров'я; – зростання безробіття, втрати місця роботи значної частини населення 	ЦСР 1, ЦСР 3, ЦСР 4, ЦСР 10
Екологічна	<ul style="list-style-type: none"> – екологічні збитки внаслідок військових дій (за перші 10 місяців докільля України зазнало збитків на понад 46 мільярдів доларів); – збитки від забруднення повітря склали 27 мільярдів доларів; – зменшення запасів деревини в лісах (від війни постраждали третина українських лісів, з яких 60 тисяч га було випалено); – під загрозою знищення опинилися заповідні території (близько 2,9 млн га); 	ЦСР 6, ЦСР 7, ЦСР 13, ЦСР 14, ЦСР 15

Сфера	Проблема	Недосягнуті ЦСР
	– землі засмічені залишками боєприпасів, ґрунти забруднено небезпечними речовинами, згоріла значна кількість нафтопродуктів, забруднені водні об'єкти тощо.	

Джерело: складено автором на основі [130, 170, 214]

У 2023- 2024 р.р. світ входить з цілим рядом викликів, що включають у себе війну в Україні, енергетичну кризу, не до кінця усунені наслідки пандемії, включаючи як значну кількість хворих на COVID-19, так і економічні наслідки, наприклад, інфляцію та підвищення ставок з боку Центробанків [45]. Все це призводить до соціальної та політичної нестабільності, падіння рівня життя. Аномально тепла зима активізувала питання кліматичних змін та глобального потепління. Тобто актуальність проблематики сталого розвитку не лише не зменшується, а навпаки, зростає по мірі наближення до 2030 року.

Для України, яка до повномасштабного вторгнення мала значну кількість проблем, що заважали її прогресу в досягненні ЦСР, ситуація у 2022 році радикально погіршилась. Переважна кількість проблем (як старих, так і нових) має економічний характер, що обумовлює необхідність першочергової концентрації зусиль саме у цьому напрямі. При чому очевидно, що держава, яка переважну кількість ресурсів спрямовує на оборону і захист від загарбників, фізично не здатна задовільнити цей запит. І тут ключова роль відводиться підприємствам, зусилля яких можуть вирішити цілий ряд проблем України на шляху до сталого розвитку.

1.2 Мета-аналізування дослідження проблематики сталого розвитку та використання ESG-інструментів в академічному середовищі

Процес досягнення ЦСР, що офіційно стартував в 2016 році, згенерував цілий ряд специфічних запитів до експертного та академічного середовища, починаючи від планування досягнення сталого розвитку та розробки індикаторів досягнення ЦСР, закінчуючи специфікою формування даних, їхнього

аналізування, а також пошуку найбільш ефективних шляхів виконання тих чи інших ЦСР чи їх окремих таргетів [8].

Зважаючи на виключну важливість проблематики сталого розвитку та досягнення ЦСР, вона отримала широке розповсюдження у академічному середовищі. У базі даних Scopus по ключовій фразі «Sustainable Development Goal» за останні 5 років у світі було знайдено більше тисячі наукових праць.

Кількість задіяних при їх написанні авторів наближається до 3000, а кількість цитат до 13500 при середній кількості цитат 13 на одну працю. На відміну від числа праць, кількість цитат, починаючи з 2019 року демонструє тенденцію до зниження (рис. 1.7), що може бути однією з причин тих провалів у досягненні ЦСР, про що було вказано у підрозділі 1.1. Мова йде про недостатній рівень наукової уваги і, як наслідок, відсутність належного теоретичного обґрунтування прийнятих рішень, що знижує їх ефективність.

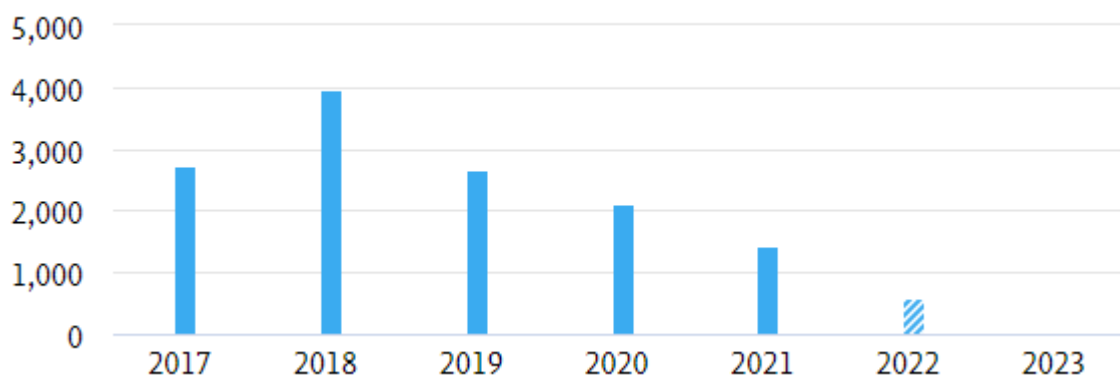

Рис. 1.7. Кількість цитат в БД Scopus на праці за ключовою фразою «Sustainable Development Goal» за період 2017-2022 роки, одиниць

Джерело: [131]

Що стосується предметної області досліджень (рис. 1.8), то переважають соціальні науки (63 %), а також економічні (34 %), це свідчить на користь того, що саме економічна складова є ключовою в досягненні ЦСР.

Перелік 5 кращих в світі академічних робіт в сфері ЦСР за критеріями «найбільш цитовані» та «FWCI» (Field-Weighted Citation Impact) – індикатор, що

фіксує продуктивність результату порівняно з аналогами у науковій літературі. Якщо показник FWCI більше 1, це вказує на вищі, ніж очікувалося, цитування на основі глобального середнього значення для подібних публікацій, що наведено в табл. 1.4.

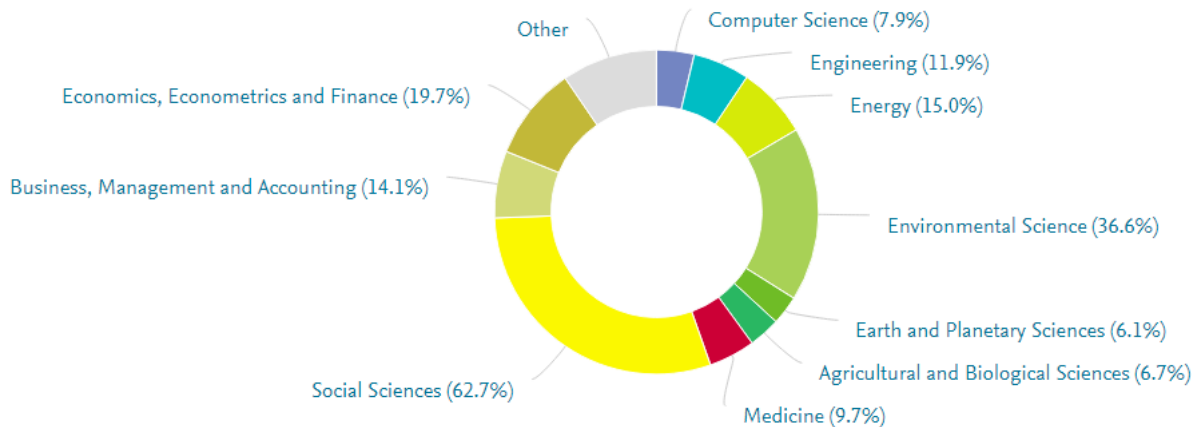

Рис. 1.8. Предметна область досліджень за ключовою фразою «Sustainable Development Goal» в БД Scopus 2017-2022 роки

Примітка: одна і та сама публікація може бути віднесена до кількох предметних областей
Джерело: [131]

Таблиця 1.4

Краї в світі академічні роботи в сфері сталого розвитку станом на 2023 рік

Позиція в топ5	Стаття	Кількість цитувань, одиниць	Значення FWCI
Топ 5 За критерієм «Найбільш цитовані праці»			
1	Pradhan, P., Costa, L., Rybski, D. and 2 more (2017) A Systematic Study of Sustainable Development Goal (SDG) Interactions. <i>Earth's Future</i> , 5 (11), pp. 1169-1179	571	17,11
2	Fuso Nerini, F., Tomei, J., To, L.S. and 9 more (2018) Mapping synergies and trade-offs between energy and the Sustainable Development Goals. <i>Nature Energy</i> , 3 (1), pp. 10-15.	453	19,91
3	Stafford-Smith, M., Griggs, D., Gaffney, O. and 7 more (2017) Integration: the key to implementing the Sustainable Development Goals. <i>Sustainability Science</i> , 12 (6), pp. 911-919.	412	22,93
4	Wu, J., Guo, S., Huang, H. and 2 more (2018) Information and communications technologies for	326	18,87

Позиція в топ5	Стаття	Кількість цитувань, одиниць	Значення FWCI
	sustainable development goals: State-of-the-art, needs and perspectives. IEEE Communications Surveys and Tutorials, 20 (3), pp. 2389-2406		
5	Nilsson, M., Chisholm, E., Griggs, D. and 7 more (2018) Mapping interactions between the sustainable development goals: lessons learned and ways forward. Sustainability Science, 13 (6), pp. 1489-1503.	260	18,14
Топ 5 За критерієм FWCI			
1	Chankseliani, M., McCowan, T. (2021) Higher education and the Sustainable Development Goals. Higher Education, 81 (1)	57	48,8
2	Spencer, J. (2021) The sustainable development goals. Design for Global Challenges and Goals, pp. 12-25.	9	44,31
3	Kroll, C., Warchold, A., Pradhan, P. (2019) Sustainable Development Goals (SDGs): Are we successful in turning trade-offs into synergies?. Palgrave Communications, 5 (1)	199	43,69
4	Adelman, S. (2018) The Sustainable Development Goals, anthropocentrism and neoliberalism. Sustainable Development Goals: Law, Theory and Implementation, pp. 15-40	56	36,27
5	Wu, X., Fu, B., Wang, S. and 5 more (2022) Decoupling of SDGs followed by re-coupling as sustainable development progresses. Nature Sustainability, 5 (5), pp. 452-459.	33	23,28

Джерело: складено автором на основі [131, 132]

Окрім зазначених в табл. 1.4 робіт, варто також відзначити високі показники цитування наступних праць: Schmidt-Traub et al. (2017) [105]; Weitz et al. (2018) [147]; Allen et al. (2018) [8]; Breuer et al. (2019) [21]; Fukuda-Parr and McNeill (2019) [55]; а також Lusseau and Mancini (2019) [87].

Проаналізуємо основні положення та наукові результати зазначених вище праць.

Pradhan et al. (2017) досліджували взаємний вплив ЦСР. Використовуючи методи кореляційного аналізування було виявлено, що ЦСР 1 «Подолання бідності» має синергетичний зв'язок із більшістю інших цілей, тоді як ЦСР 12 «Відповідальне споживання та виробництво» є ціллю, що негативно корелює з

досягненням інших ЦСР. Наприклад, ЦСР 12 потребує зміни у способах використання ресурсів, що потенційно може вплинути на економічне зростання чи зайнятість. Загальний висновок за результатами дослідження: необхідно сконцентрувати зусилля на досягненні синергії у процесі сталого розвитку, тобто першочергово спрямовувати зусилля туди, де існують позитивні кореляції між ЦСР [97].

Певне уточнення результатів було зроблено в роботі Kroll et al. (2019), в якій зауважено, що синергетичними цілями є ЦСР 1, 3, 7, 8 та 9, а до цілей-регресорів варто віднести ЦСР 11, 13, 14, 16 та 17. При цьому авторами було продемонстровано, що при певних умовах та адекватних управлінських рішеннях, регресори можна трансформувати в синергічні цілі [83].

Ідеї Pradhan et al. (2017) були розвинені у роботі Weitz et al. (2018), які теж розглядали взаємодію між різними таргетами ЦСР, але використовували не кореляційне аналізування, а матрицю перехресного впливу та методи мережевого аналізування. Результати їхнього аналізування дозволяють оптимізувати процес прийняття рішень з досягнення ЦСР шляхом модифікації пріоритетів з боку політиків [147].

Подальший розвиток дослідження Pradhan et al. (2017) та Weitz et al. (2018) отримали в роботі Fuso Nerini et al. (2018), які проаналізували синергетичні аспекти та негативний вплив в контексті Ціль 7 «Доступна та чиста енергія». В результаті було виявлено 143 синергії та 65 моментів негативного впливу між таргетами ЦСР 7 та таргетами інших ЦСР. Узагальнюючи ці результати, у роботі було запропоновано перелік з 3 ключових областей, на які необхідно звернути увагу в першу чергу при досягненні ЦСР: розбудова фізичної та соціальної інфраструктури сталого розвитку, сприяння забезпеченню більшого добробуту та благополуччя, забезпечення сталого управління природним середовищем. Успіх в цих областях створить максимальну синергію і прискорить загальний прогрес в досягненні ЦСР [56].

Якщо Fuso Nerini et al. (2018) сконцентрували зусилля на дослідженні взаємозв'язків ЦСР в контексті ЦСР 7, то Nilsson et al. (2018) основну увагу приділили тим ЦСР, що стосуються здоров'я, енергії та води, було визначено фактори, що впливають на рівень взаємодії, до яких зокрема віднесено географічний аспект, забезпеченість ресурсами, часовий горизонт та управління. У якості конкретного механізму із забезпечення оптимального рівня взаємодії в рамках досягнення ЦСР у роботі було розроблено глобальну платформу знань про взаємодію (Interactions Knowledge Platform), основними задачами якої є збір, систематизація та агрегування знань про інтеракції між ЦСР в процесі їх досягнення [92].

Stafford-Smith et al. (2017) також були зосереджені на дослідженні взаємозв'язків між різними ЦСР. У підсумку ними було запропоновано 3 виміри, в площині яких доречно ці взаємозв'язки розглядати: міжсекторальні (наприклад, фінанси, сільське господарство, енергетика та транспорт), між суспільними суб'єктами (місцеві органи влади, урядові установи, приватний сектор та громадянське суспільство), а також у розрізі країн за рівнем їх доходу (з низьким, середнім і високим доходом). За результатами дослідження було запропоновано 7 напрямів, на які доречно звернути увагу в першу чергу для покращення цих взаємозв'язків як на глобальному, так і на національному рівнях: фінанси, технології, розбудова потенціалу, торгівля, узгодженість політики, партнерство, а також дані, моніторинг і звітність [110].

Як бачимо, основні зусилля науковців були зосереджені на дослідженні синергетичних ефектів у процесі досягнення ЦСР. Втім, Lusseau and Mancini. (2019) вирішили сконцентруватись на аспектах, що заважають успішному досягненню ЦСР. Тобто спробували визначити ті ЦСР та таргети, досягнення яких негативно впливає на рівень успішності в досягненні інших цілей, тобто заважає загальному прогресу. Розширивши результати дослідження Pradhan et al. (2017), до факторів-регресорів було віднесено не лише відповідальне споживання, але і боротьбу зі змінами клімату та зменшенням нерівності. Мова

йде про те, що концентрація зусиль на цих напрямках негативно впливає на інші цілі, оскільки по суті забирає в них частку прогресу [87].

Adelman (2018) для пояснення принципової можливості існування факторів-регресорів, зауважує, що цілий ряд ЦСР перебуває у фундаментальному протиріччі один з одним. Наприклад, розвиток економіки, що віддає перевагу економічному зростанню, завжди буде намагатись ігнорувати проблеми довкілля та раціонального використання обмежених природних ресурсів [6].

Одним із найновіших досліджень взаємодії ЦСР та їх таргетів є робота Wu et al. (2022), в якій, на базі використання SDG індексу, було показано, що різні ЦСР можуть по-різному впливати на інтегральну оцінку: деякі призводять до його зростання, а інші – впливають негативно, при чому зв'язок часто є нелінійним [152].

Зауважимо, що не зважаючи на значну кількість високоякісних досліджень проблематики пошуку синергії у досягненні ЦСР, вона все ще залишається актуальною. Зокрема, Allen et al. (2018) провели систематизацію наявної на той час наукової літератури щодо сталого розвитку і ЦСР та дійшли висновку, що незважаючи на певний прогрес, ключовими прогалинами залишаються оцінювання взаємозв'язків між таргетами ЦСР та пошук синергії між цілями [8].

Breuer et al. (2019) спробували частково ліквідувати цей геп шляхом переходу від стадії пошуку взаємозв'язків до стадії прийняття рішень на підставі їх ідентифікації та оцінювання у формі дорожньої карти формування рішень, спрямованих на досягнення ЦСР [21].

Втім, питання конкретних форм та практик по досягненню ЦСР все ще залишається відкритим. Chankseliani and McCowan (2021), наприклад, дослідили вплив вищої освіти на прогрес в досягненні ЦСР і дійшли висновку про важливу роль університетів та знань у цьому процесі [26]. Одним із свідчень на користь цього є поява в 2019 році рейтингу The Times Higher Education (THE) University Impact Rankings, метою якого є оцінювання соціального та економічного впливу установ вищої освіти на вирішення найбільших глобальних проблем [129].

Окремим важливим аспектом сталого розвитку є оцінювання прогресу його досягнення. Для цього в рамках кожної ЦСР наявні окремі таргети, але, на думку Fukuda-Parr and McNeill (2019) індикатори самі по собі можуть призвести до неефективного використання ресурсів та неадекватних управлінських рішень у процесі досягнення ЦСР [55]. Мова йде про те, що намагаючись продемонструвати максимальний рівень прогресу, управлінці прийматимуть тільки ті рішення, що максимально збільшать певний таргет. Тобто форма підміняє сутність. Все це обумовлює необхідність більшої уваги до розробки і вибору індикаторів досягнення ЦСР, а сам процес моніторингу прогресу в досягненні ЦСР доцільно «відв'язати» від індикаторів, сконцентрувавшись безпосередньо на ЦСР, тобто повернутись від форми до сутності.

Звичайно, адекватні моніторинг та оцінювання не можливі без відповідних технологій. Wu et al. (2018) у своєму дослідженні сконцентрувались на ролі та можливості, які інформаційно-комунікаційні технології відіграють у досягненні ЦСР, і дійшли висновку про необхідність активізації зусиль у даному напрямку, як необхідної умови для досягнення Цілей розвитку до 2030 року [151].

Підсумовуючи аналізування наукового доробку щодо забезпечення досягнення ЦСР відзначимо важливість створення синергії від дій, спрямованих на сталий розвиток. Тобто перевагу треба віддавати тим типам активностей, які не лише сприяють досягненню того чи іншого таргету за конкретною ЦСР, але і одночасно забезпечують досягнення інших таргетів за іншими ЦСР. Одним із таких векторів дії є зусилля, зосереджені в економічній площині, оскільки саме вони володіють чи не найбільшим синергетичним ефектом.

Аналізуючи академічний ландшафт, варто відзначити, що економічні аспекти досягнення сталого розвитку на рівні підприємств переважно зосереджені в тематиці ESG (екологічна, соціальна та управлінська активність підприємств) та CSR (корпоративна соціальна відповідальність). При чому на сьогоднішній день базовою є саме ESG-тематика. Мета-аналізування академічної літератури за даним напрямом засобами VOSviewer дозволив

китайських підприємств продемонстрували, що найкращі результати під час кризи були продемонстровані тими інвесторами, в портфелях яких переважали акції підприємств з високим рівнем ESG-активності. Отже, ESG-інвестиції є перспективним варіантом зниження фінансового ризику під час кризи [22].

Таким чином, ESG-орієнтовані підприємства більш стійкі до кризових явищ в економіці (аналогічні висновки, але раніше були отримані Jo and Na, 2012; Khan et al. 2016) [71, 75].

Роль ESG-активності в зниженні ризиків підприємств досліджували Albuquerque et al. (2018), які довели, що ESG-активність знижує системний ризик (притаманний всьому ринку або сегменту ринку і викликаний факторами, що підприємствами не контролюються) підприємства [7].

Справа у тому, що останнім часом все більше традиційних інвесторів при формуванні інвестиційних рішень надають перевагу інвестиціям у ті підприємства, що активно залучені до процесу досягнення ЦСР [64].

Аналізуючи фактори, що впливають на ESG, Osagie et al. (2016), відзначають, що ефективність ESG є результатом добре керованих управлінських рішень, підкреслюючи таким чином визначну роль організування процесу управління ESG-активністю [94].

Що стосується фінансових результатів ESG, то мова в першу чергу йдеться про дослідження зв'язків між ESG-активністю підприємств та індикаторами ефективності діяльності, серед яких переважно розглядають динаміку чистого прибутку, рентабельності активів, доходів, обсягів продажів, рівня задоволеності клієнтів, маржі тощо. Одним із основних аргументів на користь ESG-активності є кращі фінансові результати, які притаманні підприємствам активно залученим до ESG, порівняно з традиційними. Friede et al. (2015) провели мета-аналізування 2000 праць, присвячених даному аспекту і показали що у 90 % випадках дослідження були на боці позитивного впливу ESG-активності на фінансові показники підприємств або його відсутності, в той час як негативний зв'язок було виявлено лише в 10 % досліджених праць [51]. Пізніше наявність

позитивного чи нейтрального зв'язку між ESG-активністю та фінансовими результатами підприємств був підтверджений в ще одному мета-аналізуванні (було проаналізовано більше 1000 академічних робіт), проведеному Whelan et al. (2021) [149].

При цьому Williams (2022) зазначає, що кореляція між ESG-активністю і фінансовими результатами може відрізнятись залежно від сфери економічної активності. Найбільш схильними до позитивних ефектів є промислові підприємства, підприємства охорони здоров'я, інформаційних технологій та підприємства зі сфери комунальних послуг [150].

Часткове пояснення цьому надав Baron (2008), який продемонстрував свідчення на користь того, що клієнти віддають перевагу продуктам і послугам ESG-активних підприємств. Тобто така активність стає конкурентною перевагою і сприяє зростанню попиту на продукцію, принаймні відносно традиційних конкурентів, що і пояснює різницю між їх фінансовими результатами [15].

Варто відзначити, що у деяких дослідженнях були отримані свідчення на користь негативної кореляції ESG-активності з результатами підприємств. Наприклад, Buallay et al. (2022) виявили, негативний статистично значимий зв'язок між ESG-активністю підприємств та співвідношенням їх ринкової вартості підприємства до відновної вартості її активів (мова йдеться про так звану Q Тобіна) [23].

Схожі результати раніше були отримані Juoti and Khanna (2021), які виявили значний негативний зв'язок між позицією підприємства в ESG-рейтингу (часто використовується науковцями у якості бази для виміру рівня ESG-активності підприємства) та рентабельністю активів (ROA) і рентабельністю використаного капіталу (ROCE) підприємств. Обґрунтування з точки зору економіки цілком логічне – помітні успіхи в ESG-рейтингу потребують значних зусиль, що виражається у зростанні витрат, що в свою чергу негативно впливає на рентабельність підприємства. Принаймні у короткостроковому періоді [72].

Важливі та цікаві результати були отримані Teng et al. (2022), які продемонстрували, що зв'язок між ESG-активністю та фінансовими результатами підприємств по-перше, є нелінійним, а по-друге, має форму інвертованої букви U, тобто певна кількість ESG-зусиль призводить до значного позитивного ефекту, але коли зусиль стає забагато, результативність починає знижуватись, а потім взагалі стає від'ємною, тобто більші зусилля у певний момент починають погіршувати ситуацію, а не покращувати її. Це пов'язують з тим, що в певний момент видатки на ESG-активність стають надто значними і не можуть компенсуватись позитивним ефектом. Ці результати з одного боку пояснюють, чому в деяких роботах спостерігалась негативна кореляція між ESG-активністю та фінансовими результатами, а з іншого – формує специфічну управлінську задачу – пошук оптимального обсягу ESG-активності підприємств [114].

Доволі неординарні результати були отримані Finger and Rosenboim (2022), які продемонстрували, що 11 % працівників готові отримувати менше зарплату за умови, що будуть працювати в підприємства, що займається ESG. При цьому клієнти таких підприємств готові платити значно більше за аналогічні послуги у порівнянні з конкурентами, що не залучені до ESG-активності [49].

Досвід організування ESG-активності на прикладі косметичних підприємств у Південній Кореї та світі було розглянуто Kim et al. (2022). Зокрема було визначено характерні активності в рамках кожної з ESG-складових у Південній Кореї та порівняно їх зі світовими лідерами (L'Oréal, Unilever та Estée Lauder). Створення еко-дружньою продукції було визначено в якості основного тренду ESG-активності в косметичній галузі [76].

Park et al. (2022) спробували подивитись на ESG-активність з позиції не підприємств, а радше їх стейкхолдерів (клієнтів, інвесторів, акціонерів тощо). Для цього ними були проаналізовані більше 73 млн записів в мережі Twitter. Використовуючи методи Latent Dirichlet Allocation (LDA) та dynamic topic model

(DTM) автори довели позитивне або нейтральне сприйняття ESG-активності, що є додатковим фактором на користь її впровадження на підприємствах [95].

Markopoulos et al. (2023) запропонували інструмент оцінювання ESG-активності підприємства у формі ESG-індексу, який забезпечує поетапне оцінювання діяльності підприємств, визначає ESG-прогалини і пропонує дії, необхідні для виконання вимог критеріїв ESG [90].

Що стосується перспективних напрямів наукових досліджень сталого розвитку в цілому та ESG-активності зокрема, то Wan et al. (2023) виділяють наступні:

1. Зміщення акценту з розвинених країн на країни, що розвиваються. Це цілком відповідає тим викликам, що наразі існують у процесі досягнення ЦСР (мається на увазі значне відставання країн, що розвиваються, у порівнянні з розвиненими країнами). Потрібне узагальнення існуючих та розробка оптимальних практик ESG-активностей для підприємств з країн, що розвиваються, необхідні дослідження взаємозв'язку між ESG-активностями та їх наслідками, при чому не лише економічними, а й екологічними і соціальними.

2. Дослідження механізму впливу ESG-активностей на ринки капіталу. Зокрема мова йде про глибше розуміння взаємозв'язків між обсягами інвестицій і масштабами ESG-діяльності, поведінкою цін на акції залежно від оцінок фінансовими ринками вкладу підприємств в досягнення ЦСР тощо.

3. Інформаційна прозорість ESG-активностей, починаючи від «сталого» звіту підприємств та її стандартизації, закінчуючи формуванням ESG-рейтингів підприємств. Важливим напрямом подальших досліджень буде аналізування існуючих практик ESG-мімікрії (активність направлена на формування ілюзій ESG-активностей з боку підприємств при фактичній їх відсутності) та розробка методів протидії [145].

Дослідження ESG-тематики українськи науковцями на тлі глобальної науки є непомітними. У переліку 500 найкращих авторів бази даних Scopus в рубриці «Sustainable Development Goals» перші українські прізвища та афіліції

з'являються лише в другій сотні. Зокрема, Пластун О. (129 місце), Макаренко І. (164), Воронцова Г. (216). Як бачимо, присутні всього три прізвища, що вказує на недостатню увагу до даної тематики в академічному середовищі України [133].

Втім у внутрішньому науковому полі ситуація дещо краще. Проблематикою сталого розвитку та дослідженнями ESG-активності в Україні займалися такі вчені, як Маслак та інші (2022) дослідили ESG-активність в контексті циркулярної економіки та визначили, що на підприємствах України ESG-стратегії лише тільки починають розроблятися і впроваджуватися, не зважаючи на очевидні переваги у вигляді підвищення інвестиційної привабливості підприємства та покращення репутації. При цьому важливу роль в цьому автори віднесли ESG-звітуванню [193].

Серед інших досліджень, присвячених циркулярній економіці як механізму забезпечення сталого розвитку, варто відзначити роботи Новікова та інших (2012), Орлової та Харламової (2014), Касич (2018), Зайцевої (2019), Яковенко (2019), Тивончук (2020), Гури та Берданової (2022) [165, 171, 195, 196, 215].

Яковенко (2019) дослідила особливості досягнення сталого розвитку на мікрорівні та дійшла висновку про необхідність впровадження концептуального підходу до стійкого розвитку на рівні підприємства [222].

Касич (2018) досліджувала науково-методичні засади ESG-активності на рівні підприємства [74].

Сисоєва (2021) дослідила зміни в управлінні підприємством під впливом COVID-19 та дійшла висновку, що вимоги до бізнесу та його ESG-складової зросли [213].

Гура та Берданова (2022) дослідили виклики, які виникли перед ESG-активністю підприємств України через війну та визначили ключові напрями зусиль, що включають в себе екологічну відповідальність, відносини з трудовим колективом, клієнтами, а також антикорупційні заходи. У якості інструментарію по досягненню ЦСР рекомендоване активне використання елементів

відповідального інвестування, розвиток нефінансової звітності, а також підготовка фахівців у сфері сталого розвитку [165].

Вплив війни на особливості ESG-активності підприємств України також досліджувала Пшенична (2022) шляхом порівняння відношення керівництва підприємств до впровадження ESG-заходів у довоєнний та воєнний період [209].

Тивончук (2020) досліджувала ESG-рейтинги результатом чого стала розробка їх класифікації [215].

Підводячи підсумки дослідженню академічного поля сталого розвитку та управління ESG-активністю підприємств, констатуємо значний науковий інтерес до проблематики, що проявляється як у кількості публікацій, так і в обсягах і динаміці цитування. Втім, незважаючи на значну кількість напрацювань все ще залишається значна кількість гепів, заповнення яких дозволить створити необхідну теоретичну базу для подальшого успішного досягнення ЦСР.

1.3 Теоретичні основи формування ESG-активності підприємств

Виходячи зі значної кількості викликів на шляху до сталого розвитку, а також того різноманіття завдань, що стоять перед досягненням ЦСР, очевидно, що зусиль головного ініціатора – ООН – недостатньо. Це визнають і в ООН: зокрема у статті 67 «Порядку денного сталого розвитку до 2030 року» вказано, що приватна підприємницька діяльність, інвестиції та інновації є основними рушійними силами продуктивності, інклюзивного економічного зростання та створення робочих місць, тому ООН закликає всі підприємства застосувати свою творчість та інновації для вирішення проблем сталого розвитку [117].

Тому до цього процесу залучена значна кількість інших учасників. З метою упорядкування інформації щодо учасників, чії зусилля сприяють досягненню ЦСР, нами була сформована табл. 1.5, в якій визначено рівні участі

(наднаціональні, національні, локальні), їх основних учасників та ключові форми участі, що ними використовуються.

Spencer (2021) наголошує, що досягти прогресу в досягненні ЦСР можливо лише при поєднанні зусиль із боку всіх можливих учасників: міжнародних організацій, урядів та неурядових організацій, а також підприємств і бізнесу [109].

Аналізування поточної ситуації з прогресом у досягненні ЦСР та їх таргетів, проведений в підрозділі 1.1 даної роботи, дозволяє дійти однозначного висновку, що успіх у цьому процесі неможливий без серйозних змін в організуванні економічної діяльності.

Це призвело до появи нової моделі організування економіки. Вона отримала назву циркулярної економіки – це модель виробництва та споживання, яка спрямована на подолання глобальних викликів, таких як зміна клімату, втрата біорізноманіття, відходи та забруднення довкілля [118]. Досягається це шляхом мінімізації відходів та забруднення за рахунок використання матеріалів та активізації зусиль з відновлення природи.

Таблиця 1.5

Учасники процесу досягнення ЦСР

Рівень	Учасник	Основні форми участі
Наднаціональний	ООН	<ul style="list-style-type: none"> - розробка концепції сталого розвитку; - розробка та впровадження ЦСР; - заходи по досягненню ЦСР; - моніторинг стану досягнення ЦСР
	Глобальний договір ООН	<ul style="list-style-type: none"> - забезпечення підприємствами урахування у своїй діяльності ЦСР; - інформаційно-методична підтримка підприємств
	Світовий Банк та Міжнародний Валютний Фонд	<ul style="list-style-type: none"> - фінансування проектів зі сталого розвитку; - надання технічної допомоги; - допомога в інвестуванні
	Всесвітня організація з охорони здоров'я	<ul style="list-style-type: none"> - технічна, методична, фінансова, організаційна допомога країнам з питань охорони здоров'я
Національний	Держави	<ul style="list-style-type: none"> - реалізація державної політики з урахуванням необхідності досягнення ЦСР;

Рівень	Учасник	Основні форми участі
		- фінансування наднаціональних утворень, чії зусилля спрямовані на забезпечення досягнення ЦСР
	Академічні і дослідницькі організації	- проведення досліджень; - збір та обробка даних; - розробка методологій прийняття рішень; - розробка рекомендацій по вирішенню проблем ЦСР
	Недержавні громадські організації	- мобілізація суспільства та формування громадської підтримки; - експертні відгуки про ті чи інші державні рішення чи заходи з реалізації процесу досягнення ЦСР; - громадський контроль за різними рівнями досягнення ЦСР
Локальний	Підприємства	- ESG-активність; - CSR-активність; - відповідальне виробництво
	Споживачі	- відповідальне споживання; - сортування відходів - використання альтернативної енергетики - благодійність та внески в організації, що сприяють досягненню ЦСР (як локальні, так і міжнародні)

Джерело: складено автором

В ООН зауважують, що виходячи з масштабу та амбітності ЦСР, їх досягнення неможливе без активного залучення до реалізації бізнесу і громадянського суспільства. Саме бізнесу відпровадиться ключова роль у даному процесі [220].

Дослідження Androniceanu (2021) показало, що підприємства стали приділяти більше уваги сталому розвитку [11]. Одним із пояснень виключної ролі підприємств у досягненні ЦСР є результати останнього дослідження суспільної думки щодо інституцій, які викликають довіру у клієнтів та працівників. Серед таких інституцій як держава, медіа, неурядові установи та підприємства лише останні сприймалися як етичні та компетентні одночасно (рис. 1.10).

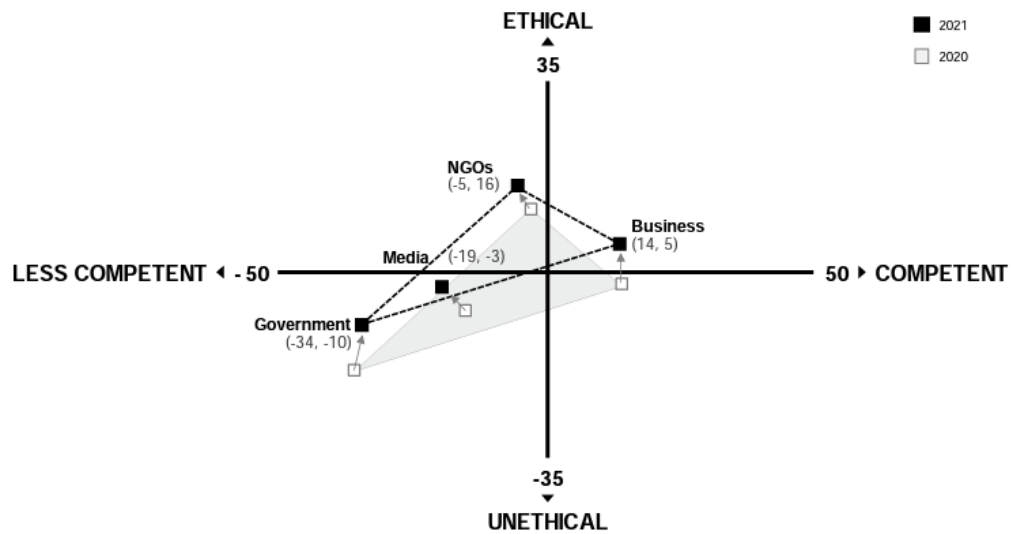

Рис. 1.10. Барометр довіри Едельмана

Джерело: [41]

Підприємства у свою чергу демонструють готовність до співпраці та зацікавленість в участі у досягненні ЦСР. Так, у вересні 2020 року більше 1300 керівників підприємств з більш ніж 100 країн світу зібрались разом, щоб підписати спільну заяву, в якій вони зобов'язалися:

- демонструвати етичне лідерство та належне управління;
- інвестувати у вирішення проблем нерівності та несправедливості;
- співпрацювати з ООН, урядами та громадянським суспільством з метою досягнення ЦСР [106].

З метою залучення бізнесу до досягнення ЦСР в ООН була створена спеціальна ініціатива, що отримала назву Глобальний договір ООН (UN Global Compact). На сьогоднішній день за формою це є найбільша в світі асоціація відповідального бізнесу (налічує 21 600 тисяч учасників, розташованих у 162 країнах світу), основна задача якої – забезпечення підприємствами урахування в своїй діяльності ЦСР [137].

Одна з основних задач Глобального договору ООН – інформаційно-методичне забезпечення бізнесу на шляху до сталого розвитку. Його основою є так звані Десять принципів Глобального договору ООН, що зосереджені на 4

аспектах діяльності підприємств у контексті досягнення ЦСР: права людини, трудові відносини, довкілля та протидія корупції (табл. 1.6).

Таблиця 1.6

Десять принципів Глобального договору ООН

Сфера	Принцип	Опис
Права людини	Підтримка та повага захисту міжнародно проголошених прав людини	Підприємства повинні не лише дотримуватись прав людини, але й активно підтримувати їх та сприяти розвитку шляхом основної бізнес-діяльності, відповідних соціальних інвестицій, благодійної діяльності, а також підтримки сторонніх проектів за даним напрямом
	Підприємства мають переконатися, що вони не є співучасниками порушень прав людини	Підприємства можуть бути причетні до порушень прав людини з боку інших підприємств чи державних органів. З метою недопущення цього в рамках підприємств мають розроблятися відповідні заходи, з моніторингу дотримання прав людини
Праця	Підтримка свободи асоціацій і ефективне визнання права на ведення колективних переговорів	Створення асоціацій на основі вільного вибору і без примусу та здійснення колективних переговорів дають можливості конструктивного діалогу між робітниками та роботодавцем, визначити і усунути проблеми у взаємних відносинах
	Ліквідація всіх форм примусової та обов'язкової праці	Примусова праця навіть за умов винагороди за неї є порушенням базових прав людини, що створює передумови для неефективного використання трудових ресурсів та зниження продуктивності праці
	Ефективне скасування дитячої праці	Оскільки дитяча праця – це одна з форм експлуатації, що порушує базові права людини, в міжнародних документах присутня регуляція щодо даного аспекту і підприємства мають її дотримуватись з метою недопущення дитячої праці
	Усунення дискримінації у сфері зайнятості та занять	Відсутність дискримінації у сфері зайнятості означає забезпечення вибору працівників на підставі об'єктивних критеріїв, що в першу чергу стосуються їх компетенції та здатність виконувати роботу і свідоме уникнення підприємствами різного роду виключень або переваг
Навколишнє середовище	Підтримка обережного підходу до екологічних викликів	Обережний підхід у першу чергу передбачає врахування можливих негативних екологічних наслідків від тих чи інших дій підприємства. Ключовий концепт у даному контексті є профілактика на заміну боротьби з наслідками
	Здійснення ініціатив для сприяння більшій	Бізнес несе відповідальність за свою діяльність та за те, щоб вона не завдала шкоди довкіллю. Крім

Сфера	Принцип	Опис
	екологічній відповідальності	того зусилля потрібно спрямовувати на підвищення продуктивності використання ресурсів
	Заохочення розвитку і поширення екологічно чистих технологій	Підприємства мають запроваджувати екологічно чисті технології (різного роду ноу-хау та обладнання, процедури, товари та послуги), що повинні захищати довкілля та сприяти зменшенню забруднення
Боротьба з корупцією	Боротьба з корупцією в усіх її формах, включаючи вимагання та хабарництво	Передбачається, що боротьба з корупцією відбуватиметься в трьох вимірах: внутрішній (антикорупційні політики та заходи підприємства), зовнішній (звітування про власні антикорупційні зусилля), колективний (поєднання антикорупційних зусиль з іншими зацікавленими суб'єктами)

Джерело: складено на основі: [127, 128, 168]

Використання принципів Глобального договору ООН у практичній діяльності підприємств має забезпечити дотримання ними своїх основних обов'язків перед людьми та планетою, а також створить підвалини для довгострокового успіху.

Роль бізнесу в суспільстві почала активно обговорюватись ще до появи ідей сталого розвитку та ЦСР. Friedman (1970) виклав основи концепції корпоративної соціальної відповідальності (corporate social responsibility або скорочено CSR) [53]. Саме з того часу CSR стала обов'язковим важливим елементом управління підприємствами.

Втім з появою ЦСР стало очевидно, що концепція корпоративної соціальної відповідальності, яка спрямована на підвищення корпоративного іміджу та репутації, володіє досить обмеженим потенціалом по забезпеченню досягнення сталого розвитку.

Тому на зміну їй прийшла інша концепція, яку можна умовно назвати ESG-активність. У рамках даного підходу, на рівні підприємств сприяння реалізації досягнення ЦСР відбувається у формі врахування екологічних (environmental), соціальних (social) та управлінських (governance) факторів у своїй діяльності

[30]. У подальшому в роботі діяльність, спрямовану на інкорпорацію цих факторів з боку підприємств будемо позначати як ESG-активність.

На думку Amel-Zadeh and Serafeim (2018), ідея ESG з'явилась як реакція на запит з боку інвесторів, які хотіли долучитись до процесу сталого розвитку, але традиційні раніше CSR-активності не давали достатнього рівня інформації про зусилля підприємств у напрямку досягнення ЦСР [10].

Тобто ESG-активність по суті це наступний етап в еволюції відповідальної діяльності підприємства, що прийшов на зміну CSR-активності, коли підприємства усвідомлюють, що прибуток є не єдиною її ціллю, і ще потрібно враховувати інтереси стейкхолдерів.

Усталеного визначення поняття «ESG-активність» і класифікації ESG-факторів на сьогодні не існує, тому це питання вимагає додаткового вивчення. Проаналізуємо детальніше ключові складові ESG-активності підприємства:

- екологічні фактори стосуються впливу підприємства на навколишнє середовище, наприклад її вуглецевий слід, використання води та практики поводження з відходами;

- соціальні фактори розглядають вплив підприємства на її працівників, клієнтів, постачальників і спільноти, в яких вона працює. Це включає такі питання, як відносини з працівниками, забезпечення прав людини, участь у житті громади та безпека продукції;

- управлінські фактори оцінюють внутрішнє управління підприємствами та нагляд, включаючи структуру керівництва, винагороду керівників і права акціонерів, а також прозорість підприємства, її толерантність до корупції.

Досліджуючи теоретичні основи ESG-активності, доцільним є розкриття наступних аспектів: мотивація підприємств, управлінський інструментарій та прозорість, включаючи оцінювання впливу ESG-активності на досягнення ЦСР.

Почнемо з мотивації, адже з позиції класичної економіки ESG-активність – це витрати, до яких є сумніви стосовно можливості їх компенсації у вигляді

отримання додаткових доходів. Тобто за замовчуванням це збиткова активність. Принаймні таке сприйняття ESG-активності може бути при поверхневому вивченні питання.

Аналізування академічної літератури та корпоративної практики дозволило виділити наступні мотиви для підприємств щодо впровадження ESG-активності. Класифікуємо мотиви за об'єктами управління: стейкхолдери, інвестиційна привабливість, ризики, репутація, витрати, конкуренція тощо. Результати представимо у табл. 1.7.

Таблиця 1.7

Класифікація мотивів ESG-активності підприємств за об'єктами управління

Об'єкт управління	Мотивація ESG-активності
Взаємовідносини зі стейкхолдерами	ESG-активність виводить комунікацію та взаємодію підприємств зі стейкхолдерами (працівниками, інвесторами, клієнтами, контрагентами, державою тощо) на якісно новий рівень, дозволяючи будувати довгострокові відносини, засновані на довірі та спільних цінностях.
Ризики	Займаючись ESG-активністю, підприємства у процесі вивчають власні ризики в екологічній, соціальній сферах у сфері корпоративного управління, а також докладають зусилля по управлінню цими ризиками. Як наслідок – зменшення цілого ряду ризиків у діяльності підприємств (наприклад, ризик порушення прав людини, порушення ланцюга поставок, гендерної нерівності тощо). У підсумку ESG-орієнтовані підприємства більш стійкі до кризових явищ [75]
Репутація	Розповсюдження інформації підприємствами щодо прихильності до концепції сталого розвитку та активності у досягненні ЦСР, створює позитивний імідж в очах суспільства, контрагентів, клієнтів, держави тощо. Тобто інвестиції в ESG-активність – це інвестиції у власну репутацію
Витрати	Не зважаючи на те, що переважна кількість ESG-активностей за своєю сутністю є витратними і не передбачають прямого економічного ефекту, є види, які цілком сприяють отриманню довгострокових фінансових результатів. Наприклад, заходи з енергоефективності, управління відходами та інше дозволяють оптимізувати витрати підприємств та підвищити її ефективність в цілому
Конкуренція	ESG-активність дозволяє підприємствам виділитись на фоні конкурентів і отримати додаткову конкурентну перевагу [143]. Клієнти схильні віддавати перевагу підприємствам, що займаються ESG-активністю, оскільки таким чином відчують свій вклад в процес досягнення сталого розвитку [49]
Інвестиції	ESG-інвестування останнім часом переживає справжній бум: принципи відповідального інвестування наразі підписали понад 2300 інституційних інвесторів, які мають активи в управлінні понад 89

Об'єкт управління	Мотивація ESG-активності
	трильйонів доларів США [98], а ESG-інвестиції в 2021 році зросли приблизно до семи трильйонів доларів, при чому прогнозується, що до 2030 року їх обсяг може зрости до 30 трильйонів доларів [95]. Підприємствам, що займаються ESG-активністю значно легше залучити кошти на фінансових ринках [13], а їх акції почуваються значно краще, ніж акції традиційних підприємств через підвищений попит на них [35]. Одним із наслідків підвищеного попиту з боку інвесторів є, наприклад, зниження витрат на залучення капіталу, а також, в цілому, кращі умови фінансування
Персонал	ESG-активність може виступати у якості додаткового аргументу, чому працівникові варто працювати саме в цьому підприємстві (це стосується і тих, хто вже працює, так і тих, хто тільки вирішує варто йому долучатись до колективу підприємства чи ні). Активне залучення підприємств до процесу досягнення ЦСР, як правило, позитивно впливає на моральний дух і продуктивність співробітників. Та і сама ESG-активність передбачає постійний розвиток персоналу та створення максимально комфортних умов для роботи
Інновації	ESG-активність вимагає трансформації існуючих процесів і продуктів підприємства відповідно до вимог сталості, і виступає в якості стимулу до інновацій та розробки нових продуктів, що в свою чергу відкриває нові ринкові можливості та ніші
Комплаєнс	ESG-активність дозволяє забезпечити відповідність цілому ряду нормативних та регуляторних вимог, наприклад, у сфері екології чи охорони праці, що знижує імовірність порушення вимог законодавства та дозволяє уникнути проблем з цим пов'язаних, включаючи репутаційну шкоду
Результати діяльності	ESG-активні підприємства демонструють кращі фінансові результати в цілому, ніж традиційні підприємства. Це пов'язується як з кращим внутрішнім кліматом в підприємства, так і з більш лояльними клієнтами [15]
Корупція	За даними ООН втрати від корупції перевищують 1 трильйон доларів і можуть сягати до 17 % її ВВП [127]. Боротьба і недопущення корупції є важливими елементами ESG-активності підприємств

Джерело: складено автором

Відзначимо, що окрім зазначених вище мотивів, які можна переважно віднести до внутрішніх, оскільки вони стосуються того чи іншого аспекту управління підприємством, існують ще і зовнішні стимули. У першу чергу мова йде про державне регулювання, наприклад, у сфері екології чи охорони праці. Крім того певний тиск підприємства можуть відчувати ззовні від різного роду активістів, які можуть підштовхувати до впровадження певних елементів ESG-активності [144].

ESG-активність підприємства доцільно розділити за складовими елементами (e,s,g), а в якості окремого блоку виділити заходи з ESG-інформування (комунікація підприємства зі світом та стейкхолдерами, метою якої є надання інформації про всі свої ESG-зусилля).

За своєю сутністю та формою ESG-активність підприємства є дуже різноманітною, починаючи від встановлення очисних споруд для зниження викидів, закінчуючи створенням антикорупційної політики підприємства чи заходами із забезпечення гендерної рівності в підприємства.

Тому доцільною є первинна систематизація видів ESG-активності за певними критеріями з подальшою їх класифікацією.

Найбільш очевидним підходом до класифікації ESG-зусиль підприємства є розподіл їх за всіма сімнадцятьма ЦСР. Такий підхід дозволяє максимально наочно продемонструвати зусилля підприємства у досягненні ЦСР. Звітність у такому випадку також має очевидні переваги, оскільки дає чітке уявлення про те, що саме і в контексті якої цілі сталого розвитку було зроблено.

Ще одним варіантом є використання 10 принципів Глобального договору ООН. За даним підходом ESG-зусилля підприємства можна розподілити за 4 групами: Права людини, Праця, Навколишнє середовище і Боротьба з корупцією. У рамках кожної з цих груп виділено підгрупи відповідно розробленим принципам (табл. 1.6 «Десять принципів Глобального договору ООН»).

Альтернативним варіантом класифікаційної ознаки є поділ ESG-зусиль на дві групи: прямої дії та інформаційної направленості. Відповідно зусилля з першої групи передбачають активність, безпосередньо спрямовану на досягнення ЦСР, а друга група – це зусилля, направлені на поінформування стейкхолдерів, держави, наддержавних утворень в формі звітності, відповідних публікацій щодо реалізованих заходів з першої групи.

Потенційно перспективним підходом до класифікації може бути поділ ESG-зусиль на внутрішні і зовнішні. Внутрішня ESG-активність передбачає дії,

спрямовані на забезпечення ЦСР та принципів сталого розвитку всередині підприємства (відповідне організування праці на підприємстві, політики підприємства щодо боротьби з корупцією, заходи недопущення дискримінації тощо). Зовнішня ESG-активність – це заходи, реалізація яких спрямована на отримання ефектів сталого розвитку, що стосуються не лише підприємства (покращення екології, благодійна діяльність, взаємодія з державними органами тощо).

Логічним також є поділ ESG-зусиль за функціональним принципом. Маються на увазі класичні функції управління: планування, організування, регулювання, мотивування, контролювання. Відповідно ESG-активність буде класифікуватись у розрізі цих функцій.

Втім найбільш зручним, виходячи з акроніму ESG, є поділ ESG-активностей на три базові групи: екологічні (environmental), соціальні (social) та управлінські (governance). На рис. 1.11 наведено розподіл ESG-активностей з урахуванням базових об'єктів.

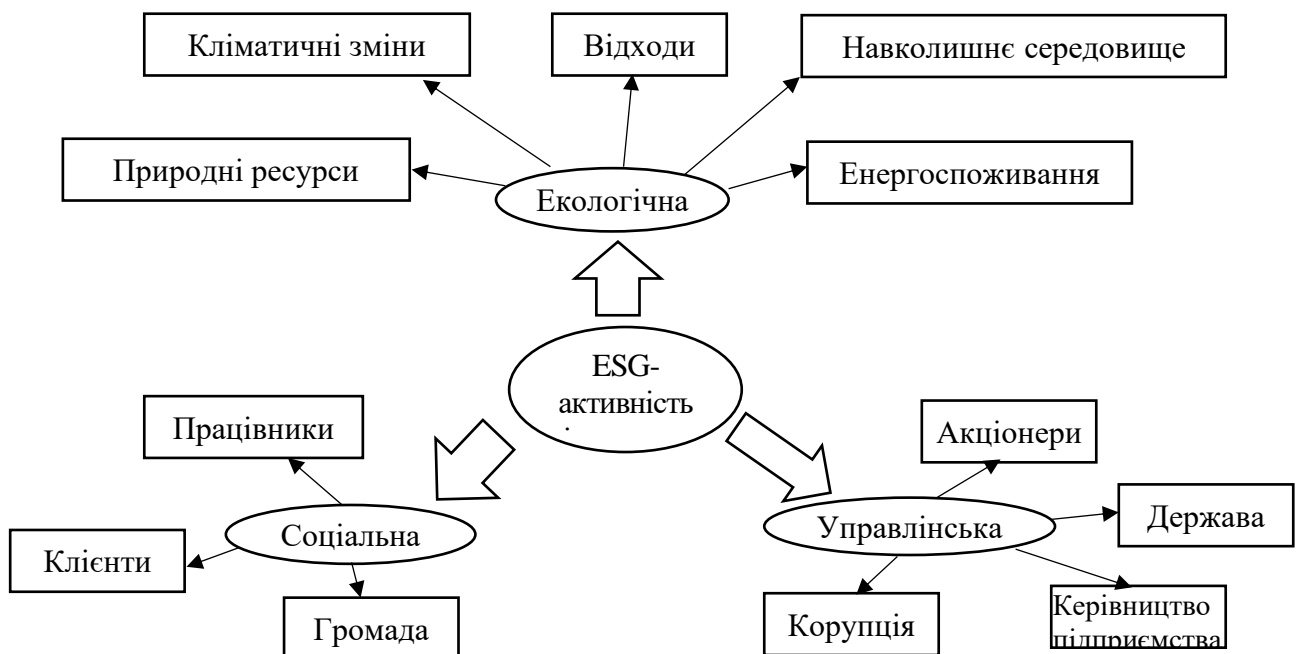

Рис. 1.11. Базові об'єкти, на які спрямована ESG-активність підприємств

Джерело: складено автором

Що стосується конкретних напрямків ESG-активності, то вони наведені в табл. 1.8.

Таблиця 1.8

Типологія ESG-активності підприємств

Група активностей	Об'єкти впливу	Напрями активностей
Екологічні	<ul style="list-style-type: none"> – природні ресурси; – кліматичні зміни; – відходи; – навколишнє середовище 	<ul style="list-style-type: none"> – стале використання землі; – відповідальне використання природних ресурсів; – заходи із забезпечення енергоефективності та використання відновлюваної енергетики; – управління відходами; – заходи зі зменшення забруднення навколишнього середовища; – спрощення пакування продукції та повторне використання як продукції, так і пакування; – зменшення використання пластику;
Соціальні	<ul style="list-style-type: none"> – працівники; – клієнти; – громада 	<ul style="list-style-type: none"> – заходи із забезпечення дотримання прав людини; – контроль за умовами праці; – управління відносинами з працівниками; – управління відносинами з клієнтами; – заходи з підтримки жінок; – контроль за використанням дитячої праці; – розробка та реалізація програм працевлаштування людей з інвалідністю
Управлінські	<ul style="list-style-type: none"> – акціонери; – держава та її органи; – корупція; – правління 	<ul style="list-style-type: none"> – недопущення та боротьба з корупцією та хабарництвом; – забезпечення прав акціонерів; – управління відносинами з державними органами, зокрема податковою; – створення транспарентної ради директорів; – розробка політик та нормативних актів підприємства щодо етичного управління

Джерело: складено автором

Втім лише активних дій недостатньо для успіху, оскільки стейкхолдери можуть про них просто не знати. У той же час, виходячи з факторів мотивації підприємства до ESG-активності, саме стейкхолдери є базовим стимулом для впровадження такого роду заходів. Тобто інформаційна комунікація є надважливим елементом ESG-активності підприємства.

Основними видами комунікації є публікація ESG-звітності, розміщення відповідних повідомлень на корпоративному сайті, у пресі та медіа, проведення маркетингових заходів та рекламних кампаній, потрапляння до різного роду ESG-рейтингів, лістинг в ESG-індексах тощо.

Провідна роль в ESG-комунікаціях відводиться ESG-звітності, адже вона є засобом фіксації, збору, акумуляції та розповсюдження ESG-даних. Виходячи з виключної важливості даного аспекту ESG-активності підприємства, детальніше він буде розглянутий у наступних підрозділах роботи.

Незважаючи на важливість ESG-активності, на сьогоднішній день відсутнє усталене трактування даного терміну. Не дивно, що деякі недобросовісні підприємства цим користуються. Такі практики можна умовно поєднати в рамках терміну ESG-мімікрії. Їх прикладами є «green washing», «blue washing», «impact washing», «pinkwashing», «woke washing» тощо. Їх мета – імітація вигляду ESG-активності, починаючи від зусиль спрямованих на покращення екології (green washing), закінчуючи видимістю створення соціального впливу (impact washing) чи соціальної справедливості (woke washing).

Проблема ESG-мімікрії стала настільки серйозною, що регулятори були змушені втручатись здавалося б у ті сфери, де формально активність носить добровільний характер. Показовим кейсом є скандал навколо ESG-мімікрії з боку Deutsche Bank, який «озеленив» під \$1 трлн активів [62].

На думку Trahan and Jantz (2023) це стало можливим завдяки тому, що визначення ESG-активності відсутнє навіть у регуляторних органів [134].

Виходячи з проведеного аналізування, нами пропонується власне бачення терміну ESG-активність, яке в подальшому буде використовуватись у роботі.

ESG-активність – це всі види діяльності підприємств, що спрямовані на досягнення цілей сталого розвитку шляхом відповідних управлінських рішень, що включають в себе заходи з покращення екологічного стану, соціальних відносин та корпоративної відповідальності.

Що стосується України та українських підприємств, то їх ESG-активність все ще перебуває на стадії становлення. Відзначимо, що ситуація у цій сфері значно погіршилась через війну.

За даними дослідження KPMG «Погляд керівників бізнесу в Україні 2022», 28 % українських бізнес-лідерів заявили, що наразі інші економічні питання змушують їх змістити фокус уваги з теми ESG.

Основними проблемами на шляху до ESG-трансформації українських підприємств є недостатнє фінансування, нездатність перетворення результатів ESG-активності в цінність для підприємства, регулярні зміни законодавчих норм, відсутність адекватного оцінювання ESG-зусиль підприємств [202].

Підводячи підсумки зазначимо, що досягнення цілей сталого розвитку є результатом колективних зусиль наднаціональних, національних та локальних учасників. Провідну роль при цьому відіграють підприємства. Це в свою чергу генерує принципово нові виклики для підприємств. На сьогоднішній день недостатньо бути сконцентрованим на зростанні доходів та обсягів реалізації і виробництва, оптимізації витрат та управління прибутком. Сучасне підприємство має провадити ESG-активність, тобто корегувати свої дії, виходячи з необхідності забезпечення прогресу в досягненні ЦСР. З одного боку це може бути викликне державним регулюванням та обмеженнями, а з іншого боку є цілком добровільною активністю, на яку підприємства погоджуються через запит стейкхолдерів. ESG-активність включає в себе комплекс заходів, починаючи від розробки ESG-стратегії та реалізації конкретних заходів, закінчуючи комунікаціями зі стейкхолдерами з приводу ESG-зусиль підприємства. Детальніше механізм управління ESG-активністю на підприємстві та особливості його реалізації будуть розглянуті в наступних підрозділах роботи.

Висновки до розділу 1

Дослідження теоретичних засад ESG-активності підприємств дозволяє зробити такі висновки:

1. Сталий розвиток є стратегічним напрямом розвитку світової економіки, основи якого були закладені ООН в 2000 році після прийняття так званої «Декларації тисячоліття», яка запровадила Цілі Розвитку тисячоліття (8 цілей, в рамках яких передбачалась реалізація 21 задачі), на зміну яким в 2015 році прийшла резолюція «Перетворення нашого світу: Порядок денний сталого розвитку до 2030 року», відповідно до якої було визначено 17 цілей сталого розвитку (ЦСР) і 169 завдань, вирішення яких сприятиме їх досягненню. Аналізування останніх трендів та існуючих викликів (COVID-19, а також економічні проблеми, викликані пандемією, війна в Україні та кліматичні зміни) дозволив сформулювати базові проблеми в досягненні ЦСР в світі: нестача фінансування та нерівномірність прогресу як за різними цілями, так і за регіонами.

2. Україна, як країна-член ООН, у 2015 році також приєдналась до процесів забезпечення сталого розвитку. Втім що до початку повномасштабного вторгнення через вплив пандемії, Україна відчувала серйозні проблеми в досягненні переважної більшості ЦСР (на початку 2022 року лише 3 із 17 ЦСР мали шанси бути досягнутими Україною до 2030 року). Проблеми в досягненні ЦСР України в роботі було систематизовано в трьох вимірах: економічному, соціальному та екологічному. Базові проблеми в досягненні ЦСР в Україні включають у себе бідність та високий рівень економічної нерівності, високі ризики корупції та недостатній рівень іноземних інвестицій, високий рівень смертності та розповсюдження куріння і ВІЛ, забруднення повітря та низький рівень переробки відходів. Велика війна відкинула Україну на багато років назад у плані прогресу в досягненні ЦСР. Основні проблеми в досягненні ЦСР в Україні, викликані війною включають в себе різке падіння ВВП та зростання інфляції, зменшення площ сільськогосподарських угідь та радикальне

погіршення ситуації з генерацією та розподілом електроенергії, масова міграція населення та зростання смертності, екологічні збитки та замінованість території.

3. Досягнення цілей сталого розвитку є результатом колективних зусиль наднаціональних, національних та локальних учасників. Провідну роль при цьому відіграють підприємства. Це в свою чергу генерує принципово нові виклики для підприємств. На сьогоднішній день недостатньо бути сконцентрованим на зростанні доходів та обсягів реалізації і виробництва, оптимізації витрат та управління прибутком. Сучасне підприємство має провадити ESG-активність, тобто корегувати свої дії, виходячи з необхідності забезпечення прогресу в досягненні ЦСР. З одного боку це може бути викликане державним регулюванням та обмеженнями, а з іншого боку є цілком добровільною активністю, на яку підприємства погоджуються через запит стейкхолдерів.

4. На основі ґрунтовного аналізування теоретичної бази дослідження, було уточнено категорійний апарат щодо управління ESG-активністю підприємств, зокрема запропоновано авторське трактування терміну «ESG-активність» та «ESG-мімікрія». Отримані результати дозволять використовувати єдину термінологію та сутнісно правильно розуміти явища та процеси, пов'язані з ESG-активністю підприємств.

5. Дослідження академічного ландшафту сталого розвитку та ESG-активності підприємств шляхом проведення мета-аналізування публікаційної активності інструментами SciVal Scopus та VOSviewer WoS дозволило виявити основні напрями поточних наукових зусиль та визначити перспективні напрями наукових досліджень, що включають в себе зміщення акценту з розвинених країн на країни, що розвиваються, подальше дослідження механізму впливу ESG-активностей на ринки капіталу та шляхів забезпечення інформаційної прозорості ESG-активності.

6. Враховуючи спрямованість підприємств на досягнення цілей сталого розвитку, було ідентифіковано та уточнено мотиви ESG-активності підприємств,

зокрема запропоновано класифікацію підвидів таких мотивів за об'єктами управління та векторами спрямування зусиль, що дозволило систематизувати наявні значення мотивів та напрямів ESG-активності підприємств. Розуміння цілей, мотивів та наслідків діяльності, їхнє взаємоузгодження, є ключовим у формування засад діяльності підприємств в умовах економіки, що функціонує на засадах сталого розвитку.

7. Аналізування різних підходів до класифікації та опису видів ESG-активності дозволив сформувати трьохрівневу типологію ESG-активності підприємств, яка складається з базових групи та об'єктів впливу: екологічні (в якості об'єктів впливу виступають природні ресурси, кліматичні зміни, відходи, навколишнє середовище, енергоспоживання), соціальні (працівники, клієнти, громада) та управлінські (корупція, держава, керівництва підприємства, акціонери), що в свою чергу характеризуються відповідними напрямками активностей, наприклад, стале використання землі, контроль за умовами праці, недопущення та боротьба з хабарництвом тощо.

Основні результати дослідження знайшли відображення в таких публікаціях дисертанта [159, 160, 162, 181, 183].

РОЗДІЛ 2. ОЦІНЮВАННЯ, АНАЛІЗУВАННЯ І МЕТОДИЧНІ ПІДХОДИ ДО ОРГАНІЗУВАННЯ ESG-АКТИВНОСТІ ПІДПРИЄМСТВ

2.1 Основні світові тенденції та провідний досвід організування ESG-активності підприємств

Слід зазначити, що після того як ООН запропонувала і розробила концептуальні засади сталого розвитку, а країни у своїй більшості погодились з необхідністю досягнення ЦСР, дане питання перейшло у суто практичну площину – прийняття конкретних дій і рішень.

Глобальна ініціатива звітності (GRI – Global Reporting Initiative), Глобальний договір ООН (UN Global Compact) та Всесвітня ділова рада зі сталого розвитку (WBCSD) акумулювали досвід підприємств з ESG-активності, поєднали його з академічними дослідженнями та розробили керівництво з досягнення ЦСР (SDG Compass). По суті це набір інструментів та знань щодо організування ESG-активності на рівні окремого підприємства [121].

SDG Compass передбачає реалізацію 5 кроків, що мають сприяти досягненню ЦСР на рівні підприємств:

- Крок 1. Розуміння ЦСР;
- Крок 2. Визначення пріоритетів;
- Крок 3. Постановка цілей;
- Крок 4. Інтеграція ESG-активності в систему управління підприємством;
- Крок 5. Звітність та комунікації.

Розуміння доцільності ESG-активності для підприємств включає у себе мотиваційну складову (навіщо/для чого робити) та принципову складову (базові принципи).

Класифікація мотивів ESG-активності підприємства за об'єктами управління була наведена у підрозділі 1.3 дисертаційної роботи (табл. 1.7). Базові мотиви включають у себе формування стратегії розвитку підприємства на

майбутнє, отримання інвестицій, покращення взаємовідносин зі стейкхолдерами, підвищення лояльності персоналу, розвиток і впровадження нових технологій, зниження ризиків тощо.

З точки зору науково-методичних засад важливим елементом механізму управління ESG-активністю на підприємстві є система принципів, на яких він має базуватись.

У якості основи доцільно використовувати Десять принципів Глобального договору ООН (детальніше вони досліджувалися у підрозділі 1.3 роботи), а також керівні принципи ООН щодо бізнесу та прав людини (UN Guiding Principles on Business and Human Rights) і положення тристоронньої декларації Міжнародної організації праці про принципи, що стосуються багатонаціональних підприємств і соціальної політики (ILO Tripartite Declaration of Principles Concerning Multinational Enterprises and Social Policy). При формуванні принципів базису підприємства також можуть бути використані інші рекомендації, наприклад, ISO 26000 Guidance on Social Responsibility або OECD Guidelines for Multinational Enterprises [120, 127].

На основі вказаних документів, а також інших декларацій і конвенцій ООН з питань екології, корупції, соціальної відповідальності тощо, нами було сформовано наступний перелік принципів, на яких має базуватись управління ESG-активністю на підприємстві (табл. 2.1).

На другому кроці за методологією SDG Compass відбувається визначення пріоритетів. На цьому етапі підприємство має оцінити позитивні та негативні впливи на ЦСР від своєї діяльності, при чому як поточні, так і потенційні, на підставі чого визначити власні пріоритети у досягненні ЦСР.

Наприклад, підприємство може сконцентруватись на підвищенні ефективності використання основних фондів за рахунок використання «зелених» технологій, чи зростання інвестиційного потенціалу за рахунок залучення ESG-інвестування, або покращення мікроклімату в підприємства, наприклад, шляхом недопущення гендерної дискримінації серед працівників чи усунення

дискримінаційних моментів в оплаті праці тощо. Підприємства також можуть концентруватись на сприянні досягненню ЦСР через зусилля, орієнтовані на зовнішні фактори. Наприклад, сприяння зниженню безробіття, або покращення екологічного середовища за рахунок реалізації тих чи інших проектів [178].

Таблиця 2.1

Принципи управління ESG-активністю на підприємствах

Принцип	Опис
Екологічна відповідальність	Підприємства у своїй діяльності повинні враховувати можливі негативні екологічні наслідки від тих чи інших дій підприємства та вживати заходи по їх недопущенню. Крім того підприємства мають відповідально ставитись до наявних ресурсів та спрямовувати зусилля на підвищення продуктивності їх використання, зменшувати обсяги відходів та викидів, розвивати і поширювати екологічно чисті технології
Соціальна відповідальність	Підприємства повинні не допускати дискримінацію у відношенні до своїх працівників, а також стейкхолдерів, всіх форм примусової, а також дитячої праці, забезпечувати свободу об'єднань працівників. Підприємства мають забезпечити належний рівень соціального захисту працівників, починаючи від їх медичного забезпечення, закінчуючи освітою та професійним розвитком
Забезпечення прав людини	Підприємства повинні дотримуватись, захищати та поважати права людини, шляхом основної бізнес-діяльності, відповідних соціальних інвестицій, благодійної діяльності, а також підтримки сторонніх проектів за даним напрямом та мають організовувати моніторинг дотримання прав людини
Нульова толерантність до корупції	Підприємства повинні боротися з корупцією в усіх її формах, включаючи вимагання та хабарництво
Транспарентність	Підприємства мають всіма доступними їм засобами поширювати інформацію щодо своєї ESG-активності та постійно комунікувати з усіма стейкхолдерами (починаючи від акціонерів та контрагентів, закінчуючи державою та міжнародними організаціями) про свою діяльність в контексті досягнення ЦСР

Джерело: складено автором

Залежно від обраних пріоритетів в ESG-діяльності, підприємство визначає конкретні цілі (крок №3), досягнення яких сприятиме реалізації визначених пріоритетів.

Після того як підприємство визначилась з тим, для чого їй потрібна ESG-діяльність і на які з її аспектів вона буде акцентувати увагу, має відбутись інтеграція ESG-активності в систему управління підприємством (крок 4).

Мається на увазі впровадження принципів сталого розвитку в бізнес-процеси та управлінський механізм підприємства, починаючи від функцій, завдань та методів управління, закінчуючи організаційними процесами та технологіями управління.

Окремо варто відзначити зусилля підприємства, що спрямовані на боротьбу з корупцією.

Відзначимо, що традиційно методи управління розділяють на 3 великі групи: економічні, організаційні та соціальні (табл. 2.2).

Таблиця 2.2

Характеристика основних груп методів управління

Група методів управління	Сутність	Особливості	Методи
Економічні	Вплив на об'єкт управління за рахунок економічних важелів	Спрямовані на створення умов для прийняття ефективних управлінських рішень та їх виконання шляхом використання системи стимулів та правил їх застосування	Планування діяльності, стимулювання, матеріальна відповідальність, фінансове управління
Організаційні	Вплив на об'єкт управління за рахунок організаційних важелів	Спрямовані на забезпечення реалізації керівництва своїх функцій шляхом розподілу обов'язків та відповідальності працівників	Регламентування і нормування праці, інструктування персоналу, інформування працівників, а також методи дисциплінарного впливу
Соціальні	Вплив на об'єкт управління за рахунок соціально-психологічних важелів	Спрямовані на упорядкування відносин у трудовому колективі з метою забезпечення адекватного соціального клімату в підприємства	Соціального нормування, соціального регулювання і морального стимулювання

Джерело: складено на основі [212]

ESG-активність є комплексною за своєю природою. З одного боку вона передбачає зусилля з сприяння досягнення ЦСР (отримання позитивного ESG-ефекту), з іншого боку, зусилля можуть бути спрямовані на мінімізацію ESG-ризиків (недопущення появи негативних ESG-ефектів).

Тому вкрай важливим є адекватне оцінювання ефективності ESG-активності підприємств. Воно дозволяє не лише оцінити якість ESG-зусиль, але і виступати у якості системи раннього попередження з недопущення екологічних, соціальних та інших негативних наслідків і виявити слабкі місця в ESG-діяльності підприємства.

Проблематику оцінювання ESG-активності посилюють наступні аспекти: високі витрати на збір та обробку інформації; складність визначення оптимального складу індикаторів оцінювання та отримання надійних даних; значна залежність процесу оцінювання від сфери діяльності підприємства (можуть відрізнитись як набори індикаторів, так і їх нормативні значення).

Додаткову складність при оцінці ефективності ESG-діяльності підприємства створює факт наявності значної кількості різних стейкхолдерів, кожен з яких має свої очікування та інформаційні запити. Часом ці очікування можуть бути протилежними за своєю сутністю. Наприклад, акціонери зацікавлені в максимізації прибутку і оптимізації витрат, у той час, як працівники бажають отримувати більшу зарплатню, що неминуче призводить до зростання витрат та зменшення прибутків [73].

ООН в рамках ініціативи SDG Compass розробили і пропонують використовувати більш ніж 1550 різноманітних індикаторів, розподілених за ЦСР, напрямками економічної активності, джерелом походження, тощо [68].

Очевидно, що значна кількість індикаторів вимагає їх класифікації за певними ознаками.

Лазоренко та Шолом (2020) пропонують підхід до групування ESG-індикаторів за трьома напрямками: економічні (рентабельність, фондоддача, коефіцієнт зносу основних засобів, тощо), соціальні (темпи зростання заробітної плати, коефіцієнт мінливості персоналу, тощо) та екологічні (енергоємність виробництва, обсяги викидів до валового доходу, співвідношення витрат на охорону навколишнього середовища до прибутку, тощо) [192].

Відзначимо, що такий підхід є застарілим, оскільки базується на використанні типових фінансово-економічних показників діяльності підприємства, ігноруючи при цьому цілий ряд важливих ESG-елементів, наприклад, складову G (управління).

Kasych та Vochozka (2018) натомість пропонують оцінювати ESG-активність підприємства у наступних вимірах: ресурсна стійкість (стійкість персоналу, активів, основних засобів), процесна стійкість (стійкість інвестиційної та інноваційної діяльності, бізнес процесів та експорту), функціональна стійкість (стійкість галузі, фінансова стійкість, соціальна стійкість, екологічна стійкість), стійкість результатів (стійкість доходів, прибутку, капіталу) [74]. Даний підхід хоч і виділяється на фоні інших оригінальністю, але не дає можливості адекватно оцінити ESG-зусилля підприємства через відсутність відповідних метрик.

Erstein та Vuhovac (2014), а також Kasem (2015) пропонують розділити всі показники оцінювання ESG-активності підприємства на 4 групи: економічні, екологічні, соціальні та управлінські [44, 73]. Тобто додати до класичного ESG-набору ще економічну складову.

Kasem та інші (2015) на підставі аналізування та систематизації існуючих підходів пропонує конкретний набір ESG-індикаторів залежно від об'єктів оцінювання, адаптований для певної галузі (табл. 2.3).

Таблиця 2.3

ESG-індикатори за об'єктами оцінювання

Об'єкт оцінювання	Складова ESG	Показник
Енергоефективність	Е	Обсягу споживання енергії, разом
Викиди шкідливих речовин	Е	Обсягу викидів парникових газів, разом
Плинність кадрів	S	Кількість персоналу, що звільнилась/Загальна кількість персоналу, у відсотках
Підготовка кадрів	S	Середня сума витрат на підготовку та перепідготовку працівника
Зрілість робочої сили	S	Структура персоналу за віком
Винагорода	S	Сума виплачених бонусів, разом

Об'єкт оцінювання	Складова ESG	Показник
		Сумарна кількість працівників, що отримали 90 % від загальної суми виплачених бонусів
Легальні ризики	G	Витрати та штрафи, пов'язані з антиконкурентними позовами
Корупція	G	Доходи підприємства в регіонах з низьким рівнем корупції (за даними Transparency International)
Інновації	G	Обсяг витрат на дослідження Обсяг інвестицій в ESG-дослідження
Викиди в повітря	E	Обсяг викидів шкідливих речовин у повітря за видами
Відходи	E	Обсяг відходів, разом Обсяг відходів, що підлягає переробці, разом
Пакування	E	Загальний обсяг пакувального матеріалу Використання пакувального матеріалу на одиницю продукції Витрати на пакувальні матеріали Частка витрат на пакування у собівартості продукції
Водні ресурси	E	Обсяг споживання води, м. куб
Продукція	E	Частка доходів від реалізації продукції органічного походження, %
Споживачі	G	Частка задоволених користувачів підприємства
Ланцюг поставок	G	Структура постачальників за обсягами, % Доля трьох найбільших постачальників, %

Джерело: складено на основі [73]

Узагальнюючи і систематизуючи ці та багато інших підходів до побудови системи ESG-оцінювання підприємств, Kasych та Vochozka (2018) в своїй роботі виділяють 5 основних підходів до формування системи ESG-індикаторів підприємства: орієнтований на ефективність, фрагментарний, збалансований, комплексний та інтегральний (табл. 2.4) [74].

Таблиця 2.4

Основні підходи до формування системи ESG-індикаторів підприємства

Назва підходу	Сутність
Орієнтований на ефективність	Базується на використанні традиційних індикаторів аналізування ефективності підприємства (ефективність використання ресурсів, наприклад, продуктивність праці, фінансові результати, прибуток, тощо)
Фрагментарний	Передбачає використання трьох груп індикаторів: економічні, екологічні та соціальні
Збалансований	Передбачає формування набору індикаторів для оцінювання ESG-активності підприємства за всіма основними її компонентами (екологічні, соціальні, управлінські)
Комплексний	Передбачає кількісне оцінювання взаємозв'язку окремих індикаторів та рівня досягнення ESG-цілей підприємств з подальшою концентрацією на

Назва підходу	Сутність
	використанні тих з них, що дозволяють досягти максимального ефекту з позиції сталого розвитку (використовуються як фінансові, так і нефінансові показники)
Інтегральний	Передбачає розрахунок інтегрального індексу за певним алгоритмом. Відповідно висновки про ESG-ефективність робляться на підставі аналізування динаміки інтегрального показника (зростання – позитивні висновки, зниження – сигнал про неефективність ESG-активності підприємства)

Складено на основі [74]

Як свідчать результати дослідження Kasem та інші (2015), процес вибору ESG-індикаторів є нетривіальною задачею і має враховувати специфіку галузі, в якій оперує підприємство [73].

Таким чином, вибір ESG-індикаторів є процесом індивідуальним, що базується не лише на наборі наявних метрик, але і на тих цілях та задачах, а також принципах ESG-діяльності, що характерні для тієї чи іншої організації.

Заключним процесом управління ESG-активністю підприємства є етап звітності та комунікацій.

Одним із ключових елементів механізму управління ESG-активністю підприємства є інформування стейкхолдерів та транспарентність.

Опитування більш ніж 1000 інвесторів у світі, проведене CoreData Research в 2021 році показало, що основна проблема при прийнятті ними рішень щодо відповідального інвестування – доступ до ESG-інформації [113].

Тому даному аспекту потрібно приділяти окрему і підвищену увагу. Коло зацікавлених в ESG-інформації осіб насправді не обмежується інвесторами. Воно включає в себе всіх можливих стейкхолдерів та інших зацікавлених осіб, починаючи від міжнародних організацій (ООН) і урядів країн, закінчуючи діловими партнерами, клієнтами і навіть працівниками самої підприємства.

ESG-інформування виконує цілий ряд важливих функцій. Зокрема допомагає оцінити стан та прогрес у досягненні сталого розвитку, проводити компаративне аналізування підприємств, дослідити ESG-активність підприємства, визначити ефективність ESG-заходів та дослідити кращі ESG-

практики. Крім того ESG-інформування є додатковим елементом системи комунікації зі стейкхолдерами.

Основні інструменти ESG-інформування та їх стисла характеристика наведені в табл. 2.5.

Деталізуємо зміст найбільш важливих на нашу думку інструментів.

Основний інструмент, що є у розпорядженні підприємств для ESG-інформування – це корпоративна звітність. Окремою її складовою є ESG-звітність, яку підприємства добровільно складають та публікують, як правило, з річною періодичністю.

Таблиця 2.5

Основні інструменти підприємств для ESG-інформування

Інструмент	Характеристика
ESG-звітність	Стосується практики (добровільної чи обов'язкової) розкриття екологічної, соціальної та управлінської діяльності підприємств зацікавленим сторонам
Корпоративний сайт	Розміщення річних та інших ESG-звітів та звітності, публікація новин про ESG-активність підприємств – поточні та перспективні заходи, оприлюднення як мінімум ESG-стейтменту, як максимум – ESG-стратегії підприємств, тощо
Участь в ESG-рейтингах	ESG-рейтингування є способом оцінювання ESG-зусиль підприємств на основі ранжування, що передбачає використання набору критеріїв і показників для оцінювання того, наскільки добре підприємства керують ризиками та можливостями ESG, а також для порівняння її ефективності з показниками інших підприємств у тій же галузі чи секторі
Лістинг в ESG-індексах	Спеціальні фондові індекси, що дозволяють відстежувати ефективність підприємств на основі їх ESG-оцінок
Участь у спеціалізованих об'єднаннях	Приєднання до мережі Глобального договору ООН
Публікації в ЗМІ	Може бути частиною маркетингової активності підприємств, а може бути окремим видом діяльності, спрямованим на донесення інформації про ESG-активність підприємств різними ЗМІ
Маркетинг	Включення ESG-повідстки в маркетинговий план та реклама ESG-активності підприємств
ESG-заходи	Проведення/участь підприємства/представників підприємств у різного роду ESG-заходах (конференціях, круглих столах, дискусіях тощо)
Активність соціальних мережах	Ведення корпоративних акаунтів у різних соціальних мережах, що дозволяє максимально оперативно комунікувати зі стейкхолдерами в тому числі стосовно ESG-активності підприємств

Джерело: складено автором

Участь у спеціалізованих об'єднаннях може значно полегшити процес складання та розповсюдження ESG-звітності. Наприклад, в рамках ООН створено спеціальну глобальну мережу UN Global Compact (Глобальний договір Організації Об'єднаних Націй). На сьогоднішній день до неї входять більше 21500 підприємств з більш як 162 країн світу. За даними ООН, підприємства-учасники Глобального договору мають кращі фінансові показники, вищу оцінку за ESG-критеріями, удосконалене корпоративне управління та вищу залученість працівників [137].

Організація представлена і в Україні, наразі мережа складається зі 114 членів [163].

За даними Глобального договору ООН, його учасниками подано майже 100 000 публічних звітів. Очевидно, що орієнтуватись у цьому обсягу інформації досить складно.

Ефективно вирішити цю проблему дозволяє використання спеціалізованих рейтингів. Підприємства Morningstar, Bloomberg, MSCI, Sustainalytics та інші збирають, акумулюють та обробляють інформацію в розрізі тих чи інших ESG-параметрів, потім узагальнюють і агрегують її у вигляді ESG-рейтингів. Таким чином у максимально доступній формі можна порівняти зусилля однієї підприємства до іншої та оцінити конкретне підприємство щодо обсягу її ESG-активності.

На сьогоднішній день у світі існує більше 160 різних ESG-рейтингів [67].

Найбільш відомими є Corporate Knights' index The 100 most sustainable corporations, 100 Most Sustainable Companies від Barron's, The Sustainability Yearbook від S&P Global ESG, ESG Corporate Rating від ISS, Company ESG Risk Rating від Sustainalytics, List of the 100 most sustainably managed companies in the world від The Wall Street Journal та інші.

Потрапляння у такий індекс гарантує підвищену увагу до підприємства з боку міжнародних інвесторів та значно покращує її репутацію, оскільки даний факт можна активно використовувати у своїх комунікаціях зі стейкхолдерами.

На жаль, на національному рівні ESG-рейтинги розповсюджені недостатньо. Наприклад, в Україні досі ще не має жодного активного ESG-рейтингу українських підприємств, а спроби їх створення (ESG Transparency Index Ukraine) так і залишаються поодинокими і безсистемними [47].

Для публічних підприємств важливим доповненням до ESG-рейтингів може стати потрапляння до ESG-індексів – спеціалізованих фондових індексів, критеріями відбору до яких є ESG-зусилля підприємства. У світі на сьогоднішній день налічують більше 1000 різноманітних ESG-індексів, починаючи від світових (наприклад, MSCI World ESG Leaders Index, S&P Global LargeMidCap ESG Index та ін.) закінчуючи регіональними (MSCI Europe ESG Leaders Index, FTSE Emerging ESG Low Carbon та ін.) та національними (MSCI USA ESG Leaders Index, CSI 300 ESG Index та ін.) [63]. В Україні станом на 2023 рік не має жодного актуального ESG-індексу.

В умовах, коли складно або неможливо потрапити до ESG-рейтингів та ESG-індексів, важливим каналом комунікації зі стейкхолдерами у контексті зусиль підприємства по досягненню ЦСР є корпоративний сайт. На ньому підприємства можуть публікувати свою ESG-звітність та іншу інформацію про екологічну, соціальну та управлінську активність, включаючи дані про обсяги і динаміку шкідливих для екології викидів, гендерний склад правління, соціальні ініціативи підприємства тощо. Окремим елементом інформаційної політики у цьому контексті є розміщення на корпоративному сайті новин щодо тих чи інших ESG-заходів з боку підприємства.

У якості додаткового елемента комунікації та механізму зворотного зв'язку на сайті підприємства можуть розміщати онлайн форми для відгуків чи питань.

Додатковим до корпоративного сайту інструментом ESG-комунікації є активність підприємства в соціальних мережах. На сторінках підприємства в соціальних мережах можна розміщувати більш детальні звіти про ESG-заходи підприємства, ніж на сайті, та підтримувати більш тісну та оперативну комунікацію зі стейкхолдерами.

Таким чином, ESG-активність є важливою складовою системою управління сучасним підприємством, яка починається з розуміння необхідності ESG-зусиль з боку підприємства та визначення цілей, пріоритетів і принципів ESG-активності, закінчуючи інкорпорацією елементів ESG-активності в кожен із складових системи управління підприємством, починаючи від організаційно-економічного і соціального механізмів, закінчуючи системою звітності і комунікації з стейкхолдерами.

Механізм інтеграції ESG-активності в систему управління підприємством представлено на рис 2.1.

Сутність запропонованого підходу полягає в інкорпорації ESG-блоків в систему управління підприємством. Деталізуємо наведену на рис. 2.1 схему.

При здійсненні стратегічного планування підприємство має враховувати ESG-специфіку. Для цього у підприємства має бути розроблена ESG-стратегія, основні елементи якої мають бути присутні в загальній стратегії підприємства та враховуватись при стратегічному плануванні. Також у процесі стратегічного планування варто відштовхуватись від ESG-принципів.

Наступним етапом управління підприємством є процес оперативного управління, який з одного боку базується на результатах стратегічного планування (у тому числі ESG-стратегії), а з іншого має враховувати такі ESG-блоки, як ESG-політика підприємства, ESG-цілі, ESG-пріоритети та ESG-принципи.

Саме планування на основі врахування ESG-повідстки має стати запорукою успішної ESG-активності підприємства.

Після того, як стратегічний та оперативний плани розроблені, підприємство може переходити до їх практичної реалізації. Для цього необхідно організувати процес їх виконання з урахуванням ESG-цілей, ESG-пріоритетів та ESG-принципів підприємства.

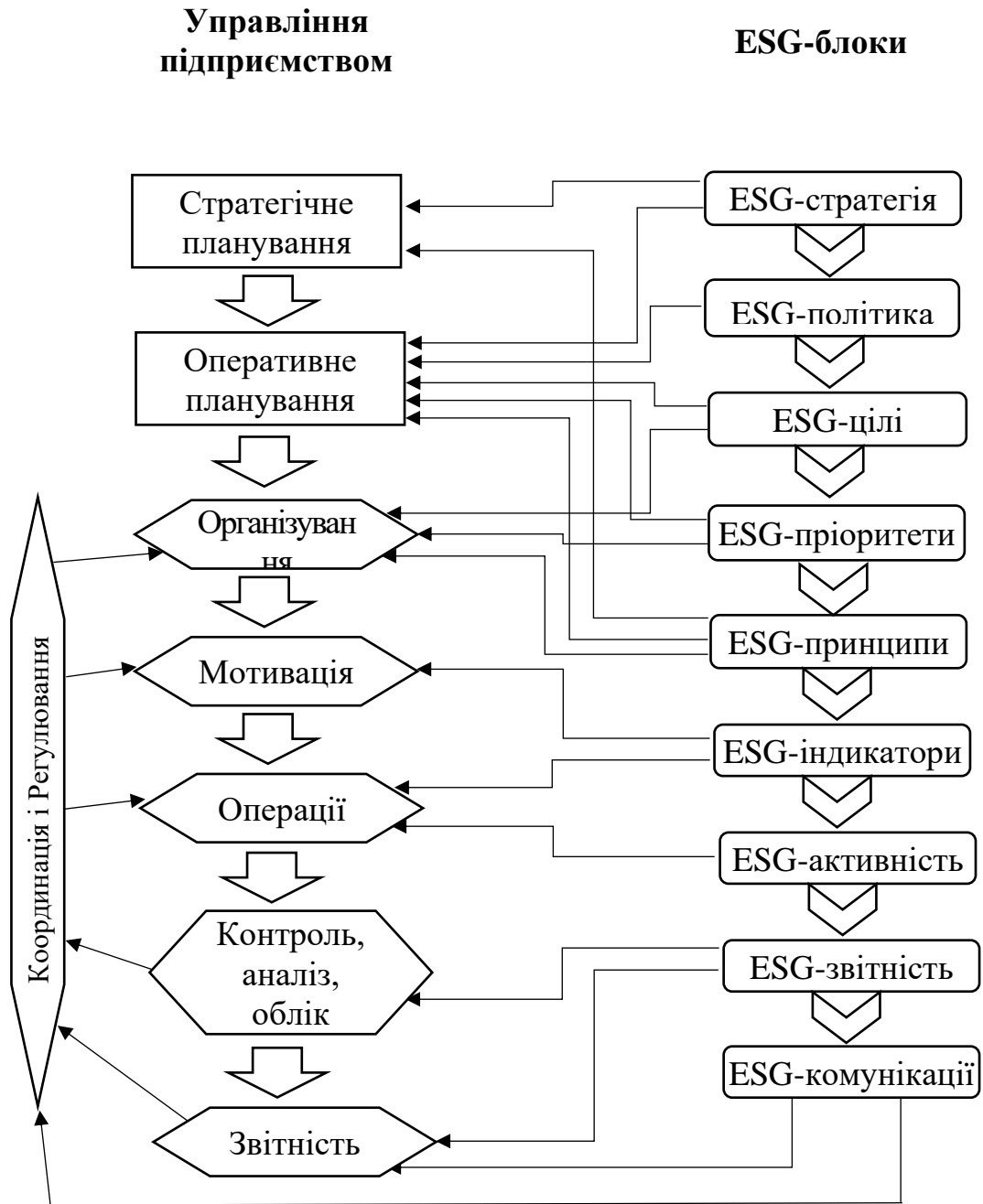

Рис. 2.1. Науково-методичні засади інтеграції ESG-активності в систему управління підприємством

Джерело: складено автором

Важливим елементом процесу управління є мотивація персоналу, яку необхідно проводити з урахуванням ESG-складових, зокрема ESG-індикаторів, що сигналізуватимуть про пріоритетні напрями мотиваційних зусиль.

Основний етап реалізації планів підприємства – це безпосередньо здійснення господарської (операційної) активності. Зауважимо, що в умовах ESG-спрямованості підприємства, операції підприємства мають включати в себе пряму та опосередковану ESG-активність, яка в тому числі має сприяти досягненню цільових показників обраних ESG-індикаторів.

Операційна діяльність має супроводжуватись комплексом активності по контролю, обліку й аналізуванню активностей підприємства, у тому числі з використанням елементів системи ESG-звітності.

Результатом діяльності з обліку є процес складання та оприлюднення звітності підприємства, елементом якої на сучасному підприємстві є ESG-звітність. Публікації звітності є ключовим елементом ESG-комунікацій підприємства зі стейкхолдерами.

Підсумком такого роду комунікацій може бути отримання зворотного зв'язку, що вимагатиме певних корекцій організування операційної діяльності підприємств у цілому чи окремих її елементів, за що має відповідати елемент управління «координація і регулювання». В окремих випадках результатом комунікації зі стейкхолдерами може бути необхідність внесення коректив в оперативний чи навіть стратегічний план підприємств.

Отже, організування ESG-активності підприємств є складним процесом, що включає в себе значний набір елементів, починаючи від ESG-стратегії та ESG-політики, закінчуючи безпосередньо ESG-зусиллями та індикаторами по їх оцінці. Всі ці елементи необхідно інтегрувати в класичний механізм управління підприємствами. Науково-методичний підхід до цього був запропонований в даному підрозділі і полягає в інкорпорації ESG-блоків в систему управління підприємств.

2.2 Аналізування сучасного стану ESG-активності на підприємствах України

Важливим елементом системи управління ESG-активністю підприємства є комунікації зі стейкхолдерами, що забезпечується за рахунок складання ESG-звітності. У загальному вигляді ESG-звітність – це кількісна та якісна інформація про екологічні, соціальні та управлінські зусилля і результати підприємства.

За останні 30 років світ пережив повноцінну революцію в питанні ESG-звітності. Якщо на початку 1990-их років менше 20 підприємств складали звіти про сталий розвиток, то в 2019 році більше 10 000 підприємств публікували ті чи інші форми ESG-звітності [59].

Зростання у 500 разів стало результатом як запиту з боку стейкхолдерів, які зацікавились в ESG-активності підприємств, так і цілого ряду переваг, що надає ESG-звітність підприємствам, починаючи від зниження вартості фінансових ресурсів до більш якісного ризик-менеджменту. Крім того еволюційно очевидно, що проблематика сталого розвитку та досягнення ЦСР буде набувати актуальності, що у свою чергу вимагатиме більших обсягів інформації щодо зусиль підприємств у цьому напрямку [34].

Одночасно з цим ESG-звітність потребує значних додаткових зусиль зі сторони підприємств, починаючи від збору даних, закінчуючи їхнім обробленням та аналізуванням, що у підсумку значно підвищує витрати на підготовку звітності.

З метою узагальнення інформації щодо переваг та недоліків складання ESG-звітності підприємствами, нами було проведене додаткове аналізування, результати якого представлені в табл. 2.6.

Таблиця 2.6

Переваги та недоліки складання ESG-звітності підприємствами

Переваги	Недоліки
Задоволення інформаційних запитів стейкхолдерів та підвищення рівня їх залученості в життя підприємства, а також загальне зростання її прозорості	Значне зростання витрат (фінансових, часу тощо) на підготовку звітності через необхідність збору значного масиву додаткової інформації та її обробки
Покращення репутації підприємства	Складність підготовки такої звітності, оскільки цілий ряд показників ESG-активності є якісними, а також можуть бути похідними від суб'єктивних оцінок
Зниження вартості залучення фінансових та інших ресурсів, а також збільшення можливостей по залученню інвестицій	Відсутність універсальних інструкцій по складанню такого роду звітності
Покращення управління ризиками	Ризики звинувачень в ESG-мімікрії, якщо підприємства будуть завищувати свою ESG-активність чи використовувати суперечливі метрики для її виміру
Зниження витрат підприємства за рахунок впровадження енергозберігаючих технологій та більш раціонального використання ресурсів як наслідків ESG-активності.	У випадку слабого рівня ESG-активності репутація підприємства може постраждати. Це ж саме стосується її конкурентних позицій, які можуть постраждати через менший рівень ESG-активності підприємства відносно конкурентів
Покращення клімату всередині підприємства, наприклад, за рахунок відчуття її працівниками залученості в досягнення ЦСР	Якщо підприємство надає неточну або неповну інформацію про ESG-активність, вона може наразитися на юридичні ризики, зокрема судові позови з боку акціонерів чи регуляторних органів

Джерело: при створенні було використано: [85]

ESG-звітність володіє цілим рядом специфічних рис у порівнянні з традиційною фінансовою звітністю.

Зокрема ESG-звітність може бути обов'язковою та добровільною залежно від країни та сфери діяльності підприємства. Регуляція ESG-звітності, виходячи з її специфіки, має переважно наднаціональний характер.

На сьогодні існують десятки організацій, що регулюють процес підготовки ESG-звітності, зокрема Глобальна ініціатива звітності (Global Reporting Initiative або GRI) та її стандарти, Рада зі стандартів бухгалтерського обліку сталого розвитку (Sustainability Accounting Standards Board або SASB), Цільова група з

розкриття фінансової інформації, пов'язаної з кліматом (Task Force on Climate-related Financial Disclosures або TCFD) тощо.

Оскільки організацій і відповідно інформації у даному контексті існує багато, нами було узагальнено і агреговано основні положення щодо підготовки ESG-звітності залежно від розробника рекомендації (табл. 2.7).

Таблиця 2.7

Основні розробники регуляції ESG-звітності

Організація	Ключові характеристики регуляції
Глобальна ініціатива звітності (Global Reporting Initiative або GRI)	Розробила найбільш розповсюджену методологію звітності про сталий розвиток https://www.globalreporting.org/
Рада зі стандартів бухгалтерського обліку сталого розвитку (Sustainability Accounting Standards Board або SASB)	Організація розробляє стандарти для ESG-звітності для 77 різних галузей https://www.sasb.org/
Рада зі стандартів розкриття інформації про клімат (Climate Disclosure Standards Board)	CDP – система добровільної звітності, яку підприємства використовують для розкриття екологічної інформації своїм зацікавленим сторонам (інвесторам, співробітникам і клієнтам) у трьох аспектах: зміна клімату, водна безпека та ліси https://www.cdp.net/en/
Цільова група з розкриття фінансової інформації, пов'язаної з кліматом (Task Force on Climate-related Financial Disclosures або TCFD)	Група, створена Радою з фінансової стабільності (Financial Stability Board) для покращення та розширення звітності щодо фінансової інформації, пов'язаної з кліматом, а також допомогти підприємствам з управлінням ризиками та можливостями, пов'язаними зі зміною клімату https://www.fsb-tcf.org/
Рада з міжнародних стандартів звітності сталого розвитку (ISSB)	Незалежна приватна організація, створена фундацією МСФЗ, з метою розробки та затвердження міжнародних стандартів розкриття інформації про сталий розвиток https://www.ifrs.org/groups/international-sustainability-standards-board/
Рамковий підхід до інтегрованої звітності (International Integrated Reporting Council або IIRC)	Організація, яка просуває інтегровану звітність (містить одночасно фінансову та нефінансову інформацію) https://www.integratedreporting.org/
ЄС та ЄК	Директиви ЄС 2013/34/ЄС (присвячена особливостям складання річних фінансових звітів підприємствами) [38] та Директива 2014/95/ЄС (присвячена особливостям розкриття нефінансової інформації) [39], а також спеціальний управлінський інструмент Eco-Management and Audit Scheme (EMAS) [40], розроблений Європейською Комісією для підприємств та інших організацій, щоб оцінювати, звітувати та покращувати свою екологічну ефективність. З 2023 року

Організація	Ключові характеристики регуляції
	вступила в силу Європейська Директива щодо корпоративної звітності зі сталого розвитку (Corporate Sustainability Reporting Directive - CSRD) [37] https://eur-lex.europa.eu

Джерело: складено автором

Відповідно на сьогоднішній день існує багато різних стандартів, рекомендацій, методологій до складання ESG-звітності чи окремих її складових. Найбільш розповсюдженими на сьогоднішній день є наступні:

- Рекомендації GRI – найпоширеніші у світі стандарти звітності щодо сталого розвитку, які охоплюють всі ключові аспекти ESG-звітності, включаючи питання екології, соціальної відповідальності та корпоративного управління [3];

- Європейські стандарти звітності про сталий розвиток (European Sustainability Reporting Standards або ESRS) – проєкт стандартів розроблено EFRAG. Стандарти будуть адаптовані до політики ЄС і побудовані на основі міжнародних ініціатив стандартизації. Комісія повинна прийняти перший набір стандартів до середини 2023 року на основі проєктів стандартів, опублікованих EFRAG у листопаді 2022 року [99];

- Галузеві стандарти SASB – стандарти SASB визначають екологічні, соціальні та управлінські проблеми, які мають найбільше значення для фінансової діяльності підприємств в 77 різних галузях. Вони розроблені, щоб допомогти підприємствам розкривати інформацію про ESG-активність підприємства [103];

- Стандарти ISO: ISO 9000 (присвячений аспектам якості), ISO 14000 (екологічні аспекти), ISO 18000 (здоров'я та безпека) та ISO 26000 (соціальна відповідальність) [69];

- KPIs for ESG - Керівництво з інтеграції ESG у фінансове аналізування та оцінювання підприємств, розроблене Товариством інвестиційних професіоналів DVFA у Німеччині спільно з Європейською федерацією товариств фінансових аналітиків (EFFAS). Містить перелік індикаторів для оцінювання ESG-активності підприємства [80].

Дослідження рівня розкриття інформації щодо ESG-активності українських підприємств, проведене The Corporate Governance Professional Association) та the Centre for CSR Development Ukraine, показало, що станом на 2020 рік лише близько 20 % досліджених ними підприємств публікували звітність, яку можна класифікувати як ESG-звітність. Єдиним умовним позитивом можна вважати той факт, що у 2019 році таких підприємств взагалі було близько 10 %, тобто спостерігається тенденція до зростання обсягів такого роду звітності. Але слід зауважити, що рівень транспарентності українських підприємств у питаннях висвітлення їх ESG-активності є надзвичайно низьким. Частково такий слабкий рівень залученості можна пояснити тим, що українські підприємства в цілому ігнорують процеси, пов'язані з досягненням ЦСР. У цьому ж дослідженні зазначалося, що лише 18 % підприємств демонстрували інтеграцію ЦСР у свої бізнес-стратегії. А навіть серед тих, що формально їх інтегрували, насправді інтеграція стосувалася окремих Цілей з 17 наявних [46].

У теорії ситуацію могло б виправити прийняття нової редакції Закону України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні», який на базі Євродирективи 2013/34/ЄС, ставить вимоги великим підприємствам готувати та публікувати управлінську звітність, починаючи з 2018 року. Але радикальних покращень не відбулося як через відсутність активного запиту з боку стейкхолдерів, так і через невизначеність у Законі.

Зазначимо, що поняття ESG-звітність, ESG-звіт або звіт про сталий розвиток в українському законодавстві відсутні. Натомість використовується термін «звіт про управління», що як за назвою, так і за наповненням (за Законом має містити інформацію про стан і перспективи розвитку підприємства та його основні ризики) не відповідає запитам сталого розвитку та ЦСР. Крім того за українським законодавством від подання звіту про управління звільняються мікро- та малі підприємства, а середні мають право не відображати нефінансову інформацію в такому звіті. Що стосується тих підприємств, що все ж таки мають готувати звіти про управління, то і тут відсутня будь-яка регламентація, оскільки у Законі

зазначено, що підприємства самостійно розробляють як систему так і форми управлінського обліку [172].

Таким чином, підприємства України позбавлені формальних і неформальних стимулів і примусів для підготовки та публікації ESG-звітності, а також не мають жодної методичної підтримки з боку відповідних органів.

Все це обумовлює доцільність більш ретельного вивчення науково-методичних засад ESG-звітності підприємств.

ESG-звітність з точки зору стейкхолдерів – це, як правило, річний звіт зі сталого розвитку підприємства або звіт про її ESG-активність за певний період. Але сам по собі звіт – це лише верхівка того айсбергу активностей, що стоїть за його створенням. Розглянемо ключові етапи процесу створення ESG-звітності.

Перш ніж переходити до збору ESG-даних, їхнього оброблення, аналізування та безпосередньо створення звітів, підприємство має визначитись з цілями та задачами власної ESG-активності, розробити певні таргети, досягнення яких є пріоритетним, визначити ключові ESG-ризики, а також додаткові можливості для бізнесу від впровадження ESG-дій. Тобто створити фундаментальне підґрунтя ESG-активності в цілому та ESG-звітності зокрема.

Як правило, цей комплекс дій практично реалізується у формі ESG-стратегії підприємства або її ESG-політики.

Типовий набір компонентів ESG-стратегії (або її аналогів) підприємства включає в себе наступні елементи (табл. 2.8).

Таблиця 2.8

Типовий набір компонентів ESG-стратегії (або її аналогів) підприємства

Компонент ESG-стратегії	Опис
Цілі та задачі	Універсального переліку цілей та задач не існує, оскільки вони залежать від специфіки підприємства та її очікувань від реалізації ESG-дій
Перелік ЦСР	Підприємство зазначає перелік ЦСР, сприяння досягненню яких є її пріоритетом
Основні принципи	Можуть базуватись на основі об'єктів впливу – екологія, енергоефективність, трудові відносини, корупція тощо – або описувати загальні підвалини як-то релевантність, прозорість, відповідальність тощо

Компонент ESG-стратегії	Опис
Відповідальні	Має бути визначено коло осіб, що несуть відповідальність за реалізацію ESG-стратегії підприємства, включаючи перелік їх прав та обов'язків в контексті ESG-активності. Це може бути керівництво підприємства в цілому або керівники окремих підрозділів, крім того в підприємства можуть бути спеціально створені підрозділи зі сталого розвитку
Політики та процедури	Включає в себе розробку короткострокових цілей, визначення показників та їх таргетів, розробку конкретних заходів по їх досягненню та механізмів контролю за їх реалізацією
Звітність	Підприємство має періодично звітувати про результати своєї ESG-активності
Порядок перегляду та внесення змін	Підприємство має регулярно переглядати та оновлювати ESG-стратегію та ефективність її реалізації, ґрунтуючись на відгуках і запитах стейкхолдерів, виходячи зі змін у бізнесі та зовнішньому середовищі

Джерело: складено автором

В ідеалі ESG-стратегія має бути інтегрована та узгоджена зі стратегією розвитку підприємства. Як правило, у стратегії неможливо відобразити всі важливі для підприємства аспекти, тому досить часто розробляються окремі політики підприємства з тих чи інших аспектів ESG-активності: політика щодо протидії корупції, щодо охорони навколишнього середовища, щодо дотримання прав працівників тощо.

У процесі реалізації ESG-стратегії підприємства проводять певну ESG-активність за деякий період часу. Відзначимо, що ESG-активність може бути двох типів: спрямована на генерацію позитивного впливу та спрямована на мінімізацію негативного впливу [66].

Інформація про ці дії збирається і акумулюється у розрізі різних показників та метрик. Ці дані порівнюються з визначеними таргетами та цілями. Крім того реалізуються аналітичні заходи з оцінювання ESG-активності на предмет досягнення тих чи інших ЦСР, ефективності здійснених заходів тощо.

Після того, як підприємство визначилась з фундаментальними основами своєї ESG-активності, постає питання організування процесу складання ESG-звітності.

Основу методології складання ESG-звітності у світі на сьогодні пропонує Глобальна ініціатива звітності (GRI), рекомендації якої використовує переважна більшість підприємств (більше 10 000 по всьому світі) [59].

Існує три групи стандартів GRI: універсальні (застосовуються до всіх організацій), секторальні (розроблені для конкретних секторів з урахуванням їх специфіки, наприклад, сільське господарство, нафтогаз, тощо) та тематичні (містять розкриття інформації щодо конкретних тем, наприклад, відходи, безпека праці, тощо).

Перспективними також є Європейські стандарти звітності про сталий розвиток (ESRS), але станом на початок 2023 року вони ще перебувають на стадії розробки, тому реальних альтернатив за повнотою та якістю стандартам GRI поки що немає.

GRI пропонує звітувати про ESG-активність у чотирьох ключових сферах: екологічній, соціальній, управлінській та економічній.

Відповідно до останньої версії стандартів GRI (G4), безпосередньо процес складання ESG-звітності розподіляється на два блоки: принципи звітності та стандарти розкриття інформації [24].

Початок формування системи ESG-звітності починається зі визначення базових принципів складання ESG-звітності. Логіка цього полягає у тому, що перелік недоліків ESG-звітності підприємства відомий, тож доречним є недопущення їх виникнення на вході. GRI пропонують використовувати дві групи принципів: група принципів для визначення змісту звіту (суттєвість, залученість стейкхолдерів, контекст сталого розвитку та повнота) і принципи, що стосуються якості звіту (збалансованість, порівнянність, точність, своєчасність, ясність та надійність) [3]. DVFA пропонує 4 базові принципи: релевантність, прозорість, актуальність і безперервність [80].

З урахуванням підходів GRI та DVFA, а також специфіки формування звітності в Україні, нами був розроблений наступний перелік принципів для українських підприємств (табл. 2.9).

Таблиця 2.9

Базові принципи формування ESG-звітності підприємств

Принцип	Опис
Транспарентність	ESG-звітність має бути доступною і зрозумілою для стейкхолдерів, а також має уникати неоднозначностей у трактуванні інформації
Релевантність	Інформація, що подається в ESG-звітності підприємств, має відповідати інтересам стейкхолдерів та задовольняти їх інформаційні потреби
Достовірність	ESG-звітність має відображати реальний стан речей та фактичні зусилля підприємств без перебільшень та прикрашень або приписок. Це дасть можливість мінімізувати ризики ESG-мімікрії
Повнота	Звітність повинна містити максимально доступний обсяг інформації про ESG-активність підприємств
Перспективність	При складанні ESG-звітності підприємства мають виходити з того, що їхня ESG-активність буде провадитись і надалі
Суттєвість	ESG-звітність має відображати тільки ті результати ESG-активності підприємств, що здійснюють реальний вплив на досягнення ЦСР
Періодичність	ESG-звітність підприємства формують і оприлюднюють з певною заздалегідь визначеною періодичністю
Співставність	ESG-звітність необхідно складати таким чином, щоб стейкхолдери могли порівняти звітну інформацію з попередніми періодами, а також співставити її з іншими підприємствами

Джерело: складено автором

У відповідності до стандарту GRI 1 після визначення базових принципів складання ESG-звітності підприємство має розставити пріоритети для звітування щодо найбільш значущих ESG-дій, виходячи з тих цілей та задач, що стоять перед нею і викладені в Стратегії сталого розвитку та відповідних політиках. Після цього мають бути визначені особливості збору та накопичення інформації щодо ESG-активностей підприємства.

У цьому контексті особливої важливості набуває вибір показників для відображення ESG-активності підприємства.

На сьогоднішній день існує декілька методичних альтернатив для підбору такого роду показників.

Найбільш розширений перелік можливих індикаторів містить у собі ініціатива ООН SDG Compass. Станом на 2023 рік у цій базі присутні більше 1550 різних індикаторів, які можна групувати за ЦСР, секторами активності, джерелом походження індикатору тощо [107].

Керівництво з інтеграції ESG у фінансове аналізування та оцінювання підприємств, розроблене Товариством інвестиційних професіоналів DVFA у Німеччині спільно з Європейською федерацією товариств фінансових аналітиків (EFFAS) містить перелік індикаторів з розбивкою за різними секторами (наявно 114 різних варіантів).

DVFA пропонує використовувати трьохрівневий підхід до набору індикаторів залежно від масштабів ESG-активності підприємства. Базовий рівень містить мінімальний набір показників, Середній рівень – розширений, а Високий рівень – максимально можливий, передбачений розробниками [80].

GRI в стандартах версії G4 використовує 69 індикаторів, що поділяються на 2 групи за рівнем їх важливості (основні та додаткові) та розподілені за 6 різними областями (економіка, екологія, права людини, соціальні відносини та умови праці, суспільство та відповідальні продукти) [61].

Ключовим елементом процесу створення ESG-звітності та фінальною його стадією є підготовка звіту про ESG-активність підприємства. Періодичність підготовки та публікації не регламентована (регламентації від Global Reporting Initiative чи Sustainability Accounting Standards Board не є обов'язковими), але загальна практика полягає у створенні річного звіту. Узагальнення кращих практик з підготовки ESG-звітів дозволило сформуванню наступний перелік ключових елементів річного звіту зі сталого розвитку або ESG-звіту підприємства (табл. 2.10).

Підприємства можуть залучати сторонні підприємства (наприклад, аудиторів) для верифікації звіту та впевненості в його достовірності і відповідності існуючим вимогам та реальності. Варто відзначити, що даний підетап (назвемо його умовно ESG-аудит) є відносно слабо розвиненим, але одночасно з цим дуже перспективним напрямом розвитку процесу ESG-звітності.

Таблиця 2.10

Основні елементи ESG-звіту підприємства

Елемент звіту	Опис
Вступна частина	Як правило, містить звернення керівництва відносно основних підсумків ESG-активності підприємства за період, включаючи основні виклики та досягнення
Загальна інформація про підприємство	Може містити короткий опис історії підприємства та її місії, опис бізнес-моделі та основних активностей підприємства, а також організаційної структури підприємства та керівництва нею
Опис ESG стратегії та цілей	Короткий опис ESG-стратегії, цілей (можуть бути вказані як довгострокові, так і короткострокові) і завдань, що стоять перед ESG-активністю підприємства, включаючи аналізування ESG-ризиків та можливостей
Екологічна складова	Наводяться дані та інформація про активності підприємства в екологічній сфері, наприклад, використання природних ресурсів, в тому числі воду та енергію, управління відходами, викиди шкідливих речовин, тощо з вказуванням ЦСР досягненню яких ці дії сприяли
Соціальна складова	Наводяться дані та інформація про активності підприємства у соціальній сфері, наприклад, інформація про зусилля підприємства по забезпеченню здоров'я та безпеки робітників, про заходи з освіти працівників, дотримання прав людини, гендерну диверсифікацію працівників, тощо з вказуванням ЦСР досягненню яких ці дії сприяли
Управлінська складова	Наводяться дані та інформація про активності підприємства у сфері управління, наприклад, структура керівництва підприємства та гендерний склад керівників, опис бізнес етики підприємства, антикорупційні дії, відносини з акціонерами, тощо з вказуванням ЦСР досягненню яких ці дії сприяли
Взаємодія зі стейкхолдерами	Опис взаємодії підприємства з різними стейкхолдерами, включаючи інвесторів, робітників, клієнтів, постачальників, тощо, а також включаючи механізми їх інформування про діяльність підприємства, формування та підтримку зворотного зв'язку, опис цінностей для різних груп стейкхолдерів від ESG-активності підприємства
Плани на майбутнє	Підсумковим розділом звіту є опис майбутніх планів підприємства та її цілей у контексті ESG-активності

Джерело: складено з урахуванням [164, 177, 203, 211]

Останнім етапом можна вважати публікацію звіту. Як правило для цього використовується офіційний сайт підприємства. В ідеалі також є отримання зворотного зв'язку від стейкхолдерів з метою подальшого розвитку та удосконалення як управління ESG-активністю підприємства в цілому, так і процесу ESG-звітності зокрема.

Зауважимо, якщо звіт підготовлено за стандартами GRI, то він додатково має містити розділ «Зміст за GRI». Це індексований зміст звіту, де вказується,

які зі стандартів GRI використовувала підприємство та на якій сторінці звіту відображалась та чи інша інформація по конкретному стандарту GRI. Це дозволяє зробити сприйняття звітів зі сталого розвитку більш уніфікованим і на практиці реалізувати принципи прозорості та співставності.

Подивимось як виглядає процес організування ESG-звітності на практиці на прикладі найкращих з точки зору ESG-активності українських підприємств. Нами було обрано підприємства з різних секторів: агропромисловість («Астарта Київ»), телеком («Vodafone Україна») та енергетика («ДТЕК»). Результати аналізування представлені в табл. 2.11.

Таблиця 2.11

Особливості організування ESG-звітності українськими підприємствами на прикладі «Астарта Київ», «Vodafone Україна» та «ДТЕК»

Елемент процесу ESG-звітності	Астарта	ДТЕК	Vodafone Україна
Наявність ESG-стратегії	Політика Сталого Розвитку	ESG-стратегія Групи ДТЕК та Політика SCM в галузі сталого розвитку	Стратегія сталого розвитку Vodafone Україна на період до 2024 року
Додаткові нормативні документи	15 різних документів, включаючи Положення про діяльність комплаєнс комітету, Політика щодо протидії корупції, Політика підприємства щодо захисту прав людини	Екологічна політика ДТЕК, Політика у сфері безпеки праці	Політика щодо дотримання антикорупційного законодавства, Кодекс поведінки
Публікація звітності	«Звіт зі сталого розвитку» (річний)	Щорічний інтегрований звіт, до складу якого входить розділ «Сталий розвиток»	«Річний звіт зі сталого розвитку»
Інформація про екологічну активність	У Звіті присутній окремий розділ «Environmental»	У Звіті присутній окремий підрозділ «Охорона довкілля»	У Звіті присутній окремий розділ «Вплив на довкілля»
Інформація про соціальну активність	У Звіті присутній окремий розділ «Social»	У Звіті присутні окремі підрозділи «Суспільство» та «Співробітники»	У Звіті присутній окремий розділ «Вплив на суспільство»
Інформація про управлінську активність	У Звіті присутній окремий розділ «Governance»	У Звіті присутній окремий розділ «Корпоративне управління»	У Звіті відсутній окремий розділ, але його елементи фрагментарно

Елемент процесу ESG-звітності	Астарта	ДТЕК	Vodafone Україна
			присутні в інших підрозділах
Інформація про розвиток громад	На сайті присутній окремий розділ із описом проєктів, спрямованих на розвиток громад https://astartaholding.com/rozvytok-gromad/	На сайті присутній окремий розділ про партнерство з місцевими громадами https://dtek.com/sustainable-development/impact-investment/	На сайті відсутня інформація про зусилля підприємства щодо розвитку громад, але у Звіті є підрозділ «Взаємодія з громадами, соціальні та благодійні проєкти»
Інформація в розрізі окремих ЦСР	Так	Так	Так, але обмежено
Використані стандарти	GRI, TCFD	GRI	GRI
Зміст за GRI	Так	Так	Так

Джерело: складено на основі: [173, 177, 197, 198, 199, 203, 211]

Як свідчать дані табл. 2.12, українські підприємства віддають перевагу стандартам GRI, але кожна з них структурує та оформлює річний звіт індивідуально. У підсумку різниць більше ніж спільних рис, починаючи від назв звітів, закінчуючи структурними елементами, які у кожній підприємства різні.

За результатами аналізування нами були виявлені наступні недоліки в організування ESG-звітності проаналізованих підприємств.

Узагальнюючи наведену вище інформацію, з урахуванням практичного досвіду українських підприємств, нами була запропонована наступна схема процесу створення і організування процесу ESG-звітності на підприємствах (рис. 2.2).

Таким чином процес організування ESG-звітності на підприємствах пропонується розбити на 5 основних етапів та один підготовчий.

На підготовчому етапі визначаються концептуальні засади ESG-активності на підприємствах у формі ESG-стратегії підприємств. Далі ці засади уточнюються і деталізуються у формі відповідних політик підприємств щодо реалізації ESG-активності та особливостей інформування стейкхолдерів про їхню реалізацію.

Таблиця 2.12

Основні недоліки в організуванні ESG-звітності українськими підприємствами на прикладі «Астарта Київ», «Vodafone Україна» та «ДТЕК»

Астарта	ДТЕК	Vodafone Україна
– Стратегія сталого розвитку підприємства по факту має назву Політика Сталого Розвитку.	– Стратегія сталого розвитку підприємства існує, але недоступна для ознайомлення; – Підприємство декларує наявність повноцінного ESG-звіту, втім по факту присутній інтегральний річний звіт, до складу якого входять огляд галузей та макроекономічних показників України, результати діяльності підприємств, корпоративне управління та сталий розвиток. Безпосередньо розділ «Сталий розвиток» займає менше 50 сторінок з 200 сторінок звіту; – Декларуючи свій звіт як ESG за фактом, у ньому відсутній чіткий поділ на E, S та G складові, що ускладнює сприйняття інформації	– Стратегія сталого розвитку підприємства існує, але недоступна для ознайомлення; – У головному меню сайту підприємства «Vodafone Україна» відсутній розділ «Сталий розвиток». В цілому знайти звіт зі сталого розвитку даної підприємства є задачею нетривіальною. Нижче наведено шлях, який має пройти зацікавлений користувач сайту, щоб ознайомитись зі звітом: Головна/Підприємство/Інвесторам та акціонерам/Звіти та результати/Звіти зі сталого розвитку; – Відсутні прив'язка ESG-активностей підприємства до конкретних ЦСР

Складено на основі: [173, 177, 197, 198, 199, 203, 211]

Після реалізації заходів підготовчого етапу, можна переходити до розробки системи ESG-звітності на підприємстві, яка включає в себе набір принципів, перелік стандартів, на основі яких ESG-звітність складається. Безпосередньо процес ESG-звітності включає в себе збір та обробку даних щодо ESG-активності підприємства, а також підготовку і публікацію ESG-звітності.

Належне організування ESG-звітності на підприємствах дає можливість у повній мірі реалізувати той набір переваг, що притаманні ESG-активності підприємств, починаючи від покращення іміджевої та репутаційної складової (як всередині, так і ззовні), закінчуючи підвищенням ефективності діяльності та розширенням можливостей по залученню фінансових ресурсів.

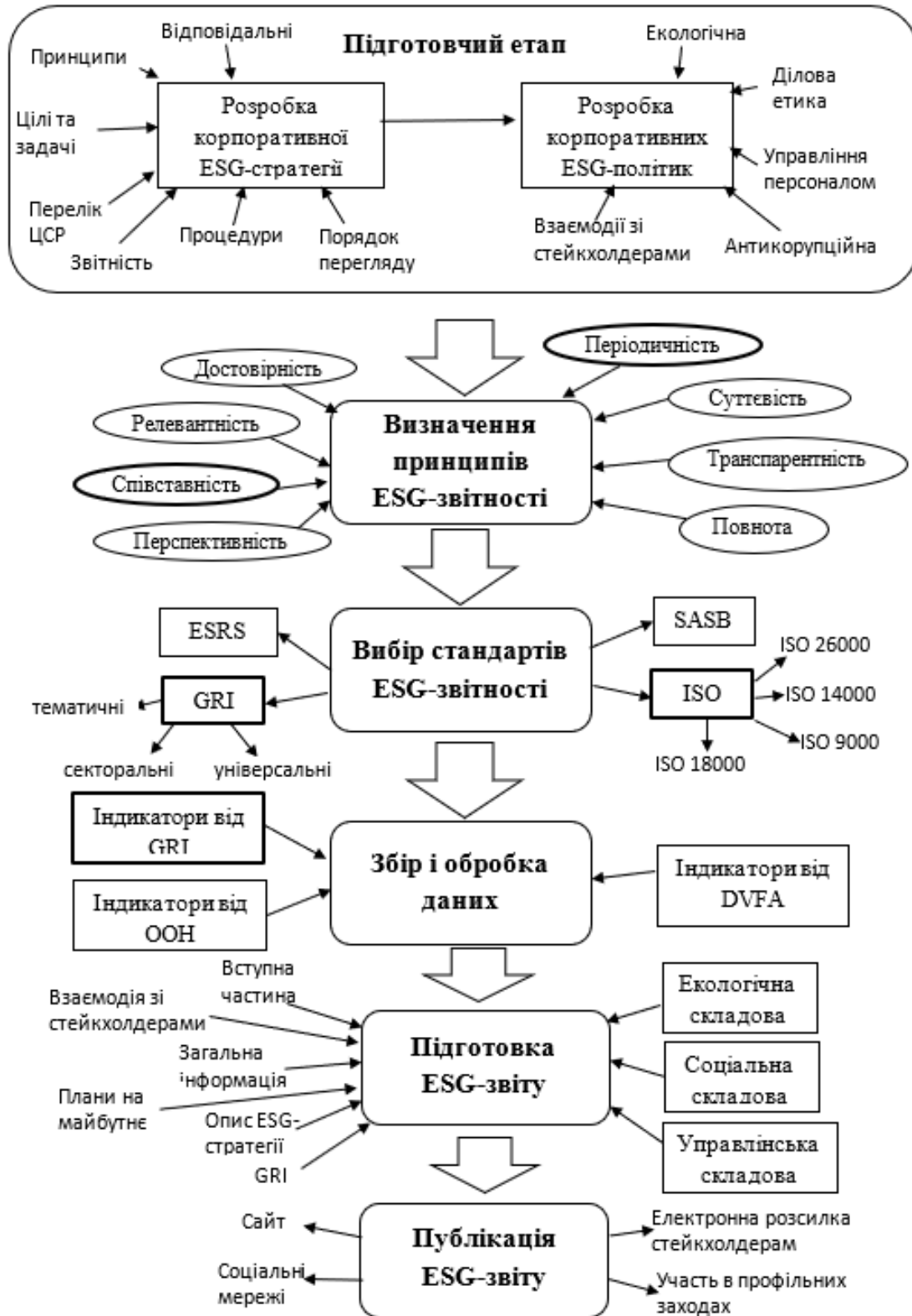

Рис. 2.2. Принципова схема процесу створення і організування процесу ESG-звітності на підприємствах

Джерело: складено автором

2.3 ESG-мімікрія та методи її нівелювання

Зростання рівня ESG-активності підприємств було викликано не лише власними етичними мотивами та бажанням зробити світ кращим, але і запитам з боку основних стейкхолдерів – клієнтів, контрагентів, інвесторів, держави тощо. Наприклад, за даними TerraChoice з 2009 року кількість «зеленої» продукції зі сторони підприємств зросла на 73 %. Але у той же час дослідження показали, що 95 % продуктів у Канаді та США, які позиціонують себе як «зелені», насправді в тій чи іншій формі не відповідали цьому [115].

Тож зворотною стороною цього важливого запиту стала поява феномену ESG-мімікрії. На сьогоднішній день це одна з основних проблем, що існують у сфері ESG-активності.

ESG-мімікрія – це свідомі дії з боку підприємств, спрямовані на створення хибних інформаційних сигналів щодо екологічної та соціальної активності підприємства, а також її корпоративної відповідальності.

По суті мова йде про зусилля зі створення інформаційної асиметрії та викривлення фактично існуючого стану справ, що полягає в інформаційній підміні: слабка ESG-активність видається за сильну.

Мета таких дій – дезінформація задля отримання неправочинних конкурентних переваг, іміджевих покращень та доступу до ESG-інвестицій. При цьому підприємство, отримуючи всі ці переваги, фактично не несе витрат на відповідну ESG-активність.

ESG-мімікрія для суспільства є явищем виключно деструктивним, оскільки підриває зусилля по досягненню ЦСР та сталого розвитку людства, вводить в оману інвесторів та дискредитує сутність ESG-активності і є прямим обманом споживачів та інших стейкхолдерів.

Слід зазначити, що поняття ESG-мімікрії виникло ще у 1986 році – це було пов'язано з роботою Westerveld, який зауважив, що готельна індустрія, яка

закликає клієнтів повторно використовувати рушники, насправді хоче банально зекономити витрати на їх пранні [16].

Особливістю ESG-мімікрії є те, що її прояви та реалізація є різними, отже, і проявляються по-різному. Для того, щоб краще розуміти сутність ESG-мімікрії та розробити ефективні методи протидії, необхідно розглянути основні методи маніпуляцій:

- приховування частини інформації: підприємства акцентують увагу на певних аспектах своєї ESG-активності, ігноруючи при цьому інші моменти, пов'язані з ними. Наприклад, стверджуючи, що електромобілі екологічно чисті, виробники «забувають» вказати на ті обсяги екологічної шкоди (викиди парникових газів, забруднення води, повітря, тощо), які були завдані довкіллю у процесі виробництва. У підсумку загальний позитивний ESG-ефект може бути в рази меншим, ніж ті негативні наслідки, що були спричинені його досягненням;

- використання бездоказових тверджень: підприємства використовують інформацію, що не може бути швидко і легко перевірена на відповідність, або підтверджена третьою стороною (наприклад, у формі сертифікації) своєї ESG-активності. Наприклад, твердження, що продукція підприємства після використання підлягає переробці, не містить деталей, яка частина фактично переробляється у якому обсязі і т.д.;

- маніпуляція неоднозначністю трактувань: підприємства активно користуються неоднозначністю трактувань понять, у тому числі за рахунок відсутності усталених дефініцій, включаючи нормативно визначені, на свою користь з метою викривлення сутності інформаційного посилу відносно фактичного стану справ. Наприклад, коли підприємство вказує, що її продукція містить «лише натуральні інгредієнти», вона посиляє сигнал клієнтам про екологічність продукції. Але насправді до натуральних інгредієнтів можна віднести зокрема миш'як, уран, ртуть, формальдегід та ін.;

- використання нерелевантної інформації: підприємства можуть надавати споживачеві правдиву, але нерелевантну інформацію. Наприклад, на покупців,

що шукають екологічно кращі продукти, можуть бути спрямовані такі інформаційні сигнали: даний продукт не містить фреону, а отже не завдає шкоди озоновому шару. Але ця інформація не є релевантною, оскільки на законодавчому рівні заборонений вміст фреону. Тобто це не було рішенням підприємства, як частини її ESG-активності, зробити продукт без фреону. Підприємство просто виконувала нормативні вимоги. Але розмішуючи відповідний надпис на упаковці товару, вона саме акцентує на те, що це було частиною її дій по досягненню сталого розвитку;

– створення ілюзії вибору меншого із двох проблем: підприємства можуть маніпулятивно акцентувати увагу на елементах своєї ESG-активності у форматі відносного порівняння. Наприклад, зазначаючи, що їх продукт більш екологічний, ніж у конкурентів (і це може відповідати дійсності), але при цьому забуваючи додати, що у цілому даний продукт є шкідливим та неекологічним. Наприклад, економічні позашляховики: з одного боку вони дійсно приносять менше шкоди навколишньому середовищу, ніж звичайні позашляховики (на що і робиться акцент підприємствами), але з іншого боку, вони залишаються шкідливими для екології;

– використання неправдивої інформації: підприємства надають інформацію про свою ESG-активність, яка не відповідає дійсності. Наприклад, маркують свій товар як «органічний» чи «екологічно чистий», не маючи на це жодних підстав;

– створення ілюзії схвалення підприємства з боку третіх сторін: підприємства в тій чи іншій формі (текст, зображення, тощо) справляють враження схвалення їх продукції чи дій третьою стороною (хоча насправді такого схвалення немає), але отримувачі такої інформації трактують її однозначно як позитивну ESG-активність підприємства. Наприклад, наклеїти наліпку “Energy Star” на свою продукцію без фактичного проходження сертифікації на відповідність стандартам енергоефективності з боку підприємства [115].

Окрім наведених вище, виділяють також:

– створення фальшивих надій: декларація перспективності певних ESG-зусиль, що у майбутньому мають прискорити прогрес у досягненні сталого розвитку, розуміючи при цьому, що насправді реалізація цих зусиль неможлива фізично, технологічно тощо;

– нагнітання страху: штучне завищення важливості тієї чи іншої проблеми чи певних ризиків, щоб ESG-активність підприємства здавалася більш значущою;

– створення фальшивих очікувань: підприємства можуть декларувати певні соціальні, економічні та інші ефекти від своєї ESG-активності, які в реальності досягнуті не будуть. Базується на тому, що позитивний ефект від такого роду практики підприємство отримає просто тут і зараз, а відсутність ефекту – це питання майбутнього [32, 104].

Виходячи з різноманіття технік ESG-мімікрії, а також значної кількості об'єктів її спрямування (по суті під кожен з 17 ЦСР може бути, або вже створена та чи інші форма ESG-мімікрії), існують різні види ESG-мімікрії. У табл. 2.13 наведено узагальнення найбільш розповсюджених на сьогоднішній день видів ESG-мімікрії.

Таблиця 2.13

Найбільш розповсюджені форми ESG-мімікрії

Форма ESG-мімікрії	Опис	Приклади
Зелена мімікрія (Green washing)	Практики створення неправдивих або оманливих тверджень про екологічні зусилля підприємства у рамках яких підприємство намагається виглядати більш екологічною, аніж вона є насправді	Класичним прикладом «зеленої» ESG-мімікрії є «дизельгейт» підприємства Volkswagen, яка позиціонувала свої дизельні двигуни як екологічно чисті, шляхом підробки тестів на викиди. «Свідома колекція» від H&M – це ще один приклад «зеленої» мімікрії. Підприємство стверджувала, що використовує сталі матеріали при створенні продукції, але була звинувачена в тому, що не надала достатніх доказів на підтримку цієї заяви

Форма ESG-мімікрії	Опис	Приклади
Блакитна мімікрія (Blue washing)	Практики створення неправдивих або оманливих тверджень про методи сталого розвитку підприємства, пов'язані з водою, водоймами, океаном	Прикладами можуть бути заяви підприємств про зменшення споживання води, використання екологічних методів виробництва морепродуктів або підтримка зусиль зі збереження океану тощо. Показовим є кейс норвезьких підприємств з вирощування лосося, які стверджували, що використовують «сталі» методи вирощування, але ці підприємства звинуватили у завданні шкоди навколишньому середовищу та активному використанні хімікатів
Рожева мімікрія (pinkwashing)	Удавання підтримки прав ЛГБТ без фактичного вирішення проблеми дискримінації	Американська мережа ресторанів швидкого харчування Chick-fil-A спонсорувала парад гордості, але одночасно з цим здійснювала пожертвування організаціям, які виступають проти ЛГБТ
Мімікрія соціальної справедливості (woke washing)	Створення ілюзії залученості підприємства до підвищення рівня соціальної справедливості без фактичного вирішення системних проблем або внесення значущих змін	Фонд Susan G. Komen декларував, що він співпрацює з підприємствами, які виробляють продукти, що перешкоджають виникненню хвороб, зокрема пов'язаних з раком, але, разом з тим, не пожертвував кошти на дослідження раку молочної залози. Amazon нанесла надписи «Black Lives Matter» на свої вантажівки доставки, але одночасно з цим підприємство було звинувачено у неналежному ставленні та поведженні зі складськими працівниками та у антипрофспілкових діях
Імпакт-вошинг (impact washing)	Зосередження уваги на незначних сталих впливах з метою прикриття відсутності дій з вирішення більш суттєвих питань	Nestle активно рекламували те, що їх продукція виробляється з дотриманням етичних принципів і є екологічно безпечною. При цьому продовжували отримувати інгредієнти від підприємств, пов'язаних із вирубкою лісів і порушенням прав людини, а також активно

Форма ESG-мімікрії	Опис	Приклади
		застосовували у виробництві пальмову олію та інші інгредієнти, які часто пов'язані з екологічними та соціальними проблемами

Джерело: складено автором

Відзначимо, що у табл. 2.13 наведено лише основні форми ESG-мімікрії, до яких можна додати ще, наприклад:

– гендерна: підприємства удають, що забезпечують гендерну рівність, при цьому не вживаючи жодних конкретних дій в цьому напрямі. Наприклад, активно використовують тему рівних прав і можливостей як для чоловіків, так і для жінок, але при цьому в підприємства фактично відсутня рівність в оплаті між жінками і чоловіками;

– мімікрія здоров'я: підприємства позиціонують свою продукцію як «здорову» або «натуральну», в той час, як вона може містити небезпечні інгредієнти або негативно впливати на здоров'я;

– освітня мімікрія: підприємства декларують значну активність у сфері освіти, наприклад, програми навчання/перепідготовки персоналу, які по факту відсутні або присутні суто формально;

– інноваційна мімікрія: підприємства декларують активне впровадження сталих інновацій, але насправді вони відсутні або не мають використання.

Як бачимо, цей перелік можна продовжити, але виходячи з проаналізованих вище видів та форм ESG-мімікрії, а також основних методів по її реалізації, нами було розроблено візуалізацію (рис. 2.3).

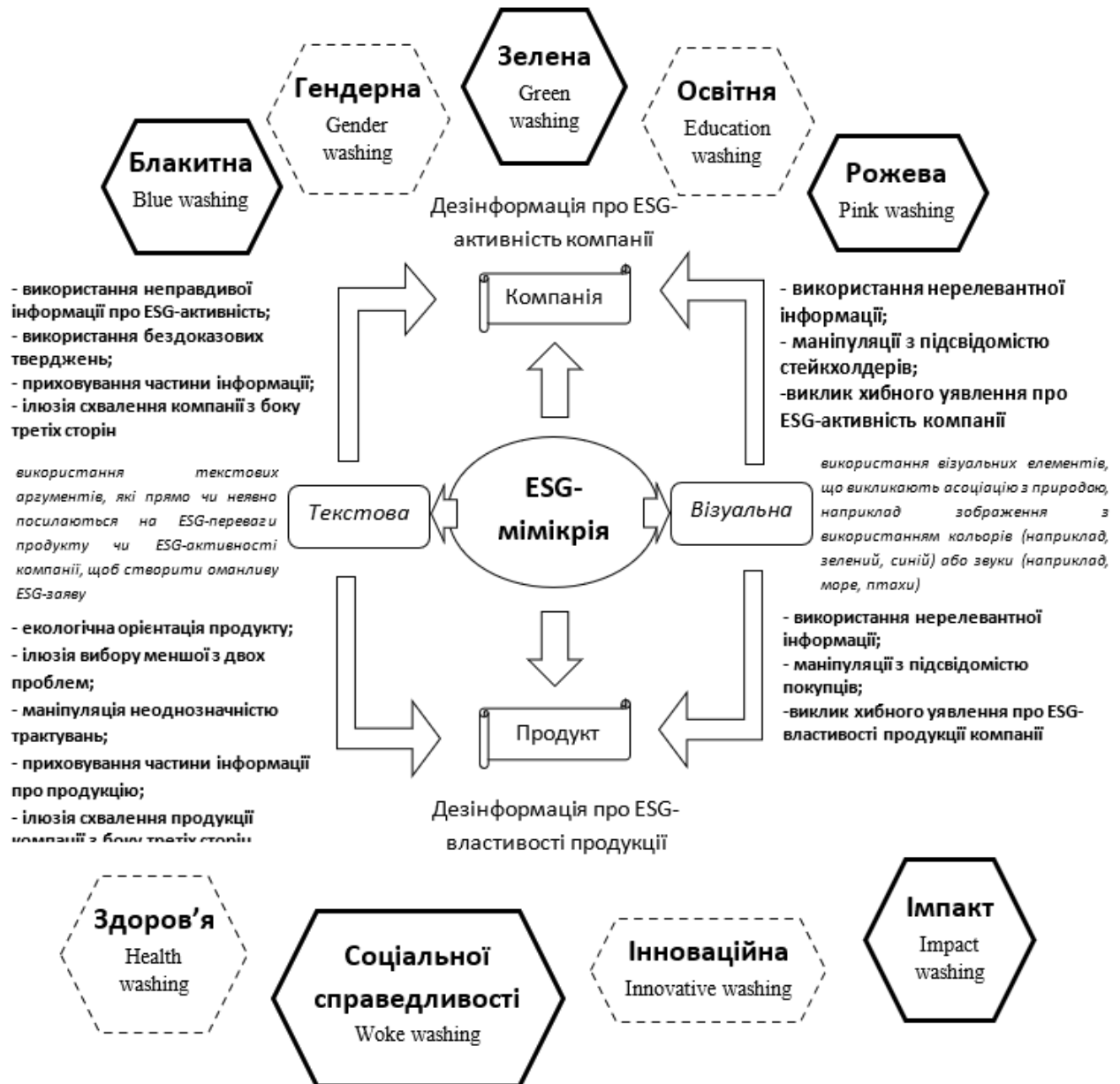

Рис. 2.3. ESG-мімікрія: форми, види, прояви

Джерело: створено автором

Оскільки практики ESG-мімікрії стають все більш поширеними як за формами, так і за кількістю, необхідні заходи по їх недопущенню. Треба створити умови, при яких потенційні витрати від ESG-мімікрії будуть значно перевищувати потенційні вигоди від неї.

Пропонується поділити такі заходи на дві великі групи: зовнішні та внутрішні:

- під зовнішніми заходами слід розуміти зовнішню реакцію (держави, контрагентів, клієнтів тощо) відносно підприємства та її середовища;

- під внутрішніми – процеси, що відбуваються у середині підприємства – реакція працівників, акціонерів, а також потенційні фінансові і репутаційні втрати.

До основних негативних наслідків від використання ESG-мімікрії можна віднести наступні:

- юридичні наслідки: підприємства, які займаються практикою ESG-мімікрії, можуть зіткнутися зі штрафами або навіть кримінальними звинуваченнями. Показовим у даному випадку є приклад Volkswagen, який заплатив понад 25 мільярдів доларів у вигляді штрафів і компенсацій у результаті скандалу «Дизельгейт»;

- репутаційні наслідки: скандали в пресі, падіння рівня довіри з боку клієнтів, шкода бренду – все це потенційні форми втрат від ESG-мімікрії;

- падіння продажів: розчарування чи незадоволення підприємствами з боку клієнтів може викликати падіння обсягів продажів продукції підприємства чи навіть спровокувати «ефект відміни» чи бойкот підприємства з боку споживачів;

- втрата конкурентних переваг: розчаровані клієнти можуть відвернутись від підприємства на користь конкурентів;

- падіння капіталізації підприємства: розчаровані чи обурені інвестори можуть почати активно розпродавати акції підприємства, виключаючи їх зі своїх інвестиційних портфелів, що може призвести до значного падіння ціни на акції підприємства;

- скорочення інвестиційних можливостей підприємства: втрата довіри до підприємства з боку інвесторів може значно звузити можливості підприємства по залученню інвестицій, принаймні з боку ESG-інвесторів;

- зниження морального духу працівників та продуктивності праці.

Незважаючи на значну кількість потенційних негативних ефектів від ESG-мімікрії, її активно використовують, оскільки неможливо або складно перевірити

ESG-дані, що оприлюднюються підприємствами, немає глобального регулятора, який би міг організувати контроль за якістю ESG-даних, відсутнє чітке нормативне регулювання щодо ESG-даних та ESG-звітності, та і самі підприємства, не відчуваючи контролю та відповідальності, схильні до активного залучення до недобросовісних практик [155].

Виходячи з важливості проблематики ESG-мімікрії та тих потенційних наслідків, що вона несе за собою для підприємства, необхідним є пошук ефективних методів боротьби з нею.

Варто відзначити універсальний характер проблем ESG-мімікрії, тобто вона стосується не лише самої підприємства, але і її стейкхолдерів. Відповідно засоби по її нівелюванню носять мультистейкхолдерський характер.

У табл. 2.14 нами запропоновано базові методи по боротьбі з ESG-мімікрією у розрізі окремих стейкхолдерів.

Таблиця 2.14

Базові методи по боротьбі з ESG-мімікрією в розрізі стейкхолдерів

Стейкхолдер	Метод боротьби
Міжнародні організації	– незалежна сертифікація з боку третьої сторони: ESG рейтинги, нагороди, сертифікати. Наприклад, використання міжнародного стандарту енергоефективності споживчих товарів Energy Star;
Підприємства	– складання та оприлюднення ESG-звітності з боку підприємств; – підвищення рівня прозорості підприємства, у тому числі шляхом публікації верифікованої інформації щодо її ESG-активності; – уникання надмірного використання «сталого» термінології (еко-продукт, екологічно чистий, натуральний тощо), особливо в тих випадках, коли є сумніви щодо її відповідності та існування можливості інтерпретувати інформацію неоднозначно; – впровадження стратегії сталого розвитку підприємства, з розкриттям кожного з трьох ESG-вимірів; – фокус уваги на реальних ESG-впливах, які можна виміряти, оцінити тощо; – забезпечення ESG-комплаєнсу, тобто відповідності тих чи інших заходів досягненню прогресу в ЦСР; – впровадження інституту незалежних директорів чи спостережних рад в підприємства
Колаборації стейкхолдерів	– підприємства можуть поєднувати зусилля з державою, держава з академічним середовищем або міжнародними організаціями тощо з метою створення оптимальних практик, методології, проведення досліджень, розробки рейтингів, реалізації спільних ініціатив з

Стейкхолдер	Метод боротьби
	метою зниження можливостей з ESG-мімікрії та підвищення прозорості ESG-активності; – колаборації академічних дослідників з іншими стейкхолдерами з метою перевірки декларованих ESG-зусиль з боку підприємства та фактично досягнутих результатів
Клієнти	– розповсюдження культури «сталого споживання» та підвищення інформаційної ініціативи з боку споживачів щодо ESG-активності підприємств
Інвестори	– використання ESG-індексів як засобу розмежування традиційних та ESG-підприємств; – створення ETF на основі підприємств, активно залучених у досягнення сталого розвитку
Активісти та неприбуткові громадські організації	– моніторинг ESG-даних підприємств (звітність, корпоративний сайт, корпоративні акаунти в соцмережах тощо) та їх перевірка на відповідність фактичній активності та отриманим результатам; – створення «білих» і «чорних» списків підприємств, тобто тих, що ведуть фактичну ESG-активність і тих, які займаються ESG-мімікрією

Джерело: складено автором

Оскільки об'єктом дослідження даної роботи є підприємство, доцільним є більш детальний розгляд тих засобів та методів по боротьбі з ESG-мімікрією, що є в розпорядженні підприємства.

Базовим методом боротьби з ESG-мімікрією є забезпечення прозорості підприємства щодо її ESG-активності. У цьому плані ключовим елементом є ESG-звітність. Виходячи з виключної важливості даного аспекту ESG-активності, в роботі він розглядається у окремому підрозділі.

Важливою також є правильна комунікація з боку підприємства, включаючи маркетинг та медіа-активність. У цьому плані окрему увагу варто приділяти доказовій базі тих положень, що виносяться на загал. Проведення власних повноцінних досліджень, використання вже існуючих академічних робіт тощо. Ключова роль в цьому має відводитись стейкхолдерам, при чому як зовнішнім, так і внутрішнім.

Почнемо з внутрішніх стейкхолдерів.

Важливу роль у зниженні ESG-мімікрії відіграє внутрішній контроль на підприємстві. Варіантом підвищення його якості та ефективності є збільшення

відсотку незалежних директорів, що позитивно впливає на рівень розкриття інформації і забезпечує уникнення застосування технік ESG-мімікрії [29].

Дослідження Abrahamson and Park (1994) показало, що за наявності ретельного контролю за діяльністю підприємства з боку ради директорів, підприємства більш схильні розкривати несприятливу інформацію, таким чином знижуючи інформаційну асиметрію та підвищуючи транспарентність, що є запорукою зниження рівня ESG-мімікрії [4].

При цьому Adams and Mehran (2012) довели, що збільшення розміру ради правління позитивно впливає на якість і рівень розкриття інформації [5].

Основними зовнішніми стейкхолдерами, що можуть сприяти зниженню ESG-мімікрії є міжнародні організації, держава, інвестори, контрагенти, зовнішні експерти тощо. У табл. 2.14 були детально розглянуті основні методи боротьби, що можуть використовувати перелічені вище стейкхолдери. Тому окремо зупинимось тільки на незалежних зовнішніх експертах.

Залучення зовнішньої незалежної експертизи є чи не найефективнішим варіантом боротьби з ESG-мімікрією. До цієї групи методів можна віднести еко-сертифікацію та ESG-маркування, комунікацію з неурядовими організаціями, які беруть на себе функції постачання інформації про екологічну ефективність та ініціативи сталого розвитку різних підприємств, зовнішній аудит.

Ефективним методом боротьби з ESG-мімікрією, є додаткова еко-сертифікація продукції або більш ширше можна говорити про ESG-маркування. Мова йде про системи маркування продуктів і послуг та іншої активності, щоб вказати, на те, що вони були вироблені або надані в екологічно стійкий і відповідальний спосіб, тобто відповідають певному набору ESG-критеріїв (наприклад, екологічним стандартам). ESG-маркування має на меті надати стейкхолдерам чітку та достовірну інформацію про зусилля підприємства у напрямі досягнення ЦСР, використовуючи в якості незалежного експерта третю сторону.

Результати проходження сертифікації (фактично незалежної експертизи на відповідність) можуть відображатись у вигляді маркування на упаковці або в маркетингових матеріалах, щоб вказати, що та чи інша активність підприємства або її продукції відповідають стандартам сталого розвитку. Наприклад, наліпки на упаковці, що продукція зроблена з переробленого паперу, або є органічним продуктом харчування, або є енергозберігаючою тощо.

За даними TerraChoice (2010), імовірність ESG-мімікрії у такому випадку знижується на 30 % [115].

До організацій/ініціатив, що пропонують послуги ESG-маркування можна віднести ENERGY STAR, Forest Stewardship Council (FSC), Fairtrade International, ECOCERT, EcoLogo, Rainforest Alliance, Soil Association, Nordic Swan та багато інших.

Важливим елементом системи недопущення ESG-мімікрії на підприємстві має бути активне налагодження зав'язків та комунікація з неурядовими організаціями, які беруть на себе функції постачання інформації про екологічну ефективність та ініціативи сталого розвитку різних підприємств, організацій та установ, що у підсумку допомагає користувачам приймати обґрунтовані рішення.

Прикладом може бути проект The Greenwashing Index, у рамках якого можна отримати доступ до переліків підприємств, що ведуть чесну ESG-активність і тих, що використовують ESG-мімікрію. Відповідна мета підприємства в комунікаціях з такого роду організаціями/проектами/ініціативами є потрапляння до «білих» списків і недопущення потрапляння у «чорні» [119].

Систематизуючи вказану вище інформацію, у роботі запропоновані науково-методичні засади недопущення ESG-мімікрії на підприємстві, які схематично представлені на рис. 2.4.

Процес управління недопущенням ESG-мімікрії має починатись з вивчення основ ESG-мімікрії, що включає в себе дослідження форм і методів мімікрії, а також основних її наслідків у контексті специфіки діяльності конкретного

підприємства. Відзначимо, що форм і методів мімікрії існує велике різноманіття і вони можуть бути унікальними для конкретного підприємства. Важливою складовою вивчення основ ESG-мімікрії є чітке розуміння підприємством наслідків від її застосування.

Саме усвідомлення даного аспекту створює принципову основу для успішного управління нею, яке складається з таких елементів, як забезпечення інформаційної прозорості підприємства, а також активні комунікації зі стейкхолдерами. Оскільки, як правило, саме на цих аспектах діяльності ESG-мімікрія з'являється найчастіше, важливим елементом є контроль за комунікаціями у формі проведення ESG-аудиту, внутрішніх (незалежні директори в підприємства) та зовнішніх механізмів (ESG-маркування).

Завершує процес недопущення ESG-мімікрії на підприємстві і одночасно стає першим етапом управління нею включення основних елементів механізму управління боротьби з ESG-мімікрією в ESG-стратегію підприємства.

Підводячи підсумки проведеному дослідженню відзначимо, що ESG-мімікрія – це свідомі дії з боку підприємств, спрямовані на створення хибних інформаційних сигналів щодо екологічної та соціальної активності підприємства, а також її корпоративної відповідальності.

Рис. 2.4. Науково-методичні засади недопущення ESG-мімікрії на підприємствах

Джерело: складено автором

Застосування елементів ESG-мімікрії є дуже спокусливим для підприємства, оскільки потенційно генерує ряд позитивних ефектів (імітація ESG-активності, створення ілюзії залученості в досягненні ЦСР, тощо) при мінімумі фактичних витрат, але потенційні наслідки у якості виявлення значно перевищують ці вигоди. Тому підприємства мають приймати заходи по недопущенню ESG-мімікрії. Для цього в роботі були запропоновані науково-методичні засади по боротьбі з ESG-мімікрією, що включають в себе визначення форм та методів ESG-мімікрії, основних негативних наслідків від її використання для підприємства та рекомендації щодо недопущення ESG-мімікрії.

Висновки до розділу 2

Дослідження науково-методичних засад управління ESG-активністю на підприємстві дозволяє зробити такі висновки:

1. Організування управління ESG-активністю на підприємствах можна умовно розділити на п'ять кроків: розуміння ЦСР; визначення пріоритетів; постановка цілей; інтеграція ESG-активності в систему управління підприємствами; та звітність і комунікації. У роботі розроблено систему ESG-блоків, які включають у себе ESG-стратегію, ESG-політику, ESG-цілі, пріоритети та принципи, систему ESG-індикаторів та видів ESG-активності у поєднанні з ESG-звітністю і ESG-комунікацією та схеми їхньої інкорпорації в систему управління підприємствами з метою спростити і прискорити процес впровадження ESG-активності в діяльність підприємств. Використання розроблених систем у практичній діяльності підприємств дозволить уніфікувати процес управління ESG-активністю та інтегрувати його в загальну систему управління підприємствами на засадах досягнення цілей сталого розвитку.

2. Основні підходи до формування системи ESG-індикаторів підприємств наступні: орієнтований на ефективність, фрагментарний, збалансований,

комплексний та інтегральний. Вибір ESG-індикаторів є процесом індивідуальним, що базується не лише на наборі наявних метрик, але і на тих цілях та задачах, а також принципах ESG-діяльності, що характерні для того чи іншого підприємства.

3. ESG-інформування виконує цілий ряд важливих функцій. Зокрема допомагає оцінити стан та прогрес у досягненні сталого розвитку, проводити компаративне аналізування підприємств, дослідити ESG-активність підприємства, визначити ефективність ESG-заходів та дослідити кращі ESG-практики. Крім того ESG-інформування є додатковим елементом системи комунікації зі стейкхолдерами. Система ESG-інформування включає в себе ESG-звітність, корпоративний сайт, участь в ESG-рейтингах, лістинг в ESG-індексах, участь в спеціалізованих об'єднаннях, публікації в ЗМІ, маркетинг, ESG-заходи, активність в соціальних мережах, що дозволяє підприємствам обрати найбільш прийнятні засоби комунікації зі стейкхолдерами щодо власної ESG-активності.

4. Задля інтеграції ESG-звітності у загальну систему звітності підприємства було розроблено принципову схему процесу створення і організування ESG-звітності на підприємствах на основі сучасних міжнародних стандартів (GRI, ISO, SASB, ESRS тощо), а також з урахуванням досвіду українських підприємств. Інформування стейкхолдерів про діяльність підприємств у розрізі досягнення цілей сталого розвитку за допомогою ESG-звітності та уніфікований підхід до звітування сприятиме відкритості та прозорості діяльності підприємств, їхній публічності, що сьогодні є необхідністю та вимогою часу.

5. Вивчення особливостей організації ESG-звітності українськими підприємствами (на прикладі «Астарта Київ», «Vodafone Україна» та «ДТЕК») дозволило виявити типові помилки в організації ESG-звітності і на цій основі отримати додаткові висновки щодо доцільності подальшого розвитку науково-методичних засад складання ESG-звітності.

6. Уточнення переліку та сутності принципів організування ESG-звітності на підприємствах є необхідністю для побудови сталого підприємництва, тому з

метою не допустити фактичну реалізацію недоліків ESG-звітності на підприємствах запропоновано удосконалення принципів організування ESG-звітності, що дозволять досягти повноти відповідності концепції сталого розвитку економіки внаслідок використання підприємствами інструментів ESG-активностей.

7. Дослідження нечесних практик щодо інформування стейкхолдерів про ESG-активність підприємств дозволило виокремити форми та методи ESG-мімікрії та сформувати рекомендації щодо недопущення ESG-мімікрії. Боротьба з ESG-мімікрією може відбуватись на рівні держави, міжнародних організацій, окремих груп стейкхолдерів, клієнтів підприємств, інвесторів, активістів та самих підприємств. Основними елементами комплексу боротьби з ESG-мімікрією з боку підприємств є забезпечення інформаційної прозорості, комунікації зі стейкхолдерами та контроль за цими комунікаціями з обов'язковою інкорпорацією цього комплексу дій в ESG-стратегію підприємств.

8. Науково-методичні засади по боротьбі з ESG-мімікрією включають в себе визначення форм та методів ESG-мімікрії, основних негативних наслідків від її використання для підприємства та рекомендації щодо недопущення ESG-мімікрії. Боротьба з ESG-мімікрією може відбуватись на рівні держави, міжнародних організацій, груп стейкхолдерів, клієнтів підприємств, інвесторів, активістів та самих підприємств. Основними елементами комплексу боротьби з ESG-мімікрією з боку підприємства є забезпечення інформаційної прозорості (ESG-звітність, інформаційні ін'єкції через медіа, сайт, соціальні мережі тощо), комунікації зі стейкхолдерами (ESG-бенчмарки, реклама, чорні списки, ESG-індекси) та контроль за цими комунікаціями з обов'язковою інкорпорацією цього комплексу дій в ESG-стратегію підприємства.

Основні результати дослідження знайшли відображення в таких публікаціях дисертанта [77, 161, 182, 184, 185, 186, 191].

РОЗДІЛ 3. НАПРЯМИ УДОСКОНАЛЕННЯ ІНСТРУМЕНТІВ УПРАВЛІННЯ ESG-АКТИВНІСТЮ ПІДПРИЄМСТВ НА ЗАСАДАХ ДОСЯГНЕННЯ ЦІЛЕЙ СТАЛОГО РОЗВИТКУ

3.1 ESG-рейтингування як ефективний інструмент зниження рівня інформаційної асиметрії і підвищення прозорості підприємств

Одними з ключових проблем, пов'язаних з ESG-активністю підприємств, є доступ до ESG-даних, а також оцінювання ефективності ESG-заходів та прозорість інформації стосовно ESG. За даними дослідження «ESG Global Study 2021» від CoreData Research, ці проблеми, у якості основних, були визначені такими показниками: 27 %, 21 % та 11 % опитуваних відповідно [25, 113].

Наслідком цього є виникнення інформаційної асиметрії – ситуації, коли інформація про ESG-активність підприємства розподілена нерівномірно. Це в свою чергу, як зазначалось у підрозділі 2.3 даної роботи, створює основу для зловживань з боку підприємств у вигляді ESG-мімікрії, а з іншого боку не дає можливості підприємствам реалізувати той іміджевий позитив, що виникає внаслідок ESG-активності, оскільки про останню стейкхолдери можуть не мати достатнього уявлення.

Частково дану проблему намагається вирішити ООН шляхом створення Мережі Глобального договору ООН – найбільшої у світі асоціації відповідального бізнесу. Вхідження підприємства до даної Мережі є сигналом про її прихильність сталому розвитку та зацікавленість у досягненні ЦСР.

На сьогоднішній день для підприємств України членство в Мережі Глобального договору ООН в Україні є чи не єдиним шляхом подати сигнал стейкхолдерам про свою ESG-активність. На жаль, даний інструмент присутній радше формально, оскільки в 2023 році нараховувалось лише 114 учасників Мережі в Україні [216].

Крім того, сам факт членства у мережі надає дуже обмежений обсяг інформації щодо її ESG-зусиль. Відсутня можливість оцінити їх як кількісно, так і якісно, порівнявши з іншими підприємствами і сам перелік організацій в Україні викликає певні питання. Наприклад, знаходження в ньому підприємства Pernod Ricard (міжнародна група підприємств, що займається виробництвом і дистрибуцією преміальних алкогольних напоїв), яка декларує свої зусилля в досягненні ЦСР 3 «Міцне здоров'я». За даними МОЗ України алкоголізм – одна з основних причин смертності в Україні, він викликає значну кількість захворювань і травм та є однією з найбільш шкідливих звичок. Отже, підприємство, яка безпосередньо займається поширенням алкоголізму, декларує зусилля з досягнення ЦСР 3. Очевидно, що використання переліку підприємств з Мережі Глобального договору ООН в Україні може не тільки не знизити рівень інформаційної асиметрії, а навпаки підвищити його. А сама платформа може виступати в якості механізму реалізації ESG-мімікрії.

Слід зазначити, що стейкхолдери самостійно не можуть достовірно і адекватно оцінити рівень та якість ESG-активності підприємства, вони потребують допомоги експертного середовища. Масштаби такого запиту настільки значні, що існує цілий ринок обробки ESG-даних, обсяги якого оцінюють в \$1 млрд станом на 2021 рік [50].

Як зазначалось у підрозділі 2.2 даної роботи, ефективним методом із забезпечення транспарентності ESG-активності підприємства та комунікації зі стейкхолдерами є ESG-рейтинги.

Мова йде про специфічні інформаційні продукти, що створюються спеціалізованими провайдерами на основі обробки ESG-даних, які представляються у вигляді ранжованої оцінки рівня ESG-зусиль підприємства.

Зазначимо, що сама ідея рейтингування не є новою. Існує безліч різних рейтингів, починаючи з кредитних рейтингів, що надаються країнам та підприємствам провідними кредитного-рейтинговими агентствами (S&P, Moody's, Fitch тощо), закінчуючи Fortune Global 500 (рейтинг найбільших

підприємств у світі за обсягом прибутку, складений журналом Fortune) та Forbes Global 2000 (рейтинг найбільших підприємств світу за чотирма показниками: продажі, прибуток, активи та ринкова вартість).

Використання рейтингів дозволяє їх користувачам отримати доступ у максимально зручній формі до результатів аналітичної обробки значного обсягу даних. Крім того вони дозволяють проводити компаративне аналізування і порівнювати різні підприємства за визначеними критеріями. Рейтинги можуть виступати у якості додаткового стимулу для підприємств впроваджувати ті чи інші види активності чи підвищувати ефективність власної діяльності, оскільки це необхідно для потрапляння в той чи інший рейтинг або для досягнення певної позиції в рейтингу. Рейтинги за рахунок своєї формальної незалежності вирішують проблему об'єктивності, достовірності та адекватності інформації і можуть виступати у якості ефективного каналу комунікації для підприємства зі своїми стейкхолдерами.

Фактичним підтвердженням наведених вище переваг є той факт, що інвестори застосовують ESG-рейтинги у якості інформаційної бази при прийнятті інвестиційних рішень [42].

Виходячи з цього, поява ESG-рейтингів, як ефективного інструменту оцінювання ESG-активності підприємств та каналу їх комунікації зі стейкхолдерами була неминучою.

Одним із перших ESG-рейтингів став KLD 400 Social Index, що був розроблений підприємствами KLD Research & Analytics в 1990. Він був створений з метою оцінювання підприємства за певним набором ESG факторів [136].

Після цього з'явилися рейтинги від Sustainalytics (Company ESG Risk Rating), Newsweek magazine (America's Most Responsible Company list), ISS (ESG Corporate Rating), The Wall Street Journal (100 most sustainably managed companies in the world), Barron's (100 Most Sustainable Companies), Corporate Knights (100 most sustainable corporations) та багато інших. Загалом наразі нараховується понад 160 різних ESG-рейтингів [67, 73, 81].

Ключовими світовими підприємствами, що залучені в розробці та оприлюдненні ESG-рейтингів є Moody's, MSCI, Morning Star, ISS, S&P та FactSet. Важливо відзначити, що ринок ESG-рейтингування значно змінився за останні 20 років і раніше кількість підприємств, що розробляли ESG-рейтинги була в рази більшою (рис. 3.1).

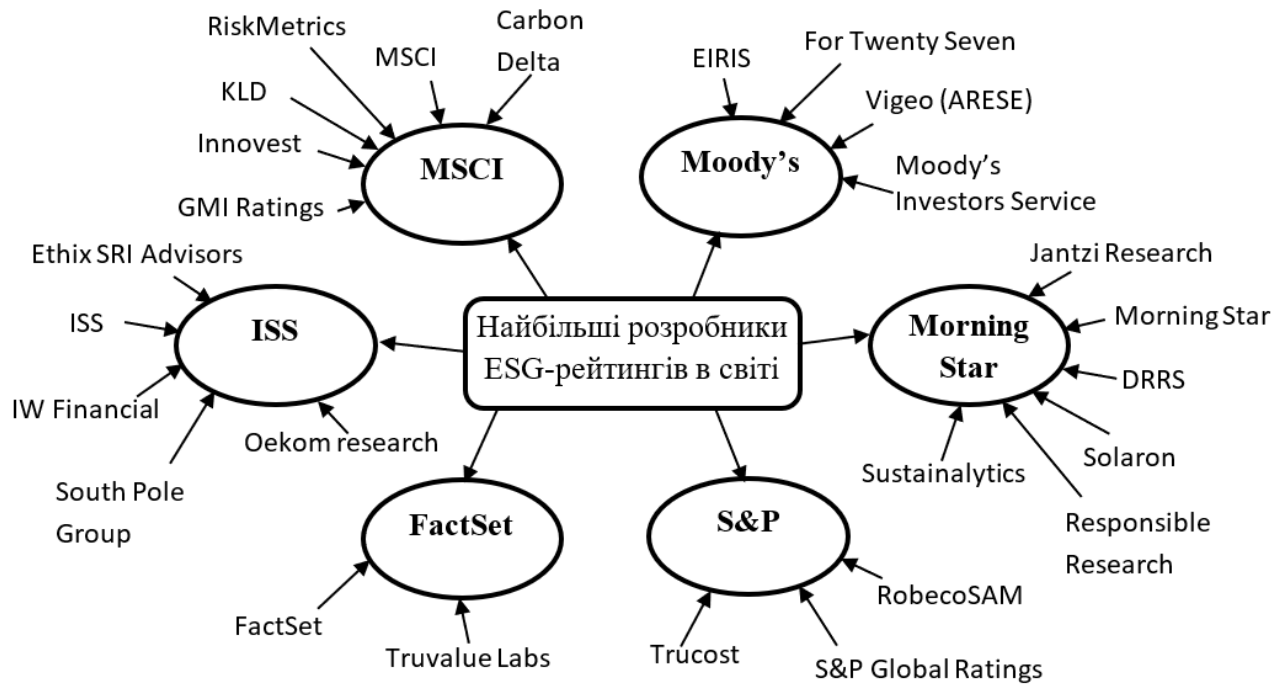

Рис. 3.1. Світовий ринок ESG-рейтингів в розрізі розробників

Джерело: складено автором на основі [42]

Відзначимо, що кожне рейтингове агентство використовує власні підходи до побудови рейтингів, починаючи від специфіки збору даних, закінчуючи їхнім аналізуванням та представленням результатів рейтингування. Детальніше опис різниць між підходами різних агенцій наведено в табл. 3.1.

Наявність значної кількості різних індексів та їх розробників з одного боку створює конкурентне середовище та підвищує ефективність даного ринку в цілому, а з іншого боку може дезорієнтувати стейкхолдерів і замість зниження рівня інформаційної асиметрії, навпаки, підвищити її.

Пояснимо дану тезу на конкретному прикладі.

Проаналізуємо перші 10 позицій 2 популярних світових ESG-рейтингів: Corporate Knights' 2023 ranking of the world's 100 most sustainable corporations та The Sustainability Yearbook 2023 від S&P Global ESG.

Таблиця 3.1

Результати аналізування різниць методологій побудови рейтингів провідних світових рейтингових агенцій

Параметр	MSCI	Vigeo- Eiris	Refinitiv	Sustainalytics	ISS Oekom	RobecoSAM
Рейтингова шкала	Від CCC до AAA	Від -- до ++	Від D- до A+ та від 0 до 100	Від 0 до 100	Від D- до A+	Від 0 до 100
Джерело даних	Звітність підприємств, 1600+ джерел ЗМІ, 100+ спеціальних наборів даних	Звітність підприємств	Звітність підприємств, сайти підприємств, медіа та новини, сайти неурядових установ	Звітність підприємств, медіа та новини, сайти неурядових установ	Публічна інформація, інтерв'ю зі стейкхолдерами, прямі контакти з підприємствами	Опитування
Кількість критеріїв у рейтингу	37	38	178	155	100	74
Основні групи факторів	Екологічні, Соціальні, Управлінські	Людські ресурси, права людей, екологічні, поведінка бізнесу, суспільство, корпоративне управління	Екологічні, Соціальні, Управлінські	Специфічні фактори для конкретної галузі	Екологічні, Соціальні, Управлінські	3 ключові виміри: Екологічні, Соціальні, Управлінські плюс 21 спеціальний галузевий індикатор
Метод зважування	Не розкривається	Не розкривається	Класичне зважування з наступним розподілом ваг: Екологічні = 34%, Соціальні = 35,5%, Управлінські = 30,5%	Не розкривається	Зважування за 5 ключовими параметрами	Зважування залежно від галузі (всього 61 галузь)

Джерело: складено автором на основі [19]

Як свідчать дані табл. 3.2 проблема навіть не в тому, що одна підприємство може займати різні місця в різних рейтингах, а в тому, що немає жодного

співпадіння за назвами підприємств в перших десятках аналізованих рейтингів. Втім, можливо це проблема суто першої десятки, а в іншій частині рейтинги більш синхронні.

Таблиця 3.2

Порівняння перших 10 позицій в ESG-рейтингах Corporate Knights та S&P Global ESG станом на початок 2023 року

№	100 most sustainable corporations від Corporate Knights	The Sustainability Yearbook від S&P Global
1	Schnitzer Steel Industries Inc	LG H&H Co., Ltd.
2	Vestas Wind Systems A/S	Klabin S.A.
3	Brambles Ltd	Indra Sistemas, S.A.
4	Brookfield Renewable Partners LP	Coca-Cola HBC AG
5	Autodesk Inc	Deutsche Telekom AG
6	Evoqua Water Technologies Corp	Reckitt Benckiser Group plc
7	Stantec Inc	PTT Global Chemical Public Company Limited
8	Schneider Electric SE	Galp Energia, SGPS, S.A.
9	Siemens Gamesa Renewable Energy SA	Moncler S.p.A.
10	Taiwan High Speed Rail Corp	Terna - Rete Elettrica Nazionale Societa per Azioni

Джерело: складено автором на основі [28, 123]

Дослідження взаємозв'язків рейтингів було проведено Berg et al. (2022). Для цього автори провели кореляційне аналізування ESG рейтингів від 6 різних рейтингових агенцій: KLD, Sustainalytics, Moody's ESG, Refinitiv, MSCI, та S&P Global. В середньому рівень кореляції склав 0,55 [17]. Більш детальне аналізування в розрізі окремих рейтингів було проведено Billio et al (2021), його результати представлені в табл. 3.3.

Таблиця 3.3

Кореляційне аналізування провідних ESG-рейтингів

Провайдер рейтингу	Sustainalytics	RobecoSAM	Refinitiv	MSCI
Sustainalytics	-	0,69	0,64	0,53
RobecoSAM	0,69	-	0,69	0,45
Refinitiv	0,64	0,69	-	0,43
MSCI	0,53	0,45	0,43	-

Джерело: [19]

Єдина пара рейтингів, що відносно наближаються за результатами один до одного – це Refinitiv та RobecoSAM. У переважній же більшості випадків маємо доволі слабкий позитивний зв'язок. При тому, що Krippendorff (2004) зауважує, що рівень кореляції, за яким можна робити висновки про адекватність рейтингів має бути 0,8 і вище [82].

Тобто факти відмінності і суперечливості існуючих ESG рейтингів між собою є науково доведеними [36, 141].

Ще однією проблемою є висока чутливість рейтингів та їх нестабільність. Наприклад, у рейтингу 100 most sustainable corporations від Corporate Knights у 2022 році в топ10 було лише 3 підприємства, які були в топ10 2021 року. При цьому перше місце 2022 року – підприємство Vestas Wind Systems в 2021 році була на 21 місці, а третє місце 2022 року підприємство Autodesk Inc у 2021 взагалі була на 43 місці. І це не проблема окремо взятого індексу, а ринку ESG-рейтингування у цілому. Візьмемо інший рейтинг S&P Global ESG. У ньому цю нестабільність можна побачити більш наочно. В останньому за часом появи рейтингу S &P Global ESG у 2023 році не було жодного співпадіння в топ10 з першою десяткою 2022 року (табл. 3.4).

Таблиця 3.4

Топ-10 позицій S&P Global ESG в 2023 та 2022 роках

№	The Sustainability Yearbook 2023	The Sustainability Yearbook 2022
1	LG H&H Co., Ltd.	ANA Holdings Inc.
2	Klabin S.A.	Hindalco Industries Limited
3	Indra Sistemas, S.A.	Leonardo S.p.a.
4	Coca-Cola HBC AG	Hankook Tire & Technology Co., Ltd.
5	Deutsche Telekom AG	Pirelli & C. S.p.A.
6	Reckitt Benckiser Group plc	Hyundai Motor Company
7	PTT Global Chemical Public Company Limited	General Motors Company
8	Galp Energia, SGPS, S.A.	Owens Corning
9	Moncler S.p.A.	KB Financial Group Inc.
10	Terna - Rete Elettrica Nazionale Societa per Azioni	Banco Bilbao Vizcaya Argentaria, S.A.

Джерело: складено автором на основі [123, 124]

Значні розходження у даних ESG-рейтингів можна пояснити наступними факторами:

1) Неуніфікована звітність з боку підприємств та відсутність стандартизованої комунікації щодо ESG-зусиль. Kotsantonis and Serafeim (2019) виявили 20 різних варіантів звітування підприємств про їх відносини з робітниками, зокрема про їх здоров'я та безпеку [78]. Крім того різні провайдери використовують різні джерела інформації. Хтось корпоративні сайти, а хтось опитування підприємств, хтось аналізує публікації у пресі, а хтось проводить опитування стейкхолдерів. Тобто рейтингові агенції на вході отримують різні дані, які можна інтерпретувати по-різному;

2) Скринінг підприємств – кожен рейтинговий провайдер має свій підхід у відборі, класифікації, групуванню учасників рейтингу тощо, що може вплинути на кінцевий результат;

3) Провайдери рейтингів використовують різні ESG-критерії та підходи до оцінювання їхнього внеску в підсумковий результат;

4) Рейтингові агенції по-різному можуть підходити до питання «пробілів» в даних: хтось може взяти дані за минулий період, хтось порахувати середню величину, хтось взагалі зробить висновок, що за даним критерієм доцільно виставити нульовий результат. У підсумку ж результати рейтингування можуть значно відрізнятись;

5) Використання різних підходів до зважування показників також призводить до отримання абсолютно різних результатів.

Крім того Berg et al (2021) виявили, що значна кількість розробників ESG-рейтингів заднім числом змінювали оцінки ESG. Мета цього – підтримка в інвесторів ілюзії, що підприємства з високими ESG-показниками демонструють кращу цінову динаміку на фондових ринках [18].

Варіантом вирішення цих та інших проблем є перехід від хаосу вільного ринку рейтингування до ринку з елементами державного регулювання, тобто створення певної уніфікації та стандартизації рейтингової активності з метою недопущення вказаних вище різниць, яка пов'язана переважно з використанням різних методологій побудови рейтингів, а також відсутності будь-якого

контролю за якістю інформації. У 2022 році з такою ініціативою виступив регулятор Великобританії Financial Conduct Authority (FAC).

Отже, питання розробки уніфікованої методології побудови ESG-рейтингів є виключно нагальним.

Ще одним аргументом на користь необхідності уніфікації є використання різних рейтингових шкал. У підсумку невідповідностей отримувач інформації банально не здатний порівняти результати одного рейтингу з іншим. У табл. 3.5 нами наведено конвертор рейтингових шкал за провідними рейтинговими агенціями.

Таблиця 3.5

Відповідність рейтингових шкал провідних рейтингових агенцій

MSCI	Sustainalytics	RobecoSAM	Refinitiv
CCC	0–14	0–14	0–14
B	15–28	15–28	15–28
BB	29–42	29–42	29–42
BBB	43–57	43–57	43–57
A	58–71	58–71	58–71
AA	72–85	72–85	72–85
AAA	86–100	86–100	86–100

Джерело: складено автором на основі [19]

Аналізування методологій, що застосовуються провідними рейтинговими агенціями (Moody's, MSCI, Morning Star, ISS, S&P та FactSet) дозволив виділити ключові етапи/фази процесу рейтингування:

- 1) Скринінг підприємств;
- 2) Збір даних;
- 3) Аналізування даних;
- 4) Розрахунок рейтингу.

Схематично їх складові можна візуалізувати наступним чином (рис. 3.2).

На першому етапі «Скринінг підприємств» відбувається відбір підприємств для рейтингування. Критерії вибору залежать від специфіки рейтингу. Наприклад, Макаренко et al. (2022) при побудові ESG-рейтингу аграрних підприємств використовували підприємства зі списку топ-100 бази

«Латифундіст» [89]. Крім того у якості критерію відбору може використовуватись галузева приналежність. Очевидно, що навіть за умови попередньої фільтрації, підприємств може бути значно більше, ніж аналітичних можливостей розробника рейтингу, тому, як правило, застосовують додаткові порогові значення, наприклад, обсяг діяльності підприємства (в якості кількісного параметру в такому випадку можна використовувати ринкову капіталізацію або обсяг доходів).

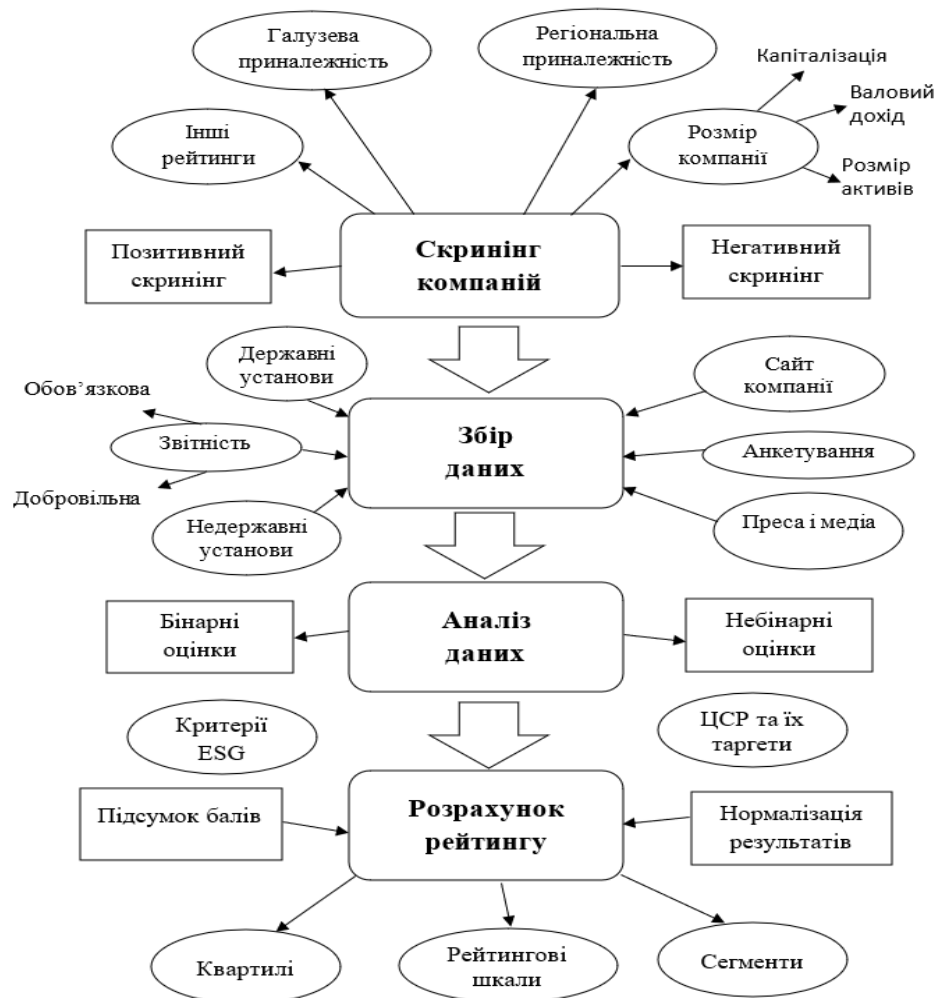

Рис. 3.2. Процес ESG-рейтингування

Джерело: складено автором

Corporate Knights використовують два вхідні критерії: підприємство має бути публічним (його акції мають продаватись на фондовому ринку), річний валовий дохід підприємства має перевищувати \$1 млрд [116].

Специфікою відбору підприємств для ESG-рейтингів є застосування технік позитивного або негативного скринінгу.

Позитивний скринінг полягає у виборі або наданні переваги тим підприємствам, які мають високі оцінки за екологічними, соціальними та управлінськими факторами порівняно з аналогами.

Негативний скринінг передбачає виключення підприємств, що мають низький рівень ESG-активності або працюють у секторах, які можуть бути шкідливими для навколишнього середовища або суспільства. Класичний перелік таких секторів отримав назву «галузі-грішники» і включає в себе виробництво та продаж тютюну, алкогольних напоїв, зброї, а також індустрію азартних ігор. Також елементи негативного скринінгу можуть використовуватись і за географічною ознакою (може застосовуватись до країн з репресивними режимами).

На етапі «Збір інформації» рейтингові аналітики збирають всю доступну про підприємство інформацію в розрізі її ESG-активності. Основними джерелами інформації виступають звітність підприємства (обов'язкова чи добровільна), корпоративний сайт, публікації у пресі чи медіа. Розповсюдженою є практика з анкетування самих підприємств, оскільки часто у публічному просторі відсутня систематизована актуальна інформація про ESG-активність підприємства при фактичній її наявності. Крім того анкетуватися можуть і ключові стейкхолдери підприємств як з метою верифікації і перевірки даних, так і з метою отримання додаткової інформації. Джерелами інформації можуть виступати дані державних установ, неурядових організацій, а також інших рейтингових агенцій.

На етапі «Аналізування даних» відбувається перевірка зібраних даних на їх відповідність певному набору критеріїв. Кожен з критеріїв прямо чи опосередковано стосується певної складової ESG-активності або сприяє досягненню ЦСР.

Підходів до формування наборів критеріїв існує багато. Найбільш часто застосовують їх поділ на три групи: екологічні (використання ресурсів, управління відходами, екологічні інновації тощо), соціальні (взаємовідносини з персоналом, дотримання прав людини, забезпечення гендерної рівності тощо) та корпоративного управління (система управління підприємствами, взаємовідносини з акціонерами, стратегія корпоративної соціальної відповідальності, анти-корупційні заходи тощо). Альтернативою цьому є використання 17 ЦСР та їх таргетів у якості критеріїв відповідності або 10 Принципів ООН.

Прикладами критеріїв можуть бути наступні:

- Чи сприяло підприємство своїми діями зменшенню викидів в атмосферу?
- Чи є в підприємства розроблена і затверджена анти-корупційна політика?
- Чи займається підприємство професійним розвитком працівників?

Рейтингові агенції можуть застосовувати також і власні підходи до категоризації критеріїв. Наприклад, Refinitiv використовує 10 категорій, за якими систематизуються ESG-критерії (табл. 3.6).

Таблиця 3.6

Категорії ESG-критеріїв від Refinitiv

Назва категорії	Опис
Використання ресурсів	Характеризує продуктивність і здатність підприємства зменшувати використання матеріалів, енергії чи води, а також знаходити більш екологічно ефективні рішення шляхом покращення управління ланцюгом поставок
Скорочення викидів	Оцінює діяльність і ефективність підприємства щодо скорочення викидів у навколишнє середовище в її виробничих і операційних процесах
Інновації	Відображає здатність підприємства зменшувати екологічні витрати та забезпечувати прогрес у досягненні ЦСР, створюючи нові більш екологічні технології і процеси або продукти
Робоча сила	Оцінює ефективність підприємства з точки зору забезпечення задоволеності роботою, здорового та безпечного робочого місця, підтримки різноманітності та рівних можливостей, а також можливостей розвитку для своєї робочої сили

Продовження табл. 3.6

Назва категорії	Опис
Права людини	Досліджує ефективність підприємства з точки зору дотримання основних конвенцій з прав людини
Громада	Вимірює зобов'язання підприємства бути добропорядним членом суспільства, захищати здоров'я населення та поважати ділову етику
Продукція	Характеризує здатність підприємства виробляти якісні товари та послуги, включаючи турботу про здоров'я та безпеку клієнтів, цілісність і конфіденційність даних
Менеджмент	Вимірює прихильність підприємства та її ефективність у дотриманні принципів найкращої практики корпоративного управління
Акціонери	Вимірює ефективність підприємства щодо рівного ставлення до акціонерів і використання засобів запобігання поглинанню
Стратегія корпоративної соціальної відповідальності	Досліджує практику підприємства, щодо інтеграції ESG-аспектів у свої повсякденні процеси прийняття рішень

Джерело: складено автором на основі [100]

При чому критерії можуть обиратись, виходячи зі специфіки рейтингу. Наприклад, якщо розраховується рейтинг для підприємств, що займаються виробництвом напоїв, то для них критичними факторами впливу на сталий розвиток є пакувальні матеріали та відходи. У той же час такі критерії недоречно використовувати для індустрій, що не використовують пакування.

Refinitiv використовує понад 630 різних ESG-метрик для чого підприємствами задіяно 700 контент-аналітиків у всьому світі [43].

Важливим елементом етапу збору та підготовки бази ESG-даних є їх перевірка. Для цього можуть використовуватись методи логічної відповідності, методи виявлення аномальних викидів даних, крос-перевірки даних, незалежний аудит даних, вибіркові перевірки даних тощо.

Залежно від методології рейтингу можуть застосовуватись бінарні оцінки відповідності тому чи іншому критерію (так/ні) або небінарні (у такому випадку використовується певна шкала для оцінки рівня зусиль, наприклад Refinitiv використовує шкалу оцінок від 1 до 10). Окремим аспектом рейтингування є

використання технік зважування, коли одним критеріям надається більша вага, ніж іншим.

Фіналізує процес рейтингування етап «Розрахунок рейтингу». На даному етапі відповідно до обраної методології, аналітики підсумовують набрані кожним підприємством бали (деякі для цього використовують нормалізацію результатів, щоб отримати певну шкалу оцінок, наприклад, від 0 до 100) і розподіляють підприємства відповідно за їх кількістю. Альтернативою може бути розподіл на групи чи квартилі залежно від кількості набраних балів або використання у фінальній версії замість кількості балів місце підприємства. Розглянемо на прикладі Refinitiv як працює механізм квартилів (табл. 3.7).

Таблиця 3.7

Використання квартилів для систематизації результатів ESG-рейтингування

Діапазон набраних балів	Квартиль	Опис
0-25	1	Оцінки у межах цього діапазону вказують на низьку відносну ефективність ESG і недостатній ступінь прозорості публічного звітування про суттєві дані ESG
26-50	2	Оцінки у цьому діапазоні вказують на задовільну відносну ефективність ESG і помірний ступінь прозорості публічного звітування про суттєві дані ESG
51-75	3	Оцінки у межах цього діапазону вказують на добру відносну ефективність ESG і вище середнього рівня прозорості у публічному звітуванні про суттєві дані ESG
76-100	4	Оцінки у межах цього діапазону вказують на відмінну відносну ефективність ESG і високий ступінь прозорості публічного звітування про матеріали ESG

Джерело: складено автором на основі [100]

Крім того часто застосовують спеціальні рейтингові шкали. MSCI використовують рейтингову шкалу від CCC (найгірший показник) до AAA (найкращий показник), а в Refinitiv – від D- до A+. У якості додатково елемента ранжування MSCI також розподіляють всі підприємства на три сегменти: відстаючі, середні та лідери.

Не зважаючи на значну кількість ESG-рейтингів та їх провайдерів у світі, в Україні даний ринок є фактично відсутнім. Як відзначалось в підрозділі 2.2 даної

роботи системна активність з ESG-рейтингування на корпоративному рівні в Україні відсутня. Чи не єдина спроба створення ESG-рейтингу для українських підприємств (ESG Transparency Index Ukraine) по факту закінчилась нічим: рейтинг не підтримується та не актуалізується. На сьогодні немає жодного актуального ESG-рейтингу українських підприємств [46].

Рейтинг SUSTAINABLE UKRAINE можна вважати ще однією спробою ESG-рейтингування підприємств в Україні. Головною проблемою даного рейтингу є навіть не те, що він не оновлювався після 2019 року, а те, що перші позиції в ньому зайняли такі підприємства як «Енергоатом» (перше місце в рейтингу сталих підприємств у країні, яка пережила Чорнобиль, віддали підприємства, що опікуються атомною енергетикою), Coca-Cola Ukraine (виробництво газованих напоїв з великими вмістом цукру та активним використанням пластикової тари), Carlsberg Ukraine (виробництво алкогольних напоїв). Очевидно, що довіряти результатам такого рейтингу не можна [210].

Окремі спроби актуалізувати дану проблему і зрушити її з місця були в українських науковців. Наприклад, Makarenko et al. (2022) розробили Sustainability Transparency Index (STI) та створили Топ-100 українських аграрних підприємств за ESG-критеріями. Втім на сьогоднішній день даний індекс присутній радше як разова демонстрація науково-методичного підходу до побудови рейтингу з боку авторів і не оновлюється [89].

Підводячи підсумки відзначимо, що ESG-рейтинги є ефективним способом комунікації підприємств з метою донесення до стейкхолдерів інформації щодо ESG-активності, дозволяє знизити рівень інформаційної асиметрії і підвищити прозорість підприємства. У розвинених країнах рейтингування вже давно перетворилось у великий ринок, обсяги якого вимірюються мільярдами доларів, а кількість рейтингів перевищує 150 найменувань. Втім відсутність регуляції та стандартизації у даній сфері в значній мірі нівелює переваги від використання рейтингів, оскільки одна і та сама підприємство у різних рейтингах може займати радикально різні місця. В Україні ж взагалі відсутні ESG-рейтинги, що

актуалізує питання їх розробки як на рівні методології, так і на рівні їх фактичної наявності.

3.2 Науково-методичні засади розробки рейтингу підприємств за рівнем прозорості ESG-активності

Проведене у підрозділі 3.1 аналізування показало, що не зважаючи на важливість та перспективність ESG-рейтингування, в Україні фактично відсутні подібні метрики. Ті спроби, що були здійснені, носили поодинокий і безсистемний характер і на сьогоднішній день в Україні немає жодного актуального ESG-рейтингу. Таким чином, питання розробки ESG-рейтингу для українських підприємств залишається відкритим і актуальним.

На підставі аналізування недоліків методологій складання рейтингів, проведеному в підрозділі 3.1, вважаємо за доцільне запропонувати науково-методичні засади до розробки рейтингу з урахуванням існуючих вад.

До основних недоліків ESG-рейтингування можна віднести:

- відсутність уніфікованої методології та стандартизації, що призводить до радикально різних результатів залежно від розробника рейтингу;
- включення до рейтингів підприємств, які займаються активністю, що загалом гальмує прогрес у досягненні ЦСР (виробництво та продаж тютюну, алкогольних напоїв, зброї, індустрія азартних ігор тощо);
- закритість методологій, що негативно впливає на прозорість рейтингу і довіру до його результатів з боку користувачів;
- суб'єктивність в оцінці – не всі критерії у рейтингу можуть характеризуватись кількісними параметрами, що створює передумови до необ'єктивної оцінки;
- відсутність відкритого доступу до результатів рейтингування – за цілим рядом рейтингів результати рейтингування доступні лише за платною підпискою, що фактично нівелює одну з базових причин їх створення – зниження рівня інформаційної асиметрії щодо ESG-активності підприємств.

З метою недопущення цих та інших недоліків, а також для чіткого декларування базових підходів до формування рейтингу, він має базуватись на певному наборі принципів. Нами пропонується наступний їх перелік (табл. 3.8).

Таблиця 3.8

Базові принципи побудови ESG-рейтингу

Принцип	Характеристика
Транспарентність	Методологія розробки рейтингу, а також результати рейтингування мають бути відкритими та доступними широкому загалу на безоплатній основі
Об'єктивність	Перевагу в оцінці доцільно надавати кількісним критеріям і метрикам
Релевантність	Рейтинг має відображати реальний рівень ESG-зусиль і активності підприємства з урахуванням негативного впливу підприємства на досягненні ЦСР і можливого використання методів ESG-мімікрії
Публічність даних	Рейтинг у своїй основі має покладатись на дані, що є у вільному доступі, щоб забезпечити можливість перевірки адекватності його складання з одного боку і унеможливити маніпуляції в рейтингуванні з іншого
Залученість	Підприємства, що виступають об'єктами рейтингування мають бути повідомленими про це і про попередні результати рейтингування, щоб дати їм можливість впевнитись, що вся важлива інформація про їх ESG-активність була врахована, з метою уточнення даних і забезпечення їх повноти

Джерело: складено автором

Виходячи з цих базових принципів, а також науково-методичних засад, викладених в підрозділі 3.1 даної роботи, пропонується наступний алгоритм дії з рейтингування.

Етап 1. Первинний відбір підприємств.

На першому етапі відбувається первинний відбір підприємств. Залежно від специфіки рейтингу це можуть бути рейтинги кращих підприємств в галузі або застосовуватись конкретні кількісні критерії такі, як обсяг сплачених податків, річний валовий дохід, обсяг активів тощо. Для українських підприємств використовувати показник капіталізації не є доцільним через нерозвинений фондовий ринок, його низьку ліквідність та ефективність, з цих причин така інформація може бути значно викривлена.

Етап 2. Попередній скринінг.

Перш ніж переходити до оцінювання підприємств на предмет їхньої відповідності заданому набору ESG-критеріїв, необхідно провести первинний скринінг. Пропонується поєднати методи позитивного та негативного скринінгу. Мета цього етапу – визначити відповідність підприємства основним принципам ESG-рейтингування. Якщо підприємство їм не відповідає, навіть за умови задоволення критеріїв первинного відбору, вона вибуває з процесу рейтингування.

Відповідність базовим критеріям інформаційної прозорості в сфері ESG-активності можна оцінити шляхом заповнення спеціальної анкети (табл. 3.9). Бали у цій та всіх інших таблицях виставляються виходячи із бінарної відповіді так/ні. Якщо критерій задовольняється, то виставляється вказана кількість балів, в протилежному випадку виставляється 0 балів. Використання кількості балів замість бінарних оцінок (0 або 1) дозволяє пропустити етап зважування даних і одразу переходити до підрахунку фінального результату.

Відповідність критеріям позитивного скринінгу оцінюється шляхом присвоєння позитивних балів. За відповідність критеріям негативного скринінгу підприємство пеналізується, тобто бали знімаються.

Діапазон коливань балів від -5 до 10.

Таблиця 3.9

Анкета оцінювання відповідності базовим ESG-критеріям

Критерій	Бали
Наявність на корпоративному сайті інформації про ESG-активність підприємства	2
Наявність формальної ESG-стратегії чи CSR-стратегії підприємства	2
Наявність ESG-звітності підприємства	2
Наявність антикорупційної політики підприємства	2
Членство в організаціях, чия діяльність спрямована на досягнення ЦСР або присутність в інших ESG-рейтингах або ESG-індексах	2
Діяльність підприємства належить до активностей, які можуть потенційно погіршити її репутацію	-3
За останні 3 роки були публічні скандали, пов'язані з негативним впливом підприємства на досягнення ЦСР, у тому числі судові позови, штрафи, пені тощо	-2
Максимальна кількість балів	10

Джерело: сформовано автором

Пропонується встановити поріг пропуску на наступний етап у кількості 5 балів. У такому випадку підприємство має задовольнити 3 з 5 критеріїв позитивного скринінгу без наявних негативних критеріїв, або всі критерії позитивного скринінгу з одночасною наявністю всіх критеріїв негативного скринінгу. Доцільність пропуску підприємств навіть за умови її відповідності критеріям негативного скринінгу пояснюються тим, що таким чином підприємствам надається шанс за рахунок максимальної концентрації ESG-зусиль виправити ті недоліки, що були виявлені в результаті негативного скринінгу.

Етап 3. Збір інформації та анкетування.

Після того, як підприємство пододало етап попереднього скринінгу, воно оцінюється на відповідність заданому набору критеріїв. Практично це заповнення анкети на базі критеріїв позитивного скринінгу та негативного скринінгу.

Оцінювання на базі критеріїв позитивного скринінгу здійснюється за 4 групами критеріїв: загальні (табл. 3.10), екологічні (табл. 3.11), соціальні (табл. 3.12) та управлінські (табл. 3.13). Використання груп критеріїв дозволяє проводити додатковий аналізування ESG-активності підприємства в окремих розрізах, щоб краще зрозуміти її сильні/слабкі сторони.

Таблиця 3.10

Анкета оцінювання відповідності ESG-критеріям у рамках позитивного скринінгу: загальна група критеріїв

Критерій	Бали
Наявність на корпоративному сайті інформації про ESG-активність підприємства	4
Підприємство публікує на сайті новини щодо власної ESG-активності	2
Наявність на аккаунтах підприємства в соціальних мережах інформації про ESG-активність підприємства	4
Підприємство веде і публікує ESG-звітність	4
Підприємство веде і публікує спеціальні річні звіти щодо ESG-активності, CSR, сталого розвитку чи ЦСР	4
Підприємство надає інформацію про ESG-активність у розрізі окремих ЦСР	4
У підприємства розроблена та офіційно затверджена стратегія сталого розвитку	4

Критерій	Бали
Підприємство є членом Мережі Глобального Договору ООН або інших організацій (Sustainable Accounting Standards Board, Global Reporting Initiative, Carbon Disclosure Project, The Global Initiative for Sustainability Ratings тощо), що безпосередньо пов'язані з досягненням ЦСР	2
Підприємство присутнє в інших ESG-рейтингах або ESG-індексах	2
Разом балів	30

Джерело: складено автором

Дана група критеріїв відповідає за організування системної роботи з інформування стейкхолдерів щодо ESG-активності підприємств. Без неї конкретні види ESG-активностей можуть бути банально непомічені зацікавленими особами, а також не можуть бути адекватно оцінені рейтинговими провайдерами. Тому на дану групу критеріїв припадає 30 балів зі 100.

Решта груп (екологічні, соціальні, управлінські) отримує по 20 балів на групу. В кожній групі виділено 5 базових критеріїв, відповідність яким позитивно характеризує рівень ESG-активності підприємства. Для кожного критерію вказується відповідна Ціль сталого розвитку з метою додавання додаткового аналітичного зрізу та підвищення можливостей щодо аналізування ESG-активності підприємства.

Таблиця 3.11

Анкета оцінювання відповідності ESG-критеріям у рамках позитивного скринінгу: екологічні критерії

Критерій	ЦСР	Бали
У звітності підприємства або в її медійній активності є інформація про її зусилля щодо зменшення відходів або заходи з їх переробки чи повторного використання (<i>Ціль 12. Відповідальне споживання та виробництво</i>)	12	4
У звітності підприємства або в її медійній активності є інформація про її зусилля щодо енергозбереження, включаючи використання/розробку енергозберігаючих технологій, а також використання «зеленої» енергетики (<i>Ціль 7: Доступна та чиста енергія, Ціль 9. Промисловість, інновації та інфраструктура</i>)	7, 9	4
У звітності підприємства або в її медійній активності є інформація про її зусилля щодо зменшення викидів в атмосферу, воду, ґрунти тощо (<i>Ціль 13. Пом'якшення наслідків зміни клімату, Ціль 6. Чиста вода та належні санітарні умови, Ціль 15. Захист та відновлення екосистем суші</i>)	6, 13, 15	4

Критерій	ЦСР	Бали
У звітності підприємства або в її медійній активності є інформація про її зусилля щодо збереження водних ресурсів, зокрема зменшення споживання води, використання відновлювальних джерел води та проведення заходів для збереження водних ресурсів (<i>Ціль 6. Чиста вода та належні санітарні умови</i>)	6	4
У звітності підприємства або в її медійній активності є інформація про її зусилля щодо охорони або покращенню/відновленню екосистем, озелененню територій тощо (<i>Ціль 15. Захист та відновлення екосистем суші</i>)	15	4
Разом балів		20

Джерело: складено автором

Група екологічних критеріїв характеризує ESG-активність підприємств в площині досягнення ЦСР, що прямо чи опосередковано стосуються екологічних аспектів (ЦСР 6, 7, 9, 12, 13, 15).

Таблиця 3.12

Анкета оцінювання відповідності ESG-критеріям в рамках позитивного скринінгу: соціальні критерії

Критерій	ЦСР	Бали
У звітності підприємства або в її медійній активності є інформація про її зусилля щодо забезпечення здоров'я персоналу, наприклад, використання медичного страхування, розвиток спорту чи заходи з підвищення рівня психічного здоров'я працівників (<i>Ціль 3. Міцне здоров'я і благополуччя</i>)	3	4
У звітності підприємства або в її медійній активності є інформація про її зусилля щодо підвищення кваліфікації працівників, зокрема за рахунок використання освітніх заходів (<i>Ціль 4. Якісна освіта</i>)	4	4
У звітності підприємства або в її медійній активності є інформація про її зусилля щодо створення гідних умов роботи для працівників, зокрема достойну оплату праці (<i>Ціль 1. Подолання бідності, Ціль 8. Гідна праця та економічне зростання, Ціль 10. Скорочення нерівності</i>)	1, 8, 10	4
У звітності підприємства або в її медійній активності є інформація про її зусилля щодо забезпечення гендерної рівності в підприємства (<i>Ціль 5. Гендерна рівність</i>)	5	4
У звітності підприємства або в її медійній активності є інформація про її зусилля щодо зусиль з подолання голоду чи розвитку сільського господарства (<i>Ціль 2. Подолання голоду, розвиток сільського господарства</i>)	2	4
Разом балів		20

Джерело: складено автором

Група соціальних критеріїв стосується ESG-активності підприємства, що сприяє досягненню ЦСР 1, 2, 3, 4, 5, 8 та 10. До цієї групи відносять активність підприємства, яка переважно спрямована на персонал підприємства, починаючи від забезпечення його здоров'я і професійного розвитку, закінчуючи недопущенням дискримінації за тими чи іншими ознаками.

Таблиця 3.13

Анкета оцінювання відповідності ESG-критеріям у рамках позитивного скринінгу: управлінські критерії

Критерій	ЦСР	Бали
У підприємства розроблена та офіційно затверджена антикорупційна політика або підприємство співпрацює з державою/громадськими організаціями з питань боротьби з корупцією (<i>Ціль 16. Мир, справедливість та сильні інститути</i>)	16	4
У звітності підприємства або в її медійній активності є інформація про її зусилля щодо міжнародної співпраці/партнерства (законодавчі ініціативи, розробка стратегій, дорожніх карт, участь у круглих столах, засіданнях з питань сталого розвитку тощо) з метою реалізації ЦСР (<i>Ціль 17. Партнерство заради сталого розвитку</i>)	17	4
У звітності підприємства або в її медійній активності є інформація про її зусилля щодо впровадження інноваційних рішень та технологій, які сприяють сталому розвитку міст, покращення якості життя міського населення (<i>Ціль 11. Сталий розвиток міст і громад</i>)	11	4
Корпоративне управління в підприємства передбачає контроль за дотриманням прав акціонерів, присутня діюча і незалежна спостережна рада, проводиться аудит (<i>Ціль 16. Мир, справедливість та сильні інститути</i>)	16	4
У керівних органах підприємства забезпечена рівна участь жінок та чоловіків у процесі прийняття стратегічних рішень, а також представлення різних культур, національностей та інших груп стейкхолдерів в органах управління підприємства (<i>Ціль 5. Гендерна рівність</i>)	5	4
Разом балів		20

Джерело: складено автором

Група управлінських критеріїв оцінює якість корпоративного управління та рівень його соціальної відповідальності в контексті ЦСР 5, 11, 16, 17.

Таким чином, у рамках позитивного скринінгу підприємство загалом може набрати 100 балів. Даний підхід передбачає умовну винагороду за ESG-

активність, отже, мова йде про позитивну стимуляцію, тобто спонукання підприємств до ESG-активності.

У той же час підприємства можуть і фактично реалізують дії, що здійснюють негативний вплив на досягнення ЦСР. Наприклад, збільшують обсяг викидів в атмосферу або порушують права працівників. Як правило, такі факти ігноруються рейтинговими агенціями, оскільки не відповідають розробленим критеріям, які ще раз зауважимо, констатують наявність або відсутність певної позитивної ESG-дії. Таким чином, відсутній механізм покарання. На нашу думку, це викривляє саму сутність ESG-рейтингу, метою якого є оцінювання впливу ESG-активності на досягнення ЦСР, бо оцінюється лише позитивний вплив.

Тому, нами пропонується при розрахунку рейтингу в якості додаткового набору критеріїв використовувати показники, що характеризують негативний вплив на ЦСР з боку підприємства. У такому випадку оцінки йдуть зі знаком мінус і віднімають певну кількість балів, набрану в процесі скорингу. Анкета оцінювання відповідності ESG-критеріям у рамках негативного скринінгу представлена в табл. 3.14. Критерії, як і у випадку з позитивним скринінгом, розподілені на 4 групи: загальні, екологічні, соціальні та управлінські.

Таблиця 3.14

Анкета оцінювання відповідності ESG-критеріям в рамках негативного скринінгу

Група критеріїв	Критерій	Бали
Загальні	Діяльність підприємства належить до «грішних» активностей (виробництво та продаж тютюну, алкогольних напоїв, зброї, індустрія азартних ігор та розваг для дорослих, «брудної» енергетики, нездорової їжі та напоїв, тощо), тобто за замовчуванням сприяє регресу в досягненні ЦСР	10
	За останні 3 роки були публічні скандали, пов'язані з негативним впливом підприємства на досягнення ЦСР	8
	Підприємство оперує в недемократичній країні або такій, що визнана порушником прав людини	5
	За останній рік є офіційно зафіксовані або згадувані в пресі випадки ESG-мімікрії	5
Екологічні	За останні 3 роки проти підприємства були судові позови, штрафи, пені тощо, пов'язані з екологічною діяльністю	4

Група критеріїв	Критерій	Бали
	За останній рік є офіційно зафіксовані або згадувані в пресі випадки завдання підприємствами екологічних збитків	4
	За останній рік є офіційно зафіксовані або згадувані в пресі випадки забруднення підприємствами повітря	4
	За останній рік є офіційно зафіксовані або згадувані в пресі випадки забруднення підприємствами води	4
	За останній рік є офіційно зафіксовані або згадувані в пресі випадки забруднення підприємствами ґрунту	4
	Інші екологічні критерії, які можуть бути визнаними такими, що негативно впливають на прогрес у досягненні ЦСР	4
Соціальні	За останні 3 роки проти підприємства були судові позови, штрафи, пені тощо, пов'язані з соціальною діяльністю	4
	За останній рік є офіційно зафіксовані або згадувані в пресі випадки порушення прав людини (працівників, клієнтів тощо)	4
	За останній рік є офіційно зафіксовані або згадувані в пресі випадки використання підприємствами дитячої праці	4
	За останній рік є офіційно зафіксовані або згадувані в пресі випадки порушень щодо працівників (нерівномірні зарплати, дискримінація за тією чи іншою ознакою, неправомірне просування окремих працівників, переслідування працівників тощо)	4
	За останній рік є офіційно зафіксовані або згадувані в пресі випадки порушення умов праці зокрема медичного забезпечення працівників або безпеки їх праці	4
	Інші соціальні критерії, які можуть бути визнаними такими, що негативно впливають на прогрес у досягненні ЦСР	4
Управлінські	За останні 3 роки були корупційні скандали, пов'язані з діяльністю підприємства	4
	За останні 3 роки проти підприємства були судові позови, штрафи, пені тощо, пов'язані з корпоративною діяльністю	4
	За останній рік є офіційно зафіксовані або згадувані в пресі випадки порушення прав акціонерів	4
	За останній рік є офіційно зафіксовані або згадувані в пресі випадки відмивання брудних грошей	4
	За останній рік є офіційно зафіксовані або згадувані в пресі випадки маніпулювання зі звітністю	4
	Інші управлінські критерії, які можуть бути визнаними такими, що негативно впливають на прогрес у досягненні ЦСР	4
Максимальна кількість балів		100

Джерело: складено автором

Як видно з табл. 3.14, загальна сума балів також дорівнює 100 по модулю, але з від'ємним знаком. Тобто маємо баланс негативних і позитивних оцінок.

Кількість балів, що набрана підприємствами за результатами анкетування підприємства на відповідність критеріям, обчислюється наступним чином:

$$r_i = g_i + e_i + s_i + g_i - n_i \quad (3.1)$$

де r_i – кількість балів, що набрана підприємствами i за результатами анкетування підприємства на відповідність критеріям;

g_i – кількість балів, що набрана підприємствами i за результатами анкетування підприємства на відповідність загальним критеріям;

e_i – кількість балів, що набрана підприємствами i за результатами анкетування підприємства на відповідність екологічним критеріям;

s_i – кількість балів, що набрана підприємствами i за результатами анкетування підприємства на відповідність соціальним критеріям;

g_i – кількість балів, що набрана підприємствами i за результатами анкетування підприємства на відповідність управлінським критеріям;

n_i – кількість балів, що набрана підприємствами i за результатами анкетування підприємства на відповідність критеріям негативного скринінгу.

Якщо підприємство у підсумку набирає від'ємну кількість балів, вона автоматично вибуває з рейтингу.

Заповнення анкет відбувається на основі аналізування корпоративної звітності, в тому числі звітів зі сталого розвитку, ESG-звітів, аналізування сайту підприємства, соціальних мереж підприємства, повідомлень у пресі та медіа-активності навколо підприємства. За можливості, анкети надсилаються для заповнення представникам підприємства та ключовим стейкхолдерами (акціонерам, інвесторам тощо). Все це в підсумку дозволяє отримати максимально повну та несуперечливу картину щодо ESG-активності підприємства.

Виходячи зі значної кількості критеріїв, що мають бути враховані при розрахунку підсумкової кількості балів, очевидно, що максимальну кількість набрати буде максимально складно і майже неможливо. Тому з метою приведення підсумкових результатів до шкали від 0 до 100, де 100 – це максимальний результат, досягнутий у процесі підрахунку.

$$R_i = \frac{r_i}{r_{max}} \times 100 \quad (3.2)$$

де R_i – підсумкова (нормована) кількість балів за шкалою від 0 до 100;

r_i – кількість балів, що набрана підприємствами i за результатами анкетування підприємства на відповідність критеріям;

r_{max} – максимальна кількість балів, що була набрана підприємствами в результаті анкетування.

Нормалізація потрібна для того, щоб застосовувати шкалу рейтингування, у рамках якої учасники рейтингу поділяються на групи залежно від успішності (кількості набраних балів). Пропонована рейтингова шкала та розподіл балів наведена у табл. 3.15.

Продемонструємо на прикладі підприємства «Астарта-Київ», як дана методика реалізується на практиці. Вибір підприємства обумовлений тим, що вона є взірцем у плані організування ESG-активності на підприємствах та інформаційних комунікації з цього приводу.

Таблиця 3.15

Рейтингова шкала

Рейтинг	Кількість набраних балів	Характеристика групи
A+	95-100	Відмінна: відносна ефективність ESG-активності і високий ступінь прозорості щодо ESG-активності при відсутності негативного впливу на прогрес у досягненні ЦСР з боку підприємства. Діапазон балів [85-100]
A	90-94	
A-	85-89	
B+	80-84	
B	75-79	

Рейтинг	Кількість набраних балів	Характеристика групи
B-	70-74	Добра: відносна ефективність ESG-активності і ступінь прозорості щодо ESG-активності вищий за середній. Діапазон балів [70-84]
C+	61-69	Задовільна: відносна ефективність ESG-активності і помірний ступінь прозорості щодо ESG-активності. Діапазон балів [40-69]
C	51-60	
C-	40-50	
D+	35-39	Низька: відносна ефективність ESG-активності і/або недостатній ступінь прозорості щодо ESG-активності. Потенційно може свідчити про наявність значної кількості фактів негативного впливу на прогрес у досягненні ЦСР з боку підприємства. Діапазон балів [0-39]
D	24-34	
D-	0-25	

Джерело: складено автором

Свідченням на користь цього є той факт, що станом на вересень 2021 року підприємство посідає 2 місце серед 89 підприємств, які Sustainalytics охоплює у своїй підгалузі сільського господарства в усьому світі, і 93 місце з 561 у своїй галузі харчових продуктів. Крім того за результатами 2021 року «Астарта-Київ» вже третій рік поспіль отримує срібну медаль від платформи Eco Vadis [174].

«Астарта-Київ» входить в першу п'ятірку рейтингу Топ 100 латифундистів України, тобто входить до переліку найбільших підприємств України та найбільших її платників податків [158].

З серпня 2006 р. акції «Астарті» котируються на Варшавській Фондовій біржі. Акції підприємства входять до індексу WIG, який часто умовно використовують у якості єдиного ESG-індексу України [12].

Першим кроком оцінювання «Астарті-Київ» є оцінювання її відповідності базовим ESG-критеріям. Результати наведені в табл. 3.16.

«Астарта-Київ» набрала максимальну кількість балів за результатами оцінювання. Таким чином первинний скринінг успішно пройдено і можна переходити до наступного етапу «Збір інформації та анкетування».

Таблиця 3.16

Анкета оцінювання відповідності «Астарта-Київ» базовим ESG-критеріям

Критерій	Коментар аналітика	Бали
Наявність на корпоративному сайті інформації про ESG-активність підприємства	На офіційному сайті «Астарта-Київ» є окремий розділ «Сталий розвиток», присвячений ESG-активності. Підприємство з 2017 року публікує звіти зі сталого розвитку за стандартами GRI [200]	2
Наявність формальної ESG-стратегії чи CSR-стратегії підприємства	«Астарта-Київ» має більше 10 офіційних документів, що формалізують її політики в сфері сталого розвитку, включаючи «Політику сталого розвитку», «Політику щодо протидії корупції», «Політику підприємства щодо захисту прав людини», «Політику з охорони навколишнього середовища» тощо [206]	2
Наявність ESG-звітності підприємства	«Астарта-Київ» складає та публікує щорічні звіти зі сталого розвитку за стандартами GRI [175].	2
Наявність антикорупційної політики підприємства	У підприємства розроблена «Політика щодо протидії корупції» [205]	2
Членство в організаціях, чия діяльність спрямована на досягнення ЦСР або присутність в інших ESG-рейтингах або ESG-індексах	Підприємство є учасником Глобального договору ООН [208]	2
Діяльність підприємства належить до «грішних» активностей	Ні. Підприємство займається виробництвом цукру та супутньої продукції, зернових і олійних культур, молока і м'яса, а також переробкою сої і виробництвом біогазу	0
За останні 3 роки були публічні скандали, пов'язані з негативним впливом підприємства на досягнення ЦСР, у тому числі судові позови, штрафи, пені тощо	Оскільки підприємство є великим то інформаційний фон навколо нього доволі активний, включаючи періодичні судові позови з тих чи інших господарських питань. Втім, гучних публічних скандалів, пов'язаних з негативним впливом підприємства на досягнення ЦСР виявлено не було	0
Кількість балів		10

Джерело: складено автором

Почнемо із оцінок на базі позитивного скринінгу в розрізі чотирьох груп критеріїв: загальні, екологічні, соціальні та управлінські.

Результати оцінювання за загальними критеріями представлені в табл. 3.17.

Підприємство «Астарта-Київ» набрала максимально можливу кількість балів, що свідчить про відмінний рівень організування ESG-активності, а також комунікації зі стейкхолдерами з цього приводу. «Астарта-Київ» є максимально прозорою щодо своїх зусиль у контексті досягнення ЦСР.

Таблиця 3.17

Анкета оцінювання відповідності «Астарта-Київ» ESG-критеріям у рамках позитивного скринінгу: загальна група критеріїв

Критерій	Коментар аналітика	Бали
Наявність на корпоративному сайті інформації про ESG-активність підприємства	На офіційному сайті «Астарта-Київ» є окремий розділ «Сталий розвиток», присвячений ESG-активності. Підприємство з 2017 року публікує звіти зі сталого розвитку за стандартами GRI [200]	4
Підприємство публікує на сайті новини щодо власної ESG-активності	На офіційному сайті «Астарта-Київ» є окремий розділ «Новини» (https://astartaholding.com/prescentr-povunyu/), де публікується значна кількість новин в тому числі таких, що прямо відносяться до ЦСР. Наприклад, новина від 22.03.2023: «Астарта – один з ключових постачальників продовольства для Всесвітньої продовольчої програми ООН в Україні» [157]	2
Наявність на аккаунтах підприємства в соціальних мережах інформації про ESG-активність підприємства	«Астарта-Київ» веде і активно оновлює корпоративні аккаунти в соціальних мережах Instagram [180], Facebook [180], на яких у тому числі висвітлюється ESG-активність підприємства	4
Підприємство веде і публікує ESG-звітність	«Астарта-Київ» складає та публікує щорічні звіти зі сталого розвитку за стандартами GRI [175]	4
Підприємство веде і публікує спеціальні річні звіти щодо ESG-активності, CSR, сталого розвитку чи ЦСР	«Астарта-Київ» складає та публікує щорічні звіти зі сталого розвитку за стандартами GRI [175]	4
Підприємство надає інформацію про ESG-активність у розрізі окремих ЦСР	Річний звіт містить детальне описання ESG-активностей з вказанням конкретних ЦСР [174]	4
У підприємства розроблена та офіційно затверджена стратегія сталого розвитку	«Астарта-Київ» має спеціальний документ під назвою «Політика Сталого Розвитку», що за своїм наповненням (вказані місія, мета, принципи, порядок реалізації тощо) відповідає стратегії сталого розвитку [204]	4
Підприємство є членом Мережі Глобального Договору ООН	Підприємство є учасником Глобального договору ООН [208]	2
Підприємство присутня в інших ESG-рейтингах або ESG-індексах	У 2021 році «Астарта-Київ» отримала оцінку ESG Risk Rating 27,4 (порівняно з 32,6 у 2020 році). Станом на вересень 2021 року Astarta посідає 2 місце серед 89 підприємств, які Sustainalytics охоплює у своїй підгалузі сільського господарства в усьому світі [174]	2
Разом балів		30

Джерело: складено автором

Наступним кроком є оцінювання за екологічними критеріями, результати якої представлені в табл. 3.18.

Таблиця 3.18

Анкета оцінювання відповідності «Астарта-Київ» ESG-критеріям у рамках позитивного скринінгу: екологічні критерії

Критерій	ЦСР	Коментар аналітика	Бали
У звітності підприємства або в її медійній активності є інформація про її зусилля щодо зменшення відходів або заходи з їх переробки чи повторного використання	12	Річний звіт за 2021 рік містить детальне описання зусиль підприємства по зменшенню відходів із зазначенням кількісних параметрів (стор. 26-29, 31-32) [174]	4
У звітності підприємства або в її медійній активності є інформація про її зусилля щодо енергозбереження, включаючи використання/розробку енергозберігаючих технологій, а також використання «зеленої» енергетики	7, 9	Річний звіт за 2021 рік містить детальне описання ESG-активностей підприємства щодо енергозбереження (стор. 21-23) [174]	4
У звітності підприємства або в її медійній активності є інформація про її зусилля щодо зменшення викидів в атмосферу, воду, ґрунти тощо	6, 13, 15	Річний звіт за 2021 рік містить детальний опис дій підприємства щодо захисту та відновлення екосистем суші (стор. 25-26) [174]	4
У звітності підприємства або в її медійній активності є інформація про її зусилля щодо збереження водних ресурсів, зокрема зменшення споживання води, використання відновлювальних джерел води та проведення заходів для збереження водних ресурсів	6	Річний звіт за 2021 рік містить детальний опис дій підприємства щодо відповідального використання водних ресурсів (стор. 23-24) [174]	4
У звітності підприємства або в її медійній активності є інформація про її зусилля щодо охорони або покращенню/відновленню екосистем, озелененню територій тощо	15	Річний звіт за 2021 рік містить детальний опис дій підприємства щодо захисту та відновлення екосистем суші (стор. 25-26), зокрема працівниками підприємства було висаджено більше 120 тисяч дерев у рамках програми озеленення України [174]	4
Разом балів			20

Джерело: складено автором

За групою екологічних критеріїв «Астарта-Київ» також набрала максимальну кількість балів. Підприємство провадила ESG-активність у площині досягнення всіх ЦСР, що прямо чи опосередковано стосуються екологічних аспектів (ЦСР 6, 7, 9, 12, 13, 15).

Результати оцінювання ESG-активності «Астарта-Київ» за соціальними критеріями наведені в табл. 3.19.

Таблиця 3.19

Анкета оцінювання відповідності «Астарта-Київ» ESG-критеріям у рамках позитивного скринінгу: соціальні критерії

Критерій	ЦСР	Коментар аналітика	Бали
У звітності підприємства або в її медійній активності є інформація про її зусилля щодо забезпечення здоров'я персоналу, наприклад, використання медичного страхування, розвиток спорту чи заходи по підвищенню рівня психічного здоров'я працівників	3	У 2021 році керівництво вело щоденний медичний облік працівників та їх сімей, супроводжувало під час хвороби та реабілітації, забезпечувало вітамінами за рахунок Підприємства. Щоб підтримати психічне здоров'я своїх співробітників під час пандемії, Астарта запустила програму «Благополуччя: покращення здоров'я на робочому місці», яку проводить кваліфікований експерт і підтримує онлайн-консультації (стор. 35) [174]	4
У звітності підприємства або в її медійній активності є інформація про її зусилля щодо підвищення кваліфікації працівників, зокрема за рахунок використання освітніх заходів	4	У підприємства є спеціально розроблений Astarta's Action Plan для розвитку людського потенціалу підприємства (стор. 36-37), в підприємства розроблена чотирьохрівнева система професійних навичок працівників (41-42) [174]	4
У звітності підприємства або в її медійній активності є інформація про її зусилля щодо створення гідних умов роботи для працівників, зокрема достойну оплату праці	1, 8, 10	Підприємство використовує різноманітні форми забезпечення гідної праці, що включають у себе фінансові стимули, медичні послуги, умови праці та додаткові виплати, включаючи винагороди в рамках номінації «кращий працівник» (стор. 38). У 2021 році середня зарплата в підприємства була на 44 % вище середньої зарплати по Україні (стор. 8). [174]	4
У звітності підприємства або в її медійній активності є інформація про її зусилля щодо забезпечення гендерної рівності	5	Підприємство не має офіційної політики гендерної рівності, але підприємство намагається дотримуватись принципів гендерної рівності (стор. 43) [174]	4
У звітності підприємства або в її медійній активності є інформація про її зусилля щодо зусиль з подолання голоду чи розвитку сільського господарства	2	Підприємство є лідером агросектору України, тому автоматично задовольняє даному критерію. Новина від 22.03.2023: «Астарта – один з ключових постачальників продовольства для Всесвітньої продовольчої програми ООН в Україні» [157]	4
Разом балів			20

Джерело: складено автором

За соціальними критеріями «Астарта-Київ» отримала максимум балів. Підприємство приділяє багато уваги роботі з персоналом, забезпеченню гідних умов праці та професійного розвитку співробітників. Варто відзначити, що оцінки даної роботи цілком узгоджуються з іншими існуючими. Зокрема діловий журнал «Фокус» зарахував «Астарта-Київ» до трійки найкращих роботодавців у категорії «Агросектор», а діловий журнал «Діло» включив «Астарта-Київ» до п'ятірки найкращих роботодавців України та вручив нагороду «Кращий бренд роботодавця» за відмінну репутацію, соціальну відповідальність і розвиток персоналу.

Фінальним елементом оцінювання в рамках позитивного скринінгу є визначення рівня відповідності «Астарта-Київ» управлінським критеріям (табл. 3.20).

Таблиця 3.20

Анкета оцінювання відповідності «Астарта-Київ» ESG-критеріям у рамках позитивного скринінгу: управлінські критерії

Критерій	ЦСР	Коментар аналітика	Бали
У підприємства розроблена та офіційно затверджена антикорупційна політика або підприємство співпрацює з державою/громадськими організаціями з питань боротьби з корупцією	16	У підприємства розроблена «Політика щодо протидії корупції» [205]	4
У звітності підприємства або в її медійній активності є інформація про її зусилля щодо міжнародної співпраці/партнерства (законодавчі ініціативи, розробка стратегій, дорожніх карт, участь у круглих столах, засіданнях з питань сталого розвитку тощо) з метою реалізації ЦСР (Ціль 17. Партнерство заради сталого розвитку)	17	Підприємство підтримує такі міжнародні ініціативи як: – Глобальний договір ООН; – Заява бізнес-лідерів щодо відновлення глобальної співпраці; – Проект розкриття інформації щодо вуглецю (Carbon Disclosure Project -CDP); – Цільова група з розкриття фінансової інформації, пов'язаної з кліматом (Task Force on Climate-Related Financial Disclosures); – Глобальна ініціатива звітності (GRI) (стор. 61) [174]	4
У звітності підприємства або в її медійній активності є інформація про її зусилля щодо впровадження інноваційних рішень	11	У 2021 році «Астарта» увійшла до фіналістів конкурсу Partnership for Sustainability Award 2021 та була	4

Критерій	ЦСР	Коментар аналітика	Бали
та технологій, які сприяють сталому розвитку міст, покращення якості життя міського населення (<i>Ціль 11. Сталий розвиток міст і громад</i>)		відзначена в номінації «Економічне зростання» за проект «SMART impulse», присвячений розвитку місцевих громад (стор. 61) [174]	
Корпоративне управління у підприємства передбачає контроль за дотриманням прав акціонерів, присутня діюча і незалежна спостережна рада, проводиться аудит (<i>Ціль 16. Мир, справедливість та сильні інститути</i>)	16	Рада директорів створила три комітети: Комітет з аудиту, Комітет з винагород, Комітет з питань сталого розвитку та корпоративної відповідальності (стор. 57-58) [174]	4
У керівних органах підприємства забезпечена рівна участь жінок та чоловіків у процесі прийняття рішень, а також представлення різних культур, національностей та інших груп стейкхолдерів в органах управління підприємства	5	Рада директорів «Астарта-Київ» складається з представників різних національностей, але до її складу входять тільки чоловіки (стор. 43, 51-56) [174]	0
Разом балів			16

Джерело: складено автором

Незважаючи на значні зусилля «Астарта-Київ» із забезпечення належної якості корпоративного управління підприємства та рівня її соціальної відповідальності в контексті ЦСР 5, 11, 16, 17, максимальну кількість балів отримати не вдалося через незадовільний рівень відповідності положень ЦСР 5 «Гендерна рівність» (у складі Ради Директорів немає жодної жінки).

У підсумку в результаті позитивного скринінгу «Астарта-Київ» набрала 96 балів зі 100 можливих.

Наступним етапом є перевірка підприємства на предмет можливого негативного її впливу на досягнення ЦСР, що реалізується шляхом проведення негативного скринінгу. Його результати для «Астарта-Київ» наведені в табл. 3.21.

Таблиця 3.21

Анкета оцінювання відповідності ESG-критеріям у рамках негативного скринінгу

Група критеріїв	Критерій	Коментар аналітика	Бали
Загальні	Діяльність підприємства належить до «грішних» активностей (виробництво та продаж тютюну, алкогольних напоїв, зброї, індустрія азартних ігор та розваг для дорослих, «брудної» енергетики, нездорової їжі та напоїв, тощо), тобто за замовчуванням сприяє регресу в досягненні ЦСР	Основні види діяльності «Астарта-Київ» включають: сільське господарство, переробку цукру та сої, вирощування великої рогатої худоби, зберігання та транспортування, транспортну логістику. Тобто підприємство не належить до «грішних» активностей	0
	За останні 3 роки були публічні скандали, пов'язані з негативним впливом підприємства на досягнення ЦСР	Публічних скандалів, пов'язаних з негативним впливом «Астарта-Київ» на досягнення ЦСР не виявлено	0
	Підприємство оперує в недемократичній країні або такій, що визнана порушником прав людини	«Астарта-Київ» працює в Україні	0
	За останній рік є офіційно зафіксовані або згадувані в пресі випадки ESG-мімікрії	Офіційно зафіксованих випадків ESG-мімікрії з боку «Астарта-Київ» в 2021 році не виявлено	0
Екологічні	За останні 3 роки проти підприємства були судові позови, штрафи, пені тощо, пов'язані з екологічною діяльністю	Судові позови, штрафи, пені тощо проти «Астарта-Київ» пов'язані з екологічною діяльністю відсутні	0
	За останній рік є офіційно зафіксовані або згадувані в пресі випадки завдання підприємствами екологічних збитків	Випадків завдання «Астарта-Київ» екологічних збитків за 2021 рік зафіксовано не було	0
	За останній рік є офіційно зафіксовані або згадувані в пресі випадки забруднення підприємствами повітря	Випадків забруднення «Астарта-Київ» повітря за 2021 рік зафіксовано не було	0
	За останній рік є офіційно зафіксовані або згадувані в пресі випадки забруднення підприємствами води	Випадків забруднення «Астарта-Київ» води за 2021 рік зафіксовано не було	0
	За останній рік є офіційно зафіксовані або згадувані в пресі випадки забруднення підприємствами ґрунту	Випадків забруднення «Астарта-Київ» ґрунту за 2021 рік зафіксовано не було	0
	Інші екологічні критерії, які можуть бути визнаними такими, що негативно впливають на прогрес у досягненні ЦСР	У процесі виробничої діяльності «Астарта-Київ» споживає значні обсяги електроенергії, дизельного пального, крім того вирощування тварин створює додаткове навантаження на екологію	-4

Група критеріїв	Критерій	Коментар аналітика	Бали
Соціальні	За останні 3 роки проти підприємства були судові позови, штрафи, пені тощо, пов'язані з соціальною діяльністю	Судові позови, штрафи, пені тощо проти «Астарта-Київ» пов'язані з соціальною діяльністю відсутні	0
	За останній рік є офіційно зафіксовані або згадувані в пресі випадки порушення прав людини (працівників, клієнтів тощо)	Випадків порушення прав людини з боку «Астарта-Київ» в 2021 році зафіксовано не було	0
	За останній рік є офіційно зафіксовані або згадувані в пресі випадки використання підприємствами дитячої праці	Випадків використання дитячої праці «Астарта-Київ» в 2021 році зафіксовано не було	0
	За останній рік є офіційно зафіксовані або згадувані в пресі випадки порушень щодо працівників (нерівномірні зарплати, дискримінація та тією чи іншою ознакою, неправомірне просування окремих працівників, переслідування працівників тощо)	У 2021 році був ініційований депутатський запит щодо порушення прав працівників агропромхолдингу «Астарта-Київ» [166]	-4
	За останній рік є офіційно зафіксовані або згадувані в пресі випадки порушення умов праці зокрема медичного забезпечення працівників або безпеки їх праці	Випадків порушення умов праці зокрема медичного забезпечення працівників або безпеки їх праці з боку «Астарта-Київ» у 2021 році зафіксовано не було	0
	Інші соціальні критерії, які можуть бути визнаними такими, що негативно впливають на прогрес у досягненні ЦСР	Інших випадків негативного впливу на прогрес у досягненні ЦСР стосовно недотримання соціальної складової з боку «Астарта-Київ» у 2021 році зафіксовано не було	0
Управлінські	За останні 3 роки були корупційні скандали, пов'язані з діяльністю підприємства	Підприємство згадувалась у розслідуванні податкових махінацій. Зокрема один із провідних виробничих підрозділів агрохолдингу «Астарта-Київ» «Полтавазернопродукт» потрапив до переліку підприємств, які мають «ризикові» ознаки [169]	-4
	За останні 3 роки проти підприємства були судові позови, штрафи, пені тощо, пов'язані з корпоративною діяльністю	У 2019 році «Астарта-Київ» повідомила про конфлікт з одним із колишніх міноритарних акціонерів дочірнього підприємства. Предметом апеляції є невиконання групою зобов'язань із викупу частки міноритарних акціонерів, що носить нематеріальний характер [1]	-4

Група критеріїв	Критерій	Коментар аналітика	Бали
	За останній рік є офіційно зафіксовані або згадувані в пресі випадки порушення прав акціонерів	За 2021 рік відсутні офіційно зафіксовані або згадувані в пресі випадки порушення прав акціонерів з боку «Астарта-Київ»	0
	За останній рік є офіційно зафіксовані або згадувані в пресі випадки відмивання брудних грошей	За 2021 рік відсутні офіційно зафіксовані або згадувані в пресі випадки відмивання брудних грошей з боку «Астарта-Київ»	0
	За останній рік є офіційно зафіксовані або згадувані в пресі випадки маніпулювання зі звітністю	За 2021 рік відсутні офіційно зафіксовані або згадувані в пресі випадки відмивання брудних грошей з боку «Астарта-Київ»	0
	Інші управлінські критерії, які можуть бути визначені такими, що негативно впливають на прогрес у досягненні ЦСР	Рада директорів «Астарта-Київ» складається з представників різних національностей, але до складу входять тільки чоловіки (стор. 43, 51-56) [174].	-4
Максимальна кількість балів			-20

Джерело: складено автором

Проведене аналізування показало наявність деяких порушень базових ESG-принципів. Відзначимо, що ці порушення не носили системний характер. У даному випадку за можливості необхідно отримати офіційну відповідь від підприємства щодо виявлених порушень чи їх ознак, оскільки може існувати ймовірність інформаційної атаки на підприємство чи чорний піар. Результатом буде наступний розрахунок: від загальної кількості набраних 96 балів, необхідно відняти 20 балів, отриманих в рамках негативного скринінгу. Таким чином, кінцевий результат «Астарта-Київ» складає 76 балів.

Якщо серед усієї кількості проаналізованих підприємств максимальна кількість балів була б 80, то «Астарта-Київ» отримала б наступну кількість балів (використовуємо формулу 3.2)

$$R_{\text{Астарта}} = \frac{76}{80} \times 100 = 95 \quad (3.2)$$

Відповідно «Астарта-Київ» мала би бути віднесена за рейтинговою шкалою до групи A+, тобто характеризувалась би як підприємство з відмінною відносною ефективністю ESG-активності і такою, що має високий ступінь прозорості щодо ESG-активності при відсутності значного негативного впливу на прогрес у досягненні ЦСР з боку підприємства.

Рейтингування є важливим інструментом зі зниження інформаційної асиметрії в контексті ESG-активності підприємств. Вони дозволяють стейкхолдерам оцінити реальні зусилля підприємства у досягненні ЦСР відносно конкурентів, а безпосередньо самі підприємства мають можливість виявити слабкі місця у своїй ESG-активності та запровадити відповідні корективи. Отже, у роботі запропоновано науково-методичний підхід до проведення ESG-рейтингування, що на відміну від існуючих поєднує в собі елементи позитивного і негативного скринінгу, та містить більше 40 різноманітних критеріїв, використання яких дозволяє комплексно оцінити рівень та якість ESG-активності підприємства.

3.3 Науково-методичні засади обґрунтування доцільності ESG-активності підприємств з позиції їхньої фінансової результативності

ESG-активність є переважно генератором додаткових витрат для підприємства. Відповідно постає питання, наскільки раціонально нею займатись з точки зору базової економічної корисності підприємства (поза контекстом всіх тих іміджевих, соціальних та інших переваг, що є наслідками ESG-активності)?

Найбільш очевидним аргументом є те, що негативні ESG-події завдають значної шкоди підприємству (Krüger, 2015), руйнуючи його репутацію, імідж, відносини зі стейкхолдерами тощо [84]. Втім негативні ESG-події можуть відбутися, а можуть і не відбутися, тому таку мотивацію для значних додаткових

витрат, керівництву підприємства може бути важко пояснити акціонерам чи власникам.

Мотивація щодо сприяння досягнення Цілей сталого розвитку є надто економічно невідчутною у порівнянні з понесеними для цього витратами. Створення «зеленого» іміджу підприємства є безперечно позитивним репутаційним аспектом, але цей ефект досить важко співставити з понесеними витратами і відповідно оцінити їх ефективність.

Витрати на ESG-активність сприяють формуванню більш задоволеного та вмотивованого трудового колективу на підприємстві. Але як зрозуміти, що співвідношення витрат на досягнення ефекту є задовільним?

Адже позитивні ефекти від провадження ESG-активності в кінцевому результаті акумулюються у формі цілком об'єктивних кількісних показників – фінансових результатах підприємства. Наприклад, Lev et al. (2010) відмічають, що ESG-активність впливає на майбутні доходи підприємства [86].

Більш зрозумілою мотивацією для підприємства, його керівництва та власників є наявність зв'язку між рівнем ESG-активності та фінансовою результативністю підприємства. Бо це переводить прийняття управлінських рішень в звичне русло: дія – результат. Таким чином у керівника з'являється принципова можливість стверджувати, що додаткові витрати на ESG-активність у певному обсязі призведуть до покращення фінансових результатів його підприємства. Наявність кількісних оцінок таких зв'язків дає можливість об'єктивно оцінювати ефекти від понесених ESG-витрат.

Для розуміння масштабу проблеми та рівня інтересу науковців до її вивчення, відзначимо, що Friede et al. (2015) провели аналізування більше 2200 наукових праць та з'ясували, що приблизно 90 % з них знайшли позитивний зв'язок між ESG-активністю підприємств та їх фінансовими результатами [52].

Більш пізнє мета-аналізування було проведене Alshehhi et al. (2018) і засвідчив, що в 78 % випадках спостерігався позитивний зв'язок між ESG-активністю підприємств та фінансовими результатами підприємств [9].

Найбільш актуальний на сьогодні є мета-аналізування за авторством Whelan et al. (2021), в якому зазначено, що в статтях (проаналізовано більше 1000), написаних до 2015 року відмічається наявність позитивної кореляції між ESG-активністю та операційною ефективністю підприємства, а також поведінкою цін на акції. Втім, після 2015 року відбувалося експоненційне зростання обсягів ESG-активності та з'явилися свідчення на користь того, що якість менеджменту при цьому значно підвищувалась. Особливо яскраво це підкреслила пандемія, коли підприємства постали перед небаченими до цього викликами і краще пристосованими виявились саме ті, де ESG-активність була частиною корпоративної культури [148]. При цьому акції цих підприємств в середньому демонстрували більшу доходність на 1,4-2,7 % (Cheema-Fox et al., 2020).

Загальна статистика за даними Whelan et al. (2021) наступна:

– 58 % досліджень ідентифікували наявність позитивного зв'язку між ESG-активністю і фінансовою результативністю;

– 8 % – негативний зв'язок;

– 13 % – відсутність зв'язку

– 21 % показали змішані результати [148].

Характерним є те, що ці зв'язки працюють поза контекстом географічних особливостей чи рівня економічного розвитку окремо взятої країни. Зокрема Velte (2017) довів наявність позитивного впливу ESG-активності на фінансову результативність підприємств Німеччини [142], а De Lucia et al. (2020) – для 22 європейських країн [33]; Yoon et al. (2018) – Південної Кореї [154], Zhao et al. (2018) – Китаю [156], Dalal and Thaker (2019) – Індії [31], Fatemi et al. (2018) – США [48].

Chava (2011) відмічає, що підприємства з високим рівнем ESG-активності демонструють не лише підвищену доходність акцій, але і нижчу вартість капіталу, меншу волатильність і менше випадків хабарництва, корупції та шахрайства. У той час, як підприємства з нижчими показниками ESG-активності мали вищу вартість капіталу, вищу волатильність через суперечки та інші

випадки, такі як страйки та шахрайство, а також порушення бухгалтерського обліку та інші вади управління [27].

Guido (2017) зауважує, що механізм трансмісії впливу ESG-активності на результативність підприємств є складним і багатофакторним. Зокрема трансмісійні канали впливу ESG-активності на результативність підприємств включають в себе вплив на системні ризики (зменшуються витрати на залучення капіталу, інвестиційні метрики покращуються), а також на специфічні ризики (збільшення прибутковості, менша здатність до реалізації так званих «хвостових» ризиків, тобто таких, що мають дуже низьку імовірність виникнення, відповідно заздалегідь до них важко приготуватись) [57].

Fu та Li (2023) проаналізували 2256 китайських підприємств на предмет впливу ESG-активності на їх фінансову результативність і дійшли висновку про наявність між ними позитивного зв'язку. Зокрема збільшення ESG-зусиль з боку підприємства призводить до зростання рентабельності активів. Цікавий факт за результатами їх дослідження: цей позитивний вплив триває не лише в рік безпосередньої реалізації ESG-активності, але і в наступні роки. Пояснення цього – розширення кола стейкхолдерів, а також більш лояльні стейкхолдери за наслідками зусиль підприємств із забезпечення сталого розвитку і корпоративної відповідальності. Результатом цього є збільшення потоків інвестицій. Ще одним наслідком ESG-активності, що на думку Fu та Li (2023) позитивно впливає на фінансову результативність підприємства, є той факт, що застосування ESG-практик сприяє формуванню кращого клімату всередині підприємства, більш активному впровадженню інновацій, зростанню лояльності працівників [54].

Aydoğmuş та інші (2022) проаналізували вплив ESG-активності на фінансову результативність 1720 підприємств як в цілому, так і в розрізі окремих складових (E, S та G). Їх результати підтвердили наявність позитивного зв'язку між рівнем ESG-активності та капіталізацією і прибутковістю підприємства. Це ж стосується і окремих елементів S та G. Втім складова E (екологічна) не

продемонструвала статистичного значимого зв'язку з прибутковістю підприємства [14].

Висновки Aydođmuş та інші (2022) були підтверджені Xie et al. (2019): більшість ESG-ініціатив позитивно впливають на фінансові результативність підприємств [153].

Слід зауважити, що не зважаючи на наявність переконливих свідчень на користь ESG-активності та великих витрат на неї, все ж залишаються питання її доцільності відкритими та дискусійними (Koundouri та інші, 2022) [79].

Базовими причинами цього є: значні видатки на забезпечення ESG-активності, що йдуть у розріз із цілями підприємств щодо максимізації прибутків (тобто ESG-активність вступає у протиріччя з так званою Теорією акціонера), частково цьому сприяють також відсутність чітких регуляторних вимог з організування та звітування щодо ESG-активності, відсутність досвіду у підприємств та наявність усталених практик і методологій.

Як бачимо, існуючі свідчення є доволі змішаними. Частково це пояснюється дуже швидкою еволюцією відношення підприємств до ESG-активності (мається на увазі вибухове зростання такого роду діяльності), тобто порівнювати ситуацію 10 років тому із сьогоднішнім днем – це, власне, порівнювати неспівставні речі. Крім того останні роки були дуже турбулентними для світової економіки: пандемії та локдауни, постпандемічне відновлення та очікування рецесії на тлі інфляції та війни. Тому аналізування поточного стану справ є не просто додатковим свідченням на користь тієї чи іншої гіпотези щодо зв'язку ESG-активності та фінансової результативності підприємства, а радше генерація принципово нових наукових результатів, що представляють собою значну цінність для підприємств, оскільки дають їм матеріальну базу для прийняття рішень щодо доцільності ESG діяльності.

Гіпотеза, що буде тестуватись в даному дослідженні, формулюється наступним чином:

Рівень ESG-активності здійснює позитивний вплив на фінансову результативність підприємства.

Для тестування даної гіпотези треба надати відповідь на два принципові питання: як оцінити рівень ESG-активності підприємства та як оцінити фінансову результативність підприємства.

Однозначної відповіді на обидва ці питання не існує, бо це є дискусійним аспектом, що визначає специфіку методології конкретного дослідження. Базуючись на вивченні масиву аналогічних досліджень, проведених у минулому, в даній роботі пропонується використовувати наступні кількісні показники (критерії).

Кількісне оцінювання рівня ESG-активності підприємства відповідає її позиці в ESG-рейтингу The Sustainability Yearbook – 2023 від S&P Global. Даний рейтинг було обрано, оскільки він містить максимальну кількість доступних даних (присутні більше 7800 підприємств), а також має кількісні характеристики ESG-активності (ESG score) в розрізі кожного окремого підприємства.

У якості показників для оцінювання фінансової результативності, як правило, використовується рентабельність активів та рентабельність капіталу. На нашу думку, це дуже обмежений перелік, який по суті розкриває лише вплив ESG-активності на прибутковість підприємства. У той же час важливими є такі інвестиційні метрики як P/B, P/E, P/S, а також показники ліквідності (наприклад, коефіцієнт поточної ліквідності) та фінансової стабільності (наприклад, показник фінансового левериджу або співвідношення заборгованості до власного капіталу). Оцінювання ризиків також є важливим елементом аналізування фінансового стану підприємства, в якості такого показника у контексті інвестиційної привабливості підприємства є показник Beta.

Виходячи з цього, в даному дослідженні буде радикально розширено перелік метрик фінансової результативності підприємств, їх опис представлено в табл. 3.2. Зауважимо, що частково вибір показників обумовлений наявністю доступних даних у вільному доступі.

Таблиця 3.22

Показники, що будуть використані для оцінювання фінансової
результативності підприємств

Показник	Група	Розрахунок	Опис
ROA (рентабельність активів)	рентабельність	чистий прибуток / активи	показує ефективність використання активів підприємства для генерації прибутку
ROE (рентабельність капіталу)	рентабельність	чистий прибуток / власний капітал	показує частку віддачі на вкладений власний капітал
Debt-to-Equity Ratio (фінансовий леверидж)	фінансова стійкість	заборгованість / власний капітал	вказує на відносну частку власного капіталу та боргу, що використовуються для фінансування активів підприємства
Current ratio (поточна ліквідність)	ліквідність	поточні активи / поточні зобов'язання	визначає, чи має фірма достатньо ресурсів для виконання своїх короткострокових зобов'язань
P/E (коефіцієнт ціна/прибуток)	інвестиційна привабливість	ринкова капіталізація / річний прибуток	характеризує ринкову вартість одиниці прибутку підприємства
P/S (коефіцієнт ціна/виручка)	інвестиційна привабливість	ринкова капіталізація / обсяг продажів	показує, скільки інвестори готові заплатити за долар продажів
P/B (коефіцієнт ціна/балансова вартість)	інвестиційна привабливість	ринкова капіталізація / балансова вартість	показує, на яку суму інвестор отримує майна підприємства на кожен вкладений ним долар
Beta (бета-коефіцієнт)	ризик	коливання ціни акції підприємства / динаміка цін на фондовому ринку в цілому	відображає мінливість дохідності акцій підприємства щодо дохідності ринку в цілому

Джерело: складено автором

Джерелом даних для аналізування показників фінансової результативності підприємств виступив портал Marketbeat (<https://www.marketbeat.com/>), а щодо показників ESG-активності – The Sustainability Yearbook – 2023 від S&P Global

(<https://www.spglobal.com/esg/csa/yearbook/2023/ranking/>). Період аналізування – 2023 рік.

Базова гіпотеза Н1 «Рівень ESG-активності здійснює позитивний вплив на фінансову результативність підприємства» буде перевірятись в розрізі кожного окремо взятого показника фінансової результативності.

Відповідно, у процесі буде протестовано 8 підгіпотез:

- Н1.1 «Рівень ESG-активності здійснює позитивний вплив на рентабельність активів»;
- Н1.2 «Рівень ESG-активності здійснює позитивний вплив на рентабельність капіталу»;
- Н1.3 «Рівень ESG-активності здійснює позитивний вплив на фінансовий леверидж»;
- Н1.4 «Рівень ESG-активності здійснює позитивний вплив на поточну ліквідність»;
- Н1.5 «Рівень ESG-активності здійснює позитивний вплив на коефіцієнт ціна/прибуток»;
- Н1.6 «Рівень ESG-активності здійснює позитивний вплив на коефіцієнт ціна/виручка»;
- Н1.7 «Рівень ESG-активності здійснює позитивний вплив на коефіцієнт ціна/балансова вартість»;
- Н1.8 «Рівень ESG-активності здійснює позитивний вплив на ризик».

Для цього з сайту підприємства S&P Global (<https://www.spglobal.com/esg/csa/yearbook/2023/ranking/>) обираються 37 кращих та 37 гірших підприємств рейтингу The Sustainability Yearbook – 2023 з відповідними кількісними оцінками їхньої ESG-активності. Порогові значення для кращих підприємств: від 74 і вище, для гірших 60 і нижче. Така кількість підприємств обумовлена наявністю даних, що відповідають встановленим пороговим критеріям.

Результати цього відбору наведено в табл. 3.23.

Таблиця 3.23

Лідери та аутсайдери рейтингу The Sustainability Yearbook – 2023

Назва підприємства-аутсайдера за ESG-активністю	Рівень ESG в балах	Назва підприємства-лідера за ESG-активністю	Рівень ESG в балах
Marui Group Co., Ltd.	60	ASE Technology Holding Co., Ltd.	93
AB Electrolux (publ)	60	Coca-Cola HBC AG	91
Entain Plc	60	Deutsche Telekom AG	90
Spirit AeroSystems Holdings, Inc.	60	United Microelectronics Corporation	90
Amplifon S.p.A.	60	Indra Sistemas, S.A.	87
Barclays PLC	60	Klabin S.A.	85
Orkla ASA	60	Owens Corning	85
Svenska Handelsbanken AB	60	Japan Airlines Co., Ltd.	85
Baker Hughes Company	59	GSK plc	84
Canadian Imperial Bank of Commerce	59	Engie SA	82
Telefonaktiebolaget LM Ericsson	59	ASML Holding N.V.	82
Illumina, Inc.	59	Veolia Environnement	82
Smith & Nephew plc	59	Allianz SE	82
Gibson Energy Inc	58	AXA SA	81
Swedbank AB (publ)	58	Chugai Pharmaceutical Co., Ltd.	80
ONEOK, Inc.	58	Newmont Corporation	80
Investec Group	57	Linde	80
China Everbright Environment Group Limited	56	OMRON Corporation	80
UniCredit S.p.A.	56	Roche Holding AG	79
Rakuten Group, Inc.	56	CNH Industrial N.V.	78
Kilroy Realty Corporation	56	TELUS Corporation	78
Rentokil Initial plc	56	Intesa Sanpaolo	78
Iron Mountain Incorporated	55	Arkema S.A.	78
HSBC Holdings plc	55	Siemens Aktiengesellschaft	77
Rotork plc	55	UPM-Kymmene Oyj	77
Companhia Siderúrgica Nacional	54	Capgemini	77
TE Connectivity Ltd.	54	Saipem SpA	77
Ventas, Inc.	54	Reckitt Benckiser Group plc	76
Bank of America Corporation	53	HP Inc.	76
Fresenius SE & Co. KGaA	53	Temenos AG	76
Verisk Analytics, Inc.	53	Bridgestone Corporation	76
Heineken Holding N.V.	52	Mitsubishi Chemical Group Corporation	76
Tencent Holdings Limited	49	Sumitomo Forestry Co., Ltd.	75
Whitbread plc	48	Abbott Laboratories	75
Westpac Banking Corporation	48	Ecolab	74

Назва підприємства-аутсайдера за ESG-активністю	Рівень ESG в балах	Назва підприємства-лідера за ESG-активністю	Рівень ESG в балах
Fortinet, Inc.	47	Nabtesco Corporation	74
Chegg, Inc.	41	TotalEnergies SE	74

Джерело: складено автором

Наступний крок – збір даних за показниками фінансової результативності. Дані за кращими підприємствами наведено в Додатку Г (табл. Г.1), за гіршими – у табл. Г.2. Як бачимо з даних таблиць Г.1 та Г.2 час від часу трапляються аномально високі/низькі значення показників, що дуже спотворюють узагальнену картину.

Тому наступним кроком є фільтрація даних, в рамках якої з бази даних видаляються аномальні значення. Аномальність визначалась наступним чином: вихід значення показника за межі діапазону середнє значення за вибіркою +/- 1 стандартне відхилення.

У результаті були отримані наступні фінальні вибірки для проведення аналізування (Додаток Г (табл. Г.3, Г.4).

Етап аналізування даних включає в себе декілька підетапів. На першому досліджувались результати описової статистики в розрізі окремих груп показників (рентабельність, фінансова стійкість і ліквідність, інвестиційна привабливість і ризик).

Описова статистика даних групи рентабельність у розрізі рівня ESG-активності наведена в табл. 3.24.

Таблиця 3.24

Описова статистика даних групи рентабельність у розрізі рівня ESG-активності

Параметр	ESG Score		ROE		ROA	
	кращі	гірші	кращі	гірші	кращі	гірші
Середнє	79.70	55.59	15.55%	8.40%	6.86%	2.23%
Стандартна помилка	0.84	0.74	1.92%	1.98%	0.86%	0.69%
Медіана	78	56	0.1241	0.118	0.0547	0.0119
Стандартне відхилення	5.30	4.47	9.96%	9.90%	4.62%	3.72%
Дисперсія вибірки	28.11	20.03	0.99%	0.98%	0.21%	0.14%
Ексцес	0.11	1.93	6.75	1.93	2.33	2.84
Асиметричність	0.86	-1.34	2.14	-1.15	1.36	-0.63

Параметр	ESG Score		ROE		ROA	
	<i>кращі</i>	<i>гірші</i>	<i>кращі</i>	<i>гірші</i>	<i>кращі</i>	<i>гірші</i>
Інтервал	21	19	0.4843	0.445	0.1997	0.1953
Мінімум	72	41	0.0445	-0.1806	0.0075	-0.0962
Максимум	93	60	0.5288	0.2644	0.2072	0.0991
Сума	3188	2057	4.1972	2.0989	1.9908	0.6465
Кількість	40	37	27	25	29	29

Джерело: складено автором

Як свідчать дані табл. 3.24 показники рентабельності у підприємств з вищим рівнем ESG-активності значно кращі за підприємства-аутсайтери рейтингу The Sustainability Yearbook – 2023. Ці результати повністю відповідають результатам попередніх досліджень та свідчать на користь гіпотез Н1.1 та Н1.2.

Описова статистика даних груп інвестиційної привабливості та ризиковості в розрізі рівня ESG-активності наведена в табл. 3.25.

Таблиця 3.25

Описова статистика даних груп інвестиційної привабливості та ризиковості в розрізі рівня ESG-активності

Параметр	<i>p/e</i>		<i>p/s</i>		<i>p/b</i>		<i>beta</i>	
	<i>кращі</i>	<i>гірші</i>	<i>кращі</i>	<i>гірші</i>	<i>кращі</i>	<i>гірші</i>	<i>кращі</i>	<i>гірші</i>
Середнє	20.38	24.06	2.01	1.98	2.80	2.10	0.98	1.02
Стандартна помилка	2.50	4.13	0.32	0.24	0.32	0.26	0.05	0.07
Медіана	13.76	18.775	1.345	1.81	2.01	1.79	1.07	1.01
Стандартне відхилення	13.44	20.23	1.87	1.36	1.90	1.49	0.34	0.40
Дисперсія вибірки	180.67	409.17	3.49	1.85	3.59	2.22	0.12	0.16
Експес	0.59	1.89	1.33	-0.35	0.79	0.59	-1.03	-0.21
Асиметричність	1.16	1.67	1.52	0.63	1.25	1.16	-0.19	0.20
Інтервал	50	69.05	6.71	4.78	7.14	5.5	1.25	1.66
Мінімум	6.99	4.61	0.27	0.08	0.64	0.26	0.39	0.33
Максимум	56.99	73.66	6.98	4.86	7.78	5.76	1.64	1.99
Сума	591.15	577.33	68.39	63.38	95.1	67.07	39.29	37.67
Кількість	29	24	34	32	34	32	40	37

Джерело: складено автором

Дані табл. 3.25 показують, що ризикова складова, як і показник *p/s* не демонструють різниць залежно від рівня ESG-активності підприємства. Тобто гіпотези Н1.6 та Н1.8 не підтверджено. Натомість показник *p/b* більший для

підприємств з вищим рівнем ESG-активності, що є непрямим свідченням на користь більшої інвестиційної привабливості підприємств, що орієнтовані на досягнення ЦСР та корпоративну соціальну відповідальність.

Описова статистика даних груп ліквідності та фінансової стійкості в розрізі рівня ESG-активності наведена в табл. 3.26.

Таблиця 3.26

Описова статистика даних групи груп ліквідності та фінансової стійкості в розрізі рівня ESG-активності

Параметр	<i>Current ratio</i>		<i>Debt-to-equity</i>	
	<i>кращі</i>	<i>гірші</i>	<i>кращі</i>	<i>гірші</i>
Середнє	1.34	1.33	0.71	1.19
Стандартна помилка	0.10	0.10	0.10	0.23
Медіана	1.21	1.16	0.565	0.87
Мода	1.21	1.13	0.91	#Н/Д
Стандартне відхилення	0.58	0.60	0.57	1.17
Дисперсія вибірки	0.34	0.36	0.33	1.37
Екссес	-0.23	0.53	8.44	2.75
Асиметричність	0.35	0.85	2.39	1.68
Інтервал	2.52	2.56	2.98	4.58
Мінімум	0.13	0.34	0.12	0.01
Максимум	2.65	2.9	3.1	4.59
Сума	49.72	46.54	24.09	32.16
Кількість	37	35	34	27

Джерело: складено автором

Дані табл. 3.26 не підтверджують гіпотезу H1.4: рівень поточної ліквідності практично ідентичний для підприємств-лідерів та підприємств-аутсайдерів за ESG-активністю рейтингу The Sustainability Yearbook – 2023. У той же час співвідношення Debt-to-equity (фінансовий леверидж) значно краще для підприємств-лідерів. Тобто підприємства з більшим рівнем ESG-активності намагаються більш адекватно використовувати боргові кошти відносно власних. Відповідно вони фінансово більш стійкі. Тобто маємо свідчення на користь гіпотези H1.3.

Втім, сам факт наявності різниць між показниками залежно від рівня ESG-активності ще не означає фактичну присутність відмінностей, бо різниці можуть бути статистично незначущими. Тому наступним кроком є перевірка груп даних на приналежність до єдиної генеральної сукупності. Тестується нульова гіпотеза: дані належать до єдиної генеральної сукупності. Відхилення гіпотези означає, підтвердження наявності статистично значимої різниці між групами даних. Оскільки немає впевненості в характері розподілу даних (нормальний чи не нормальний), то для тестування будуть використовуватись як параметричні тести (АНОВА-аналізування), так і непараметричні (тест Манна-Вітні).

Результати параметричних тестів для аналізованих показників наведено в табл. 3.27.

Таблиця 3.27

Результати АНОВА аналізування

Показник	Значення F (р-значення)	Різниця є статистично значимою
p/e	0.62 (0.43)	ні
ROE	6.73 (0.01)	так
ROA	17.72 (0.00)	так
p/s	0.00 (0.94)	ні
Current ratio	0.01 (0.92)	ні
Debt-to-equity	4.45 (0.03)	так
p/b	2.76 (0.1)	ні
beta	0.13 (0.72)	ні

Джерело: складено автором

Дані параметричних тестів підтвердили попередні висновки за результатами аналізування середніх та описової статистики: гіпотези H1.1, H1.2 та H1.3 підтверджено, а решта – ні. Тобто у випадку поточної ліквідності, показників інвестиційної привабливості та ризиків статистично значущі різниці між підприємствами-лідерами за ESG-активністю та підприємствами-аутсайдерами – відсутні.

Результати непараметричних тестів для аналізованих показників наведено в табл. 3.28.

Таблиця 3.28

Результати тестів Манна-Вітні

Показник	Значення Н (р-значення)	Різниця є статистично значимою
p/e	0.16 (0.69)	ні
ROE	3.84 (0.05)	так
ROA	15.85 (0.00)	так
p/s	0.33 (0.56)	ні
Current ratio	0.06 (0.81)	ні
Debt-to-equity	2.00 (0.16)	ні
p/b	2.85 (0.09)	ні
beta	0.00 (0.95)	ні

Джерело: складено автором

У цілому результати непараметричних тестів підтверджують наявні висновки за єдиними виключенням – показник фінансового левериджу не продемонстрував наявності статистично значущих різниць для підприємств-лідерів та аутсайдерів (тобто гіпотеза H1.3 не знайшла підтвердження).

Оскільки за рядом показників були знайдені статистично значимі різниці між даними різних груп підприємств за рівнем ESG-активності, наступним етапом аналізування є спроба кількісно описати ці зв'язки, оскільки це надасть можливість керівництву підприємства оцінити ефективність та доцільність провадження ESG-зусиль.

Перш ніж будувати кількісні моделі, нами було проведено кореляційне аналізування для виявлення тих параметрів, що характеризуються найбільш тісним рівнем взаємного впливу.

В табл. 3.29 представлено результати кореляційного аналізування для підприємств з високою ESG-активністю.

Таблиця 3.29

Результати кореляційного аналізування для підприємств з високою ESG-активністю

Показники	ESG Score	p/e	ROE	ROA	p/s	Current ratio	Debt-to-equity	p/b	beta
ESG Score	1	-0.35	0.22	0.13	-0.24	0.00	0.04	-0.11	0.18
p/e	-0.35	1	-0.26	0.15	0.64	-0.20	-0.21	0.51	-0.04

Показники	ESG Score	p/e	ROE	ROA	p/s	Current ratio	Debt-to-equity	p/b	beta
ROE	0.22	-0.26	1	<u>0.55</u>	0.07	-0.21	0.37	<u>0.55</u>	0.15
ROA	0.13	0.15	<u>0.55</u>	1	0.45	0.11	-0.28	<u>0.54</u>	0.24
p/s	-0.24	<u>0.64</u>	0.07	0.45	1	-0.13	-0.15	<u>0.73</u>	-0.13
Current ratio	0.00	-0.20	-0.21	0.11	-0.13	1	-0.45	-0.25	0.07
Debt-to-equity	0.04	-0.21	0.37	-0.28	-0.15	-0.45	1	0.05	0.25
p/b	-0.11	<u>0.51</u>	<u>0.55</u>	<u>0.54</u>	<u>0.73</u>	-0.25	0.05	1	-0.09
beta	0.18	-0.04	0.15	0.24	-0.13	0.07	0.25	-0.09	1

Джерело: складено автором

Незважаючи на очікувану наявність доволі сильної кореляції серед показників інвестиційної привабливості та рентабельності, параметр ESG Score (рівень ESG-активності підприємства) не продемонстрував сильної кореляції (ані прямої, ані оберненої) з аналізованими показниками. Хоча, варто відзначити, що у випадку з показниками рентабельності зв'язок був прямий, тобто для підприємств з більшим рівнем ESG-активності характерний більш високий рівень рентабельності.

Результати кореляційного аналізування для підприємств з низькою ESG-активністю наведено в табл. 3.30.

Таблиця 3.30

Результати кореляційного аналізування для підприємств з низькою ESG-активністю

Показники	ESC Score	p/e	ROE	ROA	p/s	Current ratio	Debt-to-equity	p/b	beta
ESC Score	1	-0.26	0.00	-0.12	-0.21	-0.14	0.03	0.15	-0.03
p/e	-0.26	1	-0.34	0.07	0.13	-0.03	-0.31	0.11	-0.07
ROE	0.00	-0.34	1	<u>0.52</u>	0.16	-0.03	-0.06	0.29	-0.25
ROA	-0.12	0.07	<u>0.52</u>	1	0.21	-0.14	-0.26	<u>0.66</u>	-0.35
p/s	-0.21	0.13	0.16	0.21	1	0.12	-0.30	0.24	-0.15
Current ratio	-0.14	-0.03	-0.03	-0.14	0.12	1	-0.19	0.01	-0.08
Debt-to-equity	0.03	-0.31	-0.06	-0.26	-0.30	-0.19	1	-0.10	0.13
p/b	0.15	0.11	0.29	<u>0.66</u>	0.24	0.01	-0.10	1	-0.15
beta	-0.03	-0.07	-0.25	-0.35	-0.15	-0.08	0.13	-0.15	1

Джерело: складено автором

Дані табл. 3.30 свідчать, що для підприємств з низькою ESG-активністю характерний значно менший рівень кореляції між показниками, ніж для підприємств з високим ESG-рейтингом.

За даними кореляційного аналізування всередині груп, можна зробити висновок, що кількісні моделі доцільно будувати лише на базі даних підприємств з високою ESG-активністю. Для того, щоб визначити, яка змінна в моделі має бути незалежною, а яка залежною, в роботі проведено тест Гренджера, результати якого представлені в табл. 3.31.

Таблиця 3.31

Результати тесту Гренджера для підприємств з високою ESG-активністю

Показник	Вид залежності*	Результати тесту F (p-value)	Висновки
p/e	Y = f(X)	1.10 (0.3)	Залежностей не виявлено
	X = f(Y)	2.29 (0.14)	
ROE	Y = f(X)	0.72 (0.40)	Залежностей не виявлено
	X = f(Y)	0.37 (0.55)	
ROA	Y = f(X)	0.77 (0.38)	Залежностей не виявлено
	X = f(Y)	1.14 (0.29)	
p/s	Y = f(X)	1.51 (0.23)	Залежностей не виявлено
	X = f(Y)	0.68 (0.41)	
Current ratio	Y = f(X)	0.00 (0.97)	Залежностей не виявлено
	X = f(Y)	0.37 (0.55)	
Debt-to-equity	Y = f(X)	0.02 (0.89)	Залежностей не виявлено
	X = f(Y)	0.23 (0.63)	
p/b	Y = f(X)	0.01 (0.94)	Залежностей не виявлено
	X = f(Y)	0.12 (0.73)	
beta	Y = f(X)	2.07 (0.16)	Залежностей не виявлено
	X = f(Y)	0.11 (0.74)	

* ESC Score – змінна X, решта показників відповідно – Y

Джерело: складено автором

Дані табл. 3.31 в цілому підтвердили результати кореляційного аналізування: статистично значимих залежностей між рівнем ESG-активності та аналізованими показниками не виявлено, при чому, як прямих (рівень ESG-активності впливає на показники), так і непрямих (показники впливають на

рівень ESG-активності). Виходячи з цього наступним етапом аналізування є кореляційне аналізування масиву даних в цілому, а не в розрізі груп даних за критерієм рівня ESG-активності.

Результати кореляційного аналізування для всіх аналізованих підприємств наведено в табл. 3.32.

Таблиця 3.32

Результати кореляційного аналізування для всіх підприємств

Показники	ESC Score	p/e	ROE	ROA	p/s	Current ratio	Debt-to-equity	p/b	beta
ESC Score	1	-0.21	0.36	0.46	-0.08	-0.01	-0.23	0.18	-0.02
p/e	-0.21	1	-0.25	0.09	0.37	-0.10	-0.26	0.34	-0.07
ROE	0.36	-0.25	1	0.61	0.10	-0.06	0.04	0.49	-0.11
ROA	0.46	0.09	0.61	1	0.31	0.07	-0.34	0.60	-0.11
p/s	-0.08	0.37	0.10	0.31	1	-0.03	-0.21	0.53	-0.13
Current ratio	-0.01	-0.10	-0.06	0.07	-0.03	1	-0.20	-0.12	-0.01
Debt-to-equity	-0.23	-0.26	0.04	-0.34	-0.21	-0.20	1	-0.07	0.16
p/b	0.18	0.34	0.49	0.60	0.53	-0.12	-0.07	1	-0.13
beta	-0.02	-0.07	-0.11	-0.11	-0.13	-0.01	0.16	-0.13	1

Джерело: складено автором

Результати табл. 3.32 свідчать на користь того, що підхід загального кореляційного аналізування значно більш адекватний, ніж аналізування всередині груп. З одного боку дані табл. 3.32 не суперечать даним табл. 3.29, а з іншого боку значно краще відповідають тим результатам, що були отримані в роботі попередньо. А саме підтверджують гіпотези Н1.1, Н1.2 – наявність позитивного зв'язку між рівнем ESG-активності та рентабельності, а також зворотного між показником ESC Score та фінансовими левериджем (гіпотеза Н1.3), тобто для підприємств з більшим рівнем ESG-активності характерні менші значення фінансового левериджу.

Наступним етапом є проведення тесту Гренджера за даними всіх підприємств з метою підтвердження попередніх висновків, а також визначення, яка змінна в моделі має бути незалежною, а яка залежною. Результати наведено в табл. 3.33.

Таблиця 3.33

Результати тесту Гренджера для всіх підприємств

Показник	Вид залежності*	Результати тесту F (p-value)	Висновки
p/e	Y = f(X) X = f(Y)	0.70 (0.40) 1.58 (0.21)	Залежностей не виявлено
ROE	Y = f(X) X = f(Y)	4.44 (0.04) 0.03 (0.85)	Рівень ESG-активності впливає на рентабельність капіталу
ROA	Y = f(X) X = f(Y)	12.92 (0.00) 0.36 (0.55)	Рівень ESG-активності впливає на рентабельність активів
p/s	Y = f(X) X = f(Y)	0.21 (0.65) 0.06 (0.80)	Залежностей не виявлено
Current ratio	Y = f(X) X = f(Y)	0.14 (0.71) 1.04 (0.31)	Залежностей не виявлено
Debt-to-equity	Y = f(X) X = f(Y)	2.71 (0.10)** 1.16 (0.28)	Рівень ESG-активності впливає на фінансовий леверидж**
p/b	Y = f(X) X = f(Y)	3.02 (0.08)** 0.27 (0.61)	Рівень ESG-активності впливає на значення p/b**
beta	Y = f(X) X = f(Y)	0.00 (0.96) 0.50 (0.48)	Залежностей не виявлено

* ESC Score – змінна X, решта показників відповідно – Y

** рівень статистичної значущості 0,1

Джерело: складено автором

Результати тестів Гренджера для всіх підприємств повністю підтвердили попередні результати в роботі. Рівень ESG-активності впливає на рентабельність капіталу та рентабельність активів. З рівнем статистичної значущості 0,1 також ідентифіковано вплив ESG-активності на фінансовий леверидж та показник p/b. При чому в усіх випадках рівень ESG-активності виступає в якості незалежної змінної, тобто є фактором впливу.

З метою отримання кількісних параметрів цього впливу в роботі проведено регресійне аналізування для тих змінних, що вдало пройшли тест Гренджера (табл. 3.34).

Таблиця 3.34

Результати регресійного аналізування для всіх підприємств

Показник	Коефіцієнт Y-перетину (значення p)	Коефіцієнт при ESG score (значення p)	F (значення p)	Множинний R
ROE	-0.079 (0.29)	0.003 (0.01)	7.56 (0.01)	0.36

Показник	Коефіцієнт Y-перетину (значення p)	Коефіцієнт при ESG score (значення p)	F (значення p)	Множинний R
ROA	-0.071 (0.02)	0.002 (0.00)	15.13 (0.00)	0.46
Debt-to-equity	2.079 (0.00)	-0.017 (0.07)	3.44 (0.07)	0.23
p/b	0.817 (0.47)	0.024 (0.14)	2.18 (0.14)	0.18

Джерело: складено автором

Результати регресійного аналізування показали, що найбільш адекватні моделі характерні для показників рентабельності, при чому якнайкраще з точки зору статистичної значущості коефіцієнтів, а також модель, що описує зв'язок між рентабельністю активів та ESG-активністю. Модель для показника p/b статистична незначуща, як в цілому, так і в розрізі окремих її елементів, тому її можна відкинути як неадекватну. Регресія, побудована для показника Debt-to-equity адекватна лише за умови рівня значущості 0,10, в той час, як модель для рентабельності капіталу працює на рівні значущості 0,05.

Отже, виходить, що зростання показника ESG score на 10 одиниць призводить до зростання рентабельності активів на 2 відсоткові пункти і рентабельності капіталу – на 3 відсоткові пункти.

Таким чином, у роботі отримані не лише свідчення на користь принципової доцільності провадження ESG-активності на підприємстві, оскільки вона позитивно впливає на фінансові результати підприємств, але і кількісні параметри тих позитивних ефектів, що вона несе в собі.

Підводячи загальні підсумки проведеного аналізування відзначимо, що базову гіпотезу H1 «Рівень ESG-активності здійснює позитивний вплив на фінансову результативність підприємства» було підтверджено частково. А саме підтвердились наступні складові гіпотези:

- H1.1 «Рівень ESG-активності здійснює позитивний вплив на рентабельність активів»;
- H1.2 «Рівень ESG-активності здійснює позитивний вплив на рентабельність капіталу»;

– Н1.3 «Рівень ESG-активності здійснює позитивний вплив на фінансовий леверидж».

Також були отримані змішані свідчення на користь гіпотези:

– Н1.7 «Рівень ESG-активності здійснює позитивний вплив на коефіцієнт ціна/балансова вартість».

Решта гіпотез не знайшли підтвердження:

– Н1.4 «Рівень ESG-активності здійснює позитивний вплив на поточну ліквідність»;

– Н1.5 «Рівень ESG-активності здійснює позитивний вплив на коефіцієнт ціна/прибуток»;

– Н1.6 «Рівень ESG-активності здійснює позитивний вплив на коефіцієнт ціна/виручка»;

– Н1.8 «Рівень ESG-активності здійснює позитивний вплив на ризик».

У цілому такі результати відповідають існуючому консенсусу в науці на поточний момент часу, одночасно вони розширюють поточні емпіричні свідчення, як з точки зору масиву використаних показників, так і з позиції відповідності найостаннішим даним.

Отримані результати з одного боку вказують на доцільність розробки та ведення ESG-рейтингів, а з іншого – дають матеріальну базу для прийняття обґрунтованих управлінських рішень. Тепер питання ESG-активності переходить з площини інтуїтивного прийняття рішень до цілком об'єктивного: хочеш збільшити рентабельність актив на 2 % забезпеч зростання ESG score на 10 балів. Звичайно у реальному світі це працює не так просто і є багато прямих та непрямих факторів, що впливають на забезпечення реалізації цього співвідношення, втім в роботі було доведено, що воно об'єктивно існує і дає підстави для активізації ESG-зусиль з боку підприємств.

Висновки до розділу 3

Дослідження науково-методичних засад забезпечення інформаційної прозорості ESG-активності на підприємстві дозволяє зробити такі висновки:

1. Інформаційна асиметрія в ESG-активності – ситуація, коли інформація про екологічні, соціальні та управлінські дії підприємства розподілена нерівномірно. Це обумовлює неможливість адекватного оцінювання ефективності ESG-заходів та зусиль підприємств. Ефективним методом із забезпечення транспарентності ESG-активності підприємства та комунікації зі стейкхолдерами є ESG-рейтинги. ESG-рейтинги – це специфічні інформаційні продукти, що створюються спеціалізованими провайдерами на основі обробки ESG-даних, які представляються у вигляді ранжованої оцінки рівня ESG-зусиль підприємства.

2. З метою удосконалення процесу ESG-рейтингування і його подальшої практичної реалізації, в роботі запропоновано уніфіковану схему процесу такого рейтингування, що включає формулу розрахунку підсумкової кількості балів (рейтингу) та їхнє нормування з метою подальшого ранжування та розподілу результатів за уніфікованою рейтинговою шкалою. Використання уніфікованої схеми процесу ESG-рейтингування дозволить не лише розрахувати підсумковий бал та визначити місця окремих підприємств на рейтинговій шкалі, але і виявити недоліки в організуванні ESG-активності окремих підприємств. Це дасть підстави для надання рекомендацій для удосконалення та оптимізації їхньої ESG-активності з метою підвищення рейтингової позиції як стимулу подальшого розвитку на засадах сталого розвитку

3. З метою доведення уніфікованої схеми процесу ESG-рейтингування до практичної реалізації, в роботі запропоновано науково-методичний підхід проведення ESG-рейтингування, що на відміну від існуючих поєднує в собі елементи позитивного і негативного скринінгу, та містить більше 40 різноманітних критеріїв, використання яких дозволяє комплексно оцінити рівень та якість ESG-активності підприємства. Зокрема розроблені анкети оцінювання

відповідності базовим ESG-критеріям (попередній скринінг), анкети на базі критеріїв позитивного скринінгу (за 4 групами критеріїв – загальні, екологічні, соціальні та управлінські), анкета оцінювання відповідності ESG-критеріям в рамках негативного скринінгу. Запропоновано формулу розрахунку підсумкової кількості балів та їх нормування з метою подальшого ранжування та розподілу результатів за уніфікованою рейтинговою шкалою.

4. Для демонстрації специфіки фактичного використання запропоновано підходу до проведення ESG-рейтингування був проаналізований кейс підприємства «Астарта-Київ». Поетапне заповнення відповідних анкет дозволило не лише розрахувати підсумковий бал та визначити місце «Астарта-Київ» на рейтинговій шкалі, але і виявити в процесі недоліки в організуванні ESG-активності даного підприємства. Що дає підстави не лише для визначення рейтингу підприємства, але і надання рекомендацій для удосконалення та оптимізації його ESG-активності.

5. З метою формалізації рекомендацій та підтвердження необхідності застосування ESG-активностей в діяльності підприємств для досягнення цілей сталого розвитку розроблено метод оцінювання впливу рівня ESG-активності підприємства на його фінансову результативність, результати використання якого будуть вагомим аргументом для окремих груп стейкхолдерів щодо імплементації ESG-активностей в діяльність підприємств, що розвиваються на засадах сталого розвитку.

Основні результати дослідження знайшли відображення в таких публікаціях дисертанта [187, 190, 188, 189].

ВИСНОВКИ

У дисертації вирішено важливе наукове завдання з поглиблення науково-методичних засад, удосконалення методичних підходів і розробки практичних рекомендацій з організування управління ESG-активністю підприємств, що дозволяє зробити такі висновки:

1. На основі ґрунтовного аналізування теоретичної бази дослідження, було уточнено категорійний апарат щодо управління ESG-активністю підприємств, зокрема запропоновано авторське трактування терміну «ESG-активність» та «ESG-мімікрія». Отримані результати дозволять використовувати єдину термінологію та сутнісно правильно розуміти явища та процеси, пов'язані з ESG-активністю підприємств.

2. Враховуючи спрямованість підприємств на досягнення цілей сталого розвитку, було ідентифіковано та уточнено мотиви ESG-активності підприємств, зокрема запропоновано класифікацію підвидів таких мотивів за об'єктами управління та векторами спрямування зусиль, що дозволило систематизувати наявні значення мотивів та напрямів ESG-активності підприємств. Розуміння цілей, мотивів та наслідків діяльності, їхнє взаємоузгодження, є ключовим у формування засад діяльності підприємств в умовах економіки, що функціонує на засадах сталого розвитку.

3. Розроблено систему ESG-блоків, які включають у себе ESG-стратегію, ESG-політику, ESG-цілі, пріоритети та принципи, систему ESG-індикаторів та видів ESG-активності у поєднанні з ESG-звітністю і ESG-комунікацією та схеми їхньої інкорпорації в систему управління підприємствами з метою спростити і прискорити процес впровадження ESG-активності в діяльність підприємств. Використання розроблених систем у практичній діяльності підприємств дозволить уніфікувати процес управління ESG-активністю та інтегрувати його в загальну систему управління підприємствами на засадах досягнення цілей сталого розвитку.

4. Задля інтеграції ESG-звітності у загальну систему звітності підприємства було розроблено принципову схему процесу створення і організування ESG-звітності на підприємствах на основі сучасних міжнародних стандартів (GRI, ISO, SASB, ESRS тощо), а також з урахуванням досвіду українських підприємств. Інформування стейкхолдерів про діяльність підприємств у розрізі досягнення цілей сталого розвитку за допомогою ESG-звітності та уніфікований підхід до звітування сприятиме відкритості та прозорості діяльності підприємств, їхній публічності, що сьогодні є необхідністю та вимогою часу.

5. Уточнення переліку та сутності принципів організування ESG-звітності на підприємствах є необхідністю для побудови сталого підприємництва, тому з метою не допустити фактичну реалізацію недоліків ESG-звітності на підприємствах запропоновано удосконалення принципів організування ESG-звітності, що дозволять досягти повноти відповідності концепції сталого розвитку економіки внаслідок використання підприємствами інструментів ESG-активностей.

6. Дослідження нечесних практик щодо інформування стейкхолдерів про ESG-активність підприємств дозволило виокремити форми та методи ESG-мімікрії та сформувавши рекомендації щодо недопущення ESG-мімікрії. Боротьба з ESG-мімікрією може відбуватись на рівні держави, міжнародних організацій, окремих груп стейкхолдерів, клієнтів підприємств, інвесторів, активістів та самих підприємств. Основними елементами комплексу боротьби з ESG-мімікрією з боку підприємств є забезпечення інформаційної транспарентності, комунікації зі стейкхолдерами та контроль за цими комунікаціями з обов'язковою інкорпорацією цього комплексу дій в ESG-стратегію підприємств.

7. З метою удосконалення процесу ESG-рейтингування і його подальшої практичної реалізації, в роботі запропоновано уніфіковану схему процесу такого рейтингування, що включає формулу розрахунку підсумкової кількості балів (рейтингу) та їхнє нормування з метою подальшого ранжування

та розподілу результатів за уніфікованою рейтинговою шкалою. Використання уніфікованої схеми процесу ESG-рейтингування дозволить не лише розрахувати підсумковий бал та визначити місця окремих підприємств на рейтинговій шкалі, але і виявити недоліки в організуванні ESG-активності окремих підприємств. Це дасть підстави для надання рекомендацій для удосконалення та оптимізації їхньої ESG-активності з метою підвищення рейтингової позиції як стимулу подальшого розвитку на засадах сталого розвитку.

8. З метою формалізації рекомендацій та підтвердження необхідності застосування ESG-активностей в діяльності підприємств для досягнення цілей сталого розвитку розроблено метод оцінювання впливу рівня ESG-активності підприємства на його фінансову результативність, результати використання якого будуть вагомим аргументом для окремих груп стейкхолдерів щодо імплементації ESG-активностей в діяльність підприємств, що розвиваються на засадах сталого розвитку.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. “Астарта” судитиметься із акціонером (2019)
<https://investory.news/astarta-suditimetsya-iz-akcionerom/>
2. 17 цілей, щоб змінити наш світ. <https://sdg.ukrstat.gov.ua/uk/>
3. A Short Introduction to the GRI Standards (2023)
<https://www.globalreporting.org/media/wtaf14tw/a-short-introduction-to-the-gri-standards.pdf>
4. Abrahamson, E., Park, C. (1994). Concealment of negative organisational outcomes: An agency theory perspective. *Acad Manage Rev* 37(5), 1302-1334.
5. Adams, R.B., Mehran, H. (2012). Bank board structure and performance: Evidence for large bank holding companies. *Journal of Financial Intermediation*, 21(2), 243-267
6. Adelman, S. (2018) The Sustainable Development Goals, anthropocentrism and neoliberalism. *Sustainable Development Goals: Law, Theory and Implementation*, pp. 15-40
7. Albuquerque, R., Koskinen, Y., & Zhang, C. (2019). (2018) Corporate Social Responsibility and Firm Risk: Theory and Empirical Evidence. *Management Science* 65(10):4451-4469.
8. Allen, C., Metternicht, G., Wiedmann, T. (2018) Initial progress in implementing the Sustainable Development Goals (SDGs): a review of evidence from countries. *Sustainability Science*, 13 (5), pp. 1453-1467.
9. Alshehhi, A., Nobanee, H., & Khare, N. (2018). The impact of sustainability practices on corporate financial performance: Literature trends and future research potential. *Sustainability*, 10(2), 494
10. Amel-Zadeh, A., and Serafeim, G. (2018). Why and how investors use ESG information: evidence from a global survey. *Finan. Anal. J.* 74, 87–103. doi: 10.2469/faj.v74.n3.2

11. Androniceanu, A. (2021). „Transparency in public administration as a challenge for a good democratic governance“, *Administratie si Management Public*, Vol. 36, pp. 149-164. DOI 10.24818/amp/2021.36-09. ISSN: 1583-9583
12. Astarta Holding PLC (2023) <https://infostrefa.com/infostrefa/en/profil/53,ASTARTA>
13. Avramov, D., S. Cheng, A. Lioui, A. Tarelli. (2022). Sustainable investing with ESG rating uncertainty. *J. Financ. Econ.*, 145 (2) (2022), pp. 642-664
14. Aydoğmuş, Mahmut, Güzhan Gülay, Korkmaz Ergun, (2022), Impact of ESG performance on firm value and profitability, *Borsa Istanbul Review*, Volume 22, Supplement 2, S119-S127, <https://doi.org/10.1016/j.bir.2022.11.006>.
15. Baron D. P. (2008). Managerial contracting and corporate social responsibility. *J. Public Econ.* 92 268–288. 10.1016/j.jpubeco.2007.05.008
16. Becker-Olsen, K., Potucek, S. (2013). Greenwashing. In: Idowu, S.O., Capaldi, N., Zu, L., Gupta, A.D. (eds) *Encyclopedia of Corporate Social Responsibility*. Springer, Berlin, Heidelberg. https://doi.org/10.1007/978-3-642-28036-8_104
17. Berg, F., J. F. Kölbel and R. Rigobon (2022), “Aggregate Confusion: The Divergence of ESG Ratings”, *Review of Finance* 26 (6), 1315–1344, <https://doi.org/10.1093/rof/rfac033>.
18. Berg, Florian and Fabisik, Kornelia and Sautner, Zacharias, *Is History Repeating Itself? The (Un)Predictable Past of ESG Ratings* (August 24, 2021). European Corporate Governance Institute – Finance Working Paper 708/2020, Available at SSRN: <https://ssrn.com/abstract=3722087> or <http://dx.doi.org/10.2139/ssrn.3722087>
19. Billio, M., Costola, M., Hristova, I., Latino, C., & Pelizzon, L. (2021). Inside the ESG ratings: (Dis)agreement and performance. *Corporate Social Responsibility and Environmental Management*, 28(5), 1426– 1445. <https://doi.org/10.1002/csr.2177>

20. Bowen, F., & Aragon-Correa, J. A. (2014). Greenwashing in Corporate Environmentalism Research and Practice: The Importance of What We Say and Do. *Organization & Environment*, 27(2), 107–112. <https://doi.org/10.1177/1086026614537078>
21. Breuer, A., Janetschek, H., Malerba, D. (2019) Translating Sustainable Development Goal (SDG) interdependencies into policy advice. *Sustainability (Switzerland)*, 11 (7).
22. Broadstock, D. C., Chan, K., Cheng, L. T., & Wang, X. (2021). The Role of ESG Performance During Times of Financial Crisis: Evidence from COVID-19 in China. *Finance research letters*, 38, 101716. <https://doi.org/10.1016/j.frl.2020.101716>.
23. Buallay, A., El Khoury, R., and Hamdan, A. (2021). Sustainability reporting in smart cities: A multidimensional performance measures. *Cities* 119, 103397. doi:10. 1016/j.cities.2021.103397
24. Buck, Bastian, Laura Espinach, Staffan Söderberg (2014). GRI G4 Guidelines and ISO 26000:2010 How to use the GRI G4 Guidelines and ISO 26000 in conjunction https://www.iso.org/files/live/sites/isoorg/files/archive/pdf/en/iso-gri-26000_2014-01-28.pdf
25. Capital Group ESG Global Study 2022 (2022). <https://coredatainsights.com/client-insights/capital-group-esg-global-study-2021/>
26. Chankseliani, M., McCowan, T. (2021) Higher education and the Sustainable Development Goals. *Higher Education*, 81 (1)
27. Chava, 2011; 20+ studies, both academic and industry; Lansilahti, 2012; Credit Suisse; Deutsche Bank; MSCI ESG Research, et al.; Huang, 2010; Bhagat and Bolton, 2008; Cremers et al., 2005; Deutsche Bank, 2012; ISS, 2011; et al.
28. Corporate Knights' 2023 ranking of the world's 100 most sustainable corporations <https://www.corporateknights.com/rankings/global-100-rankings/2023-global-100-rankings/2023-global-100-most-sustainable-companies/>

29. Cuadrado-Ballesteros, B., Lázaro, Rodríguez-Ariza, Isabel-María García-Sánchez. (2015). The role of independent directors at family firms in relation to corporate social responsibility disclosures. *Int Bus Rev* 24(5),890-901.
30. Dahlsrud, A. (2008). How corporate social responsibility is defined: an analysis of 37 definitions. *Corp. Soc. Responsibility Environ. Manag.* 15, 1–13. doi: 10.1002/csr.132
31. Dalal, K. K., & Thaker, N. (2019). ESG and corporate financial performance: A panel study of Indian companies. *Journal of Corporate Governance*, 18, 44–59.
32. de Freitas Netto, S.V., Sobral, M.F.F., Ribeiro, A.R.B. et al. Concepts and forms of greenwashing: a systematic review. *Environ Sci Eur* 32, 19 (2020). <https://doi.org/10.1186/s12302-020-0300-3>
33. De Lucia, C., Paziienza, P., & Bartlett, M. (2020). Does good ESG lead to better financial performances by firms? Machine learning and logistic regression models of public enterprises in Europe. *Sustainability*, 12(13), 5317.
34. Dhaliwal, D. S., Li, O. Z., Tsang, A., & Yang, Y. G. (2011). Voluntary Nonfinancial Disclosure and the Cost of Equity Capital: The Initiation of Corporate Social Responsibility Reporting. *The Accounting Review*, 86(1), 59–100. <http://www.jstor.org/stable/29780225>
35. Díaz, V., Ibrushi, D., and Zhao, J. (2021). Reconsidering systematic factors during the Covid-19 pandemic—the rising importance of ESG. *Finance Res. Lett.* 38:101870. doi: 10.1016/j.frl.2020.101870
36. Dimson, E., Marsh, P., & Staunton, M. (2020a). Divergent ESG ratings. *The Journal of Portfolio Management*, 47(1), 75-87.
37. Directive (EU) 2022/2464 of the European Parliament and of the Council of 14 December 2022 amending Regulation (EU) No 537/2014, Directive 2004/109/EC, Directive 2006/43/EC and Directive 2013/34/EU, as regards corporate sustainability reporting (Text with EEA relevance) <http://data.europa.eu/eli/dir/2022/2464/oj>

38. Directive 2013/34/EU of the European Parliament and of the Council of 26 June 2013 on the annual financial statements, consolidated financial statements and related reports of certain types of undertakings. Available at: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=celex%3A32013L0034>

39. Directive 2014/95/EU of the European Parliament and of the Council of 22 October 2014 amending Directive 2013/34/EU as regards disclosure of non-financial and diversity information by certain large undertakings and groups Text with EEA relevance. – Available at: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=celex%3A32014L0095>

40. Eco-Management and Audit Scheme (EMAS) (2023) https://green-business.ec.europa.eu/eco-management-and-audit-scheme-emas_en

41. Edelman Trust Barometer.(2021) <https://www.edelman.com/sites/g/files/aatuss191/files/2021-01/2021-edelman-trust-barometer.pdf>

42. Environmental, Social and Governance Ratings and Data Products Providers. (2021). Available at <https://www.iosco.org/library/pubdocs/pdf/IOSCOPD681.pdf>

43. Environmental, social and governance scores from Refinitiv (2022). https://www.refinitiv.com/content/dam/marketing/en_us/documents/methodology/refinitiv-esg-scores-methodology.pdf

44. Epstein, M. J. and Buhovac, A. R. (2014). Making sustainability work: Best practices in managing and measuring corporate social, environment and economic impacts. Berrett-Koehler Publishers

45. ESG and Climate Trends to Watch for 2023 by MSCI (2023). Available at: <https://www.msci.com/research-and-insights/2023-esg-climate-trends-to-watch>.

46. ESG Transparency index Ukraine (2020). https://cgpa.com.ua/wp-content/uploads/2022/02/Transp_index_2020_en_web-1.pdf

47. ESG Transparency Index Ukraine <https://index.cgpa.com.ua/eng2/>

48. Fatemi, A., Glaum, M., & Kaiser, S. (2018). ESG performance and firm value: The moderating role of disclosure. *Global Finance Journal*, 38, 45–64.
49. Finger, M.; Rosenboim, M. (2022). Going ESG: The Economic Value of Adopting an ESG Policy. *Sustainability* 2022, 14, 13917. <https://doi.org/10.3390/su142113917>
50. Foubert Anne-Laure, (2020). ESG Data Market: No Stopping Its Rise Now, <http://www.opimas.com/research/547/detail/>
51. Friede G., Busch T., Bassen A. (2015). ESG and financial performance: aggregated evidence from more than 2000 empirical studies. *J. Sustainable Finance Investment* 5 210–233. 10.1080/20430795.2015.111891
52. Friede, G., Busch, T., and Bassen, A. (2015). ESG and financial performance: Aggregated evidence from more than 2000 empirical studies. *J. Sustain. Finance Invest* 5 (4), 210–233. doi:10.1080/20430795.2015.1118917
53. Friedman, M. (1970). The social responsibility of business is to increase its profits. *N. Y. Times Magaz.* 13, 122–124. doi: 10.1177/13505076211045498
54. Fu T and Li J (2023), An empirical analysis of the impact of ESG on financial performance: the moderating role of digital transformation. *Front. Environ. Sci.* 11:1256052. doi: 10.3389/fenvs.2023.1256052
55. Fukuda-Parr, S., McNeill, D. (2019) Knowledge and Politics in Setting and Measuring the SDGs: Introduction to Special Issue. *Global Policy*, 10, pp. 5-15.
56. Fuso Nerini, F., Tomei, J., To, L.S. and 9 more (2018). Mapping synergies and trade-offs between energy and the Sustainable Development Goals. *Nature Energy*, 3 (1), pp. 10-15.
57. Giese Guido (2017). Has ESG Affected Stock Performance? <https://www.msci.com/www/blog-posts/has-esg-affected-stock/0794561659>
58. Global indicator framework for the Sustainable Development Goals and targets of the 2030 Agenda for Sustainable Development Available at: https://unstats.un.org/sdgs/indicators/Global%20Indicator%20Framework%20after%20refinement_Eng.pdf

59. Global Standards Fund (2021) <https://www.globalreporting.org/media/11jdjwuu/brochure-global-standards-fund-2021.pdf>
60. Grewal Jody and George Serafeim (2020). "Research on Corporate Sustainability: Review and Directions for Future Research", *Foundations and Trends® in Accounting*: Vol. 14: No. 2, pp 73-127. <http://dx.doi.org/10.1561/14000000061>
61. GRI Standards <https://www.globalreporting.org/how-to-use-the-gri-standards/gri-standards-english-language/>
62. Hetzner Christiaan (2022). Deutsche Bank raided by authorities over ESG ‘greenwashing’ claims. Available at: <https://finance.yahoo.com/news/deutsche-bank-raided-authorities-over-162135134.html>
63. HKEX Research Report: Performance Of ESG Equity Indices, Versus Traditional Equity Indices. Available at: https://www.hkex.com.hk/-/media/HKEX-Market/News/Research-Reports/HKEX-Research-Papers/2020/CCEO_ESGEqIdx_202011_e.pdf?la=en
64. Houston, J.F., H. Shan (2022). Corporate ESG profiles and banking relationships *Rev. Financ. Stud.*, 35 (7) pp. 3373-3417
65. Hřebiček, J., Soukopova, J., Štencl, M., Trenz, O. (2011). Integration of Economic, Environmental, Social and Corporate Governance Performance and Reporting in Enterprises. *Acta Universitatis Agriculturae et Silviculturae Mendelianae Brunensis*, 59(7): 157–177.
66. Integrating the Sustainable Development Goals into Corporate Reporting: A Practical Guide (2023) <https://unglobalcompact.org/library/5628>
67. International Organization of Securities Commissions (IOSCO) “Environmental, Social and Governance (ESG) Ratings and Data Providers” (2021) <https://www.iosco.org/library/pubdocs/pdf/IOSCOPD690.pdf>
68. Inventory of Business Indicators by The SDG Compass (2023) <https://sdgcompass.org/business-indicators/>

69. ISOHELPLINE. 2014. Integrated Management System Documentation/Manuals for Integrated Certification. [Online]. Available at: http://www.isohelpline.com/ims_iso_9000_iso_14000_ohsas_18000_document_manual.htm
70. Jean, MS, & Grant, E. "Management System Enabled ESG Performance." Proceedings of the 2022 14th International Pipeline Conference. Volume 1: Pipeline Safety Management Systems; Project Management, Design, Construction, and Environmental Issues; Strain-Based Design and Assessment; Risk and Reliability; Emerging Fuels and Greenhouse Gas Emissions. Calgary, Alberta, Canada. September 26–30, 2022. V001T01A004. ASME. <https://doi.org/10.1115/IPC2022-86870>
71. Jo H., Na H. (2012). Does CSR reduce firm risk? evidence from controversial industry sectors. *J. Bus. Ethics* 110 441–456. 10.1007/s10551-012-1492-2
72. Jyoti, G., and Khanna, A. (2021). Does sustainability performance impact financial performance? Evidence from Indian service sector firms. *Sustain. Dev.* 29, 1086–1095. doi:10.1002/sd.2204
73. Kasem E., O. Trenz, J. Hřebiček, O. Faldik (2015). Key sustainability performance indicator analysis for Czech breweries, *Acta Universitatis agriculturae mendelianae brunensis*, 63, 1937-1944.
74. Kasych A. Vochozka M. (2018). Methodological support of the enterprise sustainable development management. *Маркетинг і менеджмент інновацій*. No 1. С. 371–381
75. Khan, Mozaffar, George Serafeim, Aaron Yoon. (2016). Corporate Sustainability: First Evidence on Materiality. *The Accounting Review* 1 November 2016; 91 (6): 1697–1724. <https://doi.org/10.2308/accr-51383>
76. Kim, Min-Jung, Joo-young Lee, Jeong-A Park, (2022) A Study of Cosmetics Industry Sustainable Management Focused on the ESG. *J Korean Soc*

Cosmetol. 2022;28(6):1232-1240.DOI:
<https://doi.org/10.52660/JKSC.2022.28.6.1232>

77. Korchahina, L., & Ilchuk, P. (2024). Organizing the process of ESG reporting at enterprises. In R. Rusyn-Hrynyk, O. Sorochak, K. Bepaliuk, I. Bokhonko, L. Bublyk, O. Druhov, M. Gvozd, O. Hlushko, O. Hnylanska, P. Ilchuk, L. Korchahina, A. Kucher, T. Kulinich, Z. Lapishko, L. Lisovska, I. Matviy, Y. Moroz, R. Miroshnyk, V. Mykhailyshyn, S. Ohinok, B. Pshyk, O. Pyroh, O. Roik, & M. Vesolovska (Eds.), *Sustainability and resilience of economic systems: challenges, innovations, management*. Monograph. (pp. 1–254). Tallinn: Teadmus OÜ.

78. Kotsantonis, S., & Serafeim, G. (2019). Four things no one will tell you about ESG data. *Journal of Applied Corporate Finance*, 31(2), 50-58.

79. Koundouri, Phoebe, Nikitas Pittis, and Angelos Plataniotis. 2022. "The Impact of ESG Performance on the Financial Performance of European Area Companies: An Empirical Examination" *Environmental Sciences Proceedings* 15, no. 1: 13. <https://doi.org/10.3390/environsciproc2022015013>

80. KPIs for ESG 3.0 is published by DVFA Society of Investment Professionals in Germany in conjunction with EFFAS European Federation of Financial Analysts Societies. https://www.dvfa.de/fileadmin/downloads/Publikationen/Standards/KPIs_for_ESG_3_0_Final.pdf

81. KPMG, Sustainable Investing: Fast-Forwarding Its Evolution, (2020). Available at <https://assets.kpmg/content/dam/kpmg/xx/pdf/2020/02/sustainable-investing.pdf>

82. Krippendorff K. H. (2004): *Content Analysis: An Introduction to Its Methodology*, 2nd edition, Sage Publications Thousand Oaks, USA.

83. Kroll, C., Warchold, A., Pradhan, P. (2019) *Sustainable Development Goals (SDGs): Are we successful in turning trade-offs into synergies?*. Palgrave Communications, 5 (1)

84. Krüger, F. (2015). *Corporate storytelling: Theorie und empirie narrativer public relations in der unternehmenskommunikation*. Berlin, Germany: Springer-Verlag, 107.
85. Kundrya-Vysotska, O. та I. Demko. (2021). Екологічна, соціальна та управлінська (esg) інформація в обліковій системі як інструмент верифікації концепції сталого розвитку. *Financial and Credit Activity Problems of Theory and Practice*, 2(33), 554–565. <https://doi.org/10.18371/fcaptp.v2i33.207241>
86. Lev, B., Petrovits, C., and Radhakrishnan, S. (2010). Is doing good good for you? How corporate charitable contributions enhance revenue growth. *Strategy Manag. J.* 31 (2), 182–200. doi:10.1002/smj.810
87. Lusseau, D., Mancini, F. (2019) Income-based variation in Sustainable Development Goal interaction networks. *Nature Sustainability*, 2 (3), pp. 242-247.
88. Mair, Simon & Jones, Aled & Ward, Jonathan & Christie, Ian & Druckman, Angela & Lyon, Fergus. (2017). A Critical Review of the Role of Indicators in Implementing the Sustainable Development Goals. 10.1007/978-3-319-63007-6_3.
89. Makarenko, I., Plastun, A., Kozmenko, S., Kozmenko, O. and Rudychenko, A. (2022) "Corporate Transparency, Sustainable Development and SDG 2 and 12 in Agriculture: The Case of Ukraine", *AGRIS on-line Papers in Economics and Informatics*, Vol. 14, No. , pp.. ISSN 1804-1930.
90. Markopoulos, E., Katheeri, H., Qayed, H. (2023). A decision support system architecture for the development and implementation of ESG strategies at SMEs. In: Tareq Ahram, Waldemar Karwowski, Pepetto Di Bucchianico, Redha Taiar, Luca Casarotto and Pietro Costa (eds) *Intelligent Human Systems Integration (IHSI 2023): Integrating People and Intelligent Systems*. AHFE (2023) International Conference. AHFE Open Access, vol 69. AHFE International, USA. <http://doi.org/http://doi.org/10.54941/ahfe1002916>
91. Min-Jung Kim, Joo-young Lee, Jeong-A Park, (2022) A Study of Cosmetics Industry Sustainable Management Focused on the ESG. *J Korean Soc*

Cosmetol. 2022;28(6):1232-1240.DOI:
<https://doi.org/10.52660/JKSC.2022.28.6.1232>

92. Nilsson, M., Chisholm, E., Griggs, D. and 7 more (2018) Mapping interactions between the sustainable development goals: lessons learned and ways forward. *Sustainability Science*, 13 (6), pp. 1489-1503.

93. OECD: Global Outlook on Financing for Sustainable Development 2021 : A New Way to Invest for People and Planet [Online]. Available: <https://www.oecd-ilibrary.org/sites/6ea613f4-en/index.html?itemId=/content/component/6ea613f4-en>

94. Osagie, E.R., R. Wesselink, V. Blok, T. Lans, M. Mulder (2016). Individual competencies for corporate social responsibility: a literature and practice perspective. *J. Bus. Ethics*, 135 (11) (2016), pp. 233-252

95. Park J, Choi W, Jung SU. (2022). Exploring Trends in Environmental, Social, and Governance Themes and Their Sentimental Value Over Time. *Front Psychol*. 2022 Jun 28;13:890435. doi: 10.3389/fpsyg.2022.890435

96. Policy Efforts and Commitments for the SDGs. Available at: <https://dashboards.sdgindex.org/chapters/part-3-policy-efforts-and-commitments-for-the-sdgs>

97. Pradhan, P., Costa, L., Rybski, D. and 2 more (2017) A Systematic Study of Sustainable Development Goal (SDG) Interactions. *Earth's Future*, 5 (11), pp. 1169-1179

98. Principles for Responsible Investment. Available at: <https://www.unpri.org/pri/about-the-pri>

99. Proposals for a relevant and dynamic EU sustainability reporting standard setting (2023) https://finance.ec.europa.eu/system/files/2021-03/210308-report-efrag-sustainability-reporting-standard-setting_en.pdf

100. Refinitiv ESG company scores (2023). <https://www.refinitiv.com/en/sustainable-finance/esg-scores#t-score-range>

101. Sachs, J.D., Schmidt-Traub, G., Mazzucato, M. et al. Six Transformations to achieve the Sustainable Development Goals. *Nat Sustain* 2, 805–814 (2019). <https://doi.org/10.1038/s41893-019-0352-9>
102. Sachs, Jeffrey D., Guillaume Lafortune, Christian Kroll, Grayson Fuller, and Finn Woelm (2022). Sustainable Development Report 2022. Available at: <https://s3.amazonaws.com/sustainabledevelopment.report/2022/2022-sustainable-development-report.pdf>
103. SASB Standards <https://www.sasb.org/standards/download/>
104. Scanlan S (2017) Framing fracking: scale-shifting and greenwashing risk in the oil and gas industry. *Local Environ* 22(11):1311–1337. <https://doi.org/10.1080/13549839.2017.1345877>
105. Schmidt-Traub, G., Kroll, C., Teksoz, K. and 2 more (2017) National baselines for the Sustainable Development Goals assessed in the SDG Index and Dashboards. *Nature Geoscience*, 10 (8), pp. 547-555.
106. SDG 16 Business Framework. <https://sdg16.unglobalcompact.org/introduction>
107. SDG Compass guide for business. Inventory of Business Indicators (2023) <https://sdgcompass.org/business-indicators/>
108. SDG Index & Monitoring. Tracking progress on the Sustainable Development Goals. Available at: <https://www.unsdsn.org/sdg-index-and-monitoring>
109. Spencer, J. (2021) The sustainable development goals. *Design for Global Challenges and Goals*, pp. 12-25.
110. Stafford-Smith, M., Griggs, D., Gaffney, O. and 7 more (2017) Integration: the key to implementing the Sustainable Development Goals. *Sustainability Science*, 12 (6), pp. 911-919.
111. Steffen, W., K. Richardson, J. Rockström, S.E. Cornell, et.al. (2015). Planetary boundaries: Guiding human development on a changing planet. *Science* 347: 736, 1259855

112. Sustainable Development Goals Progress Chart 2022
<https://unstats.un.org/sdgs/report/2022/Progress-Chart-2022.pdf>
113. Tattersall M. (2022). The Rise of ESG Investing
<https://www.insiderintelligence.com/content/rise-of-esg-investing>
114. Teng X, Ge Y, Wu K-S, Chang B-G, Kuo L and Zhang X (2022), Too little or too much? Exploring the inverted U-shaped nexus between voluntary environmental, social and governance and corporate financial performance. *Front. Environ. Sci.* 10:969721. doi: 10.3389/fenvs.2022.969721
115. TerraChoice (2010) The sins of greenwashing: home and family edition.
<http://sinsofgreenwashing.org/findings/the-seven-sins/>
116. The 2023 Global 100: Overview of Corporate Knights Rating Methodology <https://www.corporateknights.com/wp-content/uploads/2023/03/2023-Global-100-Methodology.pdf>
117. The 2030 agenda for sustainable development.
<https://sdgs.un.org/2030agenda>
118. The Ellen MacArthur Foundation What is a circular economy?
<https://ellenmacarthurfoundation.org/topics/circular-economy-introduction/overview>
119. The Greenwashing Index. Available at:
<https://www.greenwashingindex.com/#>
120. The guide for business action on the SDGs https://sdgcompass.org/wp-content/uploads/2015/12/019104_SDG_Compass_Guide_2015.pdf
121. The SDG Compass (2023) Available at: <https://sdgcompass.org/>
122. The SDG Index and Dashboards
<https://dashboards.sdgindex.org/chapters/part-2-the-sdg-index-and-dashboards>
123. The Sustainability Yearbook (2022).
<https://www.spglobal.com/esg/csa/yearbook/2022/ranking/>
124. The Sustainability Yearbook 2023 (2023).
<https://www.spglobal.com/esg/csa/yearbook/2023/ranking/>

125. The Sustainable Development Report. Available at: <https://dashboards.sdgindex.org/rankings>

126. The Sustainable Development Report. Ukraine Available at: <https://dashboards.sdgindex.org/profiles/ukraine>

127. The Ten Principles of the UN Global Compact (2023). <https://unglobalcompact.org/what-is-gc/mission/principles>

128. The ten principles of the UN global compact. Principle Ten: Anti-Corruption. Available at: <https://unglobalcompact.org/what-is-gc/mission/principles/principle-10>

129. The Times Higher Education (THE) University Impact Rankings 2023 <https://www.timeshighereducation.com/world-university-rankings/impact-rankings-2023>

130. The war has devastated Ukraine's environment, too (2023) The Economist. <https://www.economist.com/europe/2023/01/12/the-war-has-devastated-ukraines-environment-too>

131. Top 5 publications in Publications in Sustainable Development Goals; Agenda; United Nations for the selected keyphrases T.33271 | 2017 to 2023, by FWCI. Available at: <https://www.scival.com/overview/summary?uri=Customer/702756/DocumentSet/672957>

132. Top 5 publications in Publications in Sustainable Development Goals; Agenda; United Nations for the selected keyphrases T.33271 | 2017 to 2023, by number of citations. Available at: <https://www.scival.com/overview/publications/summary?uri=Customer%2F702756%2FDocumentSet%2F672957>

133. Top 500 authors, by Scholarly Output in Publications in Sustainable Development Goals; Agenda; United Nations for the selected keyphrases T.33271 | 2017 to 2023 over the period 2017 to >2023. Available at:

<https://www.scival.com/overview/authors/topAuthorsByScholarlyOutput?uri=Custome/702756/DocumentSet/672957#AuthorLink>

134. Trahan, R. T., & Jantz, B. (2023). What is ESG? Rethinking the “E” pillar. *Business Strategy and the Environment*, 1– 10. <https://doi.org/10.1002/bse.3371>

135. Trillions needed to close finance gap on Sustainable Development Goals (2022) <https://www.ohchr.org/en/press-releases/2022/10/trillions-needed-close-finance-gap-sustainable-development-goals-says-un>

136. Turner L. (2013). MSCI KLD Scores. Available at <https://nbs.net/msci-kld-scores/>

137. UN Global Compact (2023) <https://unglobalcompact.org/>

138. United Nations Resolution 70/1 "Transforming our world: the 2030 Agenda for Sustainable Development", (2015), Available at: https://www.un.org/en/development/desa/population/migration/generalassembly/docs/globalcompact/A_RES_70_1_E.pdf

139. United Nations. THE 17 GOALS (2023) Available: <https://sdgs.un.org/goals>

140. United Nations. Transforming our world: the 2030 Agenda for Sustainable Development Available: <https://sdgs.un.org/2030agenda>

141. Van Zanten, Jan Anton and Huij, Joop, ESG to SDG: Do Sustainable Investing Ratings Align with the Sustainability Preferences of Investors, Regulators, and Scientists? (November 6, 2022). Available at SSRN: <https://ssrn.com/abstract=4186680> or <http://dx.doi.org/10.2139/ssrn.4186680>

142. Velte, P. (2017). Does ESG Performance have an impact on financial performance? Evidence from Germany. *Journal of Global Responsibility*, 8, 169–178.

143. Waddock, S. and Graves, S. (1997) The Corporate Social Performance—Financial performance Link. *Strategic Management Journal*, 18, 303-319

144. Waldron, T.L., Navis, C., Karam, E.P. and Markman, G.D. (2022), Toward a Theory of Activist-Driven Responsible Innovation: How Activists Pressure

Firms to Adopt More Responsible Practices. *J. Manage. Stud.*, 59: 163-193.
<https://doi.org/10.1111/joms.12548>

145. Wan, Guochao, Ahmad Yahya Dawod, Somsak Chanaim, Siva Shankar Ramasamy (2023). Hotspots and trends of environmental, social and governance (ESG) research: A bibliometric analysis, *Data Science and Management*, <https://doi.org/10.1016/j.dsm.2023.03.001>

146. WCED World Commission on Environment and Development (1987) Our common future. <http://www.un-documents.net/our-common-future.pdf>

147. Weitz, N., Carlsen, H., Nilsson, M. and 1 more (2018) Towards systemic and contextual priority setting for implementing the 2030 agenda. *Sustainability Science*, 13 (2), pp. 531-548.

148. Whelan, T., Atz, U., Holt, T. V., & Clark, C. (2021). ESG and financial performance: Uncovering the relationship by aggregating evidence from 1,000 plus studies published between 2015-2020. NYU Stern Center for Sustainable Business, Rockefeller Asset Management

149. Whelan, T., Atz, U., Van Holt, T., & Clark, C. (2021). ESG and financial performance. Uncovering the Relationship by Aggregating Evidence from, 1,000 Plus Studies Published between 2015-2020. NYU Stern Center for Sustainable Business. Retrieved May 22, 2022 from https://www.stern.nyu.edu/sites/default/files/assets/documents/NYU-RAM_ESG-Paper_2021.pdf

150. Williams, Z. (2022). The Materiality Challenge of ESG Ratings. *Economics and Culture*, 19(2) 97-108. <https://doi.org/10.2478/jec-2022-0019>

151. Wu, J., Guo, S., Huang, H. and 2 more (2018) Information and communications technologies for sustainable development goals: State-of-the-art, needs and perspectives. *IEEE Communications Surveys and Tutorials*, 20 (3), pp. 2389-2406

152. Wu, X., Fu, B., Wang, S. and 5 more (2022). Decoupling of SDGs followed by re-coupling as sustainable development progresses. *Nature Sustainability*, 5 (5), pp. 452-459.
153. Xie, J., Wataru, N., Michiyuki, Y., Hidemichi, F., & Shunsuke, M. (2019). Do Environmental, Social and Governance activities improve corporate financial performance? *Business Strategy and the Environment*, 28, 286–300.
154. Yoon, B., Lee, J., & Byun, R. (2018). Does ESG performance enhance firm value? Evidence from Korea. *Sustainability*, 10(10), 3635.
155. Yu, Ellen Pei-yi and Luu, B.V. and Chen, C.H. (2020) Greenwashing in environmental, social and governance disclosures. *Research in International Business and Finance* 52 (101192), <https://doi.org/10.1016/j.ribaf.2020.101192>
156. Zhao, C., Yu, G., Jiahai, Y., Mengya, W., Daiyu, L., Yiou, Z., & Jiangan, K. (2018). ESG and Corporate Financial Performance: Empirical Evidence from China's Listed Power Generation Companies. *Sustainability*, 10, 2607–2826.
157. Астарта – один з ключових постачальників продовольства для Всесвітньої продовольчої програми ООН в Україні (2023) <https://astartaholding.com/astarta-odyn-z-klyuchovyh-postachalnykiv-prodovolstva-dlya-vsesvitnoyi-prodovolchoyi-programy-oon-v-ukrayini/>
158. Астарта-Київ. Досьє від Latifundist.com (2023) https://latifundist.com/kompanii/132-astarta-kiev#page_company__tab_content-1
159. Болгар Т. М., Корчагіна Л. Ф. Методичні підходи визначення ефективності ESG-активності на основі кількісних показників фінансових результатів діяльності підприємства. *Collection of Scientific Papers with the Proceedings of the 1st International Scientific and Practical Conference «Scientific Exploration: Bridging Theory and Practice»* (October 14-16, 2024. Berlin, Germany). *European Open Science Space*, 2024. 161 p. С. 85-88.
160. Болгар Т. М., Корчагіна Л. Ф. (2024). Розвиток науково-методичних підходів до організації ESG-активності підприємств. *Академічний огляд*, № 1, 2024 р. с.7-19.

161. Болгар Т. М., Корчагіна Л. Ф. (2023). Розробка науково-методичних засад недопущення ESG-мімікрії суб'єктами господарювання. *European Vector of Economic Development*, 2023. № 2 (35), с. 6-18.
162. Болгар Т. М., Корчагіна Л. Ф. (2023). Сучасні тенденції сталого розвитку в розробці політик та стратегій у бізнес-середовищі. *International Science Journal of Management, Economics & Finance*. Vol. 2, No. 3, 2023, pp. 21-34. doi: 10.46299/j.isjmef.20230203.03.
163. Глобальний договір ООН в Україні (2023) <https://globalcompact.org.ua/pro-nas/gd-oon-v-ukraini/>
164. Глущенко А. (2021). ESG-звітність: ключ до серця інвестора <https://eba.com.ua/esg-zvitnist-klyuch-do-sertsya-investora/>
165. Гура, В., та Берданова О. (2022). Відновлення та розвиток підприємництва в Україні на основі esg-концепції. *Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка*. 2(50), 68-74. <https://doi.org/10.17721/1728-2217.2022.50.68-73>
166. Депутатський запит щодо порушення прав працівників агропромхолдингу «Астарта-Київ» (2021) <http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/wcadr41D?kodzap=65394>
167. Державна служба статистики України. Цілі сталого розвитку Україна - Поточний прогрес у розрізі цілей та індикаторів. <https://ukrstat.gov.ua/>
168. Десять принципів Глобального договору ООН. Global Compact Network Ukraine Available: <https://globalcompact.org.ua/pro-nas/desjat-principiv-gd-oon/>
169. Драннік А. (2022). Скручені мільярди. Як податкова схема грабує українців <https://vesti.ua/uk/strana-uk/skruchennye-milliardy-kak-nalogovaya-shema-grabit-ukraintsev>
170. За 10 місяців повномасштабної війни випалено 60 тисяч га лісів (2023). Державна екологічна інспекція. Джерело: <https://sensor.net/ua/n3393662>

171. Зайцева Л. О. (2019). Інтеграція сталого розвитку в діяльність підприємств // Економіка і держава, № 11. С. 55–60
172. Закон України Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/go/996-14>
173. Звіт зі сталого розвитку «Астарта Київ» за 2022 рік. https://astartaholding.com/wp-content/uploads/2023/04/astarta_sustainability-report_2022.pdf
174. Звіт зі сталого розвитку підприємства «Астарта» за 2021 рік. <https://astartaholding.com/wp-content/uploads/2022/07/sustainability-report-2021.pdf>
175. Звіти зі сталого розвитку за стандартами GRI підприємства «Астарта-Київ» (2023) <https://astartaholding.com/zvity/>
176. Іванчук В., Мошняга Н. (2020). Досягнення Цілей сталого розвитку у національному та регіональному розрізах. <https://voxukraine.org/doslidzhennya-sdg/>
177. Інтегрований звіт 2020 «ДТЕК» https://dtek.com/content/announces/pdf/dtek_ar_2020_ua_web_plus_s1180_t4458_ib428.pdf
178. Квятковська Л. А. (2013). Реалізація принципів концепції сталого розвитку в діяльності підприємства. Вісник соціально-економічних досліджень: зб. наук. пр. / голов. ред. М. І. Зверяков; Одеський нац. екон. ун-т., Вип. 1 (48), с. 85-89
179. Корпоративний аккаунт підприємства «Астарта-Київ» в соціальній мережі Instagram (2023) https://www.instagram.com/astartakyiv_holding/
180. Корпоративний аккаунт підприємства «Астарта-Київ» в соціальній мережі Facebook (2023) <https://www.facebook.com/astartaholding>
181. Корчагіна Л. Ф. Стан досягнення Україною цілей сталого розвитку. Матеріали X Міжнародної науково-практичної конференції «Сучасний менеджмент: тенденції, проблеми та перспективи розвитку», (Дніпро, 12 квітня 2023 р.) С. 23-25.

182. Корчагіна Л. Ф. Вплив інформаційної асиметрії на ESG-активність підприємства. Матеріали VI Міжнародної науково-практичної конференції «Актуальні проблеми менеджменту: теоретичні і практичні аспекти», (Одеса, 28 вересня 2023 р.) С. 252-252.

183. Корчагіна Л. Ф. Обґрунтування доцільності впровадження управління ESG-активністю на підприємстві. The XII International Scientific and Practical Conference «Goal and the role of world science in life», (March 27 – 29, 2023) Stockholm, Sweden. European conference. P 125-127 URL: <https://eu-conf.com/events/goal-and-the-role-of-world-science-in-life/>.

184. Корчагіна Л. Ф. Особливості, переваги та недоліки складання ESG-звітності підприємствами. Матеріали V Міжнародної наукової конференції «Традиційні та інноваційні підходи до наукових досліджень», (м. Тернопіль, 07 липня, 2023 р.) / Міжнародний центр наукових досліджень. – Вінниця: Європейська наукова платформа, 2023. – 246 с. С 56-57 DOI 10.36074/mcnd-07.07.2023.

185. Корчагіна Л. Ф. Проблеми та особливості науково-методичних засад ESG-звітності вітчизняних підприємств. Матеріали XI Міжнародної науково-практичної конференції «Сучасний менеджмент: тенденції, проблеми та перспективи розвитку», (Дніпро, 07 грудня 2023 р.) С. 23-25

186. Корчагіна Л. Ф. Розвиток теоретико-методичних підходів до організації процесу створення ESG-звітності на підприємствах. Вісник Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна серія «Економічна», (105), с. 57-66. <https://doi.org/10.26565/2311-2379-2023-105-06>

187. Корчагіна Л. Ф. Сучасні підходи до ефективного управління витратами підприємства. Матеріали IX Міжнародної науково-практичної конференції «Сучасний менеджмент: тенденції, проблеми та перспективи розвитку», (Дніпро, 15 грудня 2022 р.). С.158-161.

188. Корчагіна Л. Ф. Управління продуктивністю на основі аналізу «великих даних». The 12th International scientific and practical conference «Current

challenges, trends and transformations» (December 13 - 16, 2022) Boston, USA. International Science Group. P 290-292. DOI – 10.46299/ISG.2022.2.12.

189. Корчагіна Л. Ф. Шляхи становлення та необхідність розвитку ощадливого виробництва. Матеріали VIII Міжнародної науково-практичної конференції «Сучасний менеджмент: тенденції, проблеми та перспективи розвитку», (м. Дніпро, 03 грудня 2021 р.). С.55-57.

190. Корчагіна Л. Ф., Ільчук П. Г. (2024). Управління ESG-активністю підприємств на основі фінансових результатів їхньої діяльності. Наукові записки Національного університету «Острозька академія». Серія «Економіка», №34(62), с. 48-55.

191. Корчагіна Л.Ф. (2023). Науково-методичні засади побудови механізму управління ESG-активністю на підприємстві. Економіка та суспільство. № 52. URL: <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/2588> DOI: 10.32782/2524-0072/2023-52-71.

192. Лазоренко Т., Шолом І. (2020). Теоретичні засади концепції управління стійким розвитком підприємства. Галицький економічний вісник. Том 67. № 6. С. 175-184 https://doi.org/10.33108/galicianvisnyk_tntu2020.06.175

193. Маслак, О., Гришко, Н., Яковенко, Я., Пирогов, А., & Дубовик, О. (2022). Циркулярна економіка в Україні: екологічне, соціальне та корпоративне управління (esg) як інструмент стійкості соціально-відповідального бізнесу в умовах подолання пандемії COVID-19. Вісник Національного технічного університету "Харківський політехнічний інститут" (економічні науки), (3), 3–8. <https://doi.org/10.20998/2519-4461.2022.3.3>

194. Моніторинговий звіт "Цілі сталого розвитку: Україна" – 2021 рік https://ukrstat.gov.ua/csr_prezent/2020/ukr/st_rozv/publ/SDGs%20Ukraine%202021%20Monitoring%20Report%20ukr.pdf

195. Новікова О.Ф., Амоша О.І., Антонюк В.П. та ін. (2012). Сталий розвиток промислового регіону: соціальні аспекти: моногр. НАН України, Ін-т економіки пром-сті. Донецьк, 534 с
196. Орлова Н. С., Харламова А. О. (2014). Концептуальні засади корпоративної соціальної відповідальності в Україні : монографія. Донецьк, 250 с.
197. Офіційний сайт «Vodafone Україна» <https://www.vodafone.ua/>
198. Офіційний сайт «Астарта Київ» <https://astartaholding.com/>
199. Офіційний сайт «ДТЕК» <https://dtek.com/>
200. Офіційний сайт підприємства «Астарта-Київ» (2023) <https://astartaholding.com/>
201. Перелік національних індикаторів ЦСР, затверджених розпорядженням Кабінет Міністрів України від 21.08.2019 № 686-р "Питання збору даних для моніторингу реалізації цілей сталого розвитку", для яких здійснено розрахунок за методологією Економічної та соціальної комісії для Азії та Тихого океану (UNESCAP) у 2021 році https://ukrstat.gov.ua/csr_prezent/pni_21.pdf
202. Погляд керівників бізнесу в Україні 2022. Дослідження KPMG (2022). <https://kpmg.com/ua/uk/home/insights/2022/11/ukrainian-business-leaders-outlook-2022/esg-and-diversity-trends.html>
203. Політика сталого розвитку «Астарта Київ» <https://astartaholding.com/wp-content/uploads/2022/08/polityka-stalogo-rozvytku.pdf>
204. Політика Сталого Розвитку підприємства «Астарта-Київ» (2023) <https://astartaholding.com/wp-content/uploads/2022/08/polityka-stalogo-rozvytku.pdf>
205. Політика щодо протидії корупції підприємства «Астарта-Київ» (2023) <https://astartaholding.com/wp-content/uploads/2022/05/polityka-shhodo-protydiy-i-korupczyiyi.pdf>
206. Політики та процедури зі сталого розвитку підприємства «Астарта-Київ» (2023) <https://astartaholding.com/polityky-ta-procedury-zi-stalogo-rozvytku/>

207. ПРООН Україна. Що таке Цілі сталого розвитку? (2023) Available: <https://www.undp.org/uk/ukraine/tsili-staloho-rozvytku>
208. Профайл "Агропромхолдинг «Астарта-Київ»" на сайті Глобальний договір ООН в Україні (2023) <https://globalcompact.org.ua/members/agropromholdyng-astarta-kyuiv/>
209. Пшенична, М. (2022). Вплив повномасштабної російсько-української війни на практику імплементації ESG-підходів вітчизняними підприємствами. Економіка та суспільство, (46). <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2022-46-64>
210. Рейтинг SUSTAINABLE UKRAINE (2019). URL: <https://sustainableukraine.com/ua/about.html>
211. Річний звіт зі сталого розвитку 2022 «Vodafone Україна» https://www.vodafone.ua/storage/image-storage/2023/04/12/401/source/vodafone-annual-report-1204-ua_1681291386.pdf
212. Самоменеджмент : навч. пос. / О. Г. Ратушняк, О. Г. Лялюк. – Вінниця : ВНТУ, 2021. – 170 с.
213. Сисоєва І. М. (2021). Екологічні, соціальні та управлінські питання (ESG) як імператив для бізнесу в умовах пандемії. Агросвіт. № 4. С. 31–37. DOI: 10.32702/2306-6792.2021.4.31
214. Стрілець Р. (2023). Сума шкоди українському довкіллю від збройної агресії РФ вже становить понад 46 мільярдів доларів. Міністерство захисту довкілля та природних ресурсів України <https://www.kmu.gov.ua/news/ruslan-strilets-suma-shkody-ukrainskomu-dovkilliu-vid-zbroinoi-ahresii-rf-vzhe-stanovytponad-46-miliardiv-dolariv>
215. Тивончук О. (2020). ESG-рейтинги підприємств – сутність та особливості формування // Галицький економічний вісник, № 6(67). С. 104–113.
216. Учасники Мережі Глобального договору ООН в Україні (2023). <https://globalcompact.org.ua/members/?goal=k>
217. Цілі сталого розвитку в Україні. <https://ukraine.un.org/uk/sdgs>

218. Цілі сталого розвитку Україна - Відставання, що очікується, у розрізі індикаторів

https://ukrstat.gov.ua/csr_prezent/2021/ukr/ukr4_BOM_final/index.html#

219. Цілі сталого розвитку Україна - Поточний прогрес у розрізі цілей та індикаторів

https://ukrstat.gov.ua/csr_prezent/2021/ukr/ukr4_BOM_final/index.html#

220. Цілі сталого розвитку. Global Compact Network Ukraine Available: <https://globalcompact.org.ua/pro-nas/tsili-stijkogo-rozvytku/>

221. Цілі Сталого Розвитку: Україна. Національна доповідь <https://www.kmu.gov.ua/storage/app/sites/1/natsionalna-dopovid-csr-Ukrainy.pdf>

222. Яковенко Я. Ю. (2019). Концепція управління стійким розвитком підприємств. Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія «Економічні науки». № 36. С. 75–81. <https://doi.org/10.32999/ksu2307-8030/2019-36-13>.

ДОДАТКИ

Додаток А

Таблиця А.1 – Цілі сталого розвитку та їх ключові таргети

№	Назва	Мета	Кількість і приклади таргетів
1	Подолання бідності	Покласти край бідності у всіх її формах і вимірах до 2030 р.	7 До 2030 року викоринити крайню бідність для всіх людей у всьому світі, яка зараз вимірюється як люди, що живуть менш ніж на 1,25 долара на день До 2030 року зменшити принаймні наполовину частку чоловіків, жінок і дітей різного віку, які живуть у бідності у всіх її вимірах відповідно до національних визначень
2	Подолання голоду, розвиток сільського господарства	Покінчити з усіма формами голоду та недоїдання до 2030 року, щоб усі люди, особливо діти, отримували достатню та поживну їжу.	8 До 2030 року покінчити з голодом і забезпечити всім людям, особливо бідним і людям, які перебувають у вразливому становищі, включаючи немовлят, доступ до безпечної, поживної та достатньої кількості їжі протягом усього року. До 2030 року покінчити з усіма формами недоїдання, включаючи досягнення до 2025 року узгоджених на міжнародному рівні цілей щодо затримки росту та виснаження у дітей віком до 5 років, а також задовольнити харчові потреби дівчат-підлітків, вагітних і годуючих жінок і людей похилого віку.
3	Міцне здоров'я і благополуччя	Забезпечення здорового способу життя та добробуту людей будь-якого віку до 2030 року	13 До 2030 року знизити глобальний коефіцієнт материнської смертності до рівня менше 70 на 100 000 новонароджених До 2030 року покласти край смертності новонароджених і дітей віком до 5 років, якій можна було б запобігти, і всі країни мають на меті скоротити неонатальну смертність принаймні до 12 на 1000 новонароджених, а смертність дітей у віці до 5 років принаймні до 25 на 1000 живих. народження
4	Якісна освіта	Забезпечення всеохоплюючої і справедливої якісної освіти та заохочення можливості навчання впродовж усього життя для всі	10 До 2030 року забезпечити, щоб усі діти здобували безкоштовну, справедливу та якісну початкову та середню освіту, що призведе до відповідних та ефективних результатів навчання До 2030 року забезпечити всім дітям доступ до якісного раннього розвитку, догляду та

№	Назва	Мета	Кількість і приклади таргетів
			дошкільної освіти, щоб вони були готові до початкової освіти
5	Гендерна рівність	Забезпечення гендерної рівності, розширення прав і можливостей усіх жінок та дівчаток	9 Покінчити з усіма формами дискримінації всіх жінок і дівчат повсюди Викорінити всі форми насильства щодо всіх жінок і дівчат у державній і приватній сферах, включаючи торгівлю людьми, сексуальну та інші види експлуатації
6	Чиста вода та належні санітарні умови	Забезпечення наявності та сталого управління водними ресурсами та санітарією	8 До 2030 року досягти загального та справедливого доступу до безпечної та недорогої питної води для всіх До 2030 року забезпечити доступ до адекватних і справедливих умов санітарії та гігієни для всіх і припинити відкриту дефекацію, приділяючи особливу увагу потребам жінок і дівчат і тих, хто перебуває в уразливих ситуаціях
7	Доступна та чиста енергія	Забезпечення доступу всіх людей до прийнятних за ціною, надійних, сталих і сучасних джерел енергії	5 До 2030 року забезпечити загальний доступ до доступних, надійних і сучасних енергетичних послуг До 2030 року суттєво збільшити частку відновлюваної енергії у світовому енергетичному балансі
8	Гідна праця та економічне зростання	Сприяння безперервному, всеохопному і сталому економічному зростанню, повній і продуктивній зайнятості та гідній праці для всіх	12 Підтримувати економічне зростання на душу населення відповідно до національних умов і, зокрема, щонайменше 7 відсотків зростання валового внутрішнього продукту на рік у найменш розвинених країнах Досягнення вищих рівнів економічної продуктивності шляхом диверсифікації, технологічної модернізації та інновацій, у тому числі шляхом зосередження на секторах з високою доданою вартістю та трудомістких секторах
9	Промисловість, інновації та інфраструктура	Створення стійкої інфраструктури, сприяння всеохоплюючій і сталій індустріалізації та інноваціям	8 Розвивати якісну, надійну, стійку та стійку інфраструктуру, включаючи регіональну та транскордонну інфраструктуру, для підтримки економічного розвитку та добробуту людей, зосереджуючись на доступному та справедливому доступі для всіх Сприяти інклюзивній та сталій індустріалізації та до 2030 року значно підвищити частку промисловості у зайнятості та валовому внутрішньому продукті відповідно до національних умов, а також

№	Назва	Мета	Кількість і приклади таргетів
			подвоїти її частку в найменш розвинених країнах
10	Скорочення нерівності	Скорочення нерівності всередині країн і між ними	10 До 2030 року поступово досягти та підтримувати зростання доходів найнижчих 40 відсотків населення темпами, вищими за середні по країні До 2030 року розширити можливості та сприяти соціальному, економічному та політичному залученню всіх, незалежно від віку, статі, інвалідності, раси, етнічного походження, походження, релігії, економічного чи іншого статусу
11	Сталий розвиток міст і громад	Забезпечення відкритості, безпеки, життєстійкості й екологічної стійкості міст і населених пунктів	10 До 2030 року забезпечити всім доступ до достатнього, безпечного та доступного житла та базових послуг, а також покращити нетрі До 2030 року надати всім доступ до безпечних, недорогих, доступних і стійких транспортних систем, підвищуючи безпеку дорожнього руху, зокрема шляхом розширення громадського транспорту, приділяючи особливу увагу потребам тих, хто перебуває в уразливому становищі, жінок, дітей, людей з обмеженими можливостями та людей похилого віку осіб
12	Відповідальне споживання та виробництво	Забезпечення переходу до раціональних моделей споживання і виробництва	11 Впроваджувати 10-річну рамкову програму сталого споживання та виробництва, вживаючи заходів усіма країнами, причому розвинені країни беруть на себе провідну роль, беручи до уваги розвиток і можливості країн, що розвиваються До 2030 року досягти сталого управління та ефективного використання природних ресурсів
13	Пом'якшення наслідків зміни клімату	Вжиття невідкладних заходів щодо боротьби зі зміною клімату та її наслідками	5 Посилення стійкості та здатності до адаптації до небезпек, пов'язаних із кліматом, і стихійних лих Інтегрувати заходи щодо зміни клімату в національну політику, стратегії та планування
14	Збереження морських ресурсів	Збереження та стале використання океанів, морів і морських ресурсів в інтересах сталого розвитку	10 До 2025 року запобігти та суттєво зменшити всі види забруднення моря, зокрема від наземної діяльності, включаючи морське сміття та забруднення поживними речовинами Звести до мінімуму та усунути наслідки закислення океану, в тому числі шляхом посиленого наукового співробітництва

№	Назва	Мета	Кількість і приклади таргетів
15	Захист та відновлення екосистем суші	Захист і відновлення екосистем суші та сприяння їх раціональному використанню, раціональне лісокористування, боротьба з опустелюванням, припинення та повернення назад процесу деградації земель і зупинення втрати біорізноманіття	12 15.3 відновлювати деградовані землі та ґрунти, включно з землями, які постраждали від опустелювання, посухи та повеней, і прагнути до створення світу, деградації землі не буде До 2030 року забезпечити збереження гірських екосистем, у тому числі їхнього біорізноманіття, з метою підвищення їхньої здатності надавати переваги, необхідні для сталого розвитку
16	Мир, справедливість та сильні інститути	Сприяння розбудові миролюбного і всеохопного суспільства задля сталого розвитку, забезпечення всім доступу до правосуддя і створення ефективних, підзвітних та інклюзивних інституцій на всіх рівнях	12 Значно скоротити всі форми насильства та пов'язану з ними смертність повсюди Припинення жорстокого поводження, експлуатації, торгівлі та всіх форм насильства та тортур щодо дітей
17	Партнерство заради сталого розвитку	Сприяння розбудові миролюбного і всеохопного суспільства задля сталого розвитку, забезпечення всім доступу до правосуддя і створення ефективних, підзвітних та інклюзивних інституцій на всіх рівнях	19 Посилити мобілізацію внутрішніх ресурсів, у тому числі шляхом міжнародної підтримки країн, що розвиваються, для покращення внутрішньої спроможності збору податків та інших надходжень Мобілізація додаткових фінансових ресурсів для країн, що розвиваються, з багатьох джерел

Джерело: складено на основі [139, 140, 207, 220]

Додаток Б

Таблиця Б.1 – Basic ESG compliance questionnaire

Question	Your score
<p>How would you rate the ESG-related information availability on the corporate site of your company?</p> <p><i>Your comment/proposition (some information is missing, information is outdated, information is not systematized, etc)</i></p> <hr/>	
<p>How would you rate the quality of ESG-strategy/CSR-strategy of your company?</p> <p><i>Your comment/proposition (some information is missing, information is not relevant, information is redundant, information is not systematized, etc)</i></p> <hr/>	
<p>How would you rate the quality of ESG-reporting in your company?</p> <p><i>Your comment/proposition (some information is missing, information is outdated, information is redundant, information is not systematized, etc)</i></p> <hr/>	
<p>How would you rate the quality of anti-corruption policy of your company?</p> <p><i>Your comment/proposition (some information is missing, information is outdated, information is redundant, information is not systematized, etc)</i></p> <hr/>	
<p>How would you estimate position of your company in ESG-rankings?</p> <p><i>Your comment</i></p> <hr/>	
<p>How would you rate the involvement of your company in “sin” (alcohol, tobacco, gambling, weapons or other unethical/anti SDG) activities?</p> <p><i>Your comment</i></p> <hr/>	
<p>Over the past 3 years, were there any public scandals related to the negative impact of the company on achieving the SDGs, including lawsuits, fines, penalties, etc.</p> <p><i>Your comment</i></p> <hr/>	

Please evaluate from 1 to 10 (1 – unsatisfactory or missing, 10 – perfect, 0 – you don’t have any information related to this question)

Таблиця Б.2 – ESG communication questionnaire: Ecology

Question	Your score
<p>How would you rate the quality of communication about efforts of your company to reduce waste or its recycling or reuse measures (SDG 12. Responsible consumption and Production)?</p> <p><i>Your comment/proposition (some information is missing, information is outdated, information is not systematized, etc)</i></p> <hr/>	
<p>How would you rate the quality of communication about energy saving efforts of your company, including the use/development of energy-saving technologies, as well as the use of "green" energy (SDG 7: Affordable and Clean Energy, SDG 9. Industry, Innovation and Infrastructure)?</p> <p><i>Your comment/proposition (some information is missing, information is outdated, information is not systematized, etc)</i></p> <hr/>	
<p>How would you rate the quality of communication about efforts of your company to reduce emissions into the atmosphere, water, soil, etc. causing climate changes (SDG 13. Climate Action)?</p> <p><i>Your comment/proposition (some information is missing, information is outdated, information is not systematized, etc)</i></p> <hr/>	
<p>How would you rate the quality of communication about efforts of your company to save/protect water resources, including reducing water consumption, using renewable water sources, and implementing measures to conserve water resources (SDG 6. Clean Water and Sanitation)?</p> <p><i>Your comment/proposition (some information is missing, information is outdated, information is not systematized, etc)</i></p> <hr/>	
<p>How would you rate the quality of communication about efforts of your company to protect or improve/restore ecosystems, landscaping areas, etc. (SDG 15. Lifa and Land)?</p> <p><i>Your comment/proposition (some information is missing, information is outdated, information is not systematized, etc)</i></p> <hr/> <hr/>	

Please evaluate from 1 to 10 (1 – unsatisfactory or missing ... 10 – perfect, 0 – you don't have any information related to this question)

Таблица Б.3 – ESG communication questionnaire: Social

Question	Your score
<p>How would you rate the quality of communication about efforts of your company to ensure the health of staff, the development of sports or measures to improve the level of mental health of employees (SDG 3. Good Health and Well-being)?</p> <p><i>Your comment/proposition (some information is missing, information is outdated, information is not systematized, etc)</i></p> <hr/> <hr/>	
<p>How would you rate the quality of communication about efforts of your company to improve the qualifications of employees, in particular through the use of educational activities (SDG 4. Quality education)?</p> <p><i>Your comment/proposition (some information is missing, information is outdated, information is not systematized, etc)</i></p> <hr/> <hr/>	
<p>How would you rate the quality of communication about efforts of your company to create decent working conditions for workers, including decent wages (SDG 1. No Poverty, SDG 8. Decent Jobs and Economic Growth, SDG 10. Reduced inequality)?</p> <p><i>Your comment/proposition (some information is missing, information is outdated, information is not systematized, etc)</i></p> <hr/> <hr/>	
<p>How would you rate the quality of communication about efforts of your company to ensure gender equality in the company (SDG 5. Gender Equality)?</p> <p><i>Your comment/proposition (some information is missing, information is outdated, information is not systematized, etc)</i></p> <hr/> <hr/>	
<p>How would you rate the quality of communication about efforts of your company to overcome hunger or develop agriculture (SDG 2. Zero Hunger)?</p> <p><i>Your comment/proposition (some information is missing, information is outdated, information is not systematized, etc)</i></p> <hr/> <hr/>	

Please evaluate from 1 to 10 (1 – unsatisfactory or missing ... 10 – perfect, 0 – you don't have any information related to this question)

Таблица Б.4 – ESG compliance questionnaire: Governance

Question	Your score
<p>How would you rate the quality of anticorruption activity in your company (SDG 16. Peace and Justice - Strong Institutions)?</p> <p><i>Your comment/proposition (some actions are missing, some actions are outdated, actions are not systematized, etc)</i></p> <p>_____</p> <p>_____</p>	
<p>How would you rate the international cooperation/partnership efforts of your company (legislative initiatives, development of strategies, road maps, participation in round tables, meetings on sustainable development, etc.) in order to implement the SDGs (SDG 17. Partnerships for the Goals)?</p> <p><i>Your comment/proposition (some actions are missing, some actions are outdated, actions are not systematized, etc)</i></p> <p>_____</p> <p>_____</p>	
<p>How would you rate the efforts of your company to implement innovative solutions and technologies that contribute to the sustainable development of cities, improving the quality of life of the urban population (SDG 11. Sustainable Cities and Communities)?</p> <p><i>Your comment/proposition (some actions are missing, some actions are outdated, actions are not systematized, etc)</i></p> <p>_____</p> <p>_____</p>	
<p>How would you rate the quality of corporate governance in your company including such parameters as control over the observance of shareholders' rights, the presence of an active and independent supervisory board, company conducts an audit (SDG 16. Peace, justice and strong institutions)</p> <p><i>Your comment/proposition (some actions are missing, some actions are outdated, actions are not systematized, etc)</i></p> <p>_____</p> <p>_____</p>	
<p>Is there equal participation of women and men in the process of making strategic decisions, as well as the representation of different cultures, nationalities in the management of the company (SDG 5. Gender Equality)</p> <p><i>Your comment/proposition (additional actions are needed, there are problems, etc)</i></p> <p>_____</p> <p>_____</p>	

Please evaluate from 1 to 10 (1 – unsatisfactory or missing ... 10 – perfect, 0 – you don't have any information related to this question)

Таблица Б.5 – ESG compliance questionnaire: Deviations

Question	Yes/No
The company's activities belong to "sinful" (production and sale of tobacco, alcoholic beverages, weapons, the gambling and entertainment industry for adults, "dirty" energy, unhealthy food and drinks, etc.), that is, by default, it contributes to regression in achieving the SDGs	
Over the past 3 years, there have been public scandals related to the negative impact of the company on achieving the SDGs	
The company operates in a non-democratic country or one recognized as a human rights violator	
Over the past year, there have been officially recorded or mentioned in the press cases of ESG washing (green washing, blue washing and other types of ESG mimicry)	
Over the past 3 years, there have been lawsuits, fines, penalties, etc., related to environmental activities against the company	
Over the past year, there have been officially recorded or mentioned in the media cases of the company causing environmental damage	
Over the past year, there have been officially recorded or mentioned in the media cases of air pollution by the company	
Over the past year, there have been officially recorded or mentioned in the media cases of water pollution by the company	
Over the past year, there have been officially recorded or mentioned in the media cases of soil pollution by the company	
Other environmental criteria that may be recognized as having a negative impact on progress in achieving the SDGs	
Over the past 3 years, there have been lawsuits, fines, penalties, etc., related to social activities against the company	
Over the past year, there have been officially recorded or mentioned in the media cases of violation of human rights (employees, customers, etc.)	
Over the past year, there have been officially recorded or mentioned in the media cases of the company employing child labor	
Over the past year, there have been officially recorded or mentioned in the media cases of violations against employees (uneven salaries, discrimination, improper promotion of certain employees, harassment of employees, etc.)	
Over the past year, there have been officially recorded or mentioned in the media cases of violations of working conditions, in particular, medical care for employees or their work safety	
Other social criteria that may be recognized as having a negative impact on progress in achieving the SDGs	
Over the past 3 years, there have been corruption scandals related to the company's activities	
Over the past 3 years, there have been lawsuits, fines, penalties, etc. against the company related to corporate activities	
Over the past year, there have been officially recorded or mentioned in the media cases of violation of shareholders' rights	
Over the past year, there have been officially recorded or mentioned in the media cases of dirty money laundering	
Over the past year, there have been officially recorded or mentioned in the media cases of manipulation of reporting	
Other management criteria that may be recognized as having a negative impact on progress in achieving the SDGs	

Додаток В

Таблиця В.1 – Первинна анкета відповідності ESG

Питання	Ваша оцінка
<p>Як би ви оцінили доступність інформації про ESG на корпоративному сайті вашої підприємства?</p> <p><i>Ваш коментар/пропозиція (відсутня частина інформації, інформація застаріла, інформація зайва, інформація не систематизована тощо)</i></p> <hr/>	
<p>Як би ви оцінили якість ESG /CSR-стратегії вашої підприємства?</p> <p><i>Ваш коментар/пропозиція (деяка інформація відсутня, інформація не актуальна, інформація зайва, інформація не систематизована тощо)</i></p> <hr/>	
<p>Як би ви оцінили якість ESG-звітності у вашій підприємства?</p> <p><i>Ваш коментар/пропозиція (відсутня частина інформації, інформація застаріла, інформація зайва, інформація не систематизована тощо)</i></p> <hr/>	
<p>Як би ви оцінили якість антикорупційної політики вашої підприємства?</p> <p><i>Ваш коментар/пропозиція (відсутня частина інформації, інформація застаріла, інформація зайва, інформація не систематизована тощо)</i></p> <hr/>	
<p>Як би ви оцінили позицію вашої підприємства в ESG-рейтингах?</p> <p><i>Ваш коментар</i></p> <hr/>	
<p>Як би ви оцінили участь вашої підприємства в «гріховній» діяльності (алкоголь, тютюн, азартні ігри, зброя чи інша неетична діяльність або порушення ЦСР)?</p> <p><i>Ваш коментар</i></p> <hr/>	
<p>Чи були за останні 3 роки публічні скандали, пов'язані з негативним впливом підприємства на досягнення ЦСР, у тому числі судові позови, штрафи, пені тощо.</p> <p><i>Ваш коментар</i></p> <hr/>	

Будь ласка, оцініть від 1 до 10 (1 – незадовільно або відсутній ... 10 – відмінно, 0 – у вас немає інформації щодо цього питання)

Таблиця В.2 – ESG-комунікації підприємства в сфері екології

Питання	Ваша оцінка
<p>Як би ви оцінили якість комунікації підприємства щодо зменшення відходів або заходів щодо їх переробки чи повторного використання (ЦСР 12. Відповідальне споживання та виробництво)?</p> <p><i>Ваш коментар/пропозиція (деяка інформація відсутня, інформація не актуальна, інформація зайва, інформація не систематизована тощо)</i></p> <hr/>	
<p>Як би ви оцінили якість комунікації щодо енергозберігаючих заходів вашої підприємства, включно з використанням/розвитком енергозберігаючих технологій, а також використанням «зеленої» енергії (ЦСР 7: Доступна та чиста енергія, ЦСР 9. Промисловість, інновації та інфраструктура)?</p> <p><i>Ваш коментар/пропозиція (деяка інформація відсутня, інформація не актуальна, інформація зайва, інформація не систематизована тощо)</i></p> <hr/>	
<p>Як би ви оцінили якість комунікації про зусилля вашої підприємства щодо зменшення викидів в атмосферу, воду, ґрунт тощо, що спричиняють зміни клімату (ЦСР 13. Пом'якшення наслідків зміни клімат)?</p> <p><i>Ваш коментар/пропозиція (деяка інформація відсутня, інформація не актуальна, інформація зайва, інформація не систематизована тощо)</i></p> <hr/>	
<p>Як би ви оцінили якість комунікації підприємства щодо збереження/захисту водних ресурсів, включаючи зменшення споживання води, використання відновлюваних джерел води та впровадження заходів щодо збереження водних ресурсів (ЦСР 6. Чиста вода та належні санітарні умови)?</p> <p><i>Ваш коментар/пропозиція (деяка інформація відсутня, інформація не актуальна, інформація зайва, інформація не систематизована тощо)</i></p> <hr/>	
<p>Як би ви оцінили якість комунікації про зусилля вашої підприємства щодо захисту або покращення/відновлення екосистем, озеленення територій тощо (ЦСР 15. Захист та відновлення екосистем суші)?</p> <p><i>Ваш коментар/пропозиція (деяка інформація відсутня, інформація не актуальна, інформація зайва, інформація не систематизована тощо)</i></p> <hr/>	

Будь ласка, оцініть від 1 до 10 (1 – незадовільно або відсутній ... 10 – відмінно, 0 – у вас немає інформації щодо цього питання)

Таблиця В.3 – ESG-комунікації підприємства в соціальній сфері

Питання	Ваша оцінка
<p>Як би ви оцінили якість комунікації вашої підприємства щодо забезпечення здоров'я персоналу, розвитку спорту чи заходів щодо покращення рівня психічного здоров'я працівників (ЦСР 3. Міцне здоров'я і благополуччя)?</p> <p><i>Ваш коментар/пропозиція (відсутня частина інформації, інформація застаріла, інформація зайва, інформація не систематизована тощо)</i></p> <hr/> <hr/>	
<p>Як би ви оцінили якість комунікації про зусилля вашої підприємства щодо підвищення кваліфікації співробітників, зокрема через використання освітніх заходів (ЦСР 4. Якісна освіта)?</p> <p><i>Ваш коментар/пропозиція (відсутня частина інформації, інформація застаріла, інформація зайва, інформація не систематизована тощо)</i></p> <hr/> <hr/>	
<p>Як би ви оцінили якість інформації про зусилля вашої підприємства створити гідні умови праці для працівників, у тому числі гідну заробітну плату (ЦСР 1. Подолання бідності, ЦСР 8. Гідна праця та економічне зростання, ЦСР 10. Скорочення нерівності)?</p> <p><i>Ваш коментар/пропозиція (відсутня частина інформації, інформація застаріла, інформація зайва, інформація не систематизована тощо)</i></p> <hr/> <hr/>	
<p>Як би ви оцінили якість комунікації про зусилля вашої підприємства щодо забезпечення гендерної рівності в підприємства (ЦСР 5. Гендерна рівність)?</p> <p><i>Ваш коментар/пропозиція (відсутня частина інформації, інформація застаріла, інформація зайва, інформація не систематизована тощо)</i></p> <hr/> <hr/>	
<p>Як би ви оцінили якість комунікації про зусилля вашої підприємства з подолання голоду чи розвитку сільського господарства (ЦСР 2. Подолання голоду, розвиток сільського господарства)?</p> <p><i>Ваш коментар/пропозиція (відсутня частина інформації, інформація застаріла, інформація зайва, інформація не систематизована тощо)</i></p> <hr/> <hr/>	

Будь ласка, оцініть від 1 до 10 (1 – незадовільно або відсутній ... 10 – відмінно, 0 – у вас немає інформації щодо цього питання)

Таблиця В.4 – Анкета ESG-комплаєнсу в сфері управління

Питання	Ваша оцінка
<p>Як би ви оцінили якість антикорупційної діяльності у вашій підприємства (ЦСР 16. Мир, справедливість та сильні інститути)?</p> <p><i>Ваш коментар/пропозиція (деякі дії відсутні, деякі дії застаріли, дії не систематизовані тощо)</i></p> <p>_____</p> <p>_____</p>	
<p>Як би ви оцінили міжнародне співробітництво/партнерство вашої підприємства (законодавчі ініціативи, розробка стратегій, дорожніх карт, участь у круглих столах, зустрічах зі сталого розвитку тощо) для реалізації ЦСР (ЦСР 17. Партнерство заради сталого розвитку)?</p> <p><i>Ваш коментар/пропозиція (деякі дії відсутні, деякі дії застаріли, дії не систематизовані тощо)</i></p> <p>_____</p> <p>_____</p>	
<p>Як би ви оцінили зусилля вашої підприємства щодо впровадження інноваційних рішень і технологій, які сприяють сталому розвитку міст, покращенню якості життя міського населення (ЦСР 11. Сталий розвиток міст і громад)?</p> <p><i>Ваш коментар/пропозиція (деякі дії відсутні, деякі дії застаріли, дії не систематизовані тощо)</i></p> <p>_____</p> <p>_____</p>	
<p>Як би ви оцінили якість корпоративного управління у вашій підприємства, включаючи такі параметри, як контроль за дотриманням прав акціонерів, наявність активної та незалежної наглядової ради, проведення аудиту (ЦСР 16. Мир, справедливість та сильні інститути)</p> <p><i>Ваш коментар/пропозиція (деякі дії відсутні, деякі дії застаріли, дії не систематизовані тощо)</i></p> <p>_____</p> <p>_____</p>	
<p>Чи забезпечена рівноправна участь жінок і чоловіків у процесі прийняття стратегічних рішень в підприємства, а також представництво різних культур, національностей в управлінні підприємствами (ЦСР 5. Гендерна рівність)</p> <p><i>Ваш коментар/пропозиція (потрібні додаткові дії, є проблеми тощо)</i></p> <p>_____</p> <p>_____</p>	

Будь ласка, оцініть від 1 до 10 (1 – незадовільно або відсутній ... 10 – відмінно, 0 – у вас немає інформації щодо цього питання)

Таблиця В.5 – Анкета відповідності ESG: Відхилення

Питання	Так/Ні
Діяльність підприємства відноситься до «гріховних» (виробництво та продаж тютюну, алкогольних напоїв, зброї, індустрія азартних ігор та розваг для дорослих, «брудна» енергетика, нездорова їжа та напої тощо), тобто за замовчуванням сприяє регресу в досягненні ЦСР	
За останні 3 роки відбувалися публічні скандали щодо негативного впливу підприємства на досягнення ЦСР	
Підприємство працює в недемократичній країні або країні, яка визнана порушницею прав людини	
За останній рік були офіційно зафіксовані або згадані в пресі випадки ESG-мімікрії	
За останні 3 роки проти підприємства були судові позови, штрафи, пені тощо, пов'язані з екологічною діяльністю	
За останній рік були офіційно зафіксовані або згадувані в ЗМІ випадки нанесення підприємством шкоди довкіллю	
За останній рік були офіційно зафіксовані або згадувані в ЗМІ випадки забруднення повітря підприємствами	
Протягом останнього року були офіційно зафіксовані або згадувані в ЗМІ випадки забруднення води підприємством	
За останній рік були офіційно зафіксовані або згадувані в ЗМІ випадки забруднення ґрунтів підприємствами	
Інші екологічні критерії, які можуть бути визнані такими, що мають негативний вплив на прогрес у досягненні ЦСР	
За останні 3 роки проти підприємства були судові позови, штрафи, пені тощо, пов'язані з громадською діяльністю.	
За останній рік були офіційно зафіксовані чи зазначені у ЗМІ випадки порушення прав людини (співробітників, клієнтів тощо)	
За останній рік були офіційно зафіксовані або згадувані в ЗМІ випадки використання на підприємстві дитячої праці	
За останній рік були офіційно зафіксовані або зазначені в ЗМІ випадки порушень щодо працівників (нерівномірність оплати праці, дискримінація, неналежне просування окремих працівників, утиски працівників тощо).	
Протягом останнього року були офіційно зафіксовані чи зазначені у ЗМІ випадки порушення умов праці, зокрема, медичного обслуговування працівників чи безпеки їх праці.	
Інші соціальні критерії, які можуть бути визнані такими, що мають негативний вплив на прогрес у досягненні ЦСР	
За останні 3 роки в підприємства були корупційні скандали	
За останні 3 роки проти підприємства були судові позови, штрафи, пені тощо, пов'язані з корпоративною діяльністю	
За останній рік були офіційно зафіксовані або зазначені в ЗМІ випадки порушення прав акціонерів	
Протягом останнього року були офіційно зафіксовані або згадувані в ЗМІ випадки відмивання брудних грошей	
За останній рік були офіційно зафіксовані чи зазначені у ЗМІ випадки маніпулювання звітністю	
Інші критерії управління, які можуть бути визнані такими, що мають негативний вплив на прогрес у досягненні ЦСР	

Додаток Г

Таблиця Г.1 – Дані для аналізування в розрізі обраних підприємств-лідерів

Company	ESG Score	p/e	ROE	ROA	p/s	Current ratio	Debt-to-equity	p/b	beta
ASE Technology Holding Co., Ltd.	93	16.51	12.41%	5.47%	0.91	1.21	0.37	2.01	1.22
Coca-Cola HBC AG	91				1.14	1.21	0.99	3.04	1.24
Deutsche Telekom AG	90	17.98	10.39%	4.20%	0.94	0.99	156.78	1.74	0.57
United Microelectronics Corporation	90	9.72	19.58%	12.20%	2.33	2.38	0.14	2.01	1.2
Indra Sistemas, S.A.	87	13.75	18.97%	4.33%	0.67	1.12	0.43	2.57	0.97
Klabin S.A.	85	9.1			1.34				1.12
Owens Corning	85	11.42	25.59%	11.47%	1.35	2.16	0.59	3.01	1.5
Japan Airlines Co., Ltd.	85	12.16	11.09%	3.78%		1.47	0.87	0.87	0.65
Engie SA	82					0.94	0.91		1.05
ASML Holding N.V.	82	36.73	73.29%	20.72%	18.37	1.33	0.38	32.17	1.48
AXA SA	81				0.69	0.13	0.29	1.51	1.22
Chugai Pharmaceutical Co., Ltd.	80	25.82	22.40%	18.01%	6.43	4.76		5.66	0.76
Newmont Corporation	80		6.28%	3.19%	2.98	2.12	0.31	1.68	0.43
CNH Industrial N.V.	78	7.08	29.90%	5.41%	0.69	8.36	3.1	2.37	1.64
Siemens Aktiengesellschaft	77	13.76	20.01%	7.13%	1.8	1.35	0.74	2.64	1.29
UPM-Kymmene Oyj	77	9.98	12.57%	8.65%	1.14	2.17	0.12	1.31	1.23
Reckitt Benckiser Group plc	76				2.74	0.54	0.57	4.19	0.47
HP Inc.	76	9.15	-138.83%	9.05%	0.56	0.73		27.86	1.04
Temenos AG	76				6.98	0.42	0.91	11.99	1.06
Sumitomo Forestry Co., Ltd.	75	7.47	12.01%	4.81%	0.53	1.7	0.55	0.91	0.77
Abbott Laboratories	75	37.44	20.15%	10.24%	4.38	1.74	0.38	5.2	0.73
S&P Global Inc.	73	56.99	10.72%	6.30%	11.36	0.92	0.32	3.89	1.17
Yum China Holdings, Inc.	73	22.81	10.91%	6.66%	1.83	1.59	0.25	2.48	0.45
SAP SE	72	29.73	8.22%	4.97%	5.61	1.55	0.21	4.04	1.22
TELUS Corporation	78	43.39	7.65%	2.43%	1.83	0.66	1.34	1.87	0.75
Veolia Environnement	82				0.51	0.94	1.46	1.44	1.22
Capgemini	77				1.57	1.36	0.56	3.54	1.45
Intesa Sanpaolo	78	6.99	10.63%	0.75%	2.3	1.16	1.48		1.2
Linde	80	33.91	16.59%	8.61%	6.14	0.83	0.33	4.89	0.88
Ecolab	74	46.02	18.81%	6.56%	3.99	1.26	0.96	7.78	1.08
Nabtesco Corporation	74	25.68	4.45%	2.72%		1.85		1.15	0.62
Bridgestone Corporation	76				0.91	2.17	0.15	1.24	0.56
TotalEnergies SE	74	8.59	21.81%	8.74%	0.59	1.15	0.35	1.46	0.72
Arkema S.A.	78	20.04	8.66%	4.64%	0.7	2.25	0.4	1.1	1.41
Mitsubishi Chemical Group Corporation	76	12.93	4.57%	1.58%	0.27	1.4	0.79	0.64	0.39
Saipem SpA	77				0.31	1.15	0.96	1.46	1.13
GSK plc	84	9.96	52.88%	10.22%	2.1	0.95	1.27	6.4	0.63
Allianz SE	82	12.08	15.31%	0.88%	0.65	0.99	0.94	1.85	1.12
Roche Holding AG	79					1.18	0.67	7.38	0.43
OMRON Corporation	80	23.96	7.16	5.36%	1.48	2.65		1.77	1.22

Таблиця Г.2 – Дані для аналізування в розрізі обраних підприємств-аутсайдерів

Company	ESC Score	p/e	ROE	ROA	p/s	Current ratio	Debt-to-equity	p/b	beta
Chegg, Inc.	41		2.02%	0.98%	1.79	2.31	0.58	1.28	1.28
Fortinet, Inc.	47	40.37	3362.00%	15.00%	10.17	1.3	13.38	-162	1.09
Whitbread plc	48	2163	8.31%	4.10%	2.4	1.42	125.83	1.85	1.01
Westpac Banking Corporation	48	10.76			2.11	1.16	2.19	0.96	1
Tencent Holdings Limited	49	13.4	14.60%	7.24%	4.36			3.11	0.36
Heineken Holding N.V.	52	19.02			1.61	0.77	0.65	2.54	0.73
Bank of America Corporation	53	9.43	12.08%	0.97%	2.32	0.83	1.12	1.1	1.41
Fresenius SE & Co. KGaA	53	70.23	4.88%	2.02%	0.4	1.54	0.36	0.51	1.15
Verisk Analytics, Inc.	53	70.25	135.34%	17.39%	13.87	1.18	7.22	21.14	0.81
Companhia Siderúrgica Nacional	54		-1.56%	-0.38%	0.63	1.53	1.87	1.29	1.99
TE Connectivity Ltd.	54	23.34	18.88%	9.91%	2.72	1.77	0.31	3.82	1.39
Ventas, Inc.	54	4990	0.05%	0.02%	4.86	0.43	1.36	1.95	1.29
Iron Mountain Incorporated	55	73.66	131.56%	3.70%	4	0.81	43.97	31.95	0.89
HSBC Holdings plc	55	5.88	14.04%	0.91%	2.11	0.95	0.47	0.82	0.63
Rotork plc	55	26.29			443	2.9	0.01	5.49	0.42
China Everbright Environment Group Limited	56				0.43	1.14	1.09	0.26	0.33
UniCredit S.p.A.	56		13.70%	0.98%	2.37	1.12	1.5	0.91	1.28
Rakuten Group, Inc.	56		-32.16%	-1.51%	0.65	1.13	4.26	1.06	0.96
Kilroy Realty Corporation	56	21.54	3.84%	1.97%	4.08	2.57	0.87	0.82	1
Rentokil Initial plc	56	20.88			3.14	1.13	0.88	2.84	1.03
Investec Group	57	728.49	12.63%	1.18%	1.52			0.96	1.13
Gibson Energy Inc	58	13.6	35.70%	6.30%	0.29	1.04	2.76	4.98	0.95
Swedbank AB (publ)	58	7.4	17.69%	1.08%		1.49	4.59		0.97
ONEOK, Inc.	58	12.88	26.44%	8.41%	1.83	0.97	1.32	4.83	1.67
Baker Hughes Company	59	20.59	9.94%	4.21%	1.63	1.27	0.38	2.37	1.43
Canadian Imperial Bank of Commerce	59	12.6	13.55%	0.68%	1.09	1.06	0.13	1.2	1.07
Telefonaktiebolaget LM Ericsson (publ)	59	18.53	11.80%	4.36%	0.08	1.1	0.19	1.59	0.63
Illumina, Inc.	59		2.13%	1.19%	4.82	1.69	0.25	3.32	1.16
Smith & Nephew plc	59				2.28	2.19	0.5	2.26	0.69
Marui Group Co., Ltd.	60	23.16	7.47%	1.88%		2.4	1.76	1.93	0.44
AB Electrolux (publ)	60		-18.06%	-2.36%	0.23	1.02	1.95	2.03	1.34
Entain Plc	60		-15.32%	3.85%	1.39	0.74	111.56	2.04	1.21
Spirit AeroSystems Holdings, Inc.	60			-9.62%	0.67	1.41		-13.7	1.78
Amplifon S.p.A.	60	35.77	16.74%	4.87%	2.83	0.48	0.63	5.76	0.44
Barclays PLC	60	4.61	7.73%	0.35%	0.96	1.36	6.39	0.36	1.45
Orkla ASA	60	14.96	12.57%	6.63%	1.12	0.34		1.73	0.51
Svenska Handelsbanken AB (publ)	60	8.18	13.74%	0.73%	2.66	1.99	0.18	1.1	0.75

Таблиця Г.3 – Відфільтровані дані для аналізування в розрізі обраних підприємств-лідерів

Company	ESG Score	p/e	ROE	ROA	p/s	Current ratio	Debt-to-equity	p/b	beta
ASE Technology Holding Co., Ltd.	93	16.51	12.41%	5.47%	0.91	1.21	0.37	2.01	1.22
Coca-Cola HBC AG	91				1.14	1.21	0.99	3.04	1.24
Deutsche Telekom AG	90	17.98	10.39%	4.20%	0.94	0.99		1.74	0.57
United Microelectronics Corporation	90	9.72	19.58%	12.20%	2.33	2.38	0.14	2.01	1.2
Indra Sistemas, S.A.	87	13.75	18.97%	4.33%	0.67	1.12	0.43	2.57	0.97
Klabin S.A.	85	9.1			1.34				1.12
Owens Corning	85	11.42	25.59%	11.47%	1.35	2.16	0.59	3.01	1.5
Japan Airlines Co., Ltd.	85	12.16	11.09%	3.78%		1.47	0.87	0.87	0.65
Engie SA	82					0.94	0.91		1.05
ASML Holding N.V.	82	36.73		20.72%		1.33	0.38		1.48
AXA SA	81				0.69	0.13	0.29	1.51	1.22
Chugai Pharmaceutical Co., Ltd.	80	25.82	22.40%	18.01%	6.43			5.66	0.76
Newmont Corporation	80		6.28%	3.19%	2.98	2.12	0.31	1.68	0.43
CNH Industrial N.V.	78	7.08	29.90%	5.41%	0.69		3.1	2.37	1.64
Siemens Aktiengesellschaft	77	13.76	20.01%	7.13%	1.8	1.35	0.74	2.64	1.29
UPM-Kymmene Oyj	77	9.98	12.57%	8.65%	1.14	2.17	0.12	1.31	1.23
Reckitt Benckiser Group plc	76				2.74	0.54	0.57	4.19	0.47
HP Inc.	76	9.15		9.05%	0.56	0.73			1.04
Temenos AG	76				6.98	0.42	0.91		1.06
Sumitomo Forestry Co., Ltd.	75	7.47	12.01%	4.81%	0.53	1.7	0.55	0.91	0.77
Abbott Laboratories	75	37.44	20.15%	10.24%	4.38	1.74	0.38	5.2	0.73
S&P Global Inc.	73	56.99	10.72%	6.30%		0.92	0.32	3.89	1.17
Yum China Holdings, Inc.	73	22.81	10.91%	6.66%	1.83	1.59	0.25	2.48	0.45
SAP SE	72	29.73	8.22%	4.97%	5.61	1.55	0.21	4.04	1.22
TELUS Corporation	78	43.39	7.65%	2.43%	1.83	0.66	1.34	1.87	0.75
Veolia Environnement	82				0.51	0.94	1.46	1.44	1.22
Capgemini	77				1.57	1.36	0.56	3.54	1.45
Intesa Sanpaolo	78	6.99	10.63%	0.75%	2.3	1.16	1.48		1.2
Linde	80	33.91	16.59%	8.61%	6.14	0.83	0.33	4.89	0.88
Ecolab	74	46.02	18.81%	6.56%	3.99	1.26	0.96	7.78	1.08
Nabtesco Corporation	74	25.68	4.45%	2.72%		1.85		1.15	0.62
Bridgestone Corporation	76				0.91	2.17	0.15	1.24	0.56
TotalEnergies SE	74	8.59	21.81%	8.74%	0.59	1.15	0.35	1.46	0.72
Arkema S.A.	78	20.04	8.66%	4.64%	0.7	2.25	0.4	1.1	1.41
Mitsubishi Chemical Group Corp	76	12.93	4.57%	1.58%	0.27	1.4	0.79	0.64	0.39
Saipem SpA	77				0.31	1.15	0.96	1.46	1.13
GSK plc	84	9.96	52.88%	10.22%	2.1	0.95	1.27	6.4	0.63
Allianz SE	82	12.08	15.31%	0.88%	0.65	0.99	0.94	1.85	1.12
Roche Holding AG	79					1.18	0.67	7.38	0.43
OMRON Corporation	80	23.96	7.16%	5.36%	1.48	2.65		1.77	1.22

Таблиця Г.4 – Відфільтровані дані для аналізування в розрізі вибраних підприємств-аутсайдерів

Company	ESC Score	p/e	ROE	ROA	p/s	Current ratio	Debt-to-equity	p/b	beta
Chegg, Inc.	41		2.02%	0.98%	1.79	2.31	0.58	1.28	1.28
Fortinet, Inc.	47	40.37				1.3			1.09
Whitbread plc	48		8.31%	4.10%	2.4	1.42		1.85	1.01
Westpac Banking Corporation	48	10.76			2.11	1.16	2.19	0.96	1
Tencent Holdings Limited	49	13.4	14.60%	7.24%	4.36			3.11	0.36
Heineken Holding N.V.	52	19.02			1.61	0.77	0.65	2.54	0.73
Bank of America Corporation	53	9.43	12.08%	0.97%	2.32	0.83	1.12	1.1	1.41
Fresenius SE & Co. KGaA	53	70.23	4.88%	2.02%	0.4	1.54	0.36	0.51	1.15
Verisk Analytics, Inc.	53	70.25				1.18			0.81
Companhia Siderúrgica Nacional	54		-1.56%	-0.38%	0.63	1.53	1.87	1.29	1.99
TE Connectivity Ltd.	54	23.34	18.88%	9.91%	2.72	1.77	0.31	3.82	1.39
Ventas, Inc.	54		0.05%	0.02%	4.86	0.43	1.36	1.95	1.29
Iron Mountain Incorporated	55	73.66		3.70%	4	0.81			0.89
HSBC Holdings plc	55	5.88	14.04%	0.91%	2.11	0.95	0.47	0.82	0.63
Rotork plc	55	26.29				2.9	0.01	5.49	0.42
China Everbright Environment Group Limited	56				0.43	1.14	1.09	0.26	0.33
UniCredit S.p.A.	56		13.70%	0.98%	2.37	1.12	1.5	0.91	1.28
Rakuten Group, Inc.	56			-1.51%	0.65	1.13	4.26	1.06	0.96
Kilroy Realty Corporation	56	21.54	3.84%	1.97%	4.08	2.57	0.87	0.82	1
Rentokil Initial plc	56	20.88			3.14	1.13	0.88	2.84	1.03
Investec Group	57		12.63%	1.18%	1.52			0.96	1.13
Gibson Energy Inc	58	13.6		6.30%	0.29	1.04	2.76	4.98	0.95
Swedbank AB (publ)	58	7.4	17.69%	1.08%		1.49	4.59		0.97
ONEOK, Inc.	58	12.88	26.44%	8.41%	1.83	0.97	1.32	4.83	1.67
Baker Hughes Company	59	20.59	9.94%	4.21%	1.63	1.27	0.38	2.37	1.43
Canadian Imperial Bank of Commerce	59	12.6	13.55%	0.68%	1.09	1.06	0.13	1.2	1.07
Telefonaktiebolaget LM Ericsson (publ)	59	18.53	11.80%	4.36%	0.08	1.1	0.19	1.59	0.63
Illumina, Inc.	59		2.13%	1.19%	4.82	1.69	0.25	3.32	1.16
Smith & Nephew plc	59				2.28	2.19	0.5	2.26	0.69
Marui Group Co., Ltd.	60	23.16	7.47%	1.88%		2.4	1.76	1.93	0.44
AB Electrolux (publ)	60		-18.06%	-2.36%	0.23	1.02	1.95	2.03	1.34
Entain Plc	60		-15.32%	3.85%	1.39	0.74		2.04	1.21
Spirit AeroSystems Holdings, Inc.	60			-9.62%	0.67	1.41			1.78
Amplifon S.p.A.	60	35.77	16.74%	4.87%	2.83	0.48	0.63	5.76	0.44
Barclays PLC	60	4.61	7.73%	0.35%	0.96	1.36		0.36	1.45
Orkla ASA	60	14.96	12.57%	6.63%	1.12	0.34		1.73	0.51
Svenska Handelsbanken AB (publ)	60	8.18	13.74%	0.73%	2.66	1.99	0.18	1.1	0.75

Додаток Д

Довідки про впровадження результатів дисертаційного дослідження

Вищий навчальний заклад «Університет імені Альфреда Нобеля» (ВНЗ «УАН»)
вул. Січеславська Набережна, 18, м. Дніпро, України, 49000; тел.: +38(095) 7-0000-47, +38(063) 7-0000-47, +38(0562)
31-24-51; e-mail: info@duan.edu.ua; web: duan.edu.ua; код ЄДРПОУ 20201672

від 24.10.2024 № 616

на № _____ від _____

ДОВІДКА

Дана здобувачу наукового ступеня доктора філософії у галузі знань 07 «Управління та адміністрування», за спеціальністю 073 «Менеджмент» про впровадження результатів дисертаційного дослідження Корчагіної Любов Федорівни «Розвиток науково-методичних підходів управління ESG-активністю підприємства».

Дисертація виконана у рамках наукових досліджень Університету імені Альфреда Нобеля, зокрема, науково-дослідних тем: «Менеджмент та управління в умовах глобальних та соціально-економічних викликів» (державний реєстраційний номер 0118U000840); «Теоретико-методологічні засади модернізації і сучасні тенденції розвитку міжнародних фінансово-економічних відносин: проблеми, перспективи, можливості» (державний реєстраційний номер 0119U10090), де дисертантом досліджено фактори, що характеризують ESG поняття – екологічні, соціальні, управлінські; індикатори, які займають важливе місце у багатьох ініціативах сталого розвитку; розглянуто нові моделі організації економіки, що отримала назву циркулярної економіки, систематизовано види ESG-активності підприємств за певними критеріями з подальшою їх класифікацією та визначенням базових об'єктів, що вимірюються та вимірювана ESG-активність підприємства.

Проректор з науки та міжнародних зв'язків

Вікторія СОКОЛОВА

УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ АЛЬФРЕДА НОБЕЛЯ ТА АКРЕДИТОВАНО МІЖНАРОДНИМИ ОРГАНІЗАЦІЯМИ

ЗАТВЕРДЖУЮ

Проректор з наукової роботи

Національного університету

«Львівська політехніка»

професор Іван ДЕМИДОВ

2024 р.

про використання результатів дисертаційної роботи

Корчагіної Любов Федорівни,

«Розвиток науково-методичних підходів управління ESG-активністю підприємства», представленої на здобуття наукового ступеня доктора філософії, при виконанні науково-дослідної роботи

Комісія у складі голови – начальника науково-дослідної частини, д.т.н., ст.досл. Небесного Р.В. та членів: завідувача кафедри менеджменту організацій д.е.н., проф. Карого О.І., завідувача відділу науково-організаційного супроводу наукових досліджень, к.т.н. Лазько Г.В. та в.о. заступника начальника планово-фінансового відділу Фаст І.І. цим актом підтверджують, що результати дисертаційної роботи аспірантки Корчагіної Любов Федорівни використані при виконанні кафедральної науково-дослідної роботи за темою «Формування політики резильєнтності соціально-економічних процесів в управлінні підприємствами, регіонами, державою» (номер державної реєстрації 0123U102416).

Зокрема, Корчагіною Л. Ф., у рамках виконання зазначеної науково-дослідної роботи запропоновано науково-методичний підхід до оцінки впливу рівня ESG-активності підприємств на їх фінансову результативність, що включає в себе формування бази даних для аналізу на основі їх попередньої фільтрації, використання параметричних (АНОВА аналіз) та непараметричних (тести Манна-Вітні) тестів з метою визначення наявності статистично значущих різниць в показниках, проведення кореляційного аналізу та тестів Гренджера для виявлення набору змінних для побудови моделей.

Голова комісії:
Начальник НДЧ
д.т.н., ст.дослідник

Роман НЕБЕСНИЙ

Члени комісії:
зав. каф. МО
д.е.н., проф.

Олег КАРИЙ

Зав. відділу науково-організаційного
супроводу наукових досліджень

Галина ЛАЗЬКО

в.о. заст. нач. ПФВ

Ірина ФАСТ

ЗАТВЕРДЖУЮ

Проректор з наукової роботи
Національного університету

д.т.н., проф. Іван ДЕМІДОВ

2024 р.

Акт

про використання результатів дисертаційної роботи

Корчагіної Любов Федорівни,

«Розвиток науково-методичних підходів управління ESG-активністю підприємства», представленої на здобуття наукового ступеня доктора філософії, при виконанні науково-дослідної роботи

Комісія у складі голови – начальника науково-дослідної частини, д.т.н., ст.досл. Небесного Р.В. та членів: завідувача кафедри менеджменту організацій д.е.н., проф. Карого О.І., завідувача відділу науково-організаційного супроводу наукових досліджень, к.т.н. Лазько Г.В. та в.о. заступника начальника планово-фінансового відділу Фаст І.І. цим актом підтверджують, що результати дисертаційної роботи аспірантки Корчагіної Любов Федорівни використані при виконанні кафедральної науково-дослідної роботи за темою «Діджиталізація бізнес-процесів суб'єктів туристичної індустрії» (номер державної реєстрації 0123U102387).

У рамках виконання зазначеної науково-дослідної роботи Корчагіною Л. Ф. запропоновані науково-методичні засади інтеграції ESG-активності в систему управління туристичним підприємством, що на відміну від існуючих, полягає в розробці системи ESG-блоків, які включають у себе ESG-стратегію, ESG-політику, ESG-цілі, пріоритети та принципи, систему ESG-індикаторів та видів ESG-активності у поєднанні з ESG-звітністю і ESG-комунікацією та схеми їх інкорпорації в систему управління підприємством.

Голова комісії:
Начальник НДЧ
д.т.н., ст.дослідник

Роман НЕБЕСНИЙ

Члени комісії:
зав. каф. МО
д.е.н., проф.

Олег КАРИЙ

Зав. відділу науково-організаційного
супроводу наукових досліджень

Галина ЛАЗЬКО

в.о. заст. нач. ПФВ

Ірина ФАСТ

Федерация організацій роботодавців Дніпропетровщини (ФОРД)

49004, м. Дніпро, проспект О. Поля, 2
тел. (067) 894-14-14; (050) 420-86-17

E-mail: dspp09@yahoo.com komunik@gmail.com

18 січня 2024 року
№ 770

Довідка

про впровадження результатів дисертаційного дослідження
Корчагіної Любові Федорівни «Розвиток науково-методичних підходів
управління ESG-активністю підприємства» на здобуття наукового ступеня
доктора філософії у галузі знань 07 «Управління та адміністрування», за
спеціальністю 073 «Менеджмент»

В Україні бізнеси так чи інакше застосовують компоненти ESG у своїй діяльності.

ESG, аббревіатура від Environmental, Social, and Governance, – це екологічна, соціальна та управлінська сталість. Це комплекс операцій у межах компанії, спрямованих на її позитивну та відповідальну взаємодію з довкіллям, суспільством, стейкхолдерами. ESG вважають наступним кроком після стандартів сталого розвитку.

Пропозиції та конкретні рекомендації по впровадженню нових моделей організації економіки, систематизації видів ESG-активності підприємств за певними критеріями та розробленою класифікацією з визначенням базових об'єктів, на які спрямована ESG-активність підприємств, а також ESG-звітність рекомендовано підприємствам – членам Федерації організацій роботодавців Дніпропетровщини для оптимізації їх ESG-активності та покращення комунікації зі стейкхолдерами у питаннях досягнення Цілей сталого розвитку.

Голова Федерації організацій
роботодавців Дніпропетровщини,
доктор економічних наук

В.В. СЕРГЕСЬВ

**ТОВАРИСТВО З ОБМЕЖЕНОЮ ВІДПОВІДАЛЬНІСТЮ
«ФЕРОЗИТ»**

Юридична адреса: вул. Т. Шевченка, 171, м. Терехівля, Тернопільська область, 48100
 Фактична (поштова) адреса: вул. Т. Шевченка, 317, м. Львів,
 Львівська область, 79002, а/с 10880
 Контактні телефони: (032) 294 86 00 (01), 0 (800) 30 22 88
 Електронна адреса: ferozit@ferozit.ua
 Код ЄДРПОУ 37961273

ДОВІДКА ПРО ВПРОВАДЖЕННЯ

результатів дисертаційної роботи КОРЧАГІНОЇ ЛЮБОВ ФЕДОРІВНИ

Результати дисертаційної роботи Корчагіної Любов Федорівни на здобуття наукового ступеня доктора філософії з галузі знань 07 «Управління та адміністрування» за спеціальністю 073 «Менеджмент» використано у діяльності ТЗОВ «КОМПАНІЯ «ФЕРОЗИТ» під час забезпечення транспарентності ESG-активності компанії та комунікації зі стейкхолдерами.

Зокрема у діяльності ТЗОВ «ФЕРОЗИТ» використано рекомендований автором механізм побудови системи управління ESG-активністю підприємства, що забезпечується за рахунок складання ESG-звітності. Зокрема ТЗОВ «ФЕРОЗИТ» використано рекомендований механізм побудови ESG-звіту підприємства та застосовано на практиці розроблену автором принципову схему процесу створення і організування процесу ESG-звітності на підприємстві.

Запропоновані Корчагіною Любов Федорівною теоретичні та практичні рекомендації щодо інтеграції ESG-звітності на підприємстві в систему управління комунікацій ТЗОВ «ФЕРОЗИТ» зі стейкхолдерами дозволили суттєво підвищити ефективність діяльності підприємства.

Керівник відділу
ТЗОВ «ФЕРОЗИТ»

[Handwritten signature]

Роман НЕТАК

Приватне підприємство «ЛЬВІВТЕХНОПАРК»

ЄДРПОУ 43239328

79000, м. Львів, а/с-260 (для листування)

mpeltp@gmail.com

№ 01/24

від. 02.09.2024р.

ДОВІДКА ПРО ВПРОВАДЖЕННЯ**результатів дисертаційної роботи КОРЧАГІНОЇ ЛЮБОВ ФЕДОРІВНИ на тему
«РОЗВИТОК НАУКОВО-МЕТОДИЧНИХ ПІДХОДІВ УПРАВЛІННЯ ESG-АКТИВНІСТЮ
ПІДПРИЄМСТВА»**

Результати дисертаційної роботи Корчагіної Любов Федорівни на здобуття наукового ступеня доктора філософії з галузі знань 07 «Управління та адміністрування» за спеціальністю 073 «Менеджмент» використано у діяльності ПП «ЛЬВІВТЕХНОПАРК» під час впровадження системи оцінювання впливу ESG-активності на фінансову результативність підприємства.

ПП «ЛЬВІВТЕХНОПАРК» використано як методичні рекомендації оцінювання рівня ESG-активності підприємства, методичні рекомендації оцінювання фінансової результативності підприємства, так і науково-методичний підхід до оцінювання впливу рівня ESG-активності ПП «ЛЬВІВТЕХНОПАРК» на фінансову результативність, що дозволило удосконалити політику ЦСР ПП «ЛЬВІВТЕХНОПАРК» та підвищити ефективність підприємства загалом.

Тому, можна стверджувати, що запропоновані Корчагіною Любов Федорівною науково-методичні рекомендації щодо оцінювання впливу рівня ESG-активності на фінансову результативність підприємств є ефективними, практично значущими, а їхнє використання сприяє досягненню цілей сталого розвитку підприємств та підвищенню ефективності їхньої діяльності.

Президент
ПП «ЛЬВІВТЕХНОПАРК»

Якимів А.І.

ТОВ «Компанія «ФАВОРБУД»
 79069, м. Львів, вул. Шевченка, 313 (а/с 3433)
 т/ф.: (032) 239 - 57 - 23, 239 - 57 - 96
 e-mail: office@favorbud.com.ua
 ІПН 382086713032, витяг з реєстру платників ПДВ
 № 1413074500001 від 27.01.2014 р.
 ЄДРПОУ 38208675, МФО 306500
 р/р № 753065000000026006300009709
 АТ «АБ» РАДАБАНК» Дніпро

23.07.2024

ДОВІДКА ПРО ВПРОВАДЖЕННЯ

результатів дисертаційної роботи КОРЧАГІНОЇ ЛЮБОВ ФЕДОРІВНИ

Результати дисертаційної роботи Корчагіної Любов Федорівни на здобуття наукового ступеня доктора філософії з галузі знань 07 «Управління та адміністрування» за спеціальністю 073 «Менеджмент» використано у діяльності ТЗОВ «КОМПАНІЯ «ФАВОРБУД» під час формування та реалізації стратегії щодо забезпечення сталого розвитку та ESG-активності підприємства.

Зокрема у діяльності ТЗОВ «КОМПАНІЯ «ФАВОРБУД» використано методичні засади інтеграції ESG-активності в систему управління ТЗОВ «КОМПАНІЯ «ФАВОРБУД» (а саме, механізм формування ESG-цілей, пріоритетів та принципів, систему ESG-індикаторів та видів ESG-активності у поєднанні з ESG-звітністю і ESG-комунікацією та схеми їхньої інкорпорації в систему управління підприємством).

Запропоновані Корчагіною Любов Федорівною теоретичні та практичні рекомендації щодо інтеграції ESG-активності в систему управління ТЗОВ «КОМПАНІЯ «ФАВОРБУД» дозволили підвищити ефективність діяльності підприємства.

Директор

ТЗОВ «КОМПАНІЯ «ФАВОРБУД»

Михайло ЯВОРСЬКИЙ

УКРАЇНА

0002554

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ «ЛЬВІВСЬКА ПОЛІТЕХНІКА»

вул. С. Бандери, 12, Львів, 79013, тел. (380-32) 237-49-93, 258-21-11, факс: (380-32) 258-26-80
ел. пошта: office@lpnu.ua, інтернет: www.lpnu.ua

24.10.2024. № 67-01-1442

на № _____

До спеціалізованої вченої ради
Національного університету «Львівська політехніка»

Довідка

про впровадження результатів дисертаційної роботи
на тему «Розвиток науково-методичних підходів управління ESG-активністю підприємства»
Корчагіної Любов Федорівни у навчальному процесі

Основні положення та результати дисертаційної роботи Корчагіної Любов Федорівни «Розвиток науково-методичних підходів управління ESG-активністю підприємства», поданої на здобуття наукового ступеня доктора філософії, впроваджені у навчальний процес Національного університету «Львівська політехніка» та використовувались під час викладання дисципліни: «Економіка та фінанси» (для студентів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти за спеціальністю 124 «Системний аналіз»). Зокрема, у навчальному процесі впроваджено запропоновані Корчагіною Л. Ф. науково-методичні положення щодо:

- розвитку тлумачення поняття ESG-активність підприємства, під якою слід розуміти всі види діяльності, що спрямовані на досягнення цілей сталого розвитку шляхом відповідних управлінських рішень, що включають у себе заходи з покращення екологічного стану, соціальних відносин та корпоративної відповідальності (тема 2. «Підприємство в ринковій економіці»);
- засад організації ESG-активності підприємств, зокрема авторська класифікація мотивів ESG-активності за об'єктами управління (взаємовідносини зі стейкхолдерами, ризики, репутацію, видатки, конкуренцію, інвестиції, інновації, персонал, комплаєнс, результати діяльності та корупцію), векторами спрямування зусиль (права людини, праця, навколишнє середовище і боротьба з корупцією) (тема 2. «Підприємство в ринковій економіці»);
- оцінки впливу рівня ESG-активності компанії на її фінансову результативність (тема 3. «Капітал, активи та фінансові результати діяльності підприємств»).

Проректор
з науково-педагогічної роботи
Національного університету
«Львівська політехніка»
к.т.н., доцент

Олег ДАВІЦЬЧАК

Виконавець:
Ільчук П. Г. (032) 258-21-18